

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Liber I. De Deo Et Angelis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

CONTROVERSIARVM
THEOLOGICARVM

LIBER. I.

DE DEO ET ANGELIS.

TRACTATUS I.

DE DEO, VT EST VNVS IN NATVRA.

CAPVT I.

DE EXISTENTIA DEI, ESSENTIA, ET ATTRI-
BVTIS DIVINIS IN GENERE.

CONTROVERSIA I.

*Vtrum homini in Viâ & Cognitione Naturali possit Immediatè Evidens
esse Existentiâ DEI.*

I. **R**iplici sensu hæc Quæstio for-
mari possit. Primus esset, an
immediatè possit homini Evi-
dens esse aliquod Prædicatum
cum Deo Identificatum, & con-
vertibile cum eodem, siue hæc
Identitas ignoretur, siue sciatur à nobis. Secun-
dus esset, querendo, utrum possit in viâ compara-
ri iudicium immediatum, quo affirmaretur Existen-
tiâ Dei prout relucens in Existentiâ Creaturæ, quam
etiâ & eodem iudicio immediatè affirmaremus,
sicut auditâ voce Petri, nobis benè notâ, immédia-
tè iudicamus existere Petrum, ut connexum cum
voce quam audimus, & affirmamus existere. Ter-
tius est, an seclusâ omni connexionē Creaturæ exi-
stentis cum Deo, possit intellectus immediatè de-
terminari ad iudicandum; existere Deum sub con-
ceptu Prædicati, quod omnes scimus esse con-
vertibile cum Deo, adeoque ex hypothesi quodd tale
prædicatum existat, omnium consensu etiâ exi-
stât Deus.

2. Non movetur Quæstio præsens in primo
sensu. Ratio est, quia præsentî quæstioni non sa-
tisfieret, si quis cum Recentioribus quibusdam
supponeret, quadam prædicata converti cum Deo,
quæ tamen alij negant converti. v.g. docent Re-
centiores, veritates necessarias, seu ut rectius di-
cam, necessitatem propositionum immediatè ex
terminis evidentium, ut: *Totum est majus sua parte:*
Quodlibet est vel non est, &c. item Possibilitates &
Impossibilitates rerum, adeoque etiâ impossi-
bilitatem hujus: *Possè aliquid simul esse & non esse.*
quæ est immediatè evidens, has inquam veritates
docent illi identificari & converti cum Deo, quem
dicunt esse omnium possibilium possibilitatem, &
impossibilium impossibilitatem, & omnium ne-
cessariorum necessitatem: hoc si verum esset, uti-

quæ aliquod Divinum Prædicatum esset immediatè
Evidens, & tamen adhuc remaneret indagandum,
an immediatè possit esse evidens, existere Deum
sub conceptu prædicati indubitabilis, quodd sit pro-
prium Dei, cujusmodi sunt: *Esse Principium Pri-
mū omniū, esse Ens sibi sufficiens, omnipotens &c.*
hæc inquam prædicata, eorumque existentia, non
continetur formaliter & explicite in hac veritate:
Totum est majus sua parte. sed opus est longiore dis-
cursu, vt eruatur: v.g. hoc discursu: *Totum esse*
majus sua parte, est Veritas necessaria: ergo illius ne-
cessitas existit ab æterno: sed nihil existit necessariò
ab æterno nisi Deus, Principium primum omnium;
ens sibi sufficiens, Omnipotens, &c. ergo existit
Deus &c. ergo à primo ad ultimum, quemcunq; la-
teret hic discursus, eundem lateret immediatè cog-
nita existentia Dei sub conceptu prædicati indubi-
tabilis, quodd sit Prædicatum Divinum.

3. Neque etiâ procedit Quæstio in Secun-
do sensu. Vel si quis in hoc sensu eam disputare
velit, cum remitto ad Philosophiam, in quâ tenui,
& adhuc teneo, illa objecta, quæ repetitis argu-
mentationibus & illationibus affirmantur, posse
tandem intellectui fieri tam familiaria, ut absque
modo tendendi illativo, qui exprimitur per par-
ticulam *ERGO*, possit Immediatè assentiri simul
& semel objecto Materiali & Formali; cujus rei
exemplum jam paulò antè insinuavi; qui enim ex
auditâ voce Petri, per discursum deduceret Petrum
esse præsentem, posset tandem immediatè iudica-
re: *hæc vox est connexa cum Existentiâ Petri, qui est*
præsens. ergo hoc ipsum contingere posset illi; qui
sæpè frequentatis demonstrationibus, quibus ex
creaturis existentibus probatur existentia Dei in
ratione Primi Principij, acquireret facilitatem ju-
dicandi immediatè connexionem existentie crea-
turæ cum existentia Dei.

A

4. Pro-

4. Procedit itaque Quæstio in Tertio sensu, an possit existentia Dei esse immediatè evidens independentè ab omni connexione cum creaturâ existente, & sub conceptu talis Prædicati, quod omnium consensu est Prædicatum divinum, v. g. esse *Primum Principium*, esse *Ens essentialiter existens ab eterno*, *independens ab omni alio*; &c. In quâ Quæstione:

5. Dicendum est, non posse à nobis naturale iudicium evidens immediatum in hac vitâ comparari, quo independentè ab omni connexione cum creaturâ, cujus existentiam experimentaliter cognoscimus, iudicemus existere Deum. Probatur. Vel hoc iudicium esset iudicium de existentia Dei ut sic, præcindendo ab hoc altero prædicato, quod existat *essentialiter*, *necessariò*, & *indefectibiliter*, vel, quo iudicaretur existere *essentialiter*, *necessariò*, *indefectibiliter*. Neutrum iudicium haberi potest: ergo nullum. Minor probatur quoad primum membrum. Quidquid nullo modo, ne quidem secundum aliquid sui est aptum terminare cognitionem experimentalem existentia suâ, non potest etiam terminare iudicium immediatum evidens existentia suâ; sed Deus non est aptus terminare cognitionem experimentalem existentia suâ: ergo nec iudicium immediatum evidens. Major probatur. Quidquid terminat immediatum iudicium evidens existentia suâ, debet ad hoc iudicium determinare & movere per Physicum influxum, qui fieri non possit nisi ab objecto existente: sed quidquid nostrum intellectum in hac vitâ sic movet, hoc ipso movet & determinat ad cognitionem Experimentalem suâ existentia: ergo quidquid non est aptum terminare cognitionem Experimentalem suâ existentia, non est aptum terminare iudicium immediatum evidens suâ existentia.

6. Probatur etiam quoad Secundum Membrum. Deus in hac vitâ non potest cognosci nisi per species abstractas, alienas, alterius objecti per se repræsentativas. ergo non potest haberi iudicium immediatum evidens, quo affirmemus Deum essentialiter, necessariò & indefectibiliter existere. Probatur consequentia. Species alienæ non possunt intellectui immediatè evidenter manifestare prædicatum Majoris Perfectionis, quàm sint prædicata illius entitatis, cujus illæ species sunt propriae; sed nulla species in hac vitâ comparabilis, est propria alicujus entitatis habentis hoc prædicatum: *existere essentialiter*, *necessariò*, *indefectibiliter*: & hoc prædicatum est utique majoris perfectionis, quàm sunt prædicata illius entitatis creatæ, cujus species possumus comparare: ergo nullius speciei beneficio potest haberi iudicium immediatum evidens, quo affirmemus, Deum existere necessariò, essentialiter, indefectibiliter.

7. Obijciunt I. Significatum vocis *Deus*: est ens optimum, quo melius excogitari non potest; ergo qui hoc significatum debito modo apprehendit, determinatur ad iudicandum immediatè Deum esse ens essentialiter existens. Probatur

conseq. ex terminis enim notum est, hoc prædicatum: *existere essentialiter*: esse melius quàm ejus oppositum; & ex terminis etiam notum est, ens Optimum, quo melius cogitari non potest, habere omne Prædicatum quod melius est quàm suum oppositum: item ex terminis notum est, esse ens Reale esse melius, quàm esse ens Chymaticum: ergo à primo ad ultimum ex terminis his benè apprehensis, quid intelligatur per Deum, per *existere essentialiter*, per *esse ens reale*, per *esse optimum*, determinatur intellectus ad iudicandum immediatè: *Deus est ens essentialiter existens*, non minùs quàm apprehensis bene terminis significatis per *Totum*, & *Partem*, determinatur intellectus ad iudicandum, Totum esse Majus suâ Parte. Probatur paritas. Quia sicut *Totum* dicit continentiam *partis* cum excessu, ita *Optimum* dicit continentiam cujuscunque particularis perfectionis simpliciter simplicis (qualis est Existentia Essentialis) cum excessu cæterarum omnium perfectionum.

8. Ad hoc argumentum, quod paucis indicavit S. Thomas q. 2. a. 1. ad. 2. ex ejusdem sensu & mente responderetur; Etiam si totum concedatur, non esse probatum aliquid contra Conclusionem. Probatur quidem hoc argumento, hanc propositionem *Deus est ens essentialiter existens* esse nobis immediatè notam & evidentem in sensu Conditionato, & præcindente ab existentia absolutâ subjecti, hoc est, non affirmando existentiam subjecti; ut sensus sit; *Si existit Deus, existit essentialiter*: sed non probatur, quòd determinemur ad affirmandum simpliciter & absolutè: *existit Deus*, & *quidem essentialiter*: & hoc negatur in Conclusionem; sicut etiam affirmando Totum esse majus suâ parte, non hoc ipso affirmamus, existere aliquod totum, illudque esse majus suâ parte.

9. Pari modo hæc propositio: *Ens optimum essentialiter existit*, non est nobis immediatè nota & evidens nisi in sensu conditionali: *Si est possibile ens optimum, illud essentialiter existit*. Non est autem immediatè & ex terminis notum ac evidens, ens optimum esse ens Reale & Possibile: Si enim hoc esset, jam pariter ex terminis notum fieret, ens optimum defacto existere essentialiter; quia alioquin non conciperetur Ens quo Melius cogitari non potest, melius enim esset ens essentialiter existens. Recipiunt hanc responsionem Recentiores P. Mart. Esparza q. 1. ad 2. dicentes, quòd in sensu tantum conditionali est per se nota existentia Dei sub eo conceptu, nempe: si est possibile aliquid quo melius cogitari nihil possit, id utique existit. quæ verba notanda sunt in confirmationem eorum, quæ sequenti Controversiâ contra eosdem disputabimus.

10. Obijciuntur 2. Variæ locutiones SS. PP. ubi dicunt Deum à quovis videri posse, & defacto videri. Imò & Job, c. 36, dicit: *omnes homines vident eum*. 32. Sicut hæc locutiones non possunt accipi de Visione propriè dictâ, quo sensu S. Scriptura Deum dicit Invisibilem, ita non sunt accipiendæ de Judicio evidenti immediato, sed solum de mediato, & illativo, quod haberi posse, mox dicitur.

11. Obijci-

11. Obijcitur. 3. Ex terminis est notum dari Veritatem. Sed Deus est Veritas: Ioan. 6. ergo ex terminis notum est, esse Deum. Major probatur. Qui enim negaret dari Veritatem ullam, proferret propositionem suipsius destructivam; diceret enim virtualiter: *Verum est, nullam dari veritatem*, & sic iam simul & semel diceret, dari aliquam, & nullam veritatem.

12. R. Argumentum esse in Secundâ Figurâ ex puris Affirmativis, & ideo Vitiosum: quod si redigatur in Primam Figuram, Majorem sic ponendo: *omnis Veritas existit*; est propositio falsa in sensu physico. Si verò ponatur Particularis: *aliqua veritas existit*: argumentum iterum non concludit, constans Majore Particulari in Primâ Figurâ directe concludente. Sed dissimulando hæc, Argumentum, si quid probaret, solum probaret, Deum esse immediatè notum sub conceptu alicujus prædicati convertibilis quidem cum Deo, (si vera est doctrina RR. suprâ insinuat, quòd Deus sit verificativum omnis propositionis necessariæ) sed cujus convertibilitas non est omnibus nota, & à plurimis negatur. In hoc autem sensu non agitari præsentem quæstionem, statim ab initio notavimus.

CONTROVERSIA II.

Verum, & quibus Argumentis possit Existentia Dei Metaphysicè demonstrari. Vbi obiter, an hoc sit de fide.

13. Posse probari Existentiam Dei Argumentis quemvis intellectum benè dispositum Convincens, est constans Theologorum assertio, contra quosdam existimantes, non posse de Existentiâ Dei nisi Moralem, hoc est, non nisi Imprudenter Negabilem Evidentiam haberi. Nitiur illa Communis doctrina Testimonijs S. Scripturæ, quæ adduximus in Institutionibus Theologicis, quibus nimirum asseritur, quòd gentilibus Philosophis Deus se ex Creaturis manifestaverit, ad Rom. 1. v. 19. sap. 13. & intelligibilis fuerit.

14. Controversia tamen est, utrum de fide sit hæc doctrina. Negat Vasquez; asserit Valentia, Suarez, & communis Theologi; qui fortasse in re non dissentiunt, sed solum in diversâ acceptione eorum, quæ debeant dici, esse de fide. Quoad rem ipsam Censeo dicendum esse, Testimonia allata loqui & intelligenda esse de demonstratione Metaphysicâ, quâ Deus ex creaturarum existentia demonstratur existere, & quam paulò post proponemus, adeoque in S. Scriptura existere reipsa sufficientem immediatam Revelationem hujus Veritatis, & per consequens eandem Veritatem esse fide divinâ credibilem omni illi, cui illa Revelatio sufficienter per Motiva Credibilitatis applicatur. Ratio est, quia, ut ipse Vasquez fateatur, defecto habetur hujusmodi demonstratio: ergo S. Scriptura potest de hac demonstratione intel-

ligi: Vtteriùs: Demonstratio Metaphysica est omnium propriissimè cognitio manifesta & evidens, utpote excludens omnem potestatem tergiverlandi: atqui Scriptura S. quando potest, debet in sensu maximè proprio accipi: ergo &c. Sed ad ipsas Demonstrationes veniamus.

§. I.

Demonstratur Existentia Dei ex Creaturis sub conceptu Entis Improducti, & Principij cæterorum.

Cum hanc Demonstrationem hodie Philosophi sibi conficiendam assumant, instituto meo satis erit eam paucis retulisse.

15. Sub conceptu Entis à se, & Primi Principij omnium & singulorum Entium Productorum, negatur Deus ab Atheis, bene advertentibus, quòd si Deum sub hoc conceptu concederent, facilè inde deducerentur cætera Prædicata Propria Dei, cujusmodi sunt: esse Vnum, Aeternum, Immensum, Omniscentum, Finem rerum omnium, Primam Regulam Morum &c. Unde, ut benè notavit P. Ant: de Quiros, qui concederet dari Ens Improductum Principium cæterorum, & negaret unum ex alijs Divinis Attributis, v. g. Providentiam, Omnipotentiam, non tam esset Atheus, quàm Blasphemus; reipsa enim concederet Deum, sed malè sentiret de Deo, negando illi, quod illi convenit. Hoc posito,

16. Demonstratio Entis Improducti est expedita, si præsupponatur demonstratum, quòd repugnet Infinitum generationum & productionum, tam successivè quàm simul existentium. Evidens enim est aliquid de novo produci; & quamvis quæ videmus extra nos produci, tantum faciant evidentiam physicam de sui existentia, est tamen metaphysicè evidens, saltem illam cognitionem, quàm in nobis de novo experimur, de novo produci. atqui nihil producit à seipso, quod etiam est metaphysicè evidens: ergo producit ab alio. Vtteriùs: Vel illud Aliud iterum producit ab alio Tertio, & hoc iterum à quarto, &c. vel non. si non: ergo datur ens Improductum. si sic: ergo cum non possit procedi in Infinitum, ut supponitur, tandem in aliquo Improducto sistendum erit.

17. Dices, hanc Ultimam Consequentiam non esse metaphysicè evidentem; non est enim metaphysicè evidens, falsam esse opinionem quæ admittit Mutuam Causalitatem etiam in genere Cause Efficientis: quo posito; dici potest, absque processu in Infinitum posse intelligi, quòd omnia existentia sint ab alio producta, per Reciprocam nimirum Productionem.

18. Sed contra est. Quia Athei non astruunt duo Principia à se invicem producta ab æterno: & evidenter falsa est sententia, quòd possint duo se Mutuò causare Efficienter, secundum Primum sui esse; hoc enim intellectui benè disposito tam est imperceptibile, quàm quòd aliquid immediatè det sibi Primum sui esse.

A 2

19. Cæte-

19. Caterum, in presenti Liberalius & fidentius agendum est; & quia multorum est opinio post S. Thomam, hic q. 64. a. 2. & Philosophum, & Phys. 5. 1. de Caelo. Possibiles fuisse generationes Successivas Infinitas ab aeterno, quarum tamen nulla determinatè spectata fuerit ab aeterno, aut omnium Prima, sicut de futuris infinitis syncategorematicè cognitionibus philosophamur, nullam determinatè fore Ultimam & in Termine aternitatis; ideo hac opinione interim quasi verà permittà, potest nihilominus existentia Entis Improducti demonstrari hoc modo.

20. Si tota collectio Entium productorum producit ab alio, datur Ens improductum: sed tota collectio entium productorum producit ab alio: ergo datur Ens Improductum. Major propositio non eget probatione, supposita repugnantia Mutua Causalitatis quoad Primum esse, & supposito etiam, quod omne Producent Realiter distinguatur à suo Effectu Producti; quæ adeo vera sunt, ut nec Athei negent. Minor ergo probanda est. Si Singula producta producuntur ab alio, tunc etiam Tota Collectio productorum producit ab alio: Sed verum est prius, ergo & posterius. Negant Athei Majorem, & Sequelam illius. Illatio enim à sensu Distributivo ad Collectivum, non valet universim. ex. gr. Singuli homines non habent nisi duos oculos, & sunt alteri homini similes &c. neque tamen hinc rectè intuleris: ergo Tota Collectio hominum non habet nisi duos oculos, & est alteri homini similis: ergo nec valebit hæc consequentia: Singula entia, quæ in toto Universo existunt, sunt ab alio producta: ergo Tota Collectio illorum entium est ab alio producta. Alia exempla sunt: Singula partes sphaeræ cælestis moventur extra suum spatium in quo prius existerant: nec tamen tota Sphaera moveatur extra suum spatium: Singula partes hominis sunt aliquid Incompletum: nec tamen totus homo est aliquid Incompletum. Ex his patet, falsam esse propositionem, quæ in argumento nostro tacite supponitur: Omne prædicatum quod convenit Singulis contentis in aliqua collectione, convenit etiam Toti collectioni.

21. Sed contrà. Quemadmodum in aliquibus consequentia à sensu Distributivo ad Collectivum non valet, ita e contrario certum est, in aliquibus valere. v. g. Singula accidentia indigent subiecto: ergo tota collectio accidentium indiget subiecto: Singuli homines sunt in Prædicamento Substantiæ; ergo Tota collectio hominum est in prædicamento Substantiæ. Et ne longè abeamus, habemus in presenti questione instantiam manifestam ad hominem. Atheus dicit, & ponit hanc Thesin. Omne Ens existens est realiter contradistinctum ab ente simplici improducto, utpote chymærico, vel sic: *de quolibet ente existente est negabile, quod sit ens improductum simplex.* Quæro, an & hæc sit vera: *de tota collectione entium existentium est negabile quod sit ens improductum simplex?* Si affirmas? ergo in hoc casu valet illatio à sensu

Distributivo ad Collectivum. Si negas? ergo Contradictoria illius vera erit: *de tota Collectione entium existentium non est negabile, quod sit ens improductum simplex.* quæ est ex terminis falsissima. Ergo negari ne quidem ab atheo potest, aliquando à sensu distributivo ad Collectivum valere argumentum, sive quod idem est, dari aliqua prædicata, quæ sicut verificantur de Singulis alicujus Collectionis, ita verificentur etiam de tota collectione. Querenda ergo est Regula, cognoscendi, quandomam valeat, quando non valeat, & deinde nostro casui applicanda est.

22. Regula autem est hæc. Quotiescunque Prædicatum convenit Singulis alicujus collectionis eatenus consideratis, quatenus opponitur toti collectioni, tunc nunquam potest hujusmodi Prædicatum convenire toti collectioni; e contra, quotiescunque Prædicatum Adjektivè prolatum convenit Singulis ex collectione, ita ut ratio conveniendi non sit quatenus opponitur toti collectioni, tunc etiam convenit toti collectioni. Ratio prioris partis Regulæ est, quia impossibile est, unum Oppositorum convenire cum altero opposito eatenus, quatenus illi opponitur, alioquin idem cum eodem conveniret & non conveniret; *opponi enim est non convenire.* quia propter, quàm est impossibile partem, quæ pars est, hoc est, prout exclusiva cæterarum partium, esse totam collectionem, tam est impossibile, prædicatum conveniens parti quatenus pars est, convenire toti collectioni. Ratio secundæ partis Regulæ est; quia quando Ratio conveniendi Uni non excluditur per accessum alterius, cui secundum se etiam convenit prædicatum, tunc hoc ipso prædicatum quod convenit Singulis, convenit etiam toti collectioni. Atqui, quotiescunque prædicatum convenit Singulis, & non eatenus, quatenus opponuntur cum tota collectione, tunc Ratio conveniendi non excluditur, ut per se evidens est: ergo quod convenit Singulis, convenit etiam toti collectioni.

23. Prior pars Regulæ verificatur in exemplis pro Atheo allatis: nam hoc prædicatum: *esse præditum duobus tantum oculis:* convenit singulis hominibus prout seorsim ab alijs hominibus acceptis, adeoque prout oppositis cum tota collectione, & sic de cæteris.

Secunda pars Regulæ convenit exemplis contra Atheum allatis; Nam ratio quare unum accidens sit subiectatum, non excluditur per accessum alterius accidentis etiam subiectati, & sic de cæteris.

24. Hujusmodi autem prædicatum est, *esse productum ab alio:* non enim minus verum est dicere de Petro & Paulo simul sumptis: *hoc binarium est productum ab alio;* quàm de singulis: ergo Ratio productionis Passivæ in Petro non excluditur per accessum productionis passivæ in Paulo. Ergo à primo ad ultimum, si de singulis productis est verum dicere: *esse producta ab alio:* de tota etiam collectione productorum erit verum dicere: *esse productam ab alio.* Eadem Regula alijs terminis

minis idem significantibus exprimi solet hoc modo.

25. Tunc valet à sensu distributivo ad Collectivum, quando prædicatum quod tribuitur singulis, non minuitur aut tollitur per conjunctionem cum altero: quando autem omnino tollitur aut minuitur, non valet. v.g. Singuli lapides aliquis acerui non excedunt meas vires, quin possint à me gestari: nec tamen valet: ergo totus aceruus simul potest à me gestari. Ratio est, quia secundus lapis accedens priori auget Gravitationem, cuius absentia erat ratio cur possem unum gestare; ergo accessus alterius minuit rationem ob quam possum unum gestare. Econtrario valet hæc consequentia: Singuli lapides positi secundum lineam perpendiculararem, indigent fulcro & obstaculo ne moveantur ad centrum terræ: ergo tota collectio etiam infinitorum lapidum sibi superimpositorum indiget fulcro, ne moveatur ad centrum. Ratio est, quia superimpositio secundi non minuit rationem indigentia quæ est in quolibet lapide.

26. Pari modo: *Productum esse ab alio*, est prædicatum quod non minuitur per accessum alterius producti: ergo sicut verificatur de singulis, ita de tota collectione. Antecedens per se patet, & à pari confirmatur. *Produci* sonat Indigentiam & Beneficium alterius, necessarium ad sui existentiam: sicut ergo unius mendici Indigentia non tollitur aut minuitur per accessum infinitorum mendicorum, ita nec prædicatum hoc: *esse productum ab alio*, per accessum aliorum productorum.

§. II.

Vtrum independenter ab Existentiâ Creaturarum possit demonstrari Deus sub conceptu Entis Carentis omni defectu, seu habentis cumulum Omnium Perfectionum.

27. Recentiores Hispani, elucubrationibus suis in Germania celebres, & ob ingenij acumen æstimandi, non contenti Demonstrationibus à creaturarum existentia deductis, existimant Dei Existentiam independenter ab his, & sic quodammodo à Priori Demonstrari posse, Demonstrationibus quidem adeo parentibus, & absque molimine procedentibus, ut mirum esset, eas Angelicum intellectum S. Thomæ, ne dicam, ceteros omnes, fugisse, si legitime essent. Contra hos

28. Censeo, nullam huiusmodi Demonstrationem adduci posse, quæ Atheum convincat, quam diu non assumitur Existentia alicujus Creature. Hæc est indubitata mens D. Thomæ 1. *Contra Gent.* c. 12. prope finem. *In rationibus*, inquit, *in quibus demonstratur Deum esse*, non oportet assumi pro Medio Divinam Essentiam, seu quidditatem (prout faciunt isti RR.) sed loco quidditatis accipitur pro Medio Effectus. In sua summa verò: q. 2. a. 1. in C. in fine, sed quia nos, inquit, non scimus de Deo, quid est, non est nobis per se nota (Existentia illius) sed in-

diget demonstrari per ea, quæ sunt magis nota quoad nos, & minus nota quoad naturam, scilicet per Effectus. Post hæc art. 3. assert. Angelicus D. quinque argumenta ad probandam Existentiam Dei, quæ omnia sunt ex Creaturis deducta. Primum ex motu: 2. Quod non procedatur in Infinitum in causis defectu existentibus. 3. Quod dentur Contingentia. 4. Quod inter ea, quæ sunt magis & minus, detur supremum. 5. Ex eo, quod agentia inanimata semper agant eodem modo, & consequenter propter finem, non à se, sed ab alio intentum. Ex quibus omnibus apparet, S. Thomæ nunquam venisse in mentem, ut tentaret demonstrare Existentiam Dei independenter ab Existentiâ Creaturarum. Sed nunc Demonstrationes ipsas inspiciamus. Itaque,

29. P. Antonius Perez 1. p. d. 1. c. 4. hanc exhibet Demonstrationem. *Nullum bonum est, esse chymaram. Sed carens omni defectu est bonum. Ergo carens omni defectu non est chymara.* Hoc si illi concederes, inferret utique legitime: sed Ens potens non existere, non caret defectu: ergo Ens carens omni defectu non potest non existere: ergo existit essentialiter; ulterius: *esse Productum* etiam dicit defectum: ergo existit ens improductum.

Deinde c. 5. huic primæ demonstrationi addit (ut ipsi videtur) hanc secundam. *Non est defectus, non pervenisse aliquid ad hoc ut non sit chymara; sed est defectus, non pervenisse ad hoc ut sit optimum, habens cumulum omnium perfectionum: ergo optimum non est Chymara.*

30. Hæc duo argumenta, meo iudicio, non differunt nisi vocibus. Nam *Tò esse cumulum omnium perfectionum*, est formalissime, *carere omni defectu*. Defectus enim formaliter aliud non est, quam Carentia perfectionis: ergo Carentia omnis defectus est, formalissime Carentia Carentiæ omnis Perfectionis: atqui carentia carentiæ omnis perfectionis est formalissime cumulus omnis perfectionis, sicut carentia carentiæ lucis est formalissime ipsa lux. Item hoc quod est, *chymaram non esse bonam* formaliter dicit, aut certe infert, *non esse chymaram non esse defectum*, ut consideranti liquet. Verum si duo sint argumenta, siue vnum;

31. DICO, non esse demonstrationes aptas ad convincendum Atheum, sed fallaces argutias. Non potest hoc melius ostendi, quam applicando hunc argutandi modum ad probandum, aliquid esse possibile, quod evidens est repugnare.

32. Posset inquam hac ratione probari, possibile esse numerum finitum maximum, qui tamen evidenter repugnat; nam unicâ unitate adjectâ evaderet, & non evaderet infinitus. evaderet: alioquin daretur numerus finitus Major Maximo. non evaderet: quia Finitum additum Finito non facit Infinitum. Sic igitur argumentari licebit. Nullum bonum est esse chymaram. Sed numerus carens omni defectu Unitatis est bonus: ergo numerus carens omni defectu Unitatis, non est chymara. Sed numerus carens omni defectu

Unitatis est numerus finitus maximus omnium possibilium: ergo numerus Finitus Maximus omnium possibilium non est chymara. Item sic. Non est defectus, non pervenisse ad esse Chymaram. sed est defectus, numerum non pervenisse ad cumulum omnis numeri finiti: ergo iste cumulus non est chymara: sed iste cumulus est numerus finitus maximus: ergo &c. Quid improbabis in hoc argumento, quod Atheus in tuo non possit inficiari?

33. Respondebis nimirum ad utrumque argumentum, negando Minorem, & dices, illius Subjectum esse Chymaram, quia de essentia numeri est, includere defectum ulterioris additamenti possibilis. Benè est. Eodem modo Atheus negabit Minorem utriusque Argumenti tui, dicetque, de conceptu omnis entis possibilis esse, quod includat aliquem defectum, nempe defectum Dependendiam ab alio, Inceptionis in Tempore, &c.

34. Instabis tamen, & dices, non esse paritatem: nam Implicantia numeri finiti maximi, clarè probatur, Implicantia verò Entis carentis omni defectu, nunquam probari potest ab atheo. Rectè dicis. Sed ex hoc ipso manifestè concluditur, Argumentum Perezianum non esse demonstrationem. Nam ipse P. Perez, *tr. 2. de Scientiâ Dei d. 1. c. 4. n. 30.* rejicit à ratione Demonstrationis omne argumentum quod tandem fundatur in eo, quod non possit ostendi repugnantia talis perfectionis, rejiciendo onus in adversarium. hoc autem fit in argumento Pereziano, dum supponit, ens carens omni defectu non implicare, & ideo esse bonum. Unde, ut rectè advertit Card. Pallavicinus, Atheus responderet, illas propositiones esse falsas, non quidem hoc sensu, quod si daretur Subjectum illarum propositionum, Prædicatum illi non conveniret, revera enim si daretur Ens carens omni defectu, Prædicatum illi conveniret: *esse Bonum & non esse Chymaram.* Sed quia sunt de subjecto non supponente, sicut est falsa hæc: *Decem entia carentia omni defectu, sunt bona.* Numerus includens omnem numerum possibilem, est numerus realis Maximus. item: *creatura includens omnes perfectiones creatas posibles, est creatura perfectissima.* Declaratur ampliùs. Si quæram ex adversario, quare argumentum applicatum numero finito maximo non concludat, respondet: quia implicantia illius numeri aliunde probatur. Infero: ergo si implicantia illius aliunde non probaretur, habendum esset pro Demonstratione, quod est absurdissimum: Sic enim sequeretur, posse Demonstrari Mystrium Trinitatis, (cujus implicantia non potest probari) hoc modo. *Trinitas carens omni defectu est bona: esse chymaram; non est bonum: ergo Trinitas carens omni defectu, non est chymara.*

35. Replacabis tamen item, & dices, Possibilitatem Entis carentis omni defectu, & includentis omnem perfectionem realem, posse positivè demonstrari hoc modo. *Illud est possibile quo posito in rerum naturâ nulla sequitur contradictio: atqui Ens carens omni defectu & includens omnem perfectionem realem, est*

tale: ergo. Major est ex terminis nota, & propè identica. Minor est etiam evidens; nam Contradictio est maximus Defectus: ergo Ens carens omni defectu, hoc ipso caret Contradictione, alioquin idem simul includeret, & excluderet.

36. Hæc replica solvitur ab Atheo ad eum modum, quo simile argumentum, probans Possibilem Creaturam omnium possibilem Perfectissimam, vel Infinitum, vel Numerum finitum maximum, solvi à Philosophis solet. Illud est possibile, quo posito nulla ponitur Contradictio: sed posita creaturâ, quæ habeat simul omnes perfectiones, quæ à creatura simul sine Contradictione haberi possunt, nullam includit Contradictionem; hanc enim expressè excludit: ergo &c. atqui talis creatura est omnium possibilem perfectissima: ergo &c. Eodem modo discutitur potest de numero finito maximo.

37. Solvitur inquam hoc argumentum hac distinctione. Creatura includens simul Determinatam collectionem perfectionum, quæ potest includi in una Determinata creatura, non includit contradictionem, concedo: creatura includens simul omnem collectionem perfectionum, quæ possunt indeterminatè, seu in quacunque creatura indeterminatè sumpta includi, non includit Contradictionem, nego. Pari modo Atheus, qui negat esse possibile Ens includens omnem perfectionem possibilem, respondebit ad replicam, distinguendo. Ens carens omni defectu, seu includens omnem perfectionem collectivè, quæ est possibilis indeterminatè & distributivè, non includit contradictionem, negabit: includens omnem perfectionem determinatam, quæ in tali determinato ente v. g. homine, includi potest, non includit contradictionem, concedet.

38. Redeo nunc ad argumentum Perezianum, & ostendo illud esse vitiosum. Quæro itaque ex Adversario, quando dicis: *Ens carens omni defectu, est bonum:* Vel ex parte subjecti supponis explicite pro solo Ente Reali, & hoc sensu vis esse propositionem evidentem ex terminis; Vel præcindis ab Ente Reali & Chymarico. Si dicas primum, dupliciter peccas: primo, quia affirmas esse ex terminis notum, existere Deum sub conceptu entis optimi: quid enim aliud est Deus sub explicito conceptu, quam Ens carens omni defectu, adeoque essentialiter existens? Sed audiamus S. Thomam mecum sentientem. *hic q. 2. a. 1. ad 2. Dato etiam, quod quilibet intelligat, per hoc nomen, DEVS, significari illud, quo majus cogitari non potest, non tamen hinc sequitur, quod intelligat, id quod significatur per hoc nomen, esse in rerum naturâ, sed in apprehensione intellectus tantum, nec potest argui.* NB. quod sit in re, nisi daretur (hoc est concederetur) quod sit in re aliquid quo majus cogitari non potest, quod non est datum (hoc est concessum) à ponentibus Deum non esse (hoc est ab Atheis.) Peccas Secundò, & quidem S. Thomâ judice, quia supponis in Minore id, quod contra Atheum erat inferendum in Conclusionem. Nam *Ens reale carens omni defectu, est illud*

est illud ipsum, quod negat Atheus, & esset demonstrandum.

39. Si verò dicas te præscindere an Ens carens omni defectu sit Reale vel Chymaricum, hoc ipso Propositione tua est falsa. Nam conceptus præscindens ab Ente Reali & Chymarico, etiam præscindit an sit Bonum vel non sit Bonum, alioquin etiam Chymara erit Ens Bonum, quod enim convenit subiecto præscindenti, convenit singulis membris à quibus præscinditur, ut in Logica docetur. Et hoc circa primum hujus Authoris argumentum.

§. III.

Verum demonstretur Deus ex Propositionibus aeternae veritatis.

40. P. Martinus Esparza q. 2. de Deo ar. 4. secutus Magistrum suum P. Antonium Perez, existimavit posse demonstrari Existentiam Dei sub conceptu Entis simpliciter necessarij, hoc modo. Dantur veritates aliquæ objectivæ simpliciter necessariae, & essentialiter invariabiles ac aeternae: quia istae propositiones: Quodlibet est vel non est: Impossibile est idem simul esse, & non esse: Homo est Animal Rationale, & similes, sempiternae veritatis communiter dictae, cuicumque demum Durationi aut Temporis Differentiae applicentur mentaliter ab intellectu, necessariò ac invariabiliter evadunt verae: quod fieri non potest, quin dentur à parte rei veritates objectivæ necessariae & invariabiles: quia veritas formalis dependet essentialiter ab objectiva, utpote consistens in Conformitate cum illa. Veritas autem objectiva, est Passio Entis Realis, indistincta realiter ab eodem: eatenus enim unum quodque est Verum objective, ac cognoscibile verè, quatenus à parte rei est tale, quale est representabile ac cognoscibile per cognitionem formaliter veram. Quapropter implicat in terminis, dari à parte rei veritatem, veramque cognoscibilitatem, & tamen nihil dari à parte rei, nullamque existere Entitatem cum qua identificetur, vel in qua aqualiter fundetur talis veritas ac cognoscibilitas. Datur igitur à parte rei, & verè existit Ens simpliciter necessarium, essentialiter invariabile & aeternum. Tale autem Ens communiter dicitur, & verè est Deus. Hanc argumentationem, inquit citatus Author, esse insuperabilem, & non nisi homini indisciplinato posse levem videri. Pro eadem citat S. Anselmum, S. Augustinum, ac præcipuè D. Thomam, q. un. de verit. 4. §. apud quem etiam priores citatos legere est.

41. Hanc ipsam argumentationem, & quidem consequenter, adhibet idem Auctor ad Veritates contingentes futuras, tam Absolutas quam Conditionatas, quarum verificativum debet, ipso iudice, dari de praesenti. Verum ejusdem Authoris in cathedra Theologica Successores, agentes de Scientia conditionata Dei, & etiam alij, ac in specie P. Sebast. Izquierdo, in *Pharo Scient.* d. 10.

q. 1. n. 39. & alibi, Principium hoc acriter impugnarunt, non obstante severiore censurâ, quod pro Indisciplinatis habendi essent. Disputare de verificativo Propositionum, ad Philosophos spectat. Mihi duo solum præstanda sunt. Primum, S. Thomam malè pro hac argumentatione adduci. Secundum: illam non esse Demonstrationem Metaphysicam, quæ stringat Atheum; quidquid sit de Probabilitate illius.

42. DICO ergò 1. S. Thomam loco citato nihil docuisse, quod allata argumentationi stabiliendae servire possit. Videatur Suarez disp. 8. Metaph. de Verit. sect. 7. praesertim à n. 19. ubi omnia Testimonia allegata ponderantur. Itaque S. Thomas docet, quod denominatio *VERI*, habeat se sicut denominatio *Mensurati*: porro denominatio *Mensurati*, à duplici forma desumi potest; ab una inhaerente; sic v. g. Lignum mensuratur à Linea, superficie, profunditate sibi inexistente, etiamsi nulla exterior mensura adhibeatur: Altera forma potest esse extrinseca aliqua Mensura, v. g. vlna: sic etiam res dicuntur & denominantur *verae*; imprimis à forma inhaerente; atque S. Thomas hanc formam inhaerentem aliud non esse, quam ipsam rei cujusque Entitatem intellectui Adæquatam: deinde res denominantur *verae* à forma extrinseca, scilicet à Cognitione conformi. His suppositis infert S. D. Veritatem rebus extrinsecam (quæ est Veritas formalis) esse duplicem; Increatam, nempe cognitionem divinam; & creatam, nempe cognitionem hominis, vel Angeli: Unde concludit, nullam dari Veritatem aeternam nisi increatam, quæ erat quaestio illius articuli. Ex quibus omnibus clarum est, quod S. Thomas identificaverit quidem cum Deo Veritatem formalem aeternam, & illam denegaverit cognitioni creatae, sed nullo verbulo dixerit, veritatem objectivam rerum identificari cum Deo (prout eum dixisse vellet P. Esparza) imò expressè contrarium dixerit. audiamus ipsum. In hac, inquit, adaequatione vel commensuratione intellectus ac rei, non requiritur, quod utrumque extremorum (nempe tam veritas formalis, quam objectiva) sit in actu: intellectus enim noster potest nunc adaequari his, quæ in futurum erunt, nunc autem non sunt, aliàs non esset hac vera: Antichristus nascetur: unde hac denominatur Vera, à Veritate quæ est in intellectu tantum, etiam quando non est res ipsa; similiter etiam intellectus divinus adaequari potuit ab aeterno his quæ ab aeterno non fuerunt, sed in tempore sunt facta, & sic ea quæ sunt in tempore, denominari possunt vera ab aeterno à veritate aeterna. Vides quam disertis verbis S. D. non requirat verificativum ab aeterno existens, & veritatem formalem solam, non autem objectivam, dicat esse aeternam?

43. Duo insuper adverto. Primum, quod S. D. expressè loquatur de Enuntiationibus contingenter tantum, & non necessariò Veris, uti est; Antichristus nascetur: quarum veritas objectiva non potest esse aliquid Necessarium, sed Contingens esse debet: ergo non erit Deus. quid ergò? an Decretum Dei? ergo argumento P. Espar-

zæ de-

za demonstrabitur, Decreta Dei esse adequata intrinseca Deo? hoc ne ipse P. Esparza dixerit, qui illam sententiam non nisi ut magis probabilem tueretur. Quomodo ergo hoc loco patrocinatur illi S. Thomas? Adverto 2. Quod S. Thomas doctrinam traditam in quaestione de Veritate, retulerit in suam Summam q. 16. quae est de Veritate. & quia prius q. 2. probaverat alijs argumentis, dari Deum, deinde q. 14. Deum esse Omniscentum; postmodum q. 16. infert, solam Veritatem Divinam esse aeternam: sed P. Esparza ordine retrogrado probat existentiam Dei, ex eo quod datur Veritas aeterna. non ergo loquitur S. Thomas de Veritate Objectiva, sed de Formali.

44. DICO 2. Argumentationi allatae promptè, & consentaneè ad sua principia, respondebit Atheus, etiamsi concedat adversario, quod propositionum necessarium verificativum datur ab aeterno, & in quavis differentia temporis. Principium Athei est; per totam aeternitatem necessarium semper existere aliquid, sive hoc individuum, sive aliud: dicit ergo Atheus. 1. Quodlibet huiusmodi individuum esse Verificativum cuiuscunque propositionis necessariae, v. g. huius: *quodlibet est vel non est*: Dicit. 2. has propositiones dici invariabiles, quatenus in quavis differentia temporis habent Verificativum aliquod, licet non semper idem numero; quo sensu etiam ipsum verificativum est invariabile, hoc est, impossibile est non existere aliquod eorum, quod est esse invariabile formaliter, licet sit variabile materialiter. Dicit. 3. Vnamquamque speciem rerum habere intrinsecam essentialem Connexionem cum essentia cuiuscunque alterius speciei (quae est doctrina P. Perez) quoad Possibilitatem vel Impossibilitatem, & ideo existentiam cuiuscunque speciei v. g. hominis, esse Verificativam cuiuscunque alterius v. g. huius, *Equus est hinnibilis*. quia Essentia hominis exigit equum esse hinnibilem. Nihil ergo penitus movebitur Atheus argumento facto.

§. IV.

Verum probetur Deus ex Contradictorio sui.

45. P. Ant: Perez disp. 1. n. 61. proponit aliud Argumentum, vocans illud *planè argutum*, & sic habet. Vel existit Ens summè perfectum, vel non existit: Si existit, habeo intentum: si dicas non existere, ex hoc ipso probabo existere: nam si non existit, est impossibile: ergo datur necessitas non existentiae illius: haec ergo necessitas necessario existit: atqui quod necessario existit, nullum habet defectum, & est summè perfectum, ergo ex eo ipso quod dicatur Deum non existere, infertur existere.

46. Ad hoc argumentum redditur eadem responsio, quae priori ex sensu Athei adhibita est. Respondebit Atheus, Negationem Dei esse necessariam, sed hanc necessitatem identificari cum necessitate quae inest collectioni omnium entium successivè existentium, ut existat aliquod illorum pro

quacunque differentia temporis. Ut ergo probetur existentia Dei, probandum est, totam collectionem esse contingentem, & dependentem ab alio: ergo à primo ad ultimum, nisi ad hanc probationem (quam supra exhibuimus) recurramus, vanus est omnis conatus contra Atheismum.

Postquam haec Recentiorum Argumenta in scholis discussi & rejeci, anno 1651, postmodum anno 1666. pleraque vidi relata, iidemque tanquam fallacia sophismata rejecta à P. Sebastiano Izquierdo *ir. 1. de DEO d. 1. q. 8. à n. 155.* qui pariter concludit, Deum non nisi ex Creaturis experimentaliter cognitis, demonstrari posse.

CONTROVERSIA III.

In quonam Prædicato consistat conceptus quidditativus & formaliter constitutus Essentiae & Naturae Divinae.

47. Sermo est de Prædicatis Absolutis, hoc est, quae omnibus Tribus Personis sunt communia. Huiusmodi autem Prædicata plura dantur in Deo, non quidem realiter, ad minimum tamen ratione nostra & per comparisonem ad similia prædicata, quae in Creaturis ab invicem separata reperiuntur, distincta. An alia major distinctio, virtualis nimirum intrinseca admittenda sit, sequenti controversia videbimus.

48. Cum itaque Essentia cuiusque rei, seu conceptus quidditativus, ex communi acceptione consistat in illo Prædicato, quod se habet per modum differentiae essentialis, per quod res, nostro concipiendi modo, primò differt ab alijs, & quod est prima radix aliorum prædicatorum, habentium se per modum attributi vel proprietatis, hinc praesens quaestio est, quodnam sit huiusmodi prædicatum in Deo.

49. Cardinalis Sforzia Pallavicinus *primò p. n. 110.* conceptum quidditativum & Metaphysicum Dei sic effert. *Ens quod continet æquivalenter omne Ens.* P. Martinus Esparza q. 5. a. 9. ad. 2. censet hunc conceptum esse minus idoneum quocunque alio. *Quia inquit, hic conceptus est comparativus DEI cum omni alio Ente, ideoque est posterior, quàm quilibet alius conceptus comparativus cum quo libet ente, aut cum quolibet particulari Entium genere, seu determinate, seu vagè considerato: quandoquidem quodvis totum, & quævis collectio est posterior quibuscunque ejus Partibus: unde istiusmodi conceptus distat plus à conceptu essentiali DEI, quàm quilibet alius proprius & distinctivus ipsius DEI.*

50. Haec tamen impugnationi me non moveret. Verum quidem est, comparisonem particularem, quatenus est Pars comparisonis universalis, esse priorem, eà prioritate, quâ quavis pars est prior toto: sed hinc non licet inferre, quod conceptus particulariter comparativus Dei, v. g. cum Angelis, esset conceptus quidditativus Dei, & distinctivus ab omni alio: distingueret enim solum ab illo, cum quo compararet: Ut ergo distingueret

stingeret ab omnibus, deberet comparare cum omnibus, & tunc primum haberetur adaequatus conceptus Dei Constitutivus & Distinctivus.

51. Ego ex alio capite recedo, & ostendo, nostro concipiendi modo, æquivalentiam non esse Prædicatum Primum Dei. Nam quando nos duo ad invicem comparamus, & inquirimus an Vnum ad alterum æquivalet necne quoad æstimationem perfectionis utriusque, inquirimus in aliquod Prædicatum Proprium, & formaliter conveniens vni, & non conveniens alteri; & illo cognito inferimus inde æquivalentiam vel excessum perfectionis: v. g. si inquiram, an homo æquivalet Angelo, investigo prædicatum nobilissimum hominis, & Angeli, v. g. *esse intellectivum cum dependentiâ à phantasmate*, & esse intellectivum independentem à phantasmate, & quia hoc secundum plures facio, quam illud primum, inde infero, hominem excedi ab Angelo, & Angelum æquivalere homini. Idem procedit in Deo cum Creaturis comparato. Illud ergo prædicatum quod formaliter convenit Deo, & æstimatur præ omnibus Prædicatis Creatis, & à quo moveor ad affirmandum, quod Deus æquivalet omnibus creaturis, & non e contra, illud inquam prædicatum est nostro concipiendi modo prius quam ipsa æquivalentia: nam æquivalentia importat duo correlativa, cuius una pars est illud prædicatum Deo proprium, & proprio nomine significabile: ergo in illo potius, quam in prædicato æquivalentiæ consistet Essentia Dei. Hac ergo sententiâ singulari sepositâ, duæ sunt opiniones celebres, quæ tamen, si mens authorum spectetur, nisi fallor, conciliari possunt.

52. Prima & satis celebris opinio est, Essentiam seu conceptum quidditativum Dei, esse prædicatum *Intellectionis Actualis*. Ita post Aureolum multi. Ad hanc sententiam reducimus illam, quæ distinguit in Deo actum primum intelligendi ab actu secundo, prout explicui in *Instit. Lib. I. tit. I. c. 4. à n. 86.* & hi constituunt in actu primo *Intellectivi* Essentiam Dei. *Vasq. Mol. Meracius, Gran. Arias, Comptonius d. 4. s. 6.* Secunda, non minus celebris est, Conceptum quidditativum Essentia Divinæ consistere in prædicato *Aseitatis*, hoc est, quod sit ens à se existens, seu sibi ipsi ad existendum sufficiens. *Dionysius Petav: Derken: Esparza cum pluribus alijs.*

53. Ut hæc duæ opiniones, quantum fieri potest, conciliantur, observandum est, hæc duo vocabula, illisque correspondentes conceptus, *Essentiam*, & *Naturam*, frequenter quidem ab auctoribus pro eodem sumi, si tamen accuratius loqui velimus, significare duos conceptus ex genere suo plane diversos. Differimen explicat Stephanus de *Bubalis post Conimbr. 2. phys. c. I. q. 1.* & *Suarez disp. 11. Met. q. 11. n. 4.* quod strictè loquendo *Essentia* importet ordinem ad esse rei cuius est: *Natura* ad operationem. *Natura* enim, inquit *Suarez*, dicta est, quasi aliquid nasci faciat. Itaque *Natura* cuiusque rei importat quidem totum, quod impor-

tat essentia; sed tamen importat adhuc aliquid amplius; nempe significat Principium operationis; cum tamen essentia ut sic & ex genere suo, abstrahat ab hoc, an sit Principium operationis. Hoc ipsum discrimen agnovit D. Thomas 1. p. q. 39. a. 2. ad 3. *Natura*, inquit, designat Principium actus, *Essentia* ab essendo dicitur. Hinc est, quod quævis res, sive sit substantia, sive accidens, dicatur habere suam essentiam, tamen, philosophicè loquendo, non sit *Natura*, hoc est Principium operationis. Si ergo in Deo potest assignari aliquod prædicatum primum, quod ex suo formali conceptu non dicat explicitum ordinem ad operationem, & nihilominus per tale prædicatum differat à cæteris omnibus, quæ non sunt Deus, in huiusmodi prædicato consistet essentia divina sub conceptu *Essentiæ*: cum quo tamen stabit, posse Deum sub conceptu *Naturæ* explicari per aliud prædicatum, quod dicat ordinem ad operationem, vel sit ipsa operatio, etiam si non sit radix omnium attributorum in Deo.

54. DICO 1. Conceptus quidditativus Dei in ratione essentiæ est, *esse ens à se*: quorum verborum sensus paulò post declarabitur. Probat 1. autoritate S. Scripturæ, exodi 3. Deus seipsum definiens dixit, *Ego sum, qui sum: & Qui est misit me.* Quæ verba S. Hieronymus in 3. cap. *Epist. ad Eph.* sic declarat, *Nunquid solus DEVS erat, & cætera non erant? utique Angeli, Cælum, Terra vel Maria, & ipse Moyses, cui Dominus loquebatur, & Israel, & Egyptij erant, & quomodo nomen commune substantiæ sibi proprium vendicat Deus? illa de causâ, quia cætera ut sint, DEVS I sumpsere beneficio: DEVS vero qui semper est, nec habet aliunde principium, & ipse sui origo est, suæque causâ substantiæ, non potest intelligi aliud habere quod subsistit.* Brevis, illa verba: *Ego sum qui sum*: ut non sint negatoria, hunc sensum habere debent, *Ego sum qui ex me ipso sum, & ideo non possum non esse.* Nam quidquid est, & posset non esse, ab alio sit necesse est.

55. Probat 2. ratione. In illo prædicato debet nostro concipiendi modo constitui essentia divina, ex quo jam aliunde cognito & affirmato, deducuntur cæteræ perfectiones divinæ. Sed tale prædicatum est: *esse ens ex se ipso existens*: ergo &c. Minor probatur. Nam postquam ex creaturis immediatè probatum est contra Atheum, dari ens improductum seu à se ipso existens, inde progredimur & inferimus immediatè, quod sit ens illimitatæ perfectionis: nihil enim limitatur à se ipso; ergo si ens à se careret aliquâ perfectione, hoc ipso talis perfectio esset Chymara, quia esset impossibilis, nam nec haberetur à se, nec haberi posset ab alio; ergo hoc ipso non esset perfectio. Hoc deducto deducuntur singulæ perfectiones in specie.

56. DICES. Sicut ex eo, quod Deus sit ens à se inferitur legitime: ergo est omnipotens; ita e contrario, dato quod aliquid sit omnipotens, inferitur legitime: ergo est à se, si enim esset ab alio,

alio, jam non posset facere omne factibile, quia non posset facere se, quod tamen etiam esset factibile. Ergo non est major ratio, quare *Aseitas* sit radix Omnipotentia, & non Omnipotentia *Aseitatis*. Respondeo. Hoc argumento potius ostenditur, quod *Tò esse Omnipotens* formalissimè & explicitè dicat: *esse ens a se*. Cum enim nihil possit facere seipsum, utique hoc ipso non est factibile illud, quod est factivum omnium. Planè, qui vellet subtiliter rem examinare, deprehenderet hoc ipsum in omni attributo divino, quia formaliter divinum est: sed non vacat in hoc immorari. Ad replicam in forma nego, vel distinguo antecedens: Omnipotentia infertur ex *Aseitate* quasi à Priori, hoc est tanquam ex prædicato prius probato & affirmato. *Aseitas* autem infertur ex Omnipotentia quasi à posteriori, & tanquam ex supposito, seu apprehenso tantum & nondum affirmato. Ratio jam est insinuata. Quia existentia *Entis à se* deducitur immediatè ex creaturis, & non nisi mediatè deducitur *Ens omnipotens*: nec enim possumus affirmare esse omnipotens, nisi affiramus esse *Ens à se*. quamdiu enim præscindimus aut ignoramus, an sit à se, vel ab alio, tamdiu præscindimus aut ignoramus, an possit facere omne factibile, quia nihil potest facere seipsum: ergo præscindendo, an ipsum sit aliquid productum; præscindendo etiam, an sit productivum omnium producibilium.

57. Probatur Conclusio 3. Illud prædicatum est in Deo radix cæterorum, adeoque constitutivum essentia divina, quod immediatè & formaliter opponitur illi prædicato, quod in creaturis est radix omnium imperfectionum: atqui in creaturis radix omnium imperfectionum & defectuum est, quod sunt *Ens ab alio dependens*: nam hæc dependentia formaliter dicit, quod ex se nihil sunt; hoc autem, quod est, ex se nihil esse, est radix omnium aliorum defectuum: ergo. Major probatur. Illud prædicatum est radix omnium perfectionum, quod est radicale exclusivum omnis imperfectionis: sed quod formaliter opponitur radici omnis defectus, est ejusmodi. Ergo &c. Declaratur magis. Idem est cujusque rei distinctivum & ejusdem constitutivum: ergo quod est primò distinctivum, est primò constitutivum: sed primò distinctivum Dei à creaturâ est, *esse à se*: ergo & primò constitutivum. Subsumptum probatur. Primò distinctivum creaturæ à Deo est: *esse dependens ab alio*. Nam ratio *Entis* per nihil aliud immediatè contrahitur ad *esse creatum*, quam per *esse ab alio*, ut ex se manifestum est: ergo primò distinctivum Dei à creatura est illud, per quod Deus formaliter non est ab alio: sed hoc est: *Esse à se*. Ergo &c.

58. Obijcitur 1. *Esse à se*, est prædicatum negativum: perinde enim est ac dicere: *Non esse ab alio*. atqui essentia Dei debet constitui in prædicato positivo: ergo non rectè constituitur in *Esse à se*. Respondeo negando majorem; quam esse falsam dupliciter ostendo. Imprimis ex absurdo. Si enim *Tò esse à se*, esset formaliter hoc

prædicatum negativum: *Non esse ab alio*; tunc hoc prædicatum esset inexplicabile sine processu in infinitum in negationibus, consequens omnibus negandum est. Sequelam ostendo. *Esse ab alio*: debet ultimò resolvi in aliquod *Ens improductum*, ut omnes fatentur contra Atheos. ergo *Tò non esse ab alio*; resolvendum erit in hoc: *Non esse ab alio improductum*: Sive: *non esse ab alio existente à se*. atqui per te *Tò esse à se* est prædicatum negativum, hoc modo exprimendum: *non esse ab alio*. ergo erit resolvendum hoc modo: *Non esse ab alio quod non sit ab alio non existente ab alio non existente ab alio, &c. sic in infinitum*. atqui hoc est absurdum: ergo fatendum est; *Tò esse à se* posse aliter concipi & exprimi, quam ut formalis negatio.

59. Deinde & secundò ostendo falsam esse majorem propositi objectionis. Nam potius *Tò esse ab alio* est prædicatum negativum. Nam *esse ab alio* formaliter est indigere alterius operâ ad existendum: omnis autem indigentia seu mendicitas est carentia proprii patrimonij sufficientis sibi; seu brevius; est carentia hujus perfectionis: Sibi ipsi sufficere: ergo *Tò Non esse ab alio*; est non indigere, seu non carere hac perfectione; atqui carentia est formaliter negatio illius formæ quâ quis dicitur carere: ergo *Tò non carere*, est formaliter negatio hujus negationis: atqui negatio negationis est forma positiva, opposita huic negationi: ergo à primo ad ultimum: *Non esse ab alio*, est forma positiva, opposita indigentia alterius tanquam negationi.

60. Respondetur itaque, *Tò Non esse ab alio*, esse solummodo prædicatum negativum secundum dici, hoc est, penes vocabula quibus effertur: sicut cum dicimus: non esse ægrum, non esse cæcum, non esse nihil. Dico itaque, *Tò esse à se*, metaphysicè loquendo, non esse exponendum hoc modo: *Non esse ab alio*: propter vitiosum processum in infinitum: sed hoc modo. *Esse ens essentialiter existens quocunque alio sublato*. Vbi vides, quod negatio aliorum non ponatur tanquam constitutiva illius entis à se, sed solum tanquam conjungibilis per hypothesein cum illa entitate. Eodem modo exponendum est *Tò sibi sufficere*: hoc enim aliud non est, quam: quocunque alio sublato, seu, non obstante cujuscunque alterius entis absentia, adhuc habere unde sit. Vel si denique magis Theologicè resolvere velis, dicere poteris: *Ens à se*, est, à cujus existentis voluntate pender, ut quodvis aliud sit vel non sit.

61. Et fanè, nisi communi Theologorum phrasi me accommodare voluissèm, essentiam Dei non per *Aseitatem*, sed modis jam relatis expressissem. Nam SS. PP. nunquam fortassis illo vocabulo usi sunt, & negari non potest, illud non esse satis accommodatum, quatenus *Tò esse à se*, videtur idem dicere, ac, *Dare sibi ipsi esse*, sicut S. Hieronymus dixit, Deum esse sibi ipsi causam essendi; quod utique improprie dictum est. Econtra pro meo loquendi modo adduci possunt plures SS. PP. apud Dionysium Petavium, Lib. 1. cap. 6. à n. 6. breviter unum alterumve referam. Clemens Alex-

xandrinus

xandrinus nomen, *Qui est*, Exodi. 3. à Deo si-
bi impositum, idcirco ait Deo maxime proprium
esse, quoniam illum exprimit, qui revera solus est
hoc est, qui est, sive alia sint, sive non sint. Gre-
gorius Nanzianzenus Essentiam Dei explicat per
hoc, quod habeat esse per se, hoc est, non cum alio
hoc, quod habet esse per se, hoc est, non cum alio
quopiam copulatum. S. Bernardus explicat es-
sentiam Dei per hoc, quod ita necessarium sit, ut
etiam si nullum aliud ens addas, nihil de esse Dei
eminuas. Plures PP. explicant, unde Deo pro-
prium sit esse, cetera verò dicantur non simplici-
ter, sed quodammodo esse, nempe quia cetera non
possunt esse sine Deo, sed habent esse à Deo. er-
go per argumentum à contrario Deus ideo dicitur
simpliciter esse, quia sine cujuscunque consortio
adhuc intelligitur esse.

62. DICES. Etiam si Deus per impossi-
bile esset agens necessarium, & necessarium aliquid
ad extra produceret ab aeterno, adhuc ipse esset
Ens à se, & improductum, & tamen non esset ens
potens intelligi existens quocunque alio sublato.
Si tibi licitum est facere huiusmodi hypothe-
sin impossibilem, ego tibi per aliam hypothefin
impossibilem respondeo, & dico, quod ille effectus
(quem tu fingis esse necessarium) per fictionem
auterri posset, quo sic ablato adhuc intelligeretur
formaliter Deus. Verum, non est necesse huc
venire. Sufficit mihi quod tunc intelligeretur
pro priori naturæ causâ, præciso effectu. Illud
ergo erit Deus, quod, præciso quocunque alio,
intelligitur existere.

63. Obijcit Card. Pallav. 2. Existere per
necessitatem, non est illud perfectissimum ænig-
ma, per quod Deus appareat melior omnibus alijs
entibus, adeoque non est prædicatum ex quo evi-
denter inferamus alias Dei perfectiones, cum Phi-
losophi distinxerint necessarium causatum, & neces-
sarium incausatum. Ad hanc objectionem jam est
respondum; Etiam si enim daretur aliquod ens ne-
cessarium causatum, illius tamen necessitas essendi
proveniret originaliter ab alio, tanquam à causâ,
& per consequens, nec daretur nec intelligeretur
existere quocunque alio præciso, aut per fictionem
ablato.

64. Obijcit 3. Si Essentia Dei consi-
deretur in Aseitate, tunc omnia cetera prædicata
essent attributa, adeoque etiam prædicatum *Substan-
tia*, *Vivens*, quod videtur absurdum. Respondet
P. Esparza & sufficienter quidem, quantum necesse
est in questione de vocabulo *Attributi*, posse hæc
etiam sine absurdo dici Attributa, quatenus scili-
cet nostro concipiendi modo attribuuntur alteri
tanquam priori unde deducuntur. Caterum in
communiori usurpatione illa solum vocantur *at-
tributa*, quæ significantur instar concreti acciden-
talis, & tribuentis aliquam denominationem sup-
posito, adeoque adjectivè, ut esse justum, sapien-
tem, potentem, &c. hæc enim significant prædicata
realiter substantialia instar formæ accidentalis crea-
tæ, qualis est sapientia, vbiatio, potentia, justitia.

65. Respondeo tamen aliter, negando fe-
quelam. Et imprimi, nego (quod P. Esparza
videtur concedere) quod prædicatum *Substantia*
deducatur tanquam diversus formaliter conceptus
ex Aseitate. Ens enim à se, & præciso quocunque
alio essentialiter existens, est formalissimè substan-
tia, quia formalissimè existit per se, & non in alio.
Hinc infero, quod nec conceptus *Vivens*, nec con-
ceptus *Intellectivus*, sint conceptus attributorum,
quia licet hæc prædicata ex aseitate deducantur, po-
nuntur tamen formaliter in lineâ prædicamentali
substantia: talia autem non dicuntur attributa, sed
illa quæ proferuntur sub conceptu formarum acci-
dentalium, pertinentium ad alia prædicamenta, si
comparentur cum formis similibus creatis: ut esse
sapientem, justum, æternum, immensum, &c.
Omitto leviores Objectiones, ab alijs optimè
dissolutas.

66. DICO. 2. Conceptus quidditativus Dei
in ratione NATURÆ, rectè constituitur per or-
dinem ad nobilissimam & primam Dei operatio-
nem, scilicet Intellectionem, adeoque in *Esse à se
Intellectivo*. & hoc tribuo primæ sententiæ supe-
rius relatæ, & SS. PP. qui pro illâ apud Suarez &
Viquez adducuntur.

Probatur Conclusio. Nomen *DEVS*, est
nomen *Naturæ*, prout in terminis tradit D. Tho-
mas, q. 13. a. 11. ad 1. dicens, nomen *DEVS*, esse
magis proprium Dei ad significandam *Naturam*,
nomen verò *Qui est*, esse magis proprium ad signi-
ficandam *essentiam*. Subsumo: atqui nomen *Devs*
in Græco descendit ab *Intueri* vel *Prospicere*,
teste sancto Dionysio, Damasceno, Clemen-
te, & alijs apud Franciscum de Lugo p. i. n. 25. er-
go in Sensu S. Thomæ Natura divina rectè expli-
catur per ordinem ad intellectionem. Intellectio
certè est prima operatio, & origo decretorum di-
vinorum, immò & Processionum ad intrâ, quate-
nus Verbum procedit per Intellectionem, Spi-
ritus S. verò per Amorem, qui præsupponit Intel-
lectionem.

Confirmatur iterum Autoritate S. Thomæ.
qui q. 27. a. 2. in C. declarans cur Processio Verbi sit
generatio, dat rationem, quia in Deo idem est *In-
telligere*, & *esse*, & ideo Verbum procedit in simili-
tudinem *Naturæ*, (quod est generari) quia proce-
dit per modum intelligibilis actionis, hoc est, per
Intellectum. Neque invenio, quod cum aliqua
difficultate notabili possit opponi.

CONTROVERSIA IV.

*Utrum inter Prædicata divina detur di-
stinctio virtualis intrinseca, media in-
ter distinctionem realem, & rationis.*

NON est animus, hoc loco discutere distinctio-
nem quæ vocari solet Scotistica; cum enim il-
la non reperiatur, vel (ut rectius dicam) à suis au-
thoribus nõ tribuatur specialiter Attributis divinis,
sed gradibus metaphysicis univèrsim, hinc est, quod
Philoso-

Philosophi omnes eam ad suum examen & tribunal vocent. Statui autem à quaestionibus philosophicis abstinere, paucis fortassis exceptis, quæ tamen philosophicæ sint, à philosophis tamen communiter prætermittuntur.

§. I.

Quid intelligatur nomine Distinctionis virtualis intrinsecæ: ubi an in DEO admittenda sint prædicata contradictoria de Naturâ & Personalitatibus.

67. Distinctio Virtualis intrinsecæ, de quâ deinceps disputabimus, definitur à multis, quod sit *Unius indivisibilis Entitatis æquivalentia seu capacitas prædicatorum contradictoriorum*. & quia omnes admittentes hanc distinctionem in DEO, ad minimum eam admittunt inter essentiam & Relationes divinas, & nos infra dicemus, inter has esse omnino admittendam, ideo pro intelligentia eorum quæ dicturi sumus, utemur nunc exemplo vtitato, v. g. quia nemine cogitante Paternitas non communicatur Filio, Natura divina communicatur: Paternitas autem est realiter Natura divina, & Tò communicari, & non communicari, sunt prædicata contradictoria, ideo capacitas horum contradictoriorum quæ est in Entitate Patris, consistit in aliqua distinctione inter Naturam & Paternitatem: hæc distinctio non est realis: neque merè rationis ratiocinata, ergo erit distinctio virtualis intrinsecæ.

68. Porro licet hi AA. admittant, de eadem reali entitate verificari prædicata contradictoria, jam assignata, negant tamen verificari propositiones contradictorias; quia quod affirmatur de una formalitate, seu virtualitatis membro, non negatur de eadem formalitate, sed de altera, adeoque non sunt contradictoriæ propositiones. Hæc doctrina mihi aliquando placuit, nunc autem displicet in vno puncto.

69. DICO ergo: Sicut non verificantur propositiones contradictoriæ, ita non est admittendum, verificari prædicata contradictoria de eadem entitate, si rectè loqui velimus. Declaratur. Quid est verificari prædicata contradictoria de eadem entitate? est, verificari affirmationem & negationem ejusdem de eodem. atqui hoc formalissimè est verificari propositiones contradictorias. Ergo.

DICES. Deberent verificari de eadem formalitate, ut essent propositiones contradictoriæ. Contra: ergo pari modo, ut dicerentur prædicata contradictoria verificari de eodem, deberent verificari de eadem formalitate, alioquin non verificantur contradictoria de eodem. Præcludetur hoc effugium melius infra.

70. DICES iterum. Numquid communicari, & non communicari sunt contradictoria? & unum convenit Naturæ, alterum Paternitati? vel melius: Tò communicari affirmatur de Natura, & negatur de Paternitate? quomodo ergo non veri-

ficantur contradictoria? Respondeo. Communicari aliquo modo, hoc est, secundum formalitatem Naturæ, & non communicari alio modo, hoc est, secundum formalitatem Paternitatis, non sunt contradictoria prædicata; sed hæc sunt prædicata contradictoria: Communicari aliquo modo, & nullo modo communicari, hæc autem non verificantur de eadem Entitate. Sicut ergo Natura divina communicatur Filio in ratione Naturæ, & secundum esse absolutum, ita Paternitas in ratione Naturæ & secundum esse absolutum communicatur Filio; & sicut Paternitas in ratione Paternitatis & secundum esse Relativum non communicatur Filio, ita etiam Natura divina in ratione Paternitatis & secundum esse Relativum non communicatur Filio. Vno verbo: Legitimus sensus hujus propositionis: *Natura communicatur*; hic est: *Natura communicatur in ratione Naturæ*: & hujus: *Paternitas non communicatur*; est iste: *Paternitas non communicatur in ratione Paternitatis*. Vnde patet, prædicata non esse contradictoria: communicari enim in ratione Naturæ, & non communicari in ratione Paternitatis, non sunt contradictoria: sed; communicari in ratione Naturæ, & non communicari in ratione Naturæ: atqui prius convenit tam Naturæ quam Paternitati: posterius neutri convenit: ergo non conveniunt illis prædicata contradictoria, si prædicata ponantur, prout ponenda sunt. Earundem propositionum aliam expositionem paulò post dabimus, ostendendo, contradictoria non cadere supra identificata, sed supra realiter distincta. Quod autem simpliciter & sine addito dicatur: *Natura communicatur, Paternitas non communicatur*, inde provenit, quod vna formalitas ab altera præcindatur, & sic concipientes Naturam præcisâ Paternitate nihil habemus ex parte objecti, ratione cuius possit natura dici non communicari, & econtra concipientes Paternitatem præcisâ Naturâ nihil habemus, ratione cuius dicatur Paternitas communicari.

71. Doctrinam hanc in re ipsa invenio apud Franciscum Veckenium, tr. 1. de Simpliciter. DEI disp. 4. c. 5. ubi docet, illa prædicata si rectè ponantur, non esse contradictoria: non enim debent quasi in abstracto poni, sed hoc modo. *Natura divina est Natura communis. Paternitas non est Paternitas communis.* hoc autem sensu (inquit) non verificantur contradictoria; nam sicut rectè dicitur: *Natura divina est Natura communis*, ita etiam verè dicitur: *Paternitas est Natura communis*. & sicut Paternitas non est Paternitas communis, ita etiam Natura Divina non est Paternitas communis. Ecce: quâ ratione velit hic Author, quod quidquid affirmatur vel negatur de Natura, etiam possit affirmari aut negari de Paternitate. Eadem mens est Fasoli & aliorum, quos P. Esparza existimat confundere prædicata contradictoria cum propositionibus contradictorijs. Sed ego non credo, illos tam ignavos Logicæ fuisse, ut nescirent, prædicata contradictoria convenire diversis, propositiones contradictorias debere habere idem subiectum & prædicatum. Mens illorum est, prædicata contradictoria non posse

posse convenire eidem indivisibili subjecto, quin hoc ipso evadant propositiones contradictoriae. Quia distinctio virtualis non tollit identitatem & indivisibilitatem realem, subjecti. Et sanè ipse P. Elparza dicit, prædicata contradictoria in casu nostro esse *Affirmationem & Negationem*. Subsumo. atqui affirmatio est formalissimè propositio affirmativa, & Negatio est formalissimè propositio negativa. ergo si affirmatio & negatio sunt prædicata contradictoria, hoc ipso sunt propositiones contradictoriae: quia negatio non potest aliter esse contradictoria affirmationis, nisi in ratione Enuntiationis.

72. Argumentor ulterius hoc modo. Si in his duabus Propositionibus: *Natura divina est communicabilis; Paternitas non est communicabilis*, continetur aliqua contradictorietas, illa non est in prædicatis, sed est in propositionibus: atqui per te in propositionibus esse non potest, ne dicatur Deus esse Chymara, ergo nulla in illis est contradictorietas. Major probatur. In illis duabus propositionibus idem prorsus est prædicatum utriusque: (est enim una affirmativa, altera negativa) nempe *Tò Communicabilis*. sed nullum prædicatum potest esse contradictorium sui. ergo in illis propositionibus non sunt prædicata contradictoria: ergo si ibi est contradictio, erit contradictio propositionum; quod cum tu neges, negare debes omnem contradictionem, prout ego contendo.

73. Argumentor denique hoc modo, & est argumentum mihi quidem insolubile. Si verum est, aliquod prædicatum affirmari posse de Natura divina, quod nullo prorsus modo affirmari possit de Relationibus (ut volunt contra quos disputo) tunc evidenter sequitur, dari distinctionem virtutalem inter prædicata absoluta, & quidem cum processu in infinitum. atqui inter prædicata absoluta non datur distinctio virtualis, ut infra docebitur, multo minùs processu in infinitum, quem nemo admittit. ergo quicquid affirmari potest de Naturâ, debet etiam posse affirmari de Relationibus. Majorem probo, & accipio prædicatum *Communicabilis*: quod utique est prædicatum absolutum, vel quomodocunque illud vocare velis, est prædicatum virtualiter indistinctum à Natura divina, ab Omnipotentia, Sapientia &c. Probo jam sequelam majoris. Si *Tò esse communicabile* nullo modo potest affirmari de Relatione Paternitatis aut Filiationis, tunc de Natura divina, & de Communicabilitate ejusdem verificabuntur contradictoria: ergo distinguuntur virtualiter. Probo antecedens. De Natura divina, Omnipotentia, &c. verificatur; communicari Relationibus: de Communicabilitate verificabitur: *Non communicari*. Si enim Communicabilitas communicatur Paternitati & Filiationi, sicut communicatur Omnipotentia, tunc non minùs posset Paternitas & Filatio dici communicabilis, quàm potest dici omnipotens: atqui tu negas posse sic dici: ergo jam admittis verificari contradictoria de Omnipotentia, & Communicabilitate Naturæ.

74. Brevius & clariùs hoc modo. Natura

divina est virtualiter indistincta à seipsa. ergo hoc prædicatum: *esse virtualiter indistinctum à Natura*: est prædicatum absolutum. Probo hoc prædicatum per te virtualiter distinguì à Natura divina. De Natura divina, & virtuali indistinctione ejusdem à se, verificantur per te contradictoria non minùs quàm de Natura & Paternitate: ergo non minùs distinguuntur virtualiter. Antecedens probo, ponendo ipsa contradictoria. Natura divina est affirmabilis de Paternitate. Virtualis indistinctio à Natura non est affirmabilis de Paternitate: *esse affirmabile & non esse affirmabile de Paternitate* sunt contradictoria, non minùs quàm *communicari & non communicari*: ergo de Natura divina & virtuali indistinctione à natura verificantur contradictoria non minùs quàm de Natura & Paternitate.

75. Hoc argumentum dico solvi non posse, nisi concedamus, quòd quicquid affirmatur de Natura, possit etiam affirmari de Paternitate & e contra, modo superius explicato. unde consequens est, quòd sicut Natura in ratione Naturæ affirmabilis est de Paternitate, ita etiam virtualis indistinctio Naturæ à Natura sit affirmabilis de Paternitate eo modo quo dictum est. Censeo itaque contradictoria non verificari nisi de Relationibus realiter distinctis: quando autem applicantur formalitatibus identificatis, *Naturæ & Paternitati*, Natura non accipitur ut est Paternitas præcisè, sed ut est Filiatio realiter distincta, & ut sic terminat contradictorium. v. g. cum dicitur: *Natura communicatur Filio, non Paternitas*: resolvendum est hoc modo. *Filiatio est acceptio Naturæ, Paternitas non est acceptio Naturæ*, Vel: *Filius habens eandem Naturam cum Patre, producit, Pater non producit*: quæ contradictoria non cadunt supra Naturam & Paternitatem, sed supra Paternitatem & Filiationem. Deinceps ergo, quando in modo loquendi me alijs accommodavero, hoc & non alio sensu intelligi volo; & est sensus conformis doctrinæ D. Thomæ in 1. distin. 7. a. 2. in Corp. prout infra referam & ponderabo tract: de SS. Trin. cap. 2. Contr. 7.

Quæret aliquis, utrum saltem præcisio objectiva inter Naturam divinam & Personalitates admittenda sit? Ratio dubitandi est: quia si hæc non admittatur, non erit inter Naturam & Personalitates major distinctio, quàm rationis ratiocinata, & qualis est inter Gradus Metaphysicos, & inter Intellectum & voluntatem identificatas cum anima: consequens non est dicendum, nam in his non datur distinctio virtualis intrinseca, qualis tamen inter Naturam & Personalitates etiam à me admittetur §. sequente.

Confirmatur paritas. Nam sicut per me dicendum est: *Natura communicatur in ratione Naturæ, & non communicatur in ratione Paternitatis*: ita dicimus: *Intellectus intelligit in ratione Intellectus, & non in ratione Voluntatis*. Ergo sicut hæc reductiones non fundantur in distinctione virtuali intrinsecâ,

intrinsicam, sed sufficienter explicantur per diversos concipiendi modos, ita pariter de Natura & Personalitatibus dicendum esset.

Respondeo ad quaesitum, me non admittere praecisionem objectivam inter Naturam & Personalitates, quam etiam negat P. Oviedo. Ratio est: quia tam parum possunt de eadem entitate verificari contradictoria extrinseca, quam parum intrinsicam: atqui praecisio objectiva verificaret contradictoria extrinseca: ergo pariter est neganda. Certe P. Oviedo admittit verificari contradictoria intrinsicam, & negat verificari extrinseca, quanto magis neganda sunt, negatis contradictorijs intrinsicis?

Ad rationem dubitandi respondeo, negando paritatem. Disparitas est, quia distinctio virtualis intrinsicam aliud re ipsa non est (ut dicam) quam realis distinctio duorum identificatorum cum Tertio, à quo propterea dicuntur virtualiter distingui: seu: est realis distinctio duarum formalitatum in tertio. qualem distinctionem non habent gradus metaphysici, nec intellectus & voluntas.

Ex hac ergo reali distinctione in Tertio, seu ex reali identitate realiter distinctorum cum Tertio, provenit, quod nemine cogitante detur verificativum tam affirmationis quam negationis, modo jam superius explicato; hoc autem non reperitur in Intellectu & Voluntate. Formemus ipsas propositiones, & apparebit discrimen. Hae propositiones sunt verae: *Hae entitas indivisibilis (intelligo Naturam divinam identificatam Paternitati) communicat se Filiationi, ut Filiatio sit Natura divina; Hae eadem entitas non communicat se Filiationi, ut Filiatio sit Paternitas, sicut Natura est.* Huiusmodi propositiones non possunt verificari de Intellectu & voluntate identificatis cum anima. Nam licet haec propositio vera sit: *Hae entitas indivisibilis (intelligo Animam identificatam cum intellectu) communicat se voluntati, ut sit Anima.* Falsa tamen est haec altera: *Hae eadem indivisibilis Entitas non communicat se voluntati ut voluntas sit intellectus, sicut anima est.*

Fatendum igitur est, quod aliud sit fundamentum, & quidem intrinsicum prioris distinctionis formalis & rationis ratiocinata, quam posterioris, quod est merè extrinsecum, nempe realis distinctio aliorum cum quibus Intellectus & voluntas comparatur. Hae omnia magis declarabuntur §. sequente. & in Tract. de SS. Trinitate.

76. Ex dictis posset haec vel similis definitio Virtualis Distinctionis confici. Est duorum praedicatorum identificatorum, seu duarum formalitatum habitudo ad tertium, cum iisdem formalitatibus in ratione unius formalitatis identificatum, & ab iisdem in ratione alterius formalitatis realiter distinctum. Vel: est unius cum altero realiter distincto secundum formalitates diversas convenientia & discrepantia. Vel, Est duarum formalitatum identificatarum quae talium discrepantia in tertio, sub una ratione secum identificato, & sub

alia distincto. Vel denique cum P. Esparza. Est identitas realis conjuncta cum discrepantia intrinsicam identificatorum quoad aliquod praedicatum.

§. II.

Utrum detur Distinctio Virtualis inter Essentiam divinam & Relationes.

P. Franciscus Veckenius, cum ostendere conatus esset (ut supra retulimus) non esse admittendum, verificari praedicata contradictoria de Natura & Relationibus, existimavit, hoc ipso non esse necessarium, admittere majorem inter illa praedicata distinctionem, quam rationis ratiocinatae. A Veckenio non videtur dissentire Granadus. Contra quos

77. DICO. Quomocunque explicentur propositiones, ne evadant contradictoriae, non potest salvo Trinitatis Mysterio negari, inter Naturam & Relationes dari majorem distinctionem, quam rationis ratiocinatae, qualis invenitur in gradibus Metaphysicis. quae cum non sit realis, erit media, & recte vocabitur Distinctio Virtualis. Hae est communis, & probatur, praecindendo an de Natura & Personalitate verificentur contradictoria praedicata. Probatur autem hoc modo. Natura divina & Paternitas discrepant in Tertio, nempe in Filiatione, cum qua Natura per sui communicationem identificatur, Paternitas verò realiter ab eadem distinguitur, quae sunt propositiones de fide, quomocunque explicentur. Porro huiusmodi discrepantia non reperitur in Gradibus Metaphysicis, ut per se manifestum est; cum nullo enim Tertio identificatur Animalitas quae est in Petro, à quo realiter distinguatur Ratiocinalitas ejusdem. Ergo major est distinctio inter Naturam divinam & Personalitates, quam sit inter Animalitatem & Rationalitatem Petri. Sed non est realis: ergo est media inter distinctionem realem & rationis, qualis reperitur in gradibus metaphysicis, quae ad discretionem à duabus illis recte vocabitur Virtualis, hoc est, æquivalenter realis, in ordine ad verificanda praedicata, quae in creaturis semper supponunt in subiecto distinctionem realem.

78. Contra Veckenium etiam facile probatur Conclusio, insistendo illi ipsi modo loquendi, quo Veckenius vult illas propositiones esse formandas. Argumentor hoc modo. In sensu reali, sicut est verum dicere: *Rationalitas est Rationalitas assumpta à VERBO*, ita etiam est verum dicere: *Animalitas est animalitas assumpta à VERBO*. & non est necesse dicere: *Animalitas est rationalitas assumpta à VERBO*. atqui, ut tu vis, non possum dicere: *Paternitas est Paternitas communis tribus*: sicut possum dicere: *Natura est natura communis tribus*: sed dicendum est: *Paternitas est Natura communis tribus*: ergo jam concedis majorem distinctionem intrinsicam Naturae & Paternitatis, quam Animalitatis & Rationalitatis.

79. Confirmatur. Si in sensu reali vera essent haec duae propositiones: *Rationalitas est Rationalitas*

rationalitas assumpta: Animalitas non est animalitas assumpta: ipse Veckenius fateretur, inde rectè inferri distinctionem realem inter animalitatem & Rationalitatem (neque enim hic Author admittit Præcisiones objectivas) atqui Natura est Natura communis, Paternitas non est Paternitas communis, ut tu ipse loqueris: ergo, cum ex his propositionibus non liceat inferre distinctionem realem inter Naturam & Paternitatem, inferretur tamen æquivalentia distinctionis realis, quæ erit distinctio virtualis.

Ratio universalis est, quia per distinctionem virtualem aliud non intelligimus, quàm tantam Eminentiā & Perfectionem alicujus Entitatis, ut licet sit realiter indivisibilis, sit tamen simul & ratio identitatis cum tertio, & ratio realis distinctionis ab eodem. Quatenus est ratio identitatis, vocamus illam *Naturam*, quatenus est ratio distinctionis, vocamus eam *Paternitatem*, vel *Relationem*, & sic quando deinde hos Terminos ponimus pro subiecto propositionum, & de vno affirmamus, quod de altero negamus, intervenit quidem distinctio Rationis ratiocinata, sed cum fundamento intrinseco, quod aliud non est, quàm identitas duorum realiter distinctorum cum tertio communi. quale fundamentum in creaturis non habemus, sed solam comparabilitatem ad diversa connotata realiter & inter se, & ab illo tertio distincta.

80. Objectiones, quæ fieri possent, vel jam sunt in cursu solutæ, vel non tam impugnant distinctionem virtualem, quàm Mysterium Trinitatis, unde ad virtualem distinctionem facili negotio transferuntur. Non possent ea clarè dissolvere, est inculpabilis ignorantia. Negare distinctionem virtualem, quàm evidens ratio, ex suppositione Mysterij convincit, est Obstinatio.

§. III.

An deus distinctio Virtualis intrinseca inter Intellectum & Voluntatem divinam.

Affirmant Valentia, Molina, Hericæ, Zuniga, Tanner, Arrubal, Fasolus, uterque, Lugo, Hurt, Arriaga, Oviedo, Aldrete. Contra quos

81. DICO, rectius ab alijs negari. Probat ex dictis. Illa solum possunt distingui distinctione majore quàm rationis ratiocinata, quæ ita se habent ad tertium prædicatum, ut vna formalitas sit ratio identitatis, & altera ratio distinctionis realis ab eodem: sed Intellectus & Voluntas divina ad nullum prædicatum ita se habent: Ergo &c. Probat minor. Cum quocunque identificatur Intellectus essentialis Dei, cum eodem identificatur Voluntas essentialis Dei, & nihil est in Deo, cum quo non utraque formalitas identificetur, & sit ratio identitatis cum illo: ergo neutra formalitas est ratio distinctionis realis respectu vllius tertij prædicati.

82. Confirmatur ad hominem. Adversarij fundant se in hoc, quod existiment, de Intellectu

verificari hoc prædicatum: *Communicari primario VERBO*, & hoc ipsum prædicatum de Voluntate negari. Quod falsum esse ostendo. Si hoc prædicatum: *communicari Verbo primario*, non convenit realiter Voluntati, ergo realiter distinguitur ab illa: ergo realiter identificatur cum aliquo realiter distincto à Voluntate: atqui nihil tale potest assignari: deberet enim esse vel Intellectus, vel Filiatio, sed neutrum horum distinguitur realiter à Voluntate: ergo voluntati non minùs quàm Intellectui convenit: communicari primario. Ad hæc pauca reducenda sunt omnia, quæ nimis prolixè, & operosè coarctat P. de Quiros.

83. Obijciunt Adversarij 1. De Intellectu divino verificatur realiter & nemine cogitante, quod non verificatur de Voluntate. Nam de Intellectu verificatur, quod per illud Verbum procedat, & non per voluntatem; contra Spiritus S. procedit per Voluntatem, & non per Intellectum. ergo inest eadem ratio distinctionis Virtualis, quæ inest Naturæ divinæ respectu Paternitatis. Antecedens probant primò ex eo, quod Verbum dicatur Sapientia Patris, Spiritus S. verò Amor Patris, & Filij. Verba Concilij Toletani, 11. in Confessione fidei, sunt hæc. *Non est credendum, quod Pater Voluntate Filium genuerit.* S. Augustinus lib. 65. qq. ad Orosium q. 7. *Pater, inquit, Voluntate non genuit Filium, quia præire Voluntas Sapientiam, (id est Verbum) non potuit.* Concilium Smirnense can. 25. *Si quis consilio (id est Voluntate) DEI factum Filium DEI asserit, Anathema sit.*

84. Hæc obiectio fundat se in Locutionibus Conciliorum & Patrum, quibus æquè claræ si non clariore opponi possunt. Concilium Sardicense in fine Confessionis fidei anathemate ferit hanc propositionem: *Pater nec consilio nec voluntate genuit Filium.* Concilium Toletanum XV. in Confessione fidei: *Secundum Essentiam inquit, Voluntas genuit Voluntatem, Filius est Voluntas ex voluntate.* Eandem Voluntatis præcedentiam plures Patres conceptis verbis affirmant.

S. Hilarius lib. 3. de Trin. *Unigenitum procreavit omne quod DEVS est, per Charitatem atque Virtutem Nativitati ejus impertiens.* Et alibi lib. de Synodis prope med. *Nativitatis adeo perfecta Natura est, ut qui ex substantia DEI natus, etiam ex consilio ejus ac voluntate nascatur.*

S. Jacobus apud Clem. Rom. lib. 8. Const. c. 12. *Ipsam, inquit, ante omnia secula generasti, Voluntate, Potentiā & bonitate, sine vlllo medio, Filium Unigenitum. quæ verba repetit c. 16.*

Cyrillus Alexandrinus lib. 2. thesauri c. 1. *Quia & omnia Pater potest, & meliora semper vult, consubstantialis sibi ex DEO nascitur Filius.*

S. Augustinus lib. 83. Quest. 50. *Si voluit & non potuit, infirmus est, si potuit & non voluit, invidus est, ex quo conficitur, æqualem genuisse Filium.*

85. Pro explicatione eorum quæ adversarij adduxerunt, advertendum est 1. illa Testimonia fuisse prolata contra Arrianos, qui contendebant, Filium non esse DEVM genitum à Patre, & illi consubstan-

substantialem. Si enim, inquiebant, est à Patre genitus, utique non à nolente: non enim potuit Pater à quoquam cogi, cum non habeat fortio-rem, ergo à volente: ergo poterat nolle, sicut poterat nolle alia: ergo Filius est aliquid contingens, & consequenter non est Deus. Ex quo argumento evidenter constat, Arrianos plus non probasse, quam Filium non procedere à voluntate Dei liberè, nec etiam coactè: sed nullo modo probabant, non procedere ex necessariâ quadam complacentiâ circa ipsam generationem. Concilia ergo & Patres, ut se declararent, concesserunt id quod Arrianorum argumentum probabat, ne viderentur contrarium sentire, dum se Arrianos opponerant. Sicut si Concilium anathema diceret asserentibus, sanctos esse colendos cultu latræ, hoc ideo faceret, ut ostenderet, se non approbare talem cultum sanctorum, qualem nobis tribuunt hæretici.

86. Observandum. 1. Theologos distinguere inter Intellectum Essentialem seu absolutum, & intellectum Notionalem seu Relativum. Prior est omnibus tribus Personis communis, & est ipsa Essentia seu Natura divina: secundus est Personalitas Patris, seu Paternitas; eodem modo distinguunt Voluntatem in Absolutam omnibus Personis communem, & in Notionalem seu Relativam, quæ vocatur Spiratio activa, realiter distincta à Spiritu Sancto, seu Spirazione passivâ, & Patri Filioque communis.

87. Dicitur ergo Verbum procedere ab Intellectu Notionali, non item Spiritus Sanctus; & contra Spiritus S. procedere à Voluntate Notionali, non item Verbum. Vnde infertur, Voluntatem essentialem & Notionalem inter se virtualiter distinguere, sicut & Intellectum Essentialem & Notionalem, non verò Intellectum Essentialem & Voluntatem essentialem.

88. Porro ex hac reali processione præbetur nostro intellectui fundamentum, ut ratione nostrâ distinguamus Intellectum & Voluntatem, & secundum hunc concipiendi modum dixerunt Patres, Verbum procedere per Intellectum, Spiritum Sanctum per Voluntatem; qui loquendi modus erat accommodatus ad explicandum populo diversitatem harum Personarum in ratione Sapientiæ & Amoris, & sic patet responsio ad primam objectionem.

89. Obijciunt 2. Nisi dicamus, Intellectum & Voluntatem virtualiter intrinsecè distinguere, non potest vlla commoda ratio reddi illius articuli Fidei, quare Verbum generetur, Spiritus S. non generetur: quæ tamen facile redditur admissa distinctione virtuali. sic enim dici poterit Verbum generari, quia primariò accipit Intellectum, qui est Natura; & sic ex vi processionis assimilatur Naturæ. Respondeo primò. Cum argumentum pro nostra Sententiâ sit planè convincens, tolerabilius esset, fateri ignorantiam in reddendâ ratione illius articuli, quam admittere distinctionem virtutalem inter prædicata absolutâ; sequeremur enim exemplum S. Ambrosij lib. 1. de Fide ad Gratian. c. 1. sic loquentis. *Mihi impossibile est Generationis hujus scire secretum; vox silet, mens deficit, non tantum mea, sed etiam Angelorum, supra potestatem, supra Angelos, supra omnem sensum est.* Item imitaremur S. Augustinum lib. 5. con. Maximin. c. 14. De Patre, inquit, est Filius, de Patre est Spiritus S. sed ille genitus, iste procedens; quid autem inter Procedere & Nasci intersit, de illâ excellentissimâ Naturâ loquens explicare quis potest? distinguere inter illam Generationem, & hanc Processionem nescio, non sufficio. 2. Illius articuli rationem aliam querendam esse infra, suo loco, ubi non vnam, sed plures dabimus.

CAPUT II. DE VISIONE DEI, EJUSQUE PRINCIPIO, LUMINE GLORIÆ.

CONTROVERSIA I.

Utrum sit possibilis Substantia creata, cui sit connaturalis Visio DEI.

S. PRIMVS.

Rationes pro negativâ minus efficaces.

90. **D**icendum est, non esse possibile substantiam seu Naturam creatam, cui connaturaliter debeat Visio intuitiva Dei. Est ita in scholis recepta sententia, ut non pauci ob solam auctoritatem ei subscribant, rationibus, quibus ante hac, vltra S. Scripturæ auctoritatem, fulciebatur, planè diffusi. Quæ fortassis causa fuit, ut Recentiores in novis

rationibus in veniendis solertes fuerint. Referam, quia sunt ingeniosæ, licet minus efficaces. P. Antonius Perez jam supra laudatus, septem hujusmodi rationes excogitavit, quæ tamen alijs posterioribus non videntur arrisisse, cum eas in elucubrationibus suis dissimulanter omiserint.

91. Prima est. Omnis revelatio & locutio divina de aliquo quod non potest sciri naturaliter, seu pro-

sent proprio ingenio, sed solo Deo docente, est supernaturalis. sed Visio Dei est revelatio de aliquo, ad quod non potest proprio Marte & ingenio pertingere creatura, sed solo docente Deo. ergo. Minor probatur. Quia quilibet visio Dei est visio totius quod est Deus, adeoque est Visio ipsius divinæ Visionis (hæc enim est ipse Deus) sed hæc Visio, quæ Deus se videt, non potest sciri, nisi Deus velit illam liberè manifestare, & hoc est Deum loqui & revelare. Ergo.

92. Brevius proponit hoc argumentum Card. Pallavicinus hoc modo. Ea quæ non possunt sciri, nisi per revelationem & locutionem Dei, non possunt sciri naturaliter. sed talis scientia est, quæ includitur in Visione beatifica: nam ipsa Visio est manifestatio conceptus divini: adeoque est revelatio & locutio Dei: ergo non potest haberi naturaliter. Ad hoc ipse Pallavicinus respondet, majorem & minorem argumenti esse falsam. Major est falsa, quia supponit, in statu puræ naturæ non posse Deum loqui creaturæ locutione merè naturali. Minor verò falsa est, quia locutio ad alterum debet esse talis explicatio conceptus, quæ sit objectum respectu audientis, ita quidem, ut propter loquentis veracitatem in cognoscendo & dicendo credat eum non fallere, nec falli; talis autem non est Visio Dei, non enim ipsa movet objectivè ad credendum propter alterius testificationem, sed est ipsa immediata intuitio objecti. Confirmat, quia ubi datur locutio ad alterum naturæ distinctum, datur fides; & tamen nemo dixit, beatos credere, aut habere fidem per hoc quod vident Deum.

93. Ego, ut argumento responderem, nollem vim facere in modo loquendi, utrum visio Beatorum possit dici locutio Dei, sed negarem suppositum, nimirum Visionem quæ Deus seipsum videt, esse numerandam inter secreta divina; hoc enim negant adversarii, & esset ulterius probandum.

DICES, id posse probari hoc modo; cum P. Esparza. a. 4. Creaturæ intellectuales habent aliquid magni momenti, nimirum secreta cordium, quæ à nulla creatura possunt cognosci naturaliter, ut alibi probatur; tract. de Angel. atqui si esset possibile creatura, cui esset connaturalis visio Dei, & amicitia perfecta cū Deo, Deus nihil haberet ejusmodi: quidquid enim est alicujus momenti in Deo, est sola Deitas, quæ tota prout est in se, pateret per visionem ipsius: actus verò liberi Dei non sunt alienius momenti aut bonitatis peculiaris: esset ergo Deus deterioris conditionis, quàm quilibet substantia intellectualis creata, quod est valde absurdum. Ad hanc tamen probationem responderi posset ab adversariis, negando, quod actus liberi Dei non sint aliquid magni momenti: nam hoc quod est: *esse magni momenti*: in secretis cordium non desumitur à physica perfectione illorum actuum, ut patet, sed ab incommodo & præjudicio, quod incurrerent naturæ intellectuæ, si ipsis invitis posset alius scire quid in corde gerant.

Finge enim, veram esse sententiam Formalistarum quorundam, qui etiam actus liberos hominum voluerunt esse meras formalitates, nunquid propterea secreta cordium non erunt magni momenti? Itaque etiam in Deo magni momenti sunt secreta decreta Dei, unde defacto decreta Dei non videntur à beatis hoc ipso quod sint beati: & si Deus Angelis revelaret suum decretum de futuro extremo die Judicii, rem utique magni momenti revelaret, quidquid tandem entitativè sit decretum Dei: si enim hoc arcanum non est res magni momenti, cur Christus hoc arcanum adeo extollit? & hoc circa primum Perezij argumentum.

94. Secundum argumentum. Si alicui creaturæ substantiæ deberetur Visio Dei, tunc deberetur tanquam proprietas; sed hoc non potest dici, nam ad proprietates determinat generans: ad actum verò vitalem non potest determinare generans. Respondebunt adversarii, Visionem fore illi substantiæ debitam ut effectum proprietatis, nempe luminis gloriæ quod deberetur ut proprietas, vel si mavis, ut effectus potentie intellectivæ, quæ est proprietas saltem metaphysica: sicut defacto debetur Angelis in primo creationis instanti cognitio sui.

95. Tertium argumentum. Si alicui creaturæ deberetur Visio Dei, tunc respectu illius creaturæ Deus visus esset vile bonum, & non deliciosum, hoc est, non esset bonum majus illo, quod præcisè requiritur ad depulsionem doloris & miseriæ, cujusmodi est omne bonum necessarium, seu debitum, cujus carentia causat dolorem & miseriæ; & tale bonum ideo dicitur vile bonum, quia fundatur in indigentia; unde propriè debetur servis, quorum felicitas consistit in carentia doloris. Bonum verò deliciosum est ultra indigentiam, & est tale, cujus absentia non affert dolorem, sed tantum parit gaudium præsentia. R. 1. Negando sequelam, & afferendo instantiam in contrarium. Cognitio quæ Angelus in primo instanti cognoscit seipsum, est illi debita, & tamen non est præcisè ad tollendam miseriæ & dolorem, sed affert gaudium, & est magnum illius bonum, sicut etiam in homine est cognitio Honesti & Inhonesti. R. 2. Distinguendo. Bonum necessarium est bonum vile, & præcisè ad pellendam miseriæ aptum, quando suppositum est capax majoris boni, ad quod obtinendum ordinatur illud aliud bonum necessarium, concedo, secus, nego, v. g. Potentia moriva membrorum est vile bonum, & necessarium ad pellendum dolorem qui nasceretur ex defectu hujus potentie: cur? quia ordinatur ad aliud bonum valde desiderabile, nempe ad procurandas sensuum animique varias oblectationes, scientias, aliorum de se æstimationem, &c: Negatur itaque, omne ens depulsum doloris provenientis ex absentia talis entis, hoc ipso esse vile bonum. Nam ut observat Card. Pallav. bona eximia sunt illa, quæ excitant vehementissimum amorem sui, & consequenter sunt necessaria ad depellendum vel impediendum dolorem, qui oriretur ex absentia talis

talibus boni. Hoc ipsum eleganter expressit S. Augustinus l. 1. de *serm. Dom. in monte*, c. 3. dicens: *multum necessaria est fortitudo, quia non relinquitur sine dolore, quod cum delectatione retinetur.* Vterius negabunt adversarii, nullum bonum naturaliter debitum posse esse excitativum vehementis desiderij sui, & non merè necessarium ad depellendum impediendumvè dolorem. Certè si omne bonum debitum esset merè depulsivum doloris & vile bonum, Visio beata esset in Christo vile bonum, cum sit Christo debita ratione Vnionis hypostaticæ substantialis complementi totius suppositi.

96. Quartum argumentum. Tantum gaudium debet asferre bonum naturaliter debitum, si possideatur, quantum dolorem asferret, si amitteretur: atqui gaudium ex Visione longè majus est, quàm esset dolor de ejus carentia. Respondebunt adversarii distinguendo majorem: Nisi ex ignorantia boni debiti dolor minuatur, concedent, si ex ignorantia dolor minuatur, negabunt. & habet argumentum instantiam jam allatam in Christo, in quo carentia Visionis non asferret tantum dolorem, quantum gaudium asfert ipsa Visio, quæ tamen est Christo debita. Quòd ergo carentes visione DEI non tam vehementer doleant, quàm gauderent, si Visionem haberent, inde provenit, quòd non habeant præsentem notitiam illam boni absentis, qualis requiritur ad causandum dolorem, & qualem habet v. g. aeger de sanitate præterita, vel cæcus de voluptate quam ante cæcitatem hauserat ex visu.

97. Quintum argumentum. Quicumque videt DEVM, amat illum amore Charitatis. Charitas autem ex vna parte amat sine modo, & ex alia quiescit in voluntate DEI: atqui si creatura aliqua naturaliter videret DEVM, illum amaret sine modo, & non quiesceret in Voluntate DEI: unde doleret, si non infinitè amaret, nec infinitè videret: ex eo enim quòd ille amor esset naturalis, non posset quiescere in voluntate DEI; nam ideo DEVS vt author naturæ dat *Tantum*, quia tanto gradu est contenta natura: ergo illa creatura naturaliter videret & amaret, vt supponitur; doleret, nisi videret & amaret infinitè: sed hoc nunquam posset, quia non est possibilis visio infinita. Ita P. Perez satis operose, ne dicam obscure. Imprimis argumentum totum habet instantiam in Christo, vt applicanti patet manifestè. Deinde respondebunt adversarii, illam creaturam penitus quieturam in voluntate DEI: & hoc potest ostendi dupliciter. Primò si dicatur, quòd creatura exigens connaturaliter visionem DEI, solummodò habeat jus ad certum & determinatum gradum: sicut Angeli juxta diversitatem perfectionis substantialis, exigunt diversas species magis vel minùs vniuersales, & hoc quidem admitterent illi, qui docent Lumen Gloriæ esse speciem impressam DEI: hoc ergo gradu accepto esset illa creatura contenta, quia haberet, quòd illi deberetur. Secundò dici posset, quòd etiamsi nullum determinatum gradum exigeret, adhuc quiesceret: nempe ob impossibilitatem

tem Visionis infinitæ exigeret, vt à DEO certus gradus determinaretur, sicut Vnio hypostatica non exigit determinatum gradum; debet verò à DEO determinari, quo non obstante Christus quiescit in Voluntate DEI.

98. Sextum argumentum desumit P. Perez ex indignitate Naturæ, hoc modo. Qui videt DEVM, habet Charitatem, cujus est, offerre DEO summa, adeoque etiam naturam deificatam vnione hypostaticâ, seu subijcere DEO aliquam Personam, quæ ob eandem naturâ cū divina sit libera ab omni subiectione: sed nulla creatura pura potest esse digna tali charitate & subiectione, ergo nec potest esse naturaliter digna visione DEI. R. Sicut defacto homo per gratiam sanctificantem fit dignus charitate, cujus est, offerre DEO summa, non effectivè sed affectivè, hoc est, casu quo haberet vnionem hypostaticam, offerret DEO seipsum Deificatum, ita creatura, cui connaturaliter competere Visio DEI, digna esset naturaliter Charitate DEI, vi cujus offerret DEO summa affectivè, etiamsi effectivè non offerret, hoc enim ad charitatem non requiritur.

99. Septimum argumentum. Si aliqua creatura esset digna videre DEVM, hoc esset per operationem perfectissimam, eò quòd beatitudo naturalis, cum sit optimum naturale, debeat esse illa operatio, ad quam natura adhibet omnes vires suas, & operatur quantum potest: sed quando natura adhibet omnes vires, tunc est magis inepta ad Visionem DEI: quia tunc adhibet omnes vires, quando operatur elicitive & objective, hoc est, quando seipsam cognoscit: sed talis operatio seu cognitio pendens à concursu elicitivo & objetivo creature, est enigmatica respectu DEI, quia videt illum in creatura: ergo non potest creatura esse digna tali visione DEI. Respondere possent adversarii, Perfectionem beatitudinis naturalis & operationis nobilissimam, non esse mensurandam præcisè ex vehementia concursus, sed multò magis ex nobilitate objecti, & modo tendendi in illud, sive deinde simpliciter, sive duplici titulo infuatur, hoc est, sive elicitive tantum, sive elicitive & objective simul. Et hæc sunt argumenta recens excogitata à P. Ant. Perez, quibus addam duo alia, quæ etiam vtrunque solvi posse videntur.

100. Octavum ergo argumentum sit P. Dekenis c. 2. n. 4. ab authore suo obscurius propositum, cujus substantia hæc est. Inter quancunque Creaturam determinatam & DEVM, est infinita distantia quoad perfectionem: ergo nulli substantiæ creatæ potest naturaliter deberi Visio seu cognitio quidditativa DEI. Probatur consequ. & ponamus creaturam. A. Propter infinitam hujus à DEO distantiam, possunt intra illam creaturam & DEVM produci per certum perfectionis excessum perfectiores & perfectiores creaturæ in infinitum, absque eo quòd vnquam perveniri possit ad perfectionem ipsius DEI: ergo propter infinitam illam distantiam non potest creaturæ A. deberi Visio DEI. Probatur consequ. & ponamus jam creaturam

nam B. perfectiorem creaturâ A. & creaturam C. perfectiorem creaturâ B. jam sic. Creatura B. hoc ipso quod sit perfectior quàm creatura A. hoc ipso, inquam, habet virtutem intellectivam perfectius assimilativam intentionaliter creaturâ C. quàm habeat creatura A. nam substantiâ intellectivâ perfectio crescit ad incrementum virtutis intellectivâ & assimilativâ intentionaliter: ergo hoc ipso quod B. ponatur esse perfectior quàm A. habet virtutem magis assimilativam. Entis perfectioris, alioquin si eodem modo essent assimilativâ, essent prorsus æquales: & hæc sunt certa, jam vterius. Ergo cum virtus assimilativa substantiæ A. sit limitata & finita, & propter inter-mediationem substantiæ B. minuatur respectu creaturæ C. ut minus possit illam assimilare, quàm ipsum B. possit: hoc ipso quævis vterior creatura perfectior D. E. F. &c. possibilis, arguet aliquam diminutionem: ergo cum possint multiplicari in infinitum, & Deus superet omnes, necesse est, ut non solum Deus, sed etiam aliqua creatura denique sit assignabilis, respectu cuius penitus evanescat virtus assimilativa.

101. Hoc argumentum multipliciter retorqueri potest. 1. In cognitione abstractiva Dei. Probaret enim, quod Deus ne quidem abstractivè cognosci posset ab illa creatura. Conatur ad hoc Author respondere, & negat sequelam; quia, inquit, omnis perfectio cognitionis, cujusunque objecti quod cognoscitur in alio aut per medium, desumitur & specificatur à medio. Ita est. Subsumo: atqui potest semper creati perfectior Angelus cognoscens Deum in medio perfectiore; nam quod perfectior est Angelus, eò perfectius etiam, licet ænigmaticè, cognoscit Deum: ergo jam potest intelligi ista multiplicabilitas perfectionum majorum in infinitum, quin propterea evanescat penitus virtus cognoscitiva ænigmaticè quæ datur in homine. ergo vltima consequentia tui argumenti calculatori non tenet.

102. Retorquetur 2. Probaret enim argumentum, quod nullus Angelus inferior posset naturaliter cognoscere intuitivè (non dico *comprehensivè*) superiorem, quod tamen & ipse & alij concedunt fieri posse. Sequela probatur. Nam ex comuni philosophorum opinione intra quamcunque creaturarum distantiam quoad perfectionem possunt mediare infinita inæquales, & tamen omnes infra B. & supra A.

103. Retorquetur 3. Argumentum probaret, quod homo ne quidem de congruo posset promereri remissionem peccati Mortalis, imò nec Venialis: item quod talis remissio esset penitus imperabilis, imò impossibilis. Probatur sequela. quia quod Persona offensa est dignior, eò est difficilius remissibilis offensa etiam de congruo, & gravior remissio est difficilius sperabilis, quia ratione majoris gravitatis offensa magis resistit. Vides quò deducatur ejusmodi calculatio, quæ quàm sit fallax, ab omnibus agnoscitur.

104. Ad argumentum igitur respondetur,

negando, quod penitus evanesceret virtus assimilativa: quia quæcunque Virtus assimilativa est virtus æquivalens inferioribus virtutibus finitis in infinitum; sicut potest excedi perfectioribus in infinitum: vnum autem Infinitum syncategorematicum non exhauritur ab alio, quia non est minus altero.

Fuit tamen hoc argumentum mihi occasio excogitandi aliud, quod infra proponam, & validum videtur, illudque postea apud P. Esparza, sed paulò aliter propolitum inveni. q. 10.

105. Nonnum argumentum sit, quo ante hac aliqui sunt vsi, illudque de novo instauravit Eminentissimus Card. Pallavicinus. 1. p. c. 21. Si esset possibilis substantia cui connaturaliter deberetur Visio Dei, illa defacto daretur in hoc Vniverso: sed non datur, ut fatentur omnes: ergo nec est possibilis. Sequela probatur. Nam hoc vniuersum est perfectum: non esset autem perfectum, si non darentur omnes gradus entium in illo: atqui si non daretur illa creatura, & tamen esset possibilis, deesset vnus gradus entium: differret enim illa creatura plus quàm gradu à creaturis intellectualibus defacto existentibus: illa enim esset per naturam beata, impeccabilis; hoc autem est plus differre à defacto existentibus, quàm differat Animal à Planta, Avis à Pisce: & tamen hæc dicuntur ita differre integro gradu, ut si vnum hujusmodi non daretur in hoc Vniverso, esset Vniuersum imperfectum. Et hinc est (inquit laudatus Cardin.) quare in omnibus regionibus dentur Aves, Pisces, & Terrestria, non item vbique dentur canes v. g. quia canis non differt à cæteris terrestribus integro gradu, sed tantum specie.

106. Quæres, quamnam sit Regula & mensura cognoscendi sufficientem differentiam ad hoc, ut vnum ab altero differat toto gradu, & non specie duntaxat? Ad hoc quæsitum, tentatis pluribus vijs tandem respondet & concludit idem Card. n. 183. non posse Regulam exactam dari; illud tamen certum esse ait, & probat, saltem talem creaturam, cui esset connaturalis Visio, integro gradu differre à defacto existentibus, quia non esset naturaliter pars hujus Reipublicæ, non enim indigeret societate aliarum creaturarum. Post hæc iterum per tria folia regulam vniuersalem investigans, tandem concludit his verbis. *Hæc autem magis ad vivum resceabuntur in libello de Angelis, ubi etiam disputabitur, num omnes substantiarum species defacto existant, & ad mundi perfectionem sint necessariae. Quæsi in libello de Angelis, & reperi c. 2. n. 7. in compendio repetitam doctrinam, quam ex prima ejusdem parte jam retuli. de quæstione alterâ nihil reperio. studione, an casu omissa sit, nescio; neque illum libellum ipse auctor imprimi curavit, sed alius, qui faretur, se aliqua auctoris prætermisisse.*

107. Hoc itaque argumentum imprimis est à posteriori, & relinquit intellectum cupidum & sollicitum, quamnam sit radix intrinsecâ repugnantia. Deinde quærere possent adversarij ex Card. Pallavicino, utrum Salamandra toto gradu differat à Piscibus, sicut hi ab Avibus & Terrestribus? non videtur ne-

detur negandum, cum diversum elementum inhabitet. Quererent ergo ulterius, si ad perfectionem Univerſi pertinebat, ut in omni regione pisces essent & Aves, & Terrestria, qui factum sit, ut natura non etiam Salamandram in omni regione produxerit, cum tamen in omni regione reperiatur ignis?

108. Decimum argumentum est P. de Quirós. Gratia sanctificans est in Christo ejusdem rationis cum gratia nostra: deinde illa consequitur ad Verbum unitum tanquam proprietas vel quasi proprietas: ergo non est possibilis Creatura, ad quam tanquam proprietas consequatur. Probatur conseq. Nam proprietas præcipua alicujus substantiæ, est quasi mensura totius perfectionis substantiæ: ergo non potest eadem proprietas consequi ad duas substantias diversæ perfectionis: sed repugnat, aliquam Creaturam esse ejusdem perfectionis cum Christo. Ergo. Hæc est tota vis argumenti, quod Author satis prolixè inculcat.

109. Responderi potest tripliciter. 1. Negando antecedens cum S. Thoma, & pluribus (quos in Tract. de Charitate secutus sum) asserentibus, Gratiam in Christo esse heterogeneè diversam à nostra Gratia. Responderi potest. 2. distinguendo antecedens. Proprietas est mensura perfectionis substantiæ, si substantiæ perfectio sit mensurabilis, concedo, si non sit mensurabilis, nego. Christi autem perfectio non est mensurabilis. unde quia gratia est finita, dicent adversarii, debere esse possibilem substantiam finitæ perfectionis, ut per gratiam mensurari possit; & sic argumentum potius in authorem retorqueri possit. Responderi potest. 3. Aliter distinguendo. Proprietas est mensura perfectionis substantiæ, si effectus formalis primarius proprietatis non habetur eminenter à substantia, antecedenter ad ipsam proprietatem, transeat antecedens. si habetur, nego antecedens. Effectus formalis Gratiæ, qui est: *reddere sanctum, impeccabilem in sensu composito*, &c. eminenter habetur in Christo à Verbo, ita ut etiam illi gratiam creatam non haberet, adhuc esset Filius Dei, Amicus, impeccabilis, &c. Et hæc sunt argumenta, quæ mihi non omnino solida videntur. Sunt & alia quædam, quæ, quia ab Arriaga & Ripalda solvuntur utcumque, prætermitto.

§. II.

Probatur Conclusio primò, ex illo Principio D. Thomæ, quod modus cognoscendi sequatur modum essendi.

110. Argumentum est D. Thomæ q. 12. a. 4. in C. cujus vis ut intelligatur, observandum est, quod omnis creatura possibilis sit capax compositionis, adeoque nulla possit esse simplex quoad omne esse sibi communicabile; habebit enim distinctam à se durationem, ubiocationem, & si sit substantia intellectualis, habebit distinctam à se Intellectionem, cum nulla possit esse substantialis intellectio. Hoc sensu est accipienda phrasid Tho-

mistica, quæ dicitur omnis creatura esse immersa Potentialitati & Materialitati.

111. Pari modo omnis creatura habet esse participatum ab alio. Econtra Deus habet esse simplicissimum, est purus Actus, & ens à se. Hinc, ut observant Recentiores, manifestum est, modum essendi divinum esse toto genere diversum à modo essendi Creaturarum, & non præcisè secundum plus & minus, qualiter est diversus modus essendi inter creaturas, quarum una est magis vel minus composita, pluribus vel paucioribus egens, à perfectioribus vel imperfectioribus dependens, &c. Hoc posito

112. Argumentor hoc modo. Quod habet materialitatem compositionis, & participationis, non potest naturaliter per proprias vires videre Deum, carentem tali materialitate: sed omnis creatura possibilis eam habet: Ergo nulla potest naturaliter videre Deum. Major est probanda. Modus cognoscendi sequitur modum essendi, hoc est, modus cognoscendi naturaliter competens cognoscenti, semper in modo representandi inficitur illà imperfectione materialitatis, ob quam cognoscens substantia est imperfectior objecto cognito quoad esse substantiale: sed Visio intuitiva Dei in modo representandi Deum non inficitur illà materialitate compositionis & participationis; non enim representat Deum ænigmaticè, & instar entis compositi & participati, sed ut est in se: ergo talis modus cognoscendi non potest esse naturalis enti participato. Major probatur dupliciter, inductione, & ratione à priori. Inductione sic. Ex eo quod animalia irrationalia sint purè materialia, hoc est, habentia formam, quæ sine unione cum materia non potest naturaliter subsistere, sit, ut non possint elicere cognitionem nisi merè materiale etiam in representando, hoc est representantem merè materialia, sive quod idem est, merè connexa naturaliter & semper cum materia; econtra Anima rationalis, quia est spiritualis, potest cognoscere saltem ænigmaticè & abstractivè spiritualia: quia verò ex natura sua unitur ab initio corpori, ideo quamdiu illi unitur, dependet in modo cognoscendi à phantasmate, & non potest spiritualia cognoscere, nisi ad modum rerum materialium & corporearum. Angeli verò cum sint omnino & pro omni statu absoluti à materia physica, hinc est, quod possint cognoscere Deum non ad modum corporis: verum quia & ipsi sunt Ens participatum, ac participativum seu ulterius perfectibile, hinc fit, quod nec Angeli possint Deum aliter, quam instar rei perfectibilis cognoscere: ergo cum hæc ratio procedat in omni creatura possibili, nulla creatura poterit in naturali modo cognoscendi Deum aliter cognoscere.

113. DICES. Intellectus etiam una cum lumine gloriæ sumptus, adhuc est complexum aliquod creatum, & tamen huic complexo debetur Visio Dei: ergo materialitas & compositio creaturæ non obstat, quin ipsi possit esse connaturalis Visio Dei. R. Distinguendo antecedens. Est comple-

complexum includens vnam partem quæ est essentialiter favor respectu alterius, concedo antecedens, aliter nego antecedens; & eodem modo distinguo consequens. Non repugnat creaturæ ut includenti favorem, deberi gratiam ratione illius includenti favorem, concedo, aliter nego Conseq. Non ipsius favoris, concedo, aliter nego Conseq. Non est itaque absurdum aliquid deberi creaturæ, ut includenti favorem & gratiam elevantem, quod secludenti favorem non deberetur; prout magis declarabitur in solutione objectionum. Nunc breviter exemplo demonstro. Nulli Naturæ intellectuali potest naturaliter competere Jurisdictio in alias creaturas intellectuales sibi quoad omnem perfectionem æquales, secluso omni favore; & tamen per extrinsecum favorem, vel spontaneam electionem, aut compromissionem, potest convenire & defacto convenit.

114. Specialiter autem in nostro casu ita fieri posse expediebat; quia, ut peracutè notavit P. Ant. Perez, est Deo dignissimum, posse exercere Magisterium, & docere creaturam quamcunque ultra id quod naturaliter scire posset. Breviter. Ad perfectionem Dei spectat, esse objectum Satiativum creaturarum intellectualium: non potest autem satiari nisi per Visionem sui, ut in tr. de Beatitudine probatur: ergo debebat esse possibilis elevatio ad Visionem Dei. Et hæcenus probata est major propositio principalis argumenti per inductionem.

115. Probatur nunc à priori eadem major propositio, quòd Modus cognoscendi sequatur modum essendi. Intellectio est quædam intentionalis possessio, seu continentia objecti, juxta illud Philosophi, quòd Intellectus speculando fit omnia: porro hæc continentia inexistens intellectui, est mensura Potentiæ tanquam Virtutis contentivæ, quia Virtus continendi debet esse proportionata actui per quem objectum apprehenditur & continetur, & iste actus non potest in suo genere esse perfectior, quàm ipsa virtus continendi sit in suo genere: atqui virtus continendi est ipsissima perfectio naturæ intellectivæ, h. e. natura intellectiva dicitur in tantum esse perfecta in quantum est contentiva objectorum cognoscendorum: ergo modus cognoscendi non potest in suo genere, hoc est in modo representandi, esse perfectior, quàm natura intellectiva est in modo essendi: ergo si hæc in suo genere & modo essendi imbibit materialitatem & potentialitatem, debet etiam eandem in suo genere, hoc est in modo representandi, imbibere modum cognoscendi.

116. Confirmatur. Plus distat modus essendi Dei à modo essendi creaturæ in genere, quàm distet modus essendi Angeli à modo essendi hominis, & etiam quàm modus essendi hominis à modo essendi Brutorum. atqui propter horum invicem excessum requirit præstantia Angeli, ut circa Angelum possit dari modus cognoscendi præstantior quàm sit ille, qui connaturaliter debetur homini; & similiter præstantia hominis requirit, ut circa hominem possit dari perfectior modus cognoscendi,

quàm qui convenit brutis connaturaliter: ergo multò magis debet circa Deum posse dari modus cognoscendi præstantior, quàm qui debeatur ulli creaturæ intellectuali secluso omni favore. Argumentum hoc paucis complexus est S. Chrysostomus sup. Jo. 1. *DEVM nemo vidit unquam, Ipsum inquit, quod DEVS est, non solum Propheta, sed nec Angeli viderunt, nec Archangeli* (rationem universalem dat) *Quod enim Creabilis est Natura, qualiter videre poterit, quod increabile est?* Verum quidem est, quòd S. Chrysostomus locutus videatur de Comprehensione Dei, prout interpretatur Angelicus D. ar. 1. nihilominus inde intentum nostræ Conclusionis inferri potest. Si enim posset alicui creaturæ esse connaturalis Visio Dei non comprehensiva, non facile poterit ostendi repugnantia Comprehensionis supernaturalis, ut patebit ex dicendis de Comprehensione Dei.

§. III.

Probatur Conclusio 2. ex conditione servilis cujusvis creaturæ.

117. Argumentor 2. Si alicui creaturæ posset esse connaturalis Visio Dei, posset eidem esse connaturalis amicitia Dei: sed hoc est impossibile. Ergo & illud prius. Sequelam probabo paulò post. Nunc proba minorè. Omnis pura creatura essentialiter est servus Dei: atqui servo non potest, secluso favore indebito, debita esse amicitia Domini: ergo &c. Major est nota per se, & facillè declaratur. Nam ad perfectissimū dominium excogitabile spectat, posse opere suo uti ad libitum suum, nullo habito respectu ad interessè ipsius operis: atqui omnis creatura est essentialiter opus Dei. Minor autem probatur 1. ex verbis Christi Jo. 15. *Iam non dicam vos servos, quia servus nescit, quid faciat dominus ejus. vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Ecce! quòd servus quæ talis non habeat jus ad ea quæ communicantur amicis. Probatur eadem minor 2. Ratione. Nam cui debetur Amicitia, debetur Amor quo ametur in bonum amati tanquam finem *CVL.* atqui servo non debetur connaturaliter talis amor, quia servus totus optimo jure referri potest in beneplacitum domini sui, ergo &c. Totum hoc paucis verbis complexus est Cyrillus lib. 1. in Jo. c. 13. *Creatura, inquit, cum serva sit, nutu tantum & voluntate Patris ad supernaturalia vocatur.*

118. Hoc argumentum multis modis enervare conatur Arriaga, *sect. 6.* & imprimis ait, posse negari sequelam. Nam servus potest naturaliter dominum intueri, licet non sit ejus Amicus: ergo potest alicui creaturæ naturaliter convenire Visio Dei, absque eo quòd illi conveniat sanctitas & amicitia.

119. Sed probatur sequela. 1. Eadem dignitas, in quâ radicatur Visio Dei, est etiam radix amicitia divina, seu amoris reciproci: & impossibile est naturam esse dignam Visione Dei, & non esse dignam amore amicitia: nam ad visionem

C 3

DEI ne-

Dei necessitudo sequitur amor amicitiae; & Visio Dei est illud per quod bona Dei sunt bona videntis, & necessitat hominem, ut habeat Deum pro fine *CVI*. ergo si quae creatura posset esse digna Visione Dei, esset hoc ipso digna amicitia Dei, cum esset digna frui omnibus bonis Dei. Probat. 2. Ad infinitam Majestatem Dei pertinet, posse amicis suis communicare felicitatem, quae nulli non amico naturaliter competat. sed non potest Deus communicare majorem felicitatem, quam Visionem Dei: ergo haec non potest competere naturaliter alicui, quin eidem competat amicitia. Et hinc patet quam frivola sit instantia de aspectu oculari, quo servus videt Dominum suum temporalem; hic enim aspectus tam parum fatiat servum, aut facit bonorum Domini participem, quam parum ex ejusmodi domini aspectu felix sit felix.

120. Respondet Arriaga. 2. Negando minorem; & imprimis eam retorquet. Nam homo, inquit, naturaliter est capax alicujus amicitiae cum Deo: ergo amicitia ex conceptu suo non excedit capacitatem naturalem substantiae creatae. Sed contra videtur. Quia, ut bene observavit P. Bernardus Aldrete *disp. 3. de vis. DEI. s. 4. n. 10*. Amicitia naturalis Dei cum homine non est propriae amicitiae, quia homo in statu purae naturae non posset evadere dignus & capax illorum bonorum Dei, quae non debentur nisi filiis Dei, quales etiam sunt adoptivi per gratiam sanctificantem; atqui amicus proprie dictus debet etiam horum bonorum esse capax, & dignus videre, ac satiari aspectu amici, & frui bonis amici, & communicatione Arcanorum. & hanc amicitiam dicimus non posse deberi servo seclusa omni elevatione: Talem autem amicitiam haberet illa creatura, cui esset connaturaliter debita Visio Dei.

121. Respondet Arriaga. 3. aliter retorquendo argumentum. Defacto Angeli & homines dignificantur per gratiam ad Visionem & amicitiam Dei, & tamen Angelus & homo cum gratia adhuc est mera creatura, neque per gratiam unquam extrahitur à natura servi, sed manet semper servus: ergo non obstante servitute potest creatura esse digna amicitia Dei. Respondet Card. de Lugo, hominem etiam dum habet gratiam, esse quidem servum, sed insuper habere aliquem favorem indebitum servo, per quem elevatur ad amicitiam Dei: habet enim gratiam, quae ideo dicitur esse gratia, quia est indebita illi cui datur, & ideo datur ut homo eleveatur ad aliquid indebitum. Confirmat responsionem P. Aldrete exemplo. Creatura ex se non debetur cognitio futurorum: si tamen ex favore acciperet à Deo speciem representationis rei futurae, jam homini ut habenti talem speciem deberetur cognitio rei futurae.

122. Contra hanc responsionem exclamat Arriaga. n. 30. Quid quæso juvat, eam qualitatem datam esse per favorem Dei, ut ideo per eam dignus reddatur homo, cui debeatur amicitia? Si mancipio vili donaret ex favore Imperator pul-

chram plumam pro pileo, aut calceos, dicereturne tunc jam supposito eo favore esse dignus & promereri amicitiam Imperatoris? Item Rusticus non est dignus amicitia Imperatoris ob carentiam nobilitatis: jam si Imperator donaret Rustico plures Rusticitates, seu Titulos essendi rusticum, non propterea extraheretur à ratione rustici, ergo eodem modo per donationem Gratiae, quae est creatura, non extrahitur homo à ratione servi, imò fit magis servus, quia fit magis obligatus. Denique addit, favorem non obstat, quominus aliquis sit naturaliter capax amicitiae; nam quando homo cum homine contrahit amicitiam, etiam exhibet alteri favorem indebitum, & tamen alter est naturaliter capax amicitiae. Haec ille.

123. Verum haec Rusticitates non habent paritatem cum Gratia sanctificante quoad praesens punctum. Non vtiq; quicumque favor extrinsecus alterius, consilens in aliquo benevolo affectu, reddit formaliter dignum amicitia illum cui exhibetur, sed talis affectus, qui conferat formam dignificantem, & ex se praebentem jus ad bona Amici, & arcanorum communicationem; hujusmodi forma non sunt plumae, calcei aut Rusticitates: est autem Gratia sanctificans, hujus collatio non vtiq; auferat ab homine rationem servi, sed auferat rationem puri servi, quia insuper facit amicum, quo sensu dixit Christus Apostolis Jo: 15. Jam non dicam vos servos, sed amicos. Hanc formam dicimus non posse servo deberi; quia hoc ipso quod deberetur, destrueret rationem servi omnino, quia supponeret substantiam ex natura sua habentem jus ad Amicitiam.

124. Ad exemplum de favore incluso in amicitia hominum, respondetur, hujusmodi favorem esse favorem proportionatum alterius hominis perfectioni, qui est in natura aequalis, & ad aequales operationes ordinatus, independenter ab omni favore, adeoque non habet in se vllum praedicatum essentiale, vi cuius ita deprimatur infra alterum, ut illius favore debeat prius dignificari, antequam amore amabili ametur & amet. At verò esse essentialiter servum Dei, est praedicatum, vi cuius opus habet omnis creatura intellectualis, ut, antequam ametur & amet amore amabili, prius participet naturam divinam per favorem, qui servo non debetur. Itaque homo homini exhibet quidem gratis ipsum affectum amoris, sed non exhibet dignitatem ad talem amorem: Deus verò creaturae vtrumque gratis exhibet, quia servo neutrum ex se debetur aut convenit, ut magis patebit ex dicendis. Itaque,

Confirmatur argumentum 1. & simul retorquetur instantia de amicitia inter homines. Homo quantumvis ex essentia sua sit statu liber, & repugnet vnum hominem ex essentia sua esse conditionis servilis, nihilominus non habet ex essentia sua Jus ad Amorem Amicitiae sibi ab altero exhibendum, ergo multò minus poterit creatura, quae est essentialiter conditionis servilis respectu Dei, ex essentia sua habere & pretendere Jus ad amorem amicitiae sibi à Deo exhibendum. Probat consequentia

sequentia. Nam utique conditio servilis magis refertur amicitiae, quam status libertatis, hoc est exemptionis à servitute?

125. Confirmatur. 2. Creatura, cui connaturaliter deberetur Visio DEI, haberet connaturaliter Jus ad hereditatem Filiorum DEI, quæ est Visio DEI: sed hoc repugnat. Servus enim, secluso omni favore debito, & solâ conditione servili (quæ tenetur omnis creatura) spectatâ, non habet Jus ad hereditatem filiorum DEI, hoc ipso quod talis hereditas sit propria Filiorum. atqui omne quod servo connaturaliter debetur, non excedit conditionem servilem: ergo repugnat illi deberi Visionem quæ est hereditas filiorum, ad quam per gratiam adoptamur. Quod autem aliqui hoc argumentum constricti denique dixerint, talem creaturam fore simul essentialiter servum & filium, sed neque naturalem, nec adoptivum, non quidem naturalem, cum non habeat eandem naturam cum Patre, non adoptivum, quia non per favorem; hoc inquam tam absone dictum est, ut taceat immorari.

§. IV.

Tertia Probatio, ex Mensura Perfectionis cujusque Naturæ Intellectualis.

126. Argumentum hoc est Metaphysicum, &, nisi fallor, efficax, si bene penetratur. Pro quo supponendum est primo, Visionem DEI esse perfectiorem quacunque cognitione creata possibili, etiam comprehensivâ circa quodcunque objectum creatum. Sola enim Visio DEI satiat & beat.

127. Supponendum 2. Vnam substantiam intellectualem creatam in tantum esse perfectiorem aliâ substantiâ intellectuali, in quantum potest elicere cognitionem perfectiorem: nam perfectio cognitionis, cum sit operatio maximè propria & nobilissima, est mensura perfectionis naturæ intellectualis. Nunc,

128. Formatur argumentum hoc modo. Nulli creaturæ potest deberi perfectior cognitio, quam comprehensio sui: atqui Visio DEI est perfectior quam cujuscunque creaturæ creata comprehensio: ergo Visio DEI nulli creaturæ potest deberi. Major probatur. Virtus intellectiva creaturæ non potest elicere perfectiorem cognitionem, quam sit illa, quam promeretur ipsa perfectio illius creaturæ: sed nullius creaturæ perfectio promeretur perfectiorem cognitionem quam comprehensionem sui: ergo perfectissima cognitio quam potest naturaliter elicere virtus creata intellectiva, est comprehensio sui. Minor est evidens, nam comprehensio adequat intentionaliter, & exhaustivum objectum. Major probatur. Virtus intellectiva creaturæ in genere non potest esse majoris perfectionis, quam sit ipsa cognoscibilitas creaturæ intellectivæ in genere: & Virtus intellectiva talis creaturæ in specie, non potest majoris perfectionis esse quam cognoscibilitas ejusdem creaturæ in specie: sunt enim vna eademque indivisibilis

entitas. Atqui perfectio Virtutis cognoscitivæ desumitur à perfectissima cognitione quam illa potest elicere, ut dictum est. & perfectio cognoscibilitatis desumitur à perfectissima cognitione propria quam potest terminare: ergo perfectissima cognitio quam potest creatura terminare, est etiam perfectissima quam potest elicere: sed perfectissima cognitio quam potest terminare, est comprehensio sui: ergo etiam perfectissima cognitio quam potest naturaliter elicere, est eadem comprehensio sui.

129. Declaratur magis hæc argumentatio. Certum est, quod nulla substantia creata intellectiva possit connaturaliter comprehendere aliam substantiam creatam nobiliorem, v.g. homo Angelum, vel Angelus inferior superiorem. Hoc inde provenit, quia Virtus quævis intellectiva habet pro mensura comprehensionem sui. Jam ulterius. Visio DEI est perfectior quacunque comprehensione creatâ cujuscunque creaturæ: ergo Virtus intellectiva creata, quæ non potest naturaliter comprehendere quancunque creaturam perfectiorem in infinitum creabilem, non potest naturaliter videre DEVM; qui enim non potest id quod est minus, non potest id quod est plus. Subsumo. Atqui nulla est possibilis creatura, quæ possit comprehendere quancunque creabilem, talis enim creatura esset omnium possibilium perfectissima, implicat autem produci creaturam omnium possibilium perfectissimam: ergo à primo ad ultimum implicat creatura, quæ possit connaturaliter videre DEVM.

§. V.

Quarta Probatio, deducta ex repugnantia Creaturæ impeccabilis.

130. Argumentor 4. Si esset possibilis substantia creata, cui deberetur connaturaliter Visio DEI, talis substantia esset ex natura sua impeccabilis; omnes enim illius actus dirigerentur à Visione beata, excludente omne periculum contrahendæ culpæ & reatus ad poenam: atqui repugnat substantia creata impeccabilis ex natura sua: ergo &c. Minor à SS. PP. supponitur. S. Augustinus: lib. 3. contra Maximinum c. 12. *cujuscunque inquit, creaturæ rationali præstatur, ut peccare non possit, non est hoc naturæ propriæ, sed DEI gratiæ.* S. Damascenus lib. 2. c. 3. *Eo ipso inquit, quod rationalis est & intelligens, liberi est arbitrij, Potestatem habens manendi & procedendi in bono, & in deterius prolabendij.* Probatur etiam ratione. Ad majestatem DEI spectat, posse omnem personam, quæ DEVS non sit, legibus coercere, obedientiam exigere sub interminatione inimicitiae & poenæ: atqui substantia impeccabilis non potest hoc modo coerceri, ut probabo in tractatu de Incarnatione: ergo, &c.

Huic argumento varias responsiones adhibet P. Ripalda; sed quia questionem ad alia transferrunt, quæ hic expediri sine confusione non possent,

sent, ideo eas non refero, sed ex alibi dicendis in-
pugnandæ erunt. Interea videri possunt rejectæ à
P. Aldrete.

§. VI.

Solvuntur Objectiones.

131. Obijcitur 1. Aggregatum ex nostro Intellectu
& lumine gloriæ, est quid finitum & limi-
tatum: sed cuicumque aggregato finito & limitato
potest æquivalere substantia creata simplex: ergo
& illi aggregato. sed tali substantiæ deberetur Vi-
sio beatifica non minus quàm defacto debetur illi
aggregato: ergo est possibilis substantia cui debea-
tur Visio beatifica. 2. Negando minorem, quæ
patitur instantias manifestas. Intellectus huma-
nus cum specie impressa representante futura con-
tingentia, vel secreta cordium, item humanitas
cum Vnione hypostatica, sunt aggregata finita,
quibus tamen nulla substantia simplex æquivalere
potest in ordine ad hoc, ut illi debeatur cognitio
futurorum, vel secretorum, vel valor infinitus
meritorum & satisfactionis &c. Item aggregato ex
substantia intellectiva & intellectione distincta,
non potest dari æquivalens substantia, quæ per
suam entitatem sit cognitio. Sicut ergo in his ag-
gregatis invenitur repugnantia specialis, ita etiam
in aggregato ex Intellectu & lumine gloriæ, ob
rationes allatas.

132. Imò, repugnat, vnam Entitatem sim-
plicem præcisè æquivalere, absque perfectionis
excessu, aggregato, cuius vna pars recipiat effectum
formalem ab altera comparte. Ratio est, quia per-
fectius est habere prædicatum per identitatem,
quàm per formam distinctam. Quando ergo ef-
fectus formalis est ejusmodi, ut si conveniret per
identitatem, extraheret subjectum denominatio-
nis à conceptu creature, hoc ipso repugnat dari hu-
jusmodi entitatem creatam. Talis autem esset
substantia, cui esset connaturalis Visio Dei, ut
hactenus probatum est. Ergo &c.

133. Obijcitur 2. Omne accidens hocipso
quod sit entis ens, debet habere possibile subje-
ctum substantiale cui debeatur: ergo etiam acci-
dentia supernaturalia. Respondet P. Aldrete
d. 3. s. 9. n. 5. sufficere, quod detur suppositum, nem-
pe Christus Dominus, cui debeantur. Verùm
hæc Responsio non est universalis: sunt enim
plura accidentia supernaturalia, quæ non debentur
Christo, sed potius eorum absentia debetur,
cuiusmodi sunt Characteres, habitus Fidei, Pœni-
tentia, si sit virtus reflexiva. Deinde inveniun-
tur accidentia etiam naturalia, quæ nulli substan-
tiæ debentur, cuiusmodi est, impulsus impressus
lapidi. Denique non est vlla ratio, quare acci-
dentia debeantur necessariò alicui subjecto, & non
etiam modus substantialis debeatur alicui modifi-
cato, & tamen Vnio hypostatica nulli modificato
debetur, ita ut si illo careret, esset in statu violento.

2. ergo ad objectionem negando antece-
dens, satis enim est, quod omni accidenti corre-
spondeat subjectum, in quo tale accidens exigit exi-
stere, etiam si ab illo subjecto non exigatur.

134. Obijcitur 3. Datur defacto modus
substantialis supernaturalis, videlicet Vnio hypo-
statica; cui debentur cetera dona supernaturalia,
& Visio beatifica: ergo erit possibilis saltem sub-
sistentia creata supernaturalis, cui eadem dona su-
pernaturalia debebuntur. 2. Negando Conseq.
Omnis enim subsistentia, hoc ipso quod sit termi-
nus naturæ creata, illique proprius, non est super-
naturalis, sed naturalis, utpote debitus naturæ.
Quod autem vnio hypostatica sit supernaturalis,
ratio est contraria, quia non debetur humanæ na-
turæ; nec vllis naturæ viribus obtineri potest.

135. Obijcitur 4. Sicut non est de con-
ceptu accidentis, deberi subjecto, ita non est de
conceptu Formæ substantialis, deberi subjecto, er-
go sicut est possibile accidens supernaturale, ita erit
possibilis forma substantialis supernaturalis. sed
tali substantiæ debebitur Visio beata. Ergo. Hæret
in huius argumenti solutione P. Aldrete. Re-
spondeo negando antecedens, & paritatem. Nam
accidentia supernaturalia ne quidem sub disjunc-
tione debentur substantiæ creata; neque conti-
nentur in viribus naturæ. Omnis autem forma
substantialis, utpote principium suarum operatio-
num, adeoque formalissima Natura, debet conti-
neri in viribus naturæ, & sub disjunctione deberi.

Obijci possit. 5. specialiter contra proba-
tionem desumptam ex conditione servili. Etiam si
omnis creatura sit essentialiter conditionis servilis,
hinc tamen non sequitur (prout videtur superius
intulisse) eam fore filium Dei, si illi deberetur Vi-
sio beata. Potest enim bene intelligi Jus ad hæ-
reditatem filiorum Dei, quin sit Filius ille qui
habet tale Jus. Si enim Spiritus S. assumeret hu-
manitatem, talis Persona nec esset Filius Dei Na-
turalis, nec Adoptivus, & tamen haberet Jus ad
hæreditatem filiorum Dei. Ergo pariter possit in-
telligi substantia creata habere tale Jus.

136. P. Aldrete pro certo supponit, quod
talis Persona non esset Filius Dei naturalis. Id
ipsum supponit Card. de Lugo. Sed contrarium
diceret Suarez, qui cum pluribus alijs defendit,
Christum quæ hominem esse Filium totius Trini-
tatis, non præcisè ratione Processionis Viventis à
vivente, &c: sed ratione Juris ad hæreditatem.
De hoc dicam in tract. de Incarnatione. Nunc Re-
spondeo negando ultimam consequentiam: Quia
Persona cui debetur Jus ad hæreditatem filiorum,
debet vel esse Filius, vel dignitatis æqualis cum Fi-
lio naturali, ratione Naturæ sibi communis cum Fi-
lio naturali, quod servo convenire non potest.

CONTROVERSIA II.

*Utrum Lumen Gloriæ habeat rationem
speciei impressæ, concurrente præcisè
loco Objecti, vel potius habeat ratio-
nem comprincipij, sicut alij habitus su-
pernaturalis.*

137. Sup-

137. Supponendum est 1. Intellectum creatum ob suam limitationem non posse producere cognitionem rerum à se distinctarum, nisi una cum ipso intellectu concurrat etiam obiectum. Huius obiectivi concursus necessitatem agnovit etiam S. Augustinus lib. 9. de Trin. c. 2. Tenendam, inquit, quod omnis res, quancunque cognoscimus, generat in nobis notitiam sui: ab utroque enim notitia paritur, cognoscens, & cognito. Et hoc etiam sibi vult effatum philosophorum: Ex obiecto & potentia paritur notitia. Rationem verò, quare hoc obiectivo concursus indigeat intellectus creatus, reddere ad philosophos spectat.

138. Supponendum 2. Cum non omne obiectum sit sufficienter applicatum aut proportionatum potentiae intellectivae, ut cum illa possit immediate seipso ad producendam cognitionem concurrere, ideo habet virtutem seu Activam seu efficientem, ut producat, vel exigit ab Auctore naturae produci species impressas in intellectu, tantumquam vicarias obiecti, & quodammodo semen illius, quo mediante dicitur obiectum cum intellectu concurrere ad productionem cognitionis, quae vocatur species expressa.

139. Supponendum 3. Quemadmodum ad alios actus supernaturales tam intellectus quam Voluntas, qui eliciuntur à nobis in via, infunduntur habitus supernaturales, quibus elevatur & proportionatur potentia intentionalis ad huiusmodi actus eliciendos, ita in patria infunditur habitus supernaturalis seu principium supernaturale ad producendam Visionem beatificam, vocaturque Lumen Glorae, de quo facilius videri possunt in Institutionibus meis. Controversia est, qualem sit officium Luminis Glorae.

140. Prima sententia docet, Lumen Glorae aliud non prestare respectu Visionis beatæ, quam quod præstant species impressæ respectu cognitionis naturalis, agendo videlicet vices obiecti, ex se inidonei ad concurrendum immediate in ratione obiecti, vel certe quod sit connaturalius, ut per species id præstet, licet fortè possit etiam immediate concurrere præstare. Ita Vasquez, quem sequitur P. Esparza & Izquierdo.

141. Secunda sententia negat, Lumen Glorae fungi officio speciei impressæ, & asserit, tenere se ex parte principij vitalis, hoc est, Intellectus, ex se improportionati, quem elevat tanquam principium, ita ut complexo ex Intellectu & Luminis Glorae debeatur concursus obiectivus immediatus & specialis. Ita communis habet opinio cum tota schola Thomistica. Est tamen inter autores huius sententiæ aliqua dissensio. Plures enim negant quidem, defacto Deum videri per speciem impressam, existimant tamen esse possibilem aliquam qualitatem (vtrum species impressa vocanda sit, questio nominis est) quæ licet non suppleret defectum obiecti, concurreret tamen loco obiecti, sicut Vicarius multa facit loco & nomine Episcopi, quæ ipse Episcopus, si vellet, posset per seipsum præstare. Ita Suarez, Molina, Valentia, Card. de Lu-

go, Becanus, Herize, Fasolus, Hurtadus, Arriaga, Oviedo, Comptonus. Alij univèrsim negant esse possibilem ejusmodi qualitatem. Ita omnes Thomistæ. Item Arrubal, Salas, Granad. Tanner. Recupitus, Franc: de Lugo, Derkennis, Pallavic: Ant. Perex, de Quiros, Aldrete. De possibilitate huius qualitatis non lubet multum altercari; solum ergo inquirendum est, an Lumen Glorae exerceat officium speciei impressæ, & hoc etiam breviter, cum sit questio ferè philosophica, & habeat multum de modo loquendi, ut etiam notavit P. Antonius Perez p. 1. d. 2. c. 2. §. 8. n. 121. si quis tamen longiorem contentione desiderat, legat P. De Quiros.

§. I.

Luminis Gloræ officium est, Proportionare Potentiam, species supponit proportionatam.

142. DICO 1. Lumen Gloræ in hoc recedit à proprietate speciei impressæ, quod species impressa præsupponat potentiam intellectivam proportionatam actui eliciendo, ita ut præsentem obiecto exigit concursum illius sive immediatum, sive mediatum, hoc est, per speciem; Lumen Gloræ verò potius supponit potentiam improportionatam, & ideo non exigentem concursum obiecti quantumvis præsentis, ac proinde elevat potentiam, & tribuit illi proportionem ac exigentiam concursus obiectivi. Probat. Defacto Deus est intimè præfens omni intellectui, potensque concurrere producendo lumen gloriæ, atqui nullus intellectus ex se præcisè exigit productionem luminis gloriæ, & concursum Dei ad Visionem sui; neque enim est miraculum quod Deus in nostro intellectu defacto non producat lumen gloriæ, quin esset potius miraculum, si illud produceret: ergo signum est, quod noster intellectus non sit proportionatus ad Visionem Dei antecederet ad Lumen Gloræ, sicut oculus est proportionatus ad recipiendas species obiecti præsentis: ergo officium luminis Gloræ est sublimius, quia debet proportionare potentiam ex se improportionatam ad tam nobilem actum, qualis est Visio Dei.

143. Confirmatur. Quando eadem prorsus species incurrit in potentiam perfectiorem, elicit cum illa Visionem formaliter perfectiorem, v. g. eadem species cum oculo habente humorem crystallinum debite figuratum, & tunicam retinam in debita distantia dispositam, elicit perfectiorem visionem quam cum oculo minus rectè figurato: atqui idem Lumen Gloræ non producit cum intellectu perfectiorem Angeli perfectiorem formaliter visionem, quam cum intellectu imperfectiorem hominis, ut ex communi sententia inferius trademus: ergo lumen gloriæ non exercet officium speciei, quia non supponit potentiam proportionatam, sed potius tribuit hanc proportionem, sicut alij habitus supernaturales: & sicut Gratia sanctificans reddit hominem proportionatum ad amicitiam cum Deo, & character baptismalis ad alia sacramenta.

tramenta recipienda. In hoc ergo sensu negari à nemine potest, quòd Lumen gloriæ se teneat ex parte potentia tanquam principium elevans, & non merè ex parte objecti.

§. II.

Potest Lumen Gloriæ intelligi receptum in Potentia, quin hoc ipso sit species impressa.

144. DICO. 2. Si Lumen Gloriæ dicatur esse ex se indifferens ad representanda diversa objecta secundaria, hoc est creaturas, in Deo, non erit species impressa, adeoque non hoc ipso quòd inhæreat Potentiæ, necessariò dicendum est esse speciem impressam. Conclusio est contra P. E. sparza, qui docet, non posse intelligi, intellectum intrinsecè elevari ad aliquam cognitionem, nisi illud per quod elevatur, habeat rationem speciei impressæ. Vnde etiam ultro faretur hic Author, quòd habitus Fidei, Prudentiæ, & quicumque intellectualis habitus infusus, sint species impressæ. Quæ, quantum ego videre in authoribus potui, est doctrina singularis; ad quam astraendam adigitur quodam principio, quod tradit in libello de Sacramentis, nempe quòd nulla potentia, nec efficiens nec materialis, possit elevari ad aliquem effectum supernaturalem, nisi possit naturaliter producere aut recipere effectum, qui inadæquatè contineat differentiam specificam illius effectus supernaturalis. Hoc posito fundamento (quod ego suo loco rejiciam) subsumit hoc modo: atqui intellectus quando elicit cognitionem naturalem, nihil in se recipit quo juretur in operando, præterquam speciem impressam: ergo etiam quando elicit cognitionem supernaturalem, nihil recipere potest, quo juretur ad illam producendam, præterquam speciem supernaturalem impressam: atqui recipit lumen Gloriæ: ergo lumen Gloriæ erit species impressa.

145. Hoc fundamentum, ut dixi, rejiciam in loco pluribus. Nunc obiter pauca notare placet, ob quæ illud displicet. Primò enim inconvenienter vocatur habitus fidei *species impressa*. Certum enim est, quòd ad eliciendos actus supernaturales fidei, ultra habitum infusum requirantur aliæ species sive naturales sive supernaturales (in quo est aliqua inter DD. dissensio) quibus tam Potentia intellectiva, quam habitus fidei ex se indifferens, determinetur ad hoc potius quam aliud objectum cognoscendum. Inconveniens autem est dicere, quòd species impressa opus habeat aliâ specie impressâ, ut possit fungi officio suo.

146. Secundò, ex hoc fundamento sequeretur, non dari habitus supernaturales in Voluntate ad actus ejusdem potentia. quia potentia volitiva non indiget vlllo alio comprincipio habituali ad suos actus naturales, sed solâ cognitione præviâ: non quidem speciebus impressis distinctis à speciebus intellectualibus, ut omnes fatentur. sed neque indiget habitu acquisito facilitante; nam vel hi habitus non dantur (ut ego quidem existimo) vel certè non sunt necessarij ad primos actus eliciendos. atqui habitus supernaturales elevent

etiam ad primum actum supernaturalem, ad quem tamen non faciunt experimentaliter: ergo fundamentum illud est falsum.

147. Probatur nunc Conclusio. Nulla species naturalis est ex se indifferens ad objecta diversa representanda: atqui, ut supponimus, Lumen Gloriæ habet hujusmodi indifferentiam: ergo in hoc prædicato deficit à natura speciei impressæ.

Confirmatur. Quando Potentia est indifferens ad cognoscendum vel hoc vel illud objectum, determinatio tribuitur objecto: atqui per illud quod est etiam indifferens, non fit determinatio: ergo per hoc non potest intelligi influere objectum, quia ratione rei indifferents nò potest intelligi objectum determinare potentiam: ergo nec per illam influit. Subsumo. atqui id per quod objectum non influit, non habet rationem speciei impressæ: ergo si lumen Gloriæ est indifferens, & determinatio fit immediatè ab objecto, lumen gloriæ non habet rationem speciei impressæ, sed potius dicendum est, quòd objectum immediatè, & non mediante specie influat.

§. III.

Lumen Gloriæ deficit à præcipuo prædicato speciei impressæ.

148. I. Actenus argumentati sumus ex hypothesi, quòd (ut habet communior sententia) Lumen Gloriæ sit indifferens ad hæc vel illa secundaria objecta in Deo videnda. Quia verò aliqui contrarium docent, in horum sententia est major ratio dubitandi, an Lumen Gloriæ fungatur officio speciei impressæ. Pro resolutione

149. Observandum est, duo munera præstari à speciebus impressis defacto existentibus: primum est, determinare potentiam ex se indifferentem, ut jam notatum est: Alterum est, concurrere loco objecti, ob defectum debitæ applicationis vel proportionis.

150. Primum munus censeo non esse præcipuum, propter quod natura instituerit species impressas. Ratio mea est, quia aliud est, speciem esse in se determinatam ad hæc objecta, & aliud, determinare potentiam, atque esse in hunc finem à Natura intentam. Ex illo priore non rectè inferitur posterius. Nam etiam si potentia esset determinata ad certum objectum, adhuc concursus objecti requireretur, nempe ut hic & nunc fieret cognitio: sicut, licet mas sit determinatus ad generandum hominem & non equum, requiritur tamen concursus femina: etiam determinate ad generandum hominem & non equum. In tali itaque hypothesi species impressa adhuc necessaria esset propter distantiam objecti, & esset determinata ad certum objectum, quamvis non determinaret potentiam: ergo quòd defacto determinet, provenit ex indifferentia Potentiæ. Hoc supposito, infero, præcipuum prædicatum magisque indubitatum speciei impressæ esse, ut suppleat defectum objecti, gerendo

CONTROVERSIA III.

*Utrum Intellectus perfectior cum aequali
Lumine Gloriam perfectiorem producat
Visionem.*

157. **N**on est quæstio de majore perfectione, quæ unice provenit ex eo, quod cognitio Angelica intrinsecè respiciat nobiliorem intellectum, hæc enim major perfectio quoad præsentem quæstionem est purè materialis & impertinens, quia non confert meliorem formaliter cognoscendi & representandi modum, sicut, licet Visio oculi humani procedat à meliore & perfectiore anima, non propterea est ejus representandi modus formaliter melior visione lyncis, procedente ex anima imperfectiore. Certè hanc majorem perfectionem habet etiam cognitio Angelica naturalis & enigmatica quam habet de Deo, quæ tamen est incomparabiliter imperfectior in modo representandi quàm sit Visio beata hominis.

158. Quæritur ergo, an quemadmodum idem sigillum impressum auro & argento, non facit figuram elegantior in auro quàm in argento, licet sit materialiter perfectior, ob majorem perfectionem subjecti, ita etiam Visio beata elicit ab Angelo habente lumen gloriæ ut quatuor, non magis delectet seu beatificet, quàm Visio elicit ab homine habente itidem lumen ut quatuor.

159. Dicendum est, Visiones has futuras esse formaliter æquales, non obstante Intellectuum inæqualitate, si lumen gloriæ sit ejusdem rationis. Ita cum S. Thoma Theologi communiter, contra Scotistas, Molin, Herize, Ripaldam. Probari potest Conclusio. 1. à posteriori. Ex opposita sententia sequeretur, Angelum habentem æqualia merita, adeoque æqualem gratiam habitualement, & æquale lumen gloriæ, cum Angelo inferiore vel homine, fore tamen beatior, proveniente nimirum majore beatitudine ex nobilioris intellectus influxu: consequens reputatur ab omnibus absurdum, quia gradus beatitudinis mensuratur juxta merita cujusque 2. ad Cor. 9. *Qui parè seminatur, parè & metet.* & Tridentinum Concilium sess. 6. c. 16. & can. 32. tribuit augmentum gloriæ meritis. Ergo &c.

160. Respondet Molina, in eo casu Deum vel fortius elevaturum imperfectiorem intellectum, vel remissiùs, quàm naturaliter peteret, intellectum Angeli, & sic compensatum iri excessum intellectus Angelici, & omnia reductum iri ad æqualitatem.

Sed contra. Vel hæc major minorve confortatio fieret per augmentum luminis gloriæ, ejusve diminutionem, vel per extrinsecum concursum; neutrum dici potest: non primum; sequeretur enim, quod quantitas luminis non commensuraretur Gratiæ habituali, sed vel esset major in homine, vel minor in Angelo, quod dici non debet. Non secundum: quia defacto nunquam Deus

supplet defectum luminis, neque etiam denegat lumini existenti suum debitum concursum, quod tamen juxta responsum datam à P. Molina deberet omnino fieri.

Probatur Conclusio. 2. & à priori. Ad hoc ut major nobilitas intellectus Angelici cum æquali lumine conduceret ad clariorem & beatiorum visionem, necesse esset, ut ex natura sua haberet majorem proportionem ad videndum Deum, quàm habeat intellectus humanus: atqui non habet: Ergo &c. Major est adversariorum. Minor probatur. Angelus naturaliter tam parum potest videre Deum, quàm potest homo. ergo ex natura sua non habet majorem proportionem cum visione Dei quàm habet homo. Probatur Consequens. Tota enim proportio intellectus Angelici consistit in hoc, quod Angelus sit substantia intellectualis, & ideo capax denominationis provenientis à Visione, videlicet: *esse intelligentem*: & in elevatione hæc sola proportio attenditur: atqui etiam homo est substantia intellectualis, & non est excogitabilis ullus excessus beatitudinis in Angelo, cujus non sit capax homo, præcisè ex eo, quod sit substantia intellectualis: ergo non est minor proportio in homine, quàm in Angelo.

161. Confirmatur, & declaratur ampliùs, quâ ratione id, quo intellectus Angelicus excedit intellectum humanum, nihil omnino serviat ad producendam meliorem visionem cæteris paribus. Ille enim excessus consistit unice in hoc, quod Angelus possit Deum naturaliter cognoscere per medium seu anigma nobilius, nempe minùs materiale: atqui visio nihil habet enigmatica cognitionis, & propter hoc ipsum excedit vires naturæ Angelicæ: ergo excessus intellectus Angelici supra humanum, nihil facit ad producendam visionem magis beatificantem. Quemadmodum si aqua & oleum elevarentur in sacramentis ad producendam gratiam, oleum non produceret perfectiorem gratiam ex eo, quod naturaliter possit producere nobiliorem effectum, quod est exemplum Card. de Lugo.

162. Obijcies. Species naturales intellectuales elevantur ad actum fidei supernaturalem; atqui species meliores & clariores cum æquali habitu elevante generant clariorem actum fidei in homine docto, quàm species incultæ & confusæ in puero vel rustico: ergo eodem modo philosophandum est de intellectu nobiliore, elevato ab habitu æquali, quia tam species quàm intellectus sunt naturalia principia, quæ egent elevatione. Hoc argumento teritur P. Aldrete, censuit, admittendam esse aliam specialem extrinsecam elevationem, ultra elevationem intrinsecam quæ fit per habitum. Aliter tamen Respondeo, Negando consequentiam & paritatem. Nam actus fidei est enigmaticus tam in docto quàm in indocto; species autem naturales clariores habent ex se & independenter ab omni elevatione, majorem proportionem cum meliore actu enigmatico quantumvis supernaturali, quàm species incultæ & confusæ, sicut actus naturalis

naturalis quem beneficio earundem specierum elicit homo, habet similitudinem in modo representandi cum actu fidei supernaturali. Quando ergo species eleuantur ad producendum actum supernaturalem, eleuantur secundum totam suam proportionem, & non præcisè ut sunt species talis objecti, præscindendo ab obscuritate & claritate. ergo propter maiorem claritatem eleuantur ad clariorem & meliorem actum fidei ænigmaticum.

163. Declarat hoc Cardinalis de Lugo exemplo duorum calamorum, quorum vnus sit altero politior; si Deus ambos eleuaret ad producendos characteres aureos supernaturales, ille calamus formaret elegantiores, qui esset politior, quia ex sua naturali figura habet maiorem proportionem ad pulchriores characteres tam naturales quam supernaturales, quia hi essent inter se similes in figura.

CONTROVERSIA IV.

Virum Diversitas Visionum proximè proveniat à diversitate luminis Gloriæ, vel potiùs à determinatione objecti.

164. Conveniunt Theologi 1. Intensionem luminis gloriæ commensurari intensionem Gratiæ habitualis, utpote quæ est radix & semen habituum supernaturalium.

165. Conveniunt 2. Intensionem Visionis (si tamen detur vera intensio in Visione beatifica, quæ constet distinctione graduum, quod meo iudicio rectius negatur à Derkennis & Esparza) etiam commensurari intensionem luminis gloriæ: Monet quidem Arriaga, hoc esse intelligendum: *Ceteris paribus*: fieri enim posse existimat, ut propter circumstantias extrinsecas necesse sit visionem esse remissiorem, quàm sit lumen: v. g. si ad aliquis Sancti statum pertineat videre multas creaturas, talis enim, ne excedat alium in sanctitate æqualem, debet remissiùs videre, quàm alter, cui est in intensione luminis æqualis. Mihi tamen hæc exceptio non placet. Nam aliunde quàm à variatione intensionis potest illorum beatitudo ad æqualitatem reduci, v. g. si alter videat cum maiore prædicatorum discretione, vel videat pauciores quidem, sed perfectiores creaturas: vel denique si dicatur, creaturas existentes non videri in Deo tanquam in medio per ipsam Visionem beatificantem, sed per aliam annexam, quæ sit evidentia in ætèrante, & habeat pro motivo formali revelationem Dei evidenter cognitam, prout docet Card. Pallavicinus. 1. p. c. 31. n. 233. Ratio autem à priori est, quia Lumen & Intellectus eliciunt Visionem necessariò, & agunt quantum possunt, nec fatigantur multitudine objectorum, ita ut ab intensione impediuntur, prout contingit in cognitione abstractiva: ergo si in Visione dantur gradus Intensionis, tot gradus producuntur, quot ex natura principij produci possunt, & quidem circa omnia quæ videntur.

166. Conveniunt 3. Aliquam saltem determinationem provenire à lumine gloriæ: quia maior vel minor luminis intensio exigit magis minusve perfectam visionem, alioquin frustranea esset maior intensio gratiæ & luminis, si non tribuerent maiorem beatitudinem radicalem.

Dubium ergo superest, an lumen gloriæ quod est in S. Petro, ex: gr. sit ex intrinseco prædicato determinatum, ut producat Visionem de his determinatè objectis, cum hac determinatè claritate; verbo, ut videantur in Deo hæc & non aliæ creaturæ: vel potiùs, an sit ex se indifferens ad has æque ac alias, adeoque ejusdem prorsus rationis in omnibus beatis; sicut habitus Fidei est indifferens ad quamlibet & cuiuscunque objecti revelationem, & habitus charitatis est indifferens ad has vel illas creaturas amandas propter Deum, sicque determinatio vltima proveniat à concursu objecti.

167. Cardinalis de Lugo in MS. cum Fasolo & quibusdam alijs, docet, à lumine gloriæ provenire vltimam determinationem. Alij tamen communius, Arrubal, Martinonius, Comptonius disp. 18. s. 5. n. 5. Quiros disp. 32. s. 2. n. 7. Derkennis c. 11. n. 126. Aldrete l. c. oppositum potiùs supponunt quàm probant; voluntque vltimam determinationem provenire ab objecto: Deo scilicet, liberè determinante ad videndas has potiùs quàm illas creaturas.

168. Hæc opinio, in quam magis propendeo, probari potest à paritate aliorum habituum, ut Fidei, Charitatis, aliorumque, qui in hoc differunt ab habitibus acquisitis, quod isti sint limitati ad objectum illorum actuum à quibus generantur; habitus autem infusi sint potiùs instar potentiarum vniuersalium & determinabilium ab objecto. atqui lumen gloriæ succedit Fidei, quæ evacuat in patria: ergo videtur parem vniuersalitatem habere. Confirmatur ex supra dictis. Quia lumen gloriæ non potest excludere concursum immediatum Dei, qui est objectum Visionis. atqui, quodcumque objecti immediatus concursus, quocumque titulo, est necessarius, tunc connaturalius est, ut vltima determinatio proveniat ab objecto: ergo idem dicendum erit de objecto Visionis Dei.

169. Obijcies. Visio quam beatus accipit ab initio, nunquam per totam æternitatem variatur: ergo si lumen gloriæ haberet virtutem ad visionem aliorum objectorum producendam, illa virtutis amplitudo esset per totam æternitatem otiosa: ergo cum non implicet lumen gloriæ ita determinatum ad hanc speciem visionem eliciendam, rectius dicitur defacto tale produci.

170. R. Cum adversarij fateantur esse possibile lumen gloriæ cum illa amplitudine & indifferentia virtutis, connaturalius est illud defacto produci, ut scilicet objecto reseruetur vltima determinatio, quæ connaturalius debetur objecto, quàm principio efficienti.

171. Quod autem illa amplitudo reddatur quoad alias posibles visiones otiosa, provenit ab extrinseco, quod non est inconueniens. Nam

eodem modo redditur otiosa omnipotentia Dei quoad alios mundos possibiles, vi presentis decreti. Sicut ergo omnipotentia debebat antecederet ad decretum Dei esse amplissima, & tamen necessario restringenda, ita etiam debebat lumen gloriæ esse indifferens, tamen à libero Dei concursu objectivo esset determinandum, & in æternum restringendum.

CONTROVERSIA V.

Utrum omnis Visio DEI discernat necessario omnia que sunt formaliter in DEO.

172. Certum est. 1. non discerni omnes respectus particulares ad singulas creaturas, formaliter ab invicem distinctos, supponendo prout nunc, quod in Deo existant huiusmodi formales respectus ad singulas creaturas, propter connexionem intrinsecam cum illis. Ratio dabitur infra, quia sic comprehenderetur saltem extensive Deus. Huiusmodi respectus vocatur Attributa secundaria.

173. Primaria autem attributa Dei sunt, quæ ex suo formali conceptu sunt perfectiones simpliciter Simples, ac per consequens quacunque earum negata, tolleretur infinita perfectio Dei, absque eo, quod talis absentia posset refundi in defectum creaturarum. Huiusmodi sunt: Omnipotentia, Immensitas, Æternitas, &c. Secundaria attributa sunt quodammodo Partes Attributorum primariorum, quæ in tantum concipi possunt abesse in Deo, salvo conceptu infinitatis ejus, in quantum huiusmodi absentia conciperetur fundari in defectu creaturæ. v.g. in Deo non datur potentia faciendi chymaram, quæ absentia fundatur in implicancia chymaræ, cum qua stat conceptus omnipotentia, quia stat, Deum posse facere quicquid non involvit contradictionem.

174. Certum est. 2. quod omnes Beati videant omnia attributa primaria Dei, & quod vel vno non viso, non esset visio beatificans, hoc est, perfecte satians, & excludens anxietatem ac desiderium videndi aliquid amplius. Neque enim videretur Deus ut est ens infinite perfectum, sed ad summum attributum non visum deducere ex visis, quod ad beatitudinem non sufficit; nam defacto anxie desideramus videre illas perfectiones, quas per metaphysicas demonstrationes cognoscimus. Pari modo certum est, quod si vna ex Tribus Personis non videretur, non bearet huiusmodi visio; quia semper maneret anxietas videndi quis esset ille suus Amicus, qui secum omnes perfectiones simpliciter simplices communicaret: hæc enim est ipsa Trinitas: quare etiam si Divinæ Personæ non sint perfectiones simpliciter simplices, earum tamen Visio pertinet ad veram satisfactivam beatitudinem. His ex communi Theologorum iudicio suppositis,

175. Quæstio est, possitne per absolutam potentiam dari visio Dei non beatificans, quæ scilicet vnum attributum primarium ab alio, vel vna Per-

sona ab alia, vel essentia à Personis præscindatur, præcissione saltem formali, hoc est, ita ut vi talis visionis possit intellectus vnum attributum affirmare, ignorans vtrum identificetur cum altero, vel certe alterum non affirmare affirmatione intuitiva.

176. Prima sententia affirmat. Ita Scotista, quibus accedunt ex nostris Salas, Card. de Lugo, Derkennis n. 49. Comptonus d. 19. s. 3. n. 7. & reipsa P. de Quiros, etsi verbo tenus videri posset negare. Attriaga etiam eousque progressus est, ut admittat Visionem Dei tam confusam, ut ne quidem discernat Deum à creaturis, videndo rationem Entis, non discernendo an sit substantia, & sic de alijs gradibus communibus Deo & creaturis. Secunda negat. Ita plerique, cum tota Thomistarum schola. Suarez, Vasq. Mol. Arrub. Fasolus, Pallav. Esparza. *Itaque in Pharo scient: disp. 13. q. 11.*

177. DICO, repugnare Visionem Dei, quæ non sit beatificans, nec discernat omnia attributa Primaria & Personalia.

178. Omisâ probatione vulgari, desumptâ ex generali ratione Visionis, seu cognitionis intuitivæ, quasi de huius natura sit, discernere omnes formalitates identificatas in objecto, quæ argumentatio merito ab authoribus primæ sententiæ expeditur; quia manifestè nimium probat, ut patet in visione oculari, non discernente omnia prædicata identificata cum prædicato coloris, & quia inde inferretur, non videri ab vno beato plura attributa secundaria quàm ab alio; hæc inquam probatione rejectâ, sicut & illâ prætemissâ, quam aliqui faciunt ex Jo. 14. Philippe, qui videt me, videt & Patrem meum: vbi Christus addit rationem: quia ego in Patre, & Pater in me est, scilicet per identitatem naturæ; ad quem locum non incommode responderet Derkennis, ex multorum Patrum interpretatione, ibi sermonem esse de Fide, non de Visione: his probationibus omisâ,

179. Probo Conclusionem primò à posteriori. Si enim ejusmodi imperfecta Visio Dei possibilis esset, pariter admittendum esset Meritum tam exigui valoris, & per consequens gradus gratiæ tam exigui & remissus, atque etiam lumen gloriæ, ut ei commensuraretur illa visio tanquam præmium & fructus adequatus & condignus. Sed hoc videtur absurdum. Ergo &c. sequela probatur. Talis enim visio esset ex natura sua æterna, non habens contrarium à quo destrueretur: deinde, cum esset actus supernaturalis, deberet radicari in gratia. Minor etiam probatur. Quilibet enim quantumvis remissa gratia habitualis, ita constituit Amicum Dei, ut inferat reciprocum amorem, & mutuam communicationem bonorum ad satisfactionem. Concilium etiam Tridentinum sess. 6. can. 32. indefinite pronuntiat, nos bonis operibus mereri vitam æternam.

180. Confirmatur 1. ex suprà dictis. Negatum est, inquam superius, posse ulli creaturæ debitam esse Visionem Dei; huius autem rationem reddunt

reddunt ipsi adversarij, quod si deberetur Visio, deberetur etiam amicitia Dei & gratia sanctificans, quod est impossibile. Subsumo. Atqui Visio imperfecta etiam nulli creaturae debetur, ergo ideo non debetur, quia si deberetur talis visio, deberetur etiam aliqua saltem imperfecta amicitia & gratia; ergo farentur adversarij, quod talis imperfecta visio etiam radicaretur in aliqua gratia habituali: ergo jam deberent admittere tam remissum gradum gratiae, cui tanquam fructus adaequatus responderet talis Visio imperfecta. Hoc autem esse falsum probatur. Talis imperfecta visio esset ex natura sua exclusiva visionis beatificantis in subiecto habente Jus ad visionem beatificantem: (omnis enim gradus gratiae tribuit hoc Jus) atqui hoc esset miraculum monstruosum, inferens statum violentum gratiae, incompenabile per aliud, (nihil enim est, per quod beatitudinis defectus compenari possit) adeoque depressivum potius quam promotivum naturae, qualia miracula implicare infra docebimus, ergo à primo ad ultimum impossibilis est ejusmodi Visio Dei imperfecta. Quod si dicas, talem imperfectam visionem non fore fructum adaequatum, sed ex natura sua velle esse conjunctam cum visione beatificante, iterum implicantia loqueris, dum talem visionem facis esse ex natura sua superfluum, & profus inastimabilem, ut consideranti liquet.

181. Confirmatur 2. Si est possibilis Visio Dei imperfecta non satiatiua, erit quoque possibilis visio Dei tam imperfecta, ut confundat Deum cum creatura, hoc est, intuitiva tantum secundum illa praedicata, quae Deo cum creatura sunt communia v.g. quod sit Spiritus &c. consequens autem est absurdum. Ergo &c. sequelam admittit Ariaga, in hoc laudandus, quod consequentiam doctrinae teneat, quamvis eam vocet P. Esparza ex terminis absurdam, etiam si nullà alià ratione posset impugnari. Probatur tamen absurdam esse sequelam. Si enim est possibilis tam imperfecta visio, nulla amplius superest ratio negandi, eam defacto deberi Angelo: sicut inferiori Angelo debetur cognitio intuitiva superioris Angeli secundum illa praedicata, secundum quae non exceditur à superiore Angelo; quod cum à nemine concedatur, fatendum est, omnem Visionem Dei implicare, ex cuius possibilitate argueretur connaturale debitum, & possibilitas visionis confundentis Deum cum creatura. Hinc

182. Probat potest Conclusio quasi à priori. De conceptu entis omnium excogitabilius perfectissimus est, inhabitare lucem penitus inaccessibilem, nisi per favorem & gratiam; atqui omnis visio Dei quantumvis esset imperfecta, esset accessus ad lucem divinam, & quaedam possessio illius stabilis ac perpetua; ergo nulla visio Dei, quantumvis imperfecta, potest haberi nisi per gratiam & favorem: ergo non potest ulli creaturae secundum se esse debita. Probo jam hinc ulterius, non posse esse ullam quae non sit satiatiua. Nulla visio Dei potest haberi nisi per gratiam, ut jam dictum

est: ergo nulla est possibilis, nisi quae possit esse debita Amico. sed nulla visio Dei non satiatiua potest esse debita Amico: de ratione enim Entis perfectissimi est, vel non esse amicum, vel esse amicum perfectum, saltem radicaliter & habitualiter: atqui non esset amicus perfectus, si negaret visionem satiatiuam; ergo nulla Visio Dei potest haberi, quae non sit satiatiua. Minor patet. Qui enim habet bona satiatiua, & illa alteri non communicat, hoc ipso non colit cum illo amicitiam perfectam, de cuius conceptu est, habere bona communia.

183. Probatur Conclusio iterum, ostendendo probabilem repugnantiam visionis Dei, quae videatur vnum Dei attributum v.g. Omnipotentia, non visà v.g. omni scientiâ. Repugnat videri vnum attributum divinum quod divinum, hoc est, in ratione infiniti, quia videantur etiam cetera: ergo repugnat Visio de qua disputamus. Declaratur antecedens. Infinitas divinorum attributorum non nisi ex duplici capite desumi & cognosci potest. Primum quidem, ex ordine ad infinitos terminos quos respicit: hoc modo fatendum est non videri à beatis Omnipotentiam, quia non vident in Deo omnes terminos possibiles illius. Secundò ex identitate cum omni perfectione simpliciter simplici: atqui hac identitas secundum adversarios non videretur, si vnum attributum videretur altero non viso: videretur quidem identice, sed non formaliter, siue ut clarior dicam, non videretur eo modo, quo defacto videtur à beatis: ergo non videretur in ratione infiniti, ergo visio attributi divini in ratione infiniti, debet esse visio omnium attributorum constituentium Deum in ratione entis infiniti, & plenè felicitantis ac satiantis. In hoc sensu verum est quod docet Suarez, Derkenius, & plures alij, quod vnum attributum divinum includatur formaliter in ceteris, non utique in ordine ad cognitionem abstractivam, & ænigmaticam, sed intuitivam.

184. Confirmatur. Est contra perfectionem Boni infiniti cogniti & possessi, quae talis, posse contemni & finito postponi: atqui visio de qua disputamus, esset possessio boni infiniti quae talis: ergo non posset stare cum contemptu Dei: e contra etiam posset stare cum contemptu Dei: ergo repugnat. Probatur hoc ultimum antecedens. Talis visio posset stare cum peccato mortali: ideo enim visio beans non potest stare cum peccato, quia necessitat ad amorem Dei: ideo autem necessitat, quia satiat: ergo visio non satians non necessitat ad amorem: ergo posset conjugari cum peccato mortali. ergo cum contemptu Dei.

CONTROVERSIA VI.

Utrum creatura videantur in DEO tantumquam in medio cognito.

185. Alijs teminis quaestio proponi solet, Utrum creatura videantur in Deo (vel ut PP. loquuntur,

quantur, in Verbo) formaliter, vel tantum causaliter. Sensus est, an in Deo detur formaliter aliquis respectus transcendentalis ad quamvis creaturam in particulari, in quo respectu tanquam in medio reluceat ipsum esse creaturæ tanquam terminus illius respectus, ita ut Visio directè feratur in Deum, oblique & indirectè in creaturam. Quando autem PP. dicunt creaturas videri in Verbo, nolunt dicere, quod Verbum sit specialiter illud medium in quo videntur creaturæ; sed ut in similibus solent, Verbo appropriant opera divinæ sapientiæ, quamvis sint toti Trinitati communia.

186. Jam verò causaliter dicitur vnum in alio cognosci, quando cognitio directà alicujus objecti est (quomodocunque) causā, ut resultet alia cognitio directà alterius objecti, absque eo, quod illud alterum objectum habeat respectum intrinsecum ad hoc. Si ergo Deus alicui beato manifestaret aliquod objectum creatum, sive supplendo concursum objectivum illius creaturæ, sive revelando illi existentiam talis creaturæ, cum evidentia revelationis divinæ, diceretur beatus cognoscere talem creaturam in Deo causaliter, non formaliter.

187. Prima sententia est, non posse creaturas videri in Deo formaliter, sed tantum causaliter. *Vasquez cum suis affectis, Hackero, Becano, Gaspar. Hurt. Turriano.* Secunda affirmat, & est longè communior, post S. Thomam. q. 12. a. 8. 9. 10. & q. 58. ar. 6. & totam ejus scholam.

188. Probatur. 1. Autoritate S. Dionysij, qui de divinis nomin. disertè tradit, ipsum Deum cognoscere creaturas in se ut in causā: ergo etiam à beatis possunt in Deo videri creaturæ. Verba illius sunt: *Ipsa seipsam omnium causā noscens divina mens, nullo prorsus modo ea quæ à se profecta sunt, & quorum causā est, ignorabit. Si enim causā vna Deus rebus omnibus statim largitur, eadem etiam causā vna omnia, ut à se profecta, & in se ante constantia cognosceret.* Quibus verbis clarè docet, creaturas etiam quoad statum possibilitatis in Deo tanquam causā cognosci: quoad statum verò existentiae licet non possint videri in Omnipotentia, utpote indifferente, videntur tamen in Decreto Dei, quod etiam habet rationem causā. Quare per hoc quod S. Dionysius loquatur etiam de creaturis existentibus, non enervatur hic textus, prout existimat P. Aldrete. *disf. 17. n. 4.*

189. Probatur. 2. Autoritate S. Augustini. circa quem advertendum, eum in 1. cap. Gen. modo prorsus singulari, & deinceps non probato, exposuisse, quomodo Deus in creatione mundi sex dies insumpserit, & quomodo in illis sex diebus factum sit *mane & vespere*: exponit, inquam, non quasi revera sex dies seu revolutiones cæli intercessissent, sed per diversas cognitiones Angelorum beatorum, secundum sex ordines creaturarum à Moysè recensitarum. Sit, ergo, inquit, in cognitione spirituum dies primus, in cognitione firmamenti secundus, in cognitione discretionis terræ ac maris tertius, in cognitione solis ac lune & stellarum quartus, in cogni-

tione reptilium ac volatilium quintus, in cognitione iumentorum & ferarum, vel ipsius hominis sextus. Porro in isto ordine cognitionum tanquam sex diebus, explicavit manè & vespere per duplicem cognitionem Angelorum, quarum vna cognoscunt directè Deum, altera verò directè creaturas existentes; & priorem vocat *Matutinam*, posteriorem verò *Vespertinam*. Deinde explicans has duas cognitiones sæpius repetit, per matutinam cognosci creaturas in Deo, ut in Idæa & arte, per Vespertinam cognosci creaturas in seipsis. Denique semper inculcat, creaturas melius videri per visionem matutinam, quàm per Vespertinam. Ad hunc locum ita respondet Vasquez, ut vim inferat verbis, & illis planè contradicat.

190. Scio, S. Augustinum alibi lib. 4. de Gen. addit. c. 32. dicere, cognitionem Vespertinam, hoc est, creaturarum in seipsis, fuisse necessariam ad discernendam creaturam à creatore: sed est intelligendus de discretionem creaturæ à creatore in ratione cognoscibilis, nempe ut sciret Angelus, creaturam in se & directè non esse tam perfectè cognoscibilem atque est in Deo. quæ imperfectio creaturæ deprehenditur ab Angelo experimentaliter per cognitionem directam creaturæ.

191. Aliqui ut *Franc. de Lugo & Quiros*, pro se etiam afferunt Concilium Senonense, decreto. 13. ubi dicit, *Beatis pervium esse Divinitatis speculum, in quo, quidquid illorum interfit, illucescat.* Ceterum hinc nihil solidè probatur. Communior enim sententia negat beatos videre Visione beatā, & in Deo, quæ successu temporis cognoscunt, & tamen etiam de his loquitur Concilium. Dixi, communior esse sententiam. Qui enim tenent opinionem, quod Visio beata sit fluens (quæ mihi semper placuit, & nunc video supponi à P. Izquierdo *disf. 20. q. 4. prop. 8. n. 65.*) posset cum eodem auctore defendere oppositum. Sed sanè ad Concilium non pertinebat hac definire aut supponere. Accedit, quod secundum vera principia optica, objecta quatenus videntur in speculo, non videntur tanquam in medio habente respectum ad objectum visum, sed videntur immediatè (& hoc sensu directè) quamvis per species reflexas à speculo ex angulo incidentiæ aequali angulo reflexionis: sicut ergo speculum reflectit species, ita Deus supplendo concursum objectorum fungitur aliquo modo officio speculi.

192. Probatur nunc Conclusio ratione, ostendendo, non posse in Deo negari omnem respectum transcendentalem ad creaturas. Si Deus non haberet intrinsecam connexionem cum singulis creaturis in particulari, sequitur, hanc denominationem: *Cognoscere*, quod *Leo non involvat contradictionem, distinguatur ab equo, sit rugibilis &c.* non esse Deo adæquatè intrinsecam, adeoque scientiam Leonis ut possibilis, & discernentem Leonem ab equo, esse formam nec adæquatè vitalem, nec adæquatè Deo intrinsecam, sed partim intrinsecam partim extrinsecam, compositam scilicet ex entitate Dei, & entitate Leonis, quoad statum ob-

tum objectivum, seu quoad possibilitatem illius intrinsecam objectivam, seu Logicam, ut vocari solet. consequens est absurdum: ergo Deus saltem quoad suam scientiam habet intrinsecam connexionem cum creaturis, non quidem quoad coëxistentiam, sed quoad illum statum objectivum quem adversarij admittunt. Sequelam concedunt adversarij, & facile demonstratur. docent enim adversarij, quod etiam si fingamus implicare Leonem, non propterea Deus esset alius quam qui est defacto; atqui in illa hypothesi Deus non haberet hanc denominationem: *cognoscere Leonem non implicare*: talis enim cognitio, utpote tunc falsa, Deo convenire non posset: ergo in illa hypothesi esset ablata pars constitutiva huius denominationis. sed nihil esset ablatum præterquam possibilitas intrinseca Leonis, omnibus ex parte Dei remanentibus: ergo hæc possibilitas esset pars constitutiva illius cognitionis; sed hæc possibilitas, ut supponunt adversarij, est quid extra Deum: ergo illa cognitio esset partim aliquid extra Deum. Brevius. Dicunt adversarij: Implicante Leone, nihil implicaret in Deo: atqui implicante Leone non daretur Scientia hæc: *Leo est possibilis*: ergo hæc scientia non est adæquatè in Deo.

193. Minorem verò esse absurdum, probat P. Aldrete, fundando se in doctrina Recentioribus admodum familiari, quod nempe nullus datur huiusmodi status objectivus, aut possibilitas intrinseca, sed sola extrinseca, nempe Omnipotentia Dei. Ego tamen ab hoc abstinco, cum sit questio philosophica, neque ad præsens intentum villo modo necessaria, admittentibus illum statum objectivum ante hac omnibus nostræ sententiæ patronis; & licet illi RR. speciosis argumentis moveantur, non desunt tamen etiam hoc tempore, quibus illa fallacia videntur, inter quos & ego sum. *videatur P. Izquierdo in Pharo scient. disp. 10. & 11.*

194. Aliter ergo probo, absurdum esse, quod scientia quam Deus habet de Leone: *quod sit possibilis, quod distinguatur ab equo, &c.* non sit Deo adæquatè intrinseca. Scire, est vitaliter attingere, & scientia est imago intentionalis & vitalis objecti, adeoque est vita in actu secundo. sed de conceptu vitæ in actu secundo est, esse intrinsecam cognoscenti, cum debeat vitaliter & experimentaliter afficere (seclusis imperfectionibus) & consistit in indivisibili, ergo absurdum est dicere, scientiam compleri per ipsum statum objecti extrinseci.

195. Responder Vasquez, non esse absurdum admittere in Deo huiusmodi denominationem vitalem partim extrinsecam, esto sit nobis imperceptibilis, cum defacto admittenda sit in Actibus liberis Dei.

Sed contra 1. Nam hæc ipsa argumenta congruunt ad asserendum, decreta libera Dei, esse Deo adæquatè intrinseca, ut infra dicemus.

Contra 2. Quia si est vrgentissima ratio hoc admittendi in actibus liberis Dei ob Dei immutabilitatem, non est imperceptibilis difficultas ex-

tendenda ad actus Dei necessarios, ubi non vrget eadem ratio, vel alia similis, qualis in præfenti nulla vrget.

196. Concesso ordine intrinseco scientiæ divinæ ad creaturas in particulari, concedendus etiam est similis ordo in ipsa Omnipotentia. Ratio est, quia si ille prior ordo absolvitur ab omni imperfectione dependentiæ, eò quod talis connectio non sit propriè dicta dependentia aut indigentia, posterior quoque absolvendus erit. Ratio vltior est, quia perfectius est, habere adæquatè intrinsecam potentiam absolutam aliquid faciendi, quam habere tantummodo quasi inchoatam, & conditionatam, & opus esse alterius adminiculo.

197. P. Bernardus Aldrete, *disp. 6. s. 2. n. 8.* hanc virtutem conditionatam exagitat hoc modo. Si in Deo esset tantum conditionata potentia faciendi hominem, si is non repugnet, erit etiam conditionata potentia faciendi hircocervum, si is non repugnet: sequelam concedunt adversarij, & quidem consequenter; admittunt enim, factâ hypothesi quod homo implicaret, adhuc esset in Deo eadem potentia faciendi hominem, casu quo non repugnaret: atqui tunc esset potentia conditionata faciendi aliquid implicans: ergo etiam defacto habebit potentiam faciendi hircocervum, non obstante ejus implicantiâ. Concessâ sequelâ sic vrget. Hæc potentia conditionata faciendi hircocervum, non minus est chymærica, quam virtus producendi alium filium divinum, sub conditione quod non repugnet, aut potestas mentien- di, supposito quod esset honestum, & non amplectendi virtutem, sub conditione quod esset mala: vel facultas annihilandi suum Filium, sub conditione quod non repugnet talis annihilatio, sive potestas producendi plures Deos, sub conditione quod non repugnet, producendi actus liberos realiter distinctos &c: quæ omnia absurdissima sunt, & adversarij indigna.

198. Verum non difficulter ad hæc terricula lamenta responderent (meo quidem iudicio) adversarij, negando paritatem. Si enim res attentius consideretur (in qua tamen declaranda non est operæ pretium immorari) in his omnibus exemplis, si dicatur alligari possibilitatem Dei Filio vnico & indestruibili habenti identificatam naturam divinam, item negationi plurium Deorum, voluntati necessariæ nunquam fallendi, amandi virtutem, &c. non alligatur possibilitas Dei alicui à Deo realiter distincto, & includenti essentialiter imperfectionem, sicut in nostra sententia alligatur ejus possibilitas possibilitati hominis, & impossibilitati hircocervi, si dicatur Deo esse intrinseca potentia absoluta faciendi hominem, & absoluta impotentia faciendi hircocervum.

199. Aliud argumentum excogitavit P. Antonius Perez *disp. 2. c. 2. n. 94. & 95.* quo existimat demonstrari immediatam connexionem Dei cum quovis ente, immò cujusvis entis cum quovis alio possibili; est autem hoc. Implicante muscâ implicaret Deus: ergo Deus habet intrinsecam con-

E

nexionem

nexionem cum musca possibili. Probatur antecedens. Implicante muscā darentur contradictoria, nempe existeret musca, & negatio muscæ: sed his existentibus verificarentur de Deo duo contradictoria: ergo implicante muscā implicaret Deus. Minor probatur. Existente simul muscā & negatione muscæ, Deus coexisteret muscæ & negationi muscæ: sed hoc modo verificarentur de Deo contradictoria. Minor probatur. Coexistere negationi muscæ formaliter nihil aliud est, quàm existeret & non coexistere muscæ. sed ex concessis Deus coexisteret muscæ & negationi muscæ: ergo Deus coexisteret muscæ & non coexisteret muscæ: sed coexistere & non coexistere eidem, sunt contradictoria: ergo à primo ad ultimum implicante muscā verificarentur de Deo contradictoria. Vltius cum argumentum hoc etiam applicari possit cuius creaturæ respectu cujuscunque alterius, ideo inter singulas & omnes admittenda erit hujusmodi connexio possibilitatis.

Hæc doctrina tanquam nova & singularis fuit à pluribus impugnata in Hispania, vt colligere licet ex Oviedo. *Contr. 10. Met. p. 4. n. 21.*

200. Argumentum factum est subtile sophisma, pro cuius solutione distinguendum est inter hæc duo, quæ in argumento confunduntur. Primum. *Illud est cum altero quoad esse possibile connexum, de quo existente verificarentur contradictoria, si alterum implicaret.* Alterum. *Illud est connexum cum altero quoad esse possibile, de quo existente verificarentur contradictoria, si alterum existeret & implicaret.* Prior propositio est vera, altera falsa, quod ostendo. Quando in hypothese ponimus implicare muscam, non hoc ipso ponimus existeret muscam, & existeret contradictoria: sicut ex eo quod defacto chymara repugnet, non propterea defacto existunt contradictoria: quare, ad hoc vt existerent contradictoria, addenda esset secunda hypothesis impossibilis, nempe quod musca, (quæ per primam hypothesein ponebatur implicare) existeret: hinc autem probatur falsitas secundæ propositionis. Si Chymara, quæ defacto implicat, existeret, procul dubio existerent contradictoria, & vtrique contradictoriorum coexisteret Deus, & per consequens (prout inferit P. Antonius Perez) Deus existeret, & non existeret: neque tamen Deus defacto repugnat, nec defacto coexistit contradictorijs: ergo pari modo, si ponatur implicare musca, & deinde per secundam hypothesein ponatur existeret, adeoque existeret contradictoria, sequitur quidem vigore hujus secundæ hypothesis Deum coexistere contradictorijs, sed non propterea sequitur Deum implicaturum præcisè vi prioris hypothesis, si musca implicaret. atqui vi hujus solius hypothesis deberet sequi Deum implicare implicante muscā, etiam si non fingatur musca existeret, ad hoc vt Deus haberet connexionem cum musca possibili: argumentum autem Perezij superaddit secundam hypothesein: ergo non concludit. Itaque

In forma responderetur ad argumentum, negando antecedens. ad probationem negatur mi-

nor. Non enim præcisè ex hypothese quod implicaret musca, existerent contradictoria, sed, si musca implicaret, & simul existeret. Quod si jam in minore propositione addatur secunda hypothesis, est quidem propositio vera, sed syllogismus habet quatuor terminos.

201. Imò, secunda hypothesis est inepta ad syllogizandum: facta enim hypothese existentie contradictoriorum, tollitur fundamentum omnis formæ syllogisticæ, vt in rem præsentem optime observat Card. Pallavicinus c. 17. n. 153. quæ fundatur vnicè in hoc, quod non existant contradictoria. Possent argumento alie responsiones adhiberi, sed hæc sufficiat in re philosophicâ.

202. Contra Conclusionem obijcit. 1. Si Deus modo dicto connecteretur cum creaturis, sequeretur Deum non fore sibi sufficientem ac nullius indigentem; consequens est contra Scripturam & PP. Ergo &c. Sequelam probat P. Izquierdo. Nam, inquit, quæ major indigentia possibilitatis creaturarum, quàm non posse existeret sine illa? aut quomodo sibi satis est, qui prorsus periret, si musca impossibilis redderetur? egregia profectò indepentia divinitatis ab omnibus, quæ ipsa non sunt, vt nequeat divinitas existeret in rerum natura, si Musca desinat esse possibilis? Respondemus, connexionem intrinsecam Dei cum creaturis nec esse dependentiam, nec indigentiam, in eo sensu, quo indigentia sonat imperfectionem. Ratio est, quia vt probavimus, illa connexio est potiùs perfectio, quia tribuit Deo absolute & simpliciter, posse facere muscam, quod ex suo conceptu est perfectius, quàm, ex se tantum conditionatè id posse: sicut est perfectius, posse movere se absolute; quàm, posse solum si nemo resistat. Ex eodem capite reddenda est ratio, cur scientia muscæ possibilis debeat Deo esse intrinseca adæquatè, quia perfectius est vivere vitâ intentionali, quàm non vivere, vel quàm vivere solum conditionatè, si musca sit possibilis: sicut est perfectius, posse absolute intueri secreta cordium, quàm solum id posse conditionatè, si alter consentiat.

203. Ad auctoritates Scripturæ & PP, asserentium Deum nullius esse indigum, responderetur, eos locutos esse de indigentia, quæ tam doctis quàm indoctis est vera indigentia, nempe indigentia rei existentis ad existentiam sui: hanc enim solam, & non connexionem cum creaturis excludere voluisse, tam est manifestum ex fine & intentione loquentium, vt nemo prudens dubitare possit, scopus enim fuit ostendere, quod Deus omnia liberè fecerit in tempore, æquè felix futurus, si nihil produxisset.

204. Obijcit P. Izquierdo 2. Ea perfectio est concedenda Deo, quæ major alia nequeat excogitari: sed major est perfectio omnimoda independentia ac sufficientia in proprio esse, quàm dependentia ab esse alieno, seu actuali seu possibili: ergo &c. R. Negando suppositum minoris, quod connexio cum creaturis possibilibus sit dependentia villo modo. Nos ergo illi majori propositioni hanc mi-

hanc minorem subijcimus. Atqui est major perfectio, habere potentiam absolutam faciendi muscam (quæ sine intrinseca connexion haberi non potest,) quam habere tantum conditionatam. Ergo hæc Deo tribuenda est.

209. Viget tamen. *Connecti cum existentia creaturarum eo modo quo per nos connectitur cum possibilibus, esset imperfectio: ergo etiam connecti cum possibilibus, quid enim refert, quod creaturæ sint possibiles vel existentes, quandoquidem utroque modo sunt aliud à Deo? Nisi tantum vir hæc proponeret, essent omittenda.*

206. R. Ineptam esse hypothesin antecedentis. *connexio enim cum creaturis existentibus arguens imperfectiorem in Deo, deberet esse dependentia Dei à creaturis eo modo quo defacto creaturæ pendent à Deo. posita tali dependentia, hoc ipso creaturæ non penderent à Deo, quia non potest dari mutua dependentia quoad primum esse. Connexio Dei cum creaturis possibilibus stat cum eandem dependentia in existendo à Deo, & non sequitur mutua dependentia: vides ergo, quod male fingatur connecti Deus cum creaturis existentibus, prout connectitur à nobis cum possibilibus.*

207. Disputat P. Izquierdo deinceps contra quosdam modernos (illi sunt Romani) qui ad ejus argumenta expeditius se existimant respondere, supponendo illud suum solenne principium, quod Deus sit omnium possibilitatum formalis possibilitas, & omnium impossibilitatum impossibilitas, non admittentes ullam possibilitatem intrinsecam Logicam seu objectivam; quo supposito dicunt, Deum ideo non pendere à possibilitate creaturarum, quia hoc aliud non esset, quam Deum pendere à seipso, cum ipse sit possibilitas omnis. Quomodo hos vigeat P. Izquierdo, videri potest apud ipsum. ego breviter

208. Quæro ex istis, nunquid omnipotentia Dei respicit creaturam, & hæc est terminus illius respectus, in quo tanquam in medio cognoscitur? nunquid hic terminus (explica illum ut volueris) est subiectum denominationis quam accipit ab omnipotentia, quando denominatur per te possibilis? nunquid est de necessitate Omnipotentia, tribuere hanc denominationem? nunquid ad hanc denominationem ille terminus est necessarius nihil horum negari potest. Ecce! de hoc termino, de hac necessitate procedunt argumenta adversariorum, qui putant hanc esse indigentiam illius termini, siue nolis siue velis illum terminum vocare *possibilitatem intrinsecam*; quam quidem ego malo admittere, quam cum quibusdam inde ad nos translatis, concedere hanc propositionem: *Homo est formaliter homo per aliquid quod nec formaliter nec realiter est homo*: ad quam concedendam adacti sunt ex eo, quod docuissent, Essentiam divinam esse formale verificativum hujus propositionis, *Homo est Homo*. Ad alia argumenta P. Izquierdo partim responsum jam est, partim respondebitur infra, quando agemus de Comprehensione Dei.

209. Pro Coronide hujus controversia, placeat referre novam viam defendendi, quod creaturæ videantur in Deo formaliter, absque eo quod admittenda sit in attributis divinis, prout sunt perfectiones simpliciter simplices, vlla talis connexio cum creaturis possibilibus, ut implicante muscâ implicaret hic Deus.

210. Posset ergo quis dicere, esse quidem in Deo ordinem intrinsecum ad creaturas in particulari, & quidem ordinem necessarium, & realiter indefectibilem, sed tamen virtualiter intrinsecè distinctum ab ipsa Entitate Dei, sicut infra dicemus, actus liberos Dei ab essentia divina distingui, cum hoc tamen discrimine, quod actus liberi Dei, in quantum sunt virtualiter distincti, & habent præcisam rationem terminationis, ut sic inquam potuissent defacto non existere, sed existere actus oppositus; at verò terminatio ad possibilitatem muscæ, non potuisset etiam hoc sensu defacto abesse à Deo, secundum suas perfectiones simpliciter simplices spectato, quia non potest musca non esse possibilis, sed tamen quæ sub hypothesi impossibili, si musca implicaret, à Deo abesset, & ejus loco esset alia formalitas seu virtualitas, nempe terminatio ad muscam impossibilem. In hac ergo formalitate videri posset musca possibilis, ob ejus relationem ad muscam, absque eo quod Scientia Dei, quatenus est Perfectio simpliciter simplex, haberet vllam etiam improprie dictam dependentiam à possibilitate muscæ.

211. Hæc mihi videtur planè mens esse P. Izquierdo, si varia ejus loca inter se conferantur *disp. 20. q. 4. prop. 9. & 10. junctis illis quæ prius docuerat totâ disp. 4. præsertim prop. 2. n. 40. circa medium*. Verum nobis hic modus philosophandi non placet. 1. Quia, ut vidimus, nulla est imperfectio, tribuere attributis divinis connexionem illam quam hæcenus defendimus. Si enim talis connexio esset imperfectio, non posset, ne quidem in vlla formalitate virtualiter à Deo secundum entitatem suam distincta reperiri: nam licet hujusmodi terminationes non sint perfectiones simpliciter simplices, quia non sunt meliores ipsæ quam non ipsæ, sunt tamen perfectiones simpliciter hoc sensu, quod nullam includant imperfectiorem.

212. Secundò, quia supra demonstratum est, in Deo non posse admitti distinctionem virtuales inter duo prædicata, quæ non distinguantur realiter in tertio. Atqui formalitates modò indicatæ v. g. Scientia de musca possibili, hoc ipso quia essent necessaria, non distinguantur ab essentia divina in tertio, quia essentia divina non solum non identificatur, sed nec potest identificari cum scientia opposita, de impossibilitate muscæ: ergo non possunt hujusmodi terminationes virtualiter distinctæ admitti. Neque dicas, quod pro casu implicantiæ muscæ, posset essentia divina identificari cum terminatione opposita. 2. Potentia ad casum impossibilem, non magis est potentia, quam impotentia, & ideo non est tribuenda Essentiæ divinæ.

CONTROVERSIA VII.

Quenam sit ratio, cur DEVS sit incomprehensibilis à Creatura.

§. I.

Quid nomine Comprehensionis hoc loco intelligendum sit.

213. Quando in presenti puncto investigatur ratio, cur DEVS à creatura comprehendi non possit, non est accipienda Comprehensio in illo rigore & perfectione, ut sit cognitio adequans objectum, ita ut sit proportio inter cognoscentem & cognitum quoad perfectionem scibilitatis: seu ut cognoscatur, quantum meretur cognosci ex intrinseca perfectione; quam proportionem ajunt tandem in eo consistere, quod cognoscens non sit minoris perfectionis quam objectum cognitum, seu, ut loquitur Arriaga, hic n. 6. Cognitio comprehensiva debeat oriri à principio æquè perfectò ac est ipsum objectum. ita accipiunt Arrubal, Herize, Ruiz, Oviedo, Arriaga. Ratio est, quia hoc sensu accipiendo Comprehensionem, tollitur è medio omnis difficultas: sic enim tam evidens est DEVM non posse comprehendi, quam evidens est, Creaturam non esse DEVM.

Ut ergo quæstio locum habeat, accipienda est Comprehensio in sensu quo eam usurpavit ac definiit S. Augustinus Epist. 112. & est communiter recepta: Quando scilicet objectum ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, hoc est, omnia quæ tam formaliter quam eminenter in illo continentur, vocaturque Comprehensio extensiva.

214. Respondet Arriaga, S. Augustinum omnibus esse interpretandum, nam etiam Thomistæ dicunt, non sufficere ad comprehensionem cognoscere omnia quæ sunt in objecto formaliter vel eminenter per cognitionem probabilem. Sed quæso, quid hoc ad rem nostram, & ad S. Augustinum? Nunquid S. P. ad Comprehensionem requirit Visionem? an cognitio probabilis est visio? audiamus verba S. Patris distinguentis universaliter Visionem à Comprehensione c. 8. Aliud est, inquit, videre, aliud est totum videndo comprehendere; quandoquidem id videtur, quod præsens utique sentitur, totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem. Et alibi, Serm. 38. de verbis Domini c. 3. probat oculum non comprehendere aliquod corpus, ex eo quod non totum aspiciat: cuius, inquit, hominis faciem vides, dorsum non vides eo tempore quo faciem vides, & quando dorsum vides, eo tempore faciem non vides: non sic ergo vides, ut comprehendas. Quid hic, obsecro, est Thomistis interpretandum?

215. S. Epiphanius hæresi 70. explicans, quomodo verum sit, DEVM videri, & non comprehendi, sic loquitur. Scpe in summitate montis stantes videmus ipsum mare, & si dicamus, nos videri mare, non mentimur: si vero quis contradicat, ac dicat: non vidisti: & ipse non mentitur: ubi enim penetrat latitu-

dinem, ubi longitudinem, ubi profunditatem &c. Ecce! hoc solum desiderat ad Comprehensionem, omnia videre, quæ sunt in objecto.

216. S. Thomas q. 12. a. 7. tractans quæstionem, an DEVS possit comprehendi, idque negans, in C. sic loquitur. In tantum enim intellectus creatus Divinæ Essentiam perfectius vel minus perfecte cognoscit, in quantum majore vel minore lumine gloriæ perfunditur. Cum igitur lumen gloriæ creatum in quocunque intellectu creato receptum, non possit esse infinitum, impossibile est, quod aliquis intellectus creatus DEVM infinite cognoscat. Ecce! S. Thomas desumit Incomprehensibilitatem præcisè ex finitate luminis gloriæ, & non ex defectu substantiali inæqualitatis in perfectione cum Deo.

217. Clariùs adhuc loquitur ar. 8. in C. dicens. Nullus intellectus creatus totaliter DEVM comprehendere potest, ut ostensum est: ergo nullus intellectus creatus videndo DEVM potest cognoscere omnia quæ DEUS facit, aut potest facere. hoc enim esset comprehendere eius virtutem: eandem doctrinam repetit 3. p. q. 10. a. 2. negans, animam Christi cognoscere in verbo omnia possibilia. Quia, inquit, hoc esset comprehendere omnia quæ DEUS potest facere, quod esset comprehendere divinam virtutem, & per consequens divinam essentiam. Priùs autem dixerat, Christum vidisse omnia, quæ vel aliquando existerunt, vel existura sunt; & hoc sensu esse intelligendos sanctos Patres, quando dicunt, Christum omnia scire. Reliquum est, ut deinceps repugnantiam huius extensivæ comprehensionis rationibus comprobemus.

§. II.

Incomprehensibilitas Dei Rationibus probatur.

218. PRIMA ratio est D. Thomæ q. 12. a. 7. unumquodque tantam habet cognoscibilitatem, quantam habet perfectionem: sed DEUS est perfectionis infinitæ: ergo competit illi cognoscibilitas infinita: atqui nullus intellectus creatus potest DEVM cognoscere infinite: ergo non potest adequare eius cognoscibilitatem. Minor probatur. In tantum potest intellectus creatus intuitivè cognoscere DEVM, in quantum est præditus lumine gloriæ: sed non potest esse præditus lumine infinito, ergo nec potest DEVM cognoscere infinite, five quoad extensionem infinitam.

219. Dices 1. Multi concedunt possibile lumen infinitum, & tamen negant posse DEVM comprehendi: ergo argumentum S. Thomæ fundatur in aliquo minùs certo, quam sit id quod est probandum. 2. Non est novum, nec inconveniens in Theologia, aliquorum articulorum fidei probationes esse minùs certas, quam sit ipsum objectum conclusionis, habens certitudinem fidei. Deinde etiam si esset possibile lumen infinitum, non potest tamen ab ullo concedi infinitum maximum omnium possibile: ergo quocunque producto est aliud majus producibile: ergo etiam quacun-

quacunq[ue] visione dat[um], est alia clarior possibilis: ergo nulla est possibilis quæ sit comprehensio; quia comprehensio deberet esse omnium clarissima, & omnium discernibilium discretiva.

220. Dices. 2. Illa major intensio possibilis luminis, non serviet ad maiorem claritatem, sed tantum ad maiorem intensiorem visionis. R. Si supponatur, dari gradus intensiorem in visione, & posse dari infinitum lumen, argumentum S. Thomæ potest eludi per hanc replicam; alterutro tamen illorum negato, argumentum est efficax, ut magis ex dicendis patebit.

221. Secunda Probatio. Cognoscibilitas Dei non minus est infinita, quam ejusdem omnipotentia seu participabilitas à creaturis, atqui ad infinitatem omnipotentia spectat, non posse adæquari ab ullo termino à se producto; & ad infinitam participabilitatem Dei spectat, non posse adæquari ab ulla creatura omnium possibilem perfectissimam, seu perfectissimè assimilata Deo: ergo ad infinitam cognoscibilitatem Dei spectat, non posse dari cognitionem creatam, quæ adæquet omnem possibilem concursum objectivum, hoc est, quo non possit dari concursus objectivus perfectior, seu extensivè major: atqui hoc fieret, si daretur cognitio comprehensiva Dei, hæc enim adæquaret totam cognoscibilitatem Dei extensivam, ut patet. Ergo &c. Hoc argumento usus est etiam P. Antonius Perez *disp. 3. c. 3. n. 4.*

Tertia Probatio, vel potius prioris confirmatio sit hæc: Sicut ad immensitatem Dei pertinet,

non posse adæquari ab ulla ubicatione creata, ne quidem quoad extensionem, & ad æternitatem, non posse adæquari ab ulla duratione creata, & ad omnipotentiam, non posse adæquari ab ulla potentia creata, ita debet ad omniscentiam Dei pertinere, non posse, ne quidem extensivè adæquari ab ulla cognitione creata, quæ scilicet cognoscat intuitivè tantumdem, quantum cognoscit cognitio divina Essentialis, quæ est summa perfectio in Deo: sed verum est prius: ergo & posterius. Nec refert quòd aliqui admittant possibilem durationem ab æterno; nemo enim ponit illam entitativè indivisibilem, de qua procedit argumentum.

Quarta Probatio. Virtus delectandi ac beandi creaturas tanta in Deo est, ut nulla capacitas creata eam possit adæquare; sed virtus beandi & delectandi non est major cognoscibilitate Dei, ergo nec cognoscibilitas Dei potest ab ulla virtute intellectiva creata adæquari. Major patet. Omnis enim capacitas creata est finita, distans infinitè à delectatione & beatitudine, quæ Deus beatus est; ergo delectatio beatifica cuius capax est creatura, est augibilis in infinitum. sed quod est augibile in infinitum, nunquam potest pervenire ad summum: ergo &c. Minor verò probatur. virtus delectativa cuiuscunque rei fundatur in ejusdem rei cognoscibilitate: ergo virtus delectandi major esse non potest, quam sit cognoscibilitas ejusdem rei.

C A P V T III.

DE SCIENTIA DEI.

CONTROVERSIA I.

Quodnam sit objectum formale motivum seu directum Scientia divina Essentialis seu simplicis intelligentia.

222. **N**on accipitur in præsentī Motivum in illa significatione, quam hæc vox præfert ex prima impositione, & prout reperitur in motivo cognitionis creata: sic enim arguit & supponit imperfectionem in cognoscente, nempe insufficientiā, & indifferentiam ad cognoscendum & non cognoscendum, quod in Deo locum non habet. Accipiendum est igitur in sensu non includente imperfectionem (sicut & alia vocabula, ut Actus, Potentia &c.) & in hoc sensu Motivum formale aliud non est, quam ratio cognoscendi, quicquid tali cognitione secundum certum tendendi modum cognoscitur: sive: est id, quod intellectus redderet pro ratione suæ affirmationis, si interrogaretur, quare hoc affirmer

esse tale; Vel brevius: Motivum formale est illud, quod immediatè propter se cognoscitur, in quo vel ex quo cognoscuntur cætera, si quæ præterea illa cognitione per talem tendendi modum cognoscuntur.

223. Porro objectum quod Deus cognoscit per scientiam essentialem seu simplicis intelligentiæ, duplex est, increatum & creatum: sub increato venit Essentia Dei, Trinitas Personarum, actus liberi Dei, scientia visionis, ac denique scientia media seu conditionata, si quidem hi actus sunt adæquatè intrinseci Deo. Sub objecto creato veniunt omnes creaturæ secundum essentiam suam consideratæ, cum præcisione ab omni existentia, tam absoluta quam conditionata, hoc est, non affirmando ullam existentiam, nam aliter in veriore sententia,

tentia, non potest essentia ab existentia præscindi, cum sint formalissimè idem essentia & existentia, sumpta prout est indifferens ad quamvis temporis differentiam.

224. Certum imprimis est, supposità sententiā superius traditā, de immediatā & intrinsecā connexione attributorum Divinorum cum creaturis, certum inquam est, Deum videndo se, suamque omnipotentiam, videre in se tanquam in medio creaturas ipsas indirectè, hoc est tanquam terminum, & hoc sensu Deum esse motivum formale Scientiæ Divinæ, tam respectu suæ Essentiæ, quam respectu creaturarum, atque etiam Personalitatum Divinarum, quas videt in fecunditate suæ Naturæ, prout videlicet Natura Divina est virtualis radix Personalitatum. Hoc supposito

225. Controversia est, an in eodem signo, quo scientia Dei fertur in suam Essentiam directè, feratur etiam eadem scientia directè in creaturas, easque cognoscat in seipsis, ita ut eadem scientia etiam virtualiter indistincta, feratur æque directè tam in se, quam in creaturas, & in Personalitates Divinas, adeoque Personalitates & creaturæ non solum sint objectum indirectum, sed etiam directum.

Potest autem status quæstionis explicari commodè exemplo desumpto ex Christi scientiâ. Christus enim non solum cognoscit creaturas per visionem beatam in verbo tanquam in medio & motivo, sed etiam, quamvis per aliam scientiam supernaturalem & Infusam, cognoscit illas in seipsis directè. Quæritur ergo, an huic duplici scientiæ Christi æquivalet Scientia Dei quoad duplicem modum tendendi in creaturas, directum videlicet, & indirectum: idem est de Personalitatibus.

226. Prima sententia affirmans, est plurium gravium Doctorum, *Heriz, Martinonii, Monzai, Arriaga, Card. de Lugo, de Quiros d. 44. s. 2. Comptoni, & novissimè P. Aldrete, acutè eam propugnantis diss. 18. s. 1. 2. 3.* Ut non assequar, cur P. Martinus Esparza eam vocet paucorum, indignam & Paradoxam opinionem.

Secunda negans, est aperta S. Thomæ q. 14. a. 5. in fine. *Sciendum est*, inquit, *quod Deus seipsum videt in seipso, quia seipsum videt per essentiam suam: alia autem à se videt non in ipsis, sed in seipso, in quantum essentia sua continet similitudinem aliorum ab ipso.* S. Thomam sequuntur Thomistæ, & plures ex nostris, *Suarez, Ruiz, Derkennis, Ant. Perez, Esparza.* Videamus huius sententiæ fundamenta.

227. Probant eam 1. Autoritate S. Dionysii c. 7. de divin. nominib. *Non enim*, inquit, *ea quæ sunt, ex iis quæ sunt, novit divina mens, sed ex se, & in se per causam, rerum omnium cognitionem, scientiam, essentiamque habet. Non quod per speciem singula consideret, sed quod uno causæ complexu omnia sciat. Se ipsam ergo cognoscens divina Sapientia novit omnia, sine materia ea quæ materiâ constant, sine divisione (intellige ipsius scientiæ) ea quæ dividua sunt.* Consideratis tamen attentius istis verbis totòque contextu, manifestè liquet, S. Dionysium solum contendere,

quod Deus non cognoscat naturas creaturarum primum in tempore, iisdem concurrentibus, sed anticipatè, & per unam indivisibilem scientiam.

228. Probant 2. Quia talis directæ scientia, esset superflua. Deus enim cognoscit creaturas in seipso longè sublimiore modo. Verum, nisi hoc aliter urgeatur, adversarii negant esse superfluum, quia est diversus modus cognoscendi: ob quam causam in Christo talis Scientia admittitur ultra visionem creaturarum in verbo.

229. Probant alii 3. Si creaturæ cognoscerentur directè à Deo, specificarent divinam cognitionem: omnis enim cognitio habet suam speciem per ordinem ad objectum. Sequela autem videtur per se absurda. Hoc argumentum non male retorquet Arriaga in omnipotentia, quæ utique directè respicit creaturas: ergo vel ab illis specificabitur, & hæc specificatio non erit inconveniens; vel si hæc non specificatur, nec scientia specificabitur. Ad Argumentum directè responderet Card. de Lugo, negando sequelam; Probationem eius distinguit. Omnis cognitio accipit specificationem ab objecto formali à quo accipit suam perfectionem, ita ut non esset æque perfectæ, si tale objectum formale non haberet, concedit: ab objecto, quod etiam si non esset, & ideo non cognosceretur, cognitio esset æque perfectæ, propter primum objectum formale, negat. Eiusmodi objectum sunt creaturæ, quarum cognitio est secundaria. Responderi posset. 2. Transeat sequela, negando id esse inconveniens. Specificari enim (nisi fiat quæstio de nomine) non est causari, sed est; sub tali consideratione diversificari specie ab alio. Potest enim Actus non solum specificari ab objecto, sed etiam à Modo Tendendi, à quo tamen utique non causatur, cum sit realiter idem cum actu. Responderi potest Tertio & expeditius, negando sequelam: sufficienter enim diversificatur divina cognitio ab omnibus aliis per alia prædicata, quam per relationem ad creaturas, nempe per hoc, quod sit cognitio substantialis, infinita, comprehensiva Dei, &c.

230. Probant alii 4. Si Cognitio Dei fertur directè in creaturas, sequitur cognitionem Divinam terminatam ad creaturam perfectiorem, fore etiam perfectiorem, cognitione terminatā ad creaturam imperfectiorem, quia quod perfectius est objectum, eò perfectior est cognitio. Responderi potest 1. Negando sequelam. ad probationem responderetur, verum id esse in cognitionibus creatis, & inter se distinctis, secus in cognitione divina, alioquin si liceret argumentari à cognitionibus creatis ad divinam, posset retorqueri totum argumentum; Cognitio enim creata cognoscens in Deo creaturam perfectiorem, est perfectior aliā cognoscente in Deo creaturam imperfectiorem: ergo etiam cognitio divina quæ in Deo cognoscit creaturam perfectiorem, erit perfectior aliā cognoscente creaturam imperfectiorem, quod omnes negant. Ratio est, quia in Deo cuiuscunque creaturæ

creaturæ cognitio est æquè perfecta ac cognitio alterius creaturæ, propter Identitatem summam, excludentem etiam virtutalem distinctionem intrinsecam; unde non potest unius perfectio augeri vel limitari ab objecto: sicut nec meritum Christi circa perfectius objectum, est maioris valoris quàm aliud, quia omnia sunt valde infiniti. Respondi potest. 2. cum quilibet RR. distinguendo sequelam. Cognitio circa creaturam imperfectiorem est imperfectior præcise, transeat: positive negatur: hoc est, concipitur quidem non expressa maiori perfectione, & sic præcinditur; adeoque tantum extrinsecè caret illà maiori perfectione, non verò intrinsecè.

231. Probant alii 5. Si creaturæ cognoscantur à Deo directè, haberent rationem motivi: sed hoc est falsum. Ergo. Minor probatur. Quia nec movent per seipsas, nec per species impressas, & quia ad rationem motivi requiritur ut inde cognitio accipiat suam perfectionem. Respondent debent adversarii, hic fieri quæstionem de nomine *Motivi*: Negabunt ergo sequelam, & dicent, vocari posse objectum Terminativum, sed tamen directè cognitum. Quia propter suam intrinsecam cognoscibilitatem (quæ est proprietas entis ut sic) cognoscuntur à Deo, cuius essentia habet ex se rationem speciei impressæ ad illas cognoscendas, ut loquitur post alios P. Aldrete.

232. Probant alii 6. Si Deus directè & in seipsis attingeret creaturas, utique non per meram apprehensionem attingeret, sed Affirmativè & Enuntiativè: hoc autem dici non potest. Si enim affirmat v. g. hominem esse animal rationale, non utique affirmat eum existere: ergo affirmat sub conditione: Si homo existit, est animal rationale: Sed hic modus enuntiandi involuit manifestam imperfectionem Deo indignam, est enim formaliter compositivus, conferens subjectum cum prædicato: ergo &c. Respondet idem Auctor, non esse maiorem difficultatem in hac, quàm in opposita sententia. Nam quando Deus videt hominem in sua omnipotentia, tamen affirmat existentiam virtutis producendi hominem, certum nihilominus est, quod hominem etiam secundum suum esse, quod haberet, si existeret, attingat: atqui non attingit merè apprehensivè, attingit enim comprehensivè: ergo attingit etiam Enuntiativè. Dicendum itaque est, Deum habere Iudicium Compositivum Eminenter, & uno simplicissimo intuitu affirmare omnia illa prædicata, quæ insunt homini. Et hæc sunt probationes, quas apud Autores videre potui. Ut, quid mihi videatur, aperiam,

233. DICO I. Sola Essentia divina est motivum primum omnis scientiæ divinæ circa creaturas tam ut possibiles, quàm ut existentes, seu absolute, seu conditionate. Ratio est, quia illud est motivum primum cognitionis, quod est ita ratio cognoscendi, ut tribuat cognitioni suam perfectionem: sed omnis cognitio divina

accipit suam perfectionem ab essentia divina, & quidem tanquam ab objecto, & ratione cognoscendi. Ergo &c. Minor probatur. Quomodo-cunque enim attingantur creaturæ à Deo, non possunt aliter attingi nisi ut procedentes seu processuræ (si existerent) ab omnipotentia Dei: ergo semper omnipotentia Dei est aliquo modo ratio cognoscendi creaturas, in quocunque statu cognoscantur: tribuitque perfectionem actui non minus quàm Deus ut finis *Cui*, tribuit perfectionem omni volitioni divinæ. Nec opus est hanc rem, meo iudicio à nemine negabilem, ulterius declarare.

234. DICO 2. Creaturæ attinguntur à Deo secundum suum esse proprium quod habent, seu haberent si existerent, contradistinctum ab essentia Dei; & hoc sensu attinguntur in seipsis, & in eodem signo, in quo cognoscitur ipsa essentia divina, etiam quatenus hæc habet rationem medii & motivi. Conclusio hæc videri potest esse contra P. Ruiz, *disp. 10. de scientia Dei s. 7. ubi vult, objectum formale cognosci in priori signo quàm objectum materiale & indirectè cognitum*. Sed probatur quoad primum membrum, quod nec Ruiz negat. Est enim intelligibile, quomodo Deus affirmet, se habere potentiam faciendi leonem à se distinctum, & non attingat esse distinctum leonis. Quod autem hoc sensu rectè dici possint creaturæ attingi in seipsis, fatetur Ruiz *d. 11. s. 3.* etsi modus loquendi sit minus usitatus. Quod etiam cognoscantur in eodem signo, & non pro posteriori, mihi certissimum est; & existimo aliter opinantes induci imaginatione deceptoriam, quæ concipere solemus, cognitionem unius in alio rectà viā tendere in objectum motivum, & inde quasi pro signo posteriori deflectere seu detorqueri ad illud objectum quod dicitur cognosci in alio & indirectè. Sed hæc est mera deceptio imaginationis. In qua enim mundi plaga exstiterunt ab æterno creaturæ, ut scientia Dei ab omnipotentia directè cognita ad illas deflecteret? Itaque nulla relatio, nullus respectus quæ talis, cognosci potest in ullo signo, quin in eodem signo attingatur terminus illius: aliter enim non cognoscitur ut respectus, sed instar absoluti. Si ergo Autores primæ sententiæ plus non volunt, quàm creaturas hæc ratione cognosci in seipsis, ab illis non dissentio.

235. DICO 3. Nulla alia cognitio directæ creaturarum possibile est admittenda, præter illam, quæ formalissimè reperitur in cognitione creaturarum in omnipotentia vel alio attributo divino tanquam in medio. Probatur. Si enim talis cognitio admittenda esset, deberet esse modus cognoscendi diversus ab illo: Sed non potest explicari, unde desumendus sit hic diversus cognoscendi modus, ergo non est asserendus. Minor probatur. Vel enim desumeretur ex minore claritate (qualiter in Angelis differt cognitio vespertina à matutina secundum S. Augustinum suprà relatum) vel ex diverso modo tendendi, vel ex quadam prioritate ad aspectum obliqui seu termini quæ

quâ talis. nihil horum dici potest, vt ex dictis patet, & per se manifestum est.

236. DICES. Authores primæ sententiæ videntur ponere talem aspectum directum creaturarum in se ipsis, qui sit (nostro concipiendi modo) independens ab aspectu divinæ essentiæ tanquam medijs, ita vt ad talem aspectum Deus esset determinatus etiam si ignoraret suam essentiam. ita videtur se explicare *De Quiros*, & *Franc. de Lugo d. 28. c. 4. n. 26.* & ex professo sic arguit *Aldrete d. 18. s. 2. n. 6.*

237. Sed contrà: Aliud est dicere: quòd si per impossibile Deus suam essentiam non cognosceret, vel saltem, si non haberet intrinsecum ordinem ad creaturas in suis attributis primarijs, quòd tunc adhuc esset determinatus ad cognoscendas creaturas: Aliud: quòd defacto detur huiusmodi specialis determinatio ad cognoscendas creaturas ultra illum aspectum, quo Deus creaturas dicitur attingere in obliquo. De primo nunc non disputo: secundum non admitto; nam talis aspectus seu tendentia esset essentialiter superflua, vt consideranti facile patet.

238. Ex his etiam constat, non esse eandem rationem de cognitione creaturarum possibilem, & de cognitione futurarum quâ talium, hoc est, affirmante esse futuras, quas teste P. Aldrete *disp. 18. sect. 2. n. 2.* omnium nostrorum Scriptorum vnanimis consensus admittit videri à Deo in seipsis: Ratio enim disparitatis est, quia cum quâ tales non possint in essentia & omnipotentia (utpote indifferente ut illas producat aut non producat) videri, & tamen Deus illas ignorare non possit, jam non est superfluum, sed omnino necessarius talis tendendi modus. Et hinc solvenda sunt Argumenta, quæ P. Aldrete pro prima sententia congeffit.

239. Obijciunt alij 1. In Christo non censetur superflua huiusmodi directa scientia creaturarum, realiter distincta à visione earundem creaturarum in Verbo: ergo nec in Deo erit superflua huiusmodi scientia, saltem formaliter distincta à Visione creaturarum in essentia. 2. Negando paritatem. 1. quia in Christo duplex illa scientia diversimodè repræsentat creaturas: Nam clariùs videntur in Deo quàm in seipsis: in Deum autem non cadit hic diversus cognoscendi modus, utpote non solùm præcisivè, sed positivè includens imperfectionem, vt fatetur in terminis Comptonus *disp. 22. s. 5. n. 6.* 2. Quia in Christo datur duplex principium, lumen gloriæ, & habitus infusus; & utrumque est ordinatum ad diversum modum cognoscendi, & vnum quodque est operativum sine altero: vnde mirum non est, utrique respondere diversam realiter cognitionem, alioquin esset alterutrum otiosum. in Deo nihil est huiusmodi.

240. Obijciunt 2. Quomocunque Deus cognoscat creaturas, cognoscit utique illarum respectum & relationem ad Deum: ergo videt se vt terminum illius respectus: ergo creatura habet rationem medijs, in quo se Deus cognoscit

vt terminum illius; ergo scientia divina cognoscit Deum duplici modo, directè & indirectè: ergo poterit hoc ipsum etiam respectu creaturarum admitti. Responderi posset 1. negando paritatem. Nam ipsi adversarij, qui admittunt, Deum se cognoscere in creaturis, dicunt, cognitionem illam formaliter quâ cognitio Dei in creaturis est, esse abstractivam, & non intuitivam: item esse præcisivam, & non exprimentem ipsam Trinitatem Personarum, vt habet Comptonus, Arriaga, & Card. de Lugo: ergo jam est diversus modus cognoscendi & repræsentandi: at verò cognitio creaturarum tam indirecta quàm directa, esset comprehensiva, & ejusdem claritatis. Respondetur tamen secundò, negando, quòd Deus se cognoscat in creaturis tanquam in medio determinante Deum ad ejusmodi abstractivam cognitionem. Ratio est, quia quando terminus aliquis aliunde clarissimè cognoscitur, tunc relatio ad illum terminum optimè cognoscitur, absque eo quòd inducat cognitionem abstractivam circa terminum; præsertim quando talis abstractiva cognitio non esset distincta ab intuitiva ejusdem termini. Certè quid sit, an in intellectu creato talis cognitio abstractiva indirecta circa terminum aliunde intuitivè cognitum defendi possit, in Deo tamen admitenda non est, vt etiam Derkennius annotavit. *de scient. DEI. n. 21.*

Disputant hic aliqui, an Deus cognoscat entia rationis, & Negationes. Sed nos hæc Metaphysicis transcribimus, ad quos spectat examinare an possit intellectui obijci aliquod impossibile, & utrum negationes identificentur cum aliquo positivo.

CONTROVERSIA II.

Quomodo Præscientia divina Futurorum contingentium non ledat libertatem nostrorum actuum.

241. Cum de fide sit, Deum præscire nostros actus liberos, in tempore futuros, difficultas est in concilianda hac præscientia cum nostra libertate; Proponitur autem difficultas hoc modo. Omnis scientia Dei est infallibilis: ergo si Deus ab æterno præscivit peccatum Petri in negando Christo, peccatum Petri debuit infallibili necessitate sequi, alioquin potuisset Petrus falsificare scientiam Dei, quod est contra factam hypothesin: ergo Peccatum Petri non fuit liberum. Probatur hæc consequentia. Quod ex aliquo antecedente necessario sequitur, necessarium est, alioquin non erit amplius ratio vlla reiiciendi Prædeterminationem physicam quorundam Thomistarum, tanquam libertati præjudicantem: atqui reiicitur ex hoc capite: ergo etiam videtur Deo neganda præscientia æterna nostrorum actuum liberorum. Pro solutione

242. Distinguendum est inter necessitatem antecedentem & consequentem. Necessitas antecedens tunc datur, quando illud quod tem-
pore antecedit alterum, cum quo habet infalli-
bilem connexionem, est quid penitus inimpedi-
bile à nostra voluntate. Huiusmodi necessita-
tem antecedentem inferret prædeterminatio phy-
sica, ut suo loco doceri à nostris solet. Eodem
sensu amor beatificus non est liber, sed omni-
no necessarius: quia præcedit Visio beatifica in-
impedibilis per actus subsequentes, & infallibi-
lem habens connexionem cum amore. Neces-
sitas consequens est, quando id quod præcedit
nostro actum, est à nostra voluntate impedi-
bile, eo modo quo deinceps explicabimus. & hæc
necessitas non officit libertati; & hoc sensu da-
mnata fuit merito à Sixto IV. hæc propositio Pe-
tri de Rivo: *Quod necessario sequitur ex aliquo
præcedente ordine successivæ durationis, necessarium
& inevitabile est.* Hoc posito

243. Communis responsio est, Scientiam
Dei de futuris nostris actibus liberis ideo non
præiudicare libertati, quia non est causa nostro-
rum actuum liberorum, sed illos cum prioritate
rationis seu Logica præsupponit; in qua præsup-
positione fundatur receptissimum axioma con-
forme communi sensui: Non ideo peccatum est
futurum, quia Deus videt, sed ideo Deus videt
futurum, quia futurum est. Indiget tamen hæc
doctrina majori declaratione, inferius exhibendâ.
Certum enim est, quod prædefinitio nostrorum
actuum (quam infra admittemus) sit aliquo mo-
do causa nostrorum actuum: deinde inferius
etiam docebimus, Prædefinitio non distin-
gui virtualiter intrinsecè à præscientia nostrorum
actuum; quo proinde sensu præscientia quoque
est causa actuum futurorum. Ut ergo ab his
nunc absteineamus

244. Dicendum est, ideo per divinam præ-
scientiam non lædi nostrorum actuum liberta-
tem, quia illa præscientia est aliquo modo à
nostra voluntate impediibilis, quatenus, antece-
denter ad omnem hypothesin, est in nostra po-
testate non ponere talem actum, v.g. peccatum,
sed actum oppositum, & sic facere, ut in Deo non
fuisse præscientia de actu peccaminoso, sed de
actu opposito.

245. Potestatem hanc impediendi præ-
scientiam Dei, docent nunc communiter nostri
DD. & licet eam aliqui negasse videantur, Molina
1. p. 14. a. 13. disp. 16. & in concordia disp. 51. Sua-
rez lib. 1. de scientia fut. c. ult. n. 9. Ruiz de Prædestin.
disp. 51. s. 4. Tract. de scient. Dei disp. 3. 1. potius
tamen in modo loquendi, quam reipsâ à nobis
dissentiant, quia semper & mordicus assument
relatum axioma: Non ideo sunt hi actus futuri,
quia Deus præscit, sed e contra: in quo axioma
continetur impediibilitas præscientiæ divinæ; &
ideo VValdensis pro nostra sententia rectissimè

adducit Lib. 1. doctrinalis fidei cap. 27. quotquot
illud axioma recipiunt.

246. Porro illud axioma apud Patres an-
tiquos solenne fuit: ut proinde non minùs sence-
rè quàm verè scripserit Franciscus Romanus, Or-
dinis Prædicatorum Magister Generalis, libro de
libertate operum, veritate 8. *Quodsi ad antiquos
Doctores te convertas, reperies ferè omnes in hanc u-
nam consensisse sententiam, non ex eo quod Deus scit
aliquid futurum, ideo futurum est, sed quia futurum,
Deus novit.* Placet aliquorum verba adducere.

Origenes lib. 7. in epist. ad Rom. in illa
verba capitis octavi, *Quos præscivit, &c.* ait: *In
Præscientia Dei neque salutis neque perditionis causa
consistit. Non enim propterea erit aliquid, quia id scit
Deus futurum, sed quia futurum est, scitur à Deo an-
tequam fiat: nam etsi fingamus Deum non prænoscere
aliquid futurum, sine dubio erit. Duo insuper in
his ultimis verbis vellem notarent moderni quid-
dam, qui imprimis ferè non possunt hypothesen
impossibiles, qualem hic facit Origenes: quâ e-
tiam hypothesi utitur in præsentis negotio Emi-
nentissimus Card. Pallavicinus c. 43. n. 332. Dein-
de iisdem adversatur Origenes, docentibus mor-
dicus, verificativum formale seu denominationem
Futuri, aliud non esse formaliter, seu quoad for-
mam denominantem, quàm ipsam Dei præscien-
tiam. Origenes autem tollit per hypothesin
hanc formam, & tamen existimat verificari pro-
positionem de futuro.*

247. S. Iustinus Martyr & Philosophus q.
58. ad orthodoxos. redditurus rationem, cur Dei
Præscientia non fuerit causa peccati Adami &
Angelorum, hæc habet. *Non est Præscientia eius
causa, quod futurum est, sed quod futurum, est
causa Præscientiæ. Siquidem non Præscientiam sequi-
tur futurum, sed futurum consequitur Præscientiam, &
haud quaquam præscius est causa futuri.* Intelli-
gendus est, de consecutione secundum propo-
sitionem causalem.

248. S. Athanasius Sermone de Passione &
cruce Domini, longè ante medium, in illa verba E-
vangelistæ: *Hæc autem facta sunt, ut adimplerentur
scripturæ:* Sic discurrit. *Ergo Judæi, qui ista e-
gerunt, omnino extra culpam sunt, qui non ut delin-
quentes, sed ut obsequentes Scripturis ista fecerunt?*
Ceterum, hæc utique eiusmodi sermocinatio multum à
veritate destituitur; non enim Propheta istis Author
est, sed Propheta ea quæ isti facturi essent, prospiciens,
futura esse denunciavit: quin potius ipsi in causa
fuerunt, ut Propheta talia de ipsis prædivinaverint,
siquidem non eò quod dicunt, ideo quid fit, sed quia
id futurum est, ideo ab illis prædicitur.

249. S. Damascenus contra Manichæos
prope finem ait: *At verò, ut ea quæ facturi sumus,
præsciat Deus, à nobis proficiscitur: est quidem Dei
Præscientia vera & infallibilis, verum ipsa nequaquam
est causa cur omnino fiat, quod futurum est, quin
potius, quia hoc aut illud facturi sumus, ideo prænoscit.*

F

S. Au-

S. Augustinus lib. 5. de Civit. Dei c. 10. in fine. Neque enim ideo peccat homo, quia Deus illum peccatum præscivit: imò ideo non dubitatur ipsum peccare, qui peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, non fatum, non fortunam, sed ipsum peccatum esse præscivit, qui si nolit, utique non peccat, sed si peccare noluerit, etiam hoc ille præscivit. Ecce! S. Augustinus agnoscit in nostra esse potestate facere, ut Deus contrarium præsciverit, quod nunc est ulterius roborandum.

250. Probatur ergo Conclusio 1. Dum Petrus peccat, posset, in sensu diviso, non peccare: sed si non peccaret, utique non fuisset ab æterno in Deo scientia de peccato futuro, quin potius fuisset scientia oppositi: ergo Petrus posset impedire, ne fuisset hæc scientia de peccato futuro: hoc enim & non alio sensu sumus intelligendi, cum dicimus, Scientiam Dei determinatam de actibus liberis nostris, esse impedibilem à nobis.

251. Probatur 2. Si scientia Dei de peccato Petri esset inimpedibilis, etiam peccatum Petri esset inimpedibile: consequens est falsum, sic enim peccatum Petri non esset liberum: ergo & antecedens. Sequela probatur ex illo principio evidenti: Quidquid ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, inimpedibile est: sed peccatum Petri futurum sequitur per necessariam consequentiam ex Præscientia Dei, ergo si præscientia Dei esset inimpedibilis, etiam peccatum Petri esset inimpedibile. axioma illud seu Principium in maiore positum, tam evidens est, quàm evidens est, ex antecedente vero non posse sequi consequens falsum. Neque vacat hic immorari in referenda historia circa errorem quorundam, asserentium propositionem illam fuisse damnatam à Sixto IV. in Petro de Rivo. Legi potest apud Card. de Lugo de Incarnatione disp. 26. s. 6. n. 72. Et adhuc accuratius apud Aldrete disp. 23. s. 2. tota. Minor est evidens, quia impossibile est scientiam Dei esse falsam.

252. Objicitur tamen 1. aliud axioma, quod etiam naturæ lumine evidens esse videtur. *Ad præteritum non datur potentia.* Sed si vera esset nostra sententia, daretur potentia ad præteritum: quia scientia Dei est præterita, hoc est, fuit ante actus nostros liberos: ergo si, dum fiunt hi actus, datur potentia faciendi ut scientia Dei de illis futuris non fuerit, jam datur in nobis potentia ad præteritum, nempe ad impediendam scientiam Dei præteritam.

253. Confirmatur. Utique non est maior potentia in nobis, quàm sit in Deo. sed in Deo non est potentia faciendi modò, ut aliquid præteritum non fuerit, v. g. Deus non potest hodie facere, ut Adamus non existeret: unde semper etiam respectu Dei verum fuit axioma: Quod factum est, infectum fieri nequit; ergo nulla datur potentia ad impediendum aliquid præteritum.

254. Hoc argumento usus est Petrus de Rivo, ad probandum, quòd de futuris contingentibus non datur determinata veritas, cui doctè & subtiliter responderunt Doctores Lovanien- ses, distinguendq duplex genus præteritorum, sicut etiam distinxit Petrus de Tarantasia, ex Ordine S. Dominici, & postea summus Pontifex. Aliqua enim sunt præterita, quæ significantur ut purè præterita, v. g. *Adam fuit*: Alia verò sunt præterita cum connotatione vel inclusione futuri temporis, & futuri contingentis. Ad primum genus non datur in posteriori tempore potentia, & de his est accipiendum illud axioma: *Non datur potentia ad præteritum*: Secus se res habet in secundo genere. Ratio est, quia hoc secundum genus præteritorum, pendet à futuris liberis, & quidem à voluntate aliena, ita ut alia sit voluntas & causâ futuri, & alia illius præteriti pendens à futuro: & hinc potest aliter distinguui. Non datur potentia ad præteritum nullo modo pendens ab operatione futura dependenter à voluntate libera aliena, concedo; Non datur potentia ad præteritum pendens ab operatione futura dependenter à voluntate libera aliena, nego. Hoc modo pendet Præscientia Dei æterna à libera voluntate hominis in tempore operaturæ. Hoc modo (ut infra videbimus) pendet Prædefinitiones nostrorum actuum meritoriorum ab operatione nostra sub conditione talis auxilii futura. hoc modo denique pendet Prædestinatio ordinaria electorum ab operationibus eorundem sub conditione futuris, ita ut in potestate reproborum fuerit, facere ut fuissent talis prædestinati, & contra, ut suo loco declarabitur.

255. Ad confirmationem facilis est responsio, negando paritatem. quia Deus voluit ab æterno Adamum producere in tempore, & hæc eius voluntas non pendeat ab aliqua voluntate libera posteriore ipsius Dei, qui nec volendo potest sibi esse contrarius, nec aliquid in tempore de novo velle, ob immutabilitatem suam.

Objicitur 2. Hac ratione defendi posset, revelationes Dei de rebus futuris liberis v. g. de peccato Antichristi, non esse certas sive certò divinas, quia est in potestate Antichristi, non peccare: ergo, ut Deus non sciverit peccatum: ergo etiam, ut revelatio non processerit ex tali scientia, & sic non erit revelatio divina. Respondetur negando sequelam; sunt quidè essentialiter veræ quando existunt, sed existentia non est necessaria, cum posset impediri; aliud autem est, eam posse impediri, aliud, posse existentem falsificari, quod negamus fieri posse, aut se- qui ex eo, quòd dicamus, existentiam posse impediri.

CONTROVERSIA III.

Quenam DEO sit Ratio videndi futura libera absoluta.

256. Elebris est sententia Thomistarum quorundam post Cajetanum, futura contingentia ideo videri à Deo ab aeterno, quia sunt Deo praesentia ab aeterno: quodcumque autem aliquid praesens est perfectissimo intelligenti, est ab illo cognoscibile. Existimant hanc esse sententiam S. Thomae q. 14. a. 13. in C.

Verum hac sententia, prout à suis authoribus traditur, communiter & merito rejicitur. Aliud enim est, futura in tempore coexistere aeternitati Dei, quae identificatur ipsi Deo, & est indivisibilis: aliud; accipere denominationem existentis ab aeterno ab aeternitate Dei: adeoque esse Deo praesens ab aeterno, seu per totam aeternitatem: hoc posterius enim tam falsum est, quam falsum est, me per hoc, quod hic coexistam Deo & eius imminere, hocipso etiam esse ubique.

257. Aliqui non ignobiles Thomistae explicant Angelicum Doctorem, quod plus non asseruerit, quam quod creaturae sint Deo praesentes ab aeterno *objectivè*, hoc est per sui cognitionem. Ita Hervaeus, Dominicanus, ducentis annis Cajetano antiquior, & post mortem S. Thomae sui Ordinis Generalis, in 1. dist. 38. q. 5. §. quantum ad 3. & Agidius Romanus S. Thomae auditor, in libro Apologetico pro S. Thoma.

258. Verum, nisi huic interpretationi aliud addatur, argueretur S. Thomas petitioni Principii, reddendo pro ratione quod erat in quaestione. Quaestio enim erat, quare Deus cognoscat futura? ad quam, secundum hanc interpretationem respondisset S. Thomas: Quia illas ab aeterno cognoscit.

259. Ut ergo mentem S. Thomae sincerè aperiamus, oportet ipsum audire. Licet, inquit, contingentia fiant in actu successivè, non tamen Deus successivè cognoscit contingentia prout sunt in suo esse, sicut nos, sed simul: quia sua cognitio mensuratur aeternitate, sicut etiam suum esse: aeternitas autem simul tota existens ambit totum tempus: unde omnia quae sunt in tempore, sunt Deo ab aeterno praesentia, non solum ea ratione quae habet rationes rerum apud se praesentes, ut quidam dicunt, sed quia eius intuitus fertur ab aeterno super omnia prout sunt in sua praesentialitate. Unde manifestum est, quod contingentia & infallibiliter à Deo cognoscuntur, in quantum subduntur divino conspectui secundum suam praesentialitatem, & tamen sunt futura contingentia suis causis comparata. Hac S. D. ad cuius mentem

260. DICO I. Ex reali praesentia actuum liberorum in certa temporis differentia cum indivisibili aeternitate & immutabilitate Dei, infallibiliter infertur eorundem scientia divina ab aeterno, & seclusis omnibus aliis hac praesentia seu pra-

sentialitas esset sufficiens ratio cognoscendi ab aeterno huiusmodi actus liberos in tempore futuros.

261. Probatur & explicatur conclusio. Quando nostri actus liberi existunt in tempore, tunc Deus eorum existentiam ignorare non potest, adeoque necessariò cognoscit, alioquin Deus ignoraret quid ageret; influeret enim in illas ipsas operationes, & tamen hoc nesciret. Si ergo Deus tunc scit istas operationes quando fiunt, hoc ipso necessarium est, eas scivisse ab aeterno: nulla enim divina scientia potest incipere in tempore: ergo quidquid Deus scit in quocunque determinato tempore, illud hoc ipso scivit ab aeterno. Ergo ex scientia nostrorum actuum liberorum in tempore legitime infertur Praescientia eorundem ab aeterno.

262. Hinc colliges, quo sensu verum sit effatum S. Thomae, quod ea quae sunt aeternitati Dei indivisibili praesentia in tempore, sint Deo praesentia ab aeterno: hoc, inquam, non est intelligendum formaliter, sed æquivalenter, juxta explicationem datam.

263. DICO tamen secundò. Hac praesentia priori conclusione explicata, non est prima & fundamentalis radix seu ratio determinans Deum ad videndos hos actus liberos futuros. Probo Conclusionem. Possum antecedenter ad futuritionem absolutam horum actuum, assignare in Deo respectum transcendentalem ad illos actus, habentem indispensabilem connexionem cum futuritione eorundem, & qui, salvâ libertate sit causa futuritionis eorundem: ergo vera est conclusio. Probo antecedens, supponendo aliqua quae infra traditur sum. 1. Quod antecedenter ad omne decretum Dei, detur in Deo Scientia Media seu conditionata de nostris liberis actibus sub conditione futuris. 2. Quod dependenter ab hac scientia media eliciat Deus decretum praedefiniens nostros actus positivè, vel negativè, quo videlicet decreto vult Deus dare hoc determinatum auxilium, in his circumstantiis, in quibus per scientiam mediam videt secuturum talem effectum, & libertatis actum. Hoc inquam, decretum ex proprio tendendi modo praesupponit scientiam mediam: dicit enim: Dabo hoc auxilium, quia video secuturum talem actum (si quidem actus sit bonus) vel: non obstante quod secuturus sit talis actus (si actus non sit bonus). 3. Suppono, hoc decretum esse Deo adæquatè intrinsicè & identificatum. 4. Suppono, illud quidem esse causam actus, quia actum intendit aut permittere, volendo dare tale auxilium, quod est immediata causa actus, non tamen per illud laedi libertatem actus: quia sicut scientia media, ita & illud decretum, utpote essentialiter pendens à scientia media, est à nobis impeditibile, modo jam superius explicato. Hac omnia in decursu declarabuntur: quibus nunc suppositis, evidenter deducitur, huiusmodi decretum praedefiniens esse sufficiens motivum videndi in illo actum praedefinitum futurum, cum quo est connexum.

264. DICO 3. Si non darentur in Deo prædefinitiones nostrorum actuum, tunc ratio videndi futura absoluta in seipsis, esset Infinitas Dei, cui deberetur Scientia cognoscens ab æterno omnes veritates. Probat. Nam, ut in sequenti controversia videbimus, ad hanc infinitatem recurrendum omnino est, quando redditur ratio, cur Deus cognoscat futura conditionata nunquam exstitura: ergo si in Deo nullus daretur respectus determinatus ad futura absoluta, sufficeret Infinitas Dei ad ea quoque in seipsis videnda.

CONTROVERSIA IV.

Utrum præter possibilia, & absolute futura, cognoscat Deus etiam conditionate futura.

§. I.

Premittuntur aliqua pro statu Controversiæ intelligendo.

265. Conditionate futura, seu melius, propositiones de futuris sub conditione, expressæ per particulam, *Si*, possunt esse quadruplicis generis. Primum genus earum est, quæ aliquid affirmant sub conditione habente physicam connexionem cum obiecto affirmato, vocanturque *Illative*: quia perinde est, ac si unum ex alio inferres, ut: *Si sol est in hemispherio nostro, dies est: si ignis applicetur stupæ, comburitur, &c.* De his non est præsens controversia.

266. Secundum genus est earum propositionum conditionalium, quas formare possumus de rebus omnino disparatis, quarum una non esset occasio vel causa alterius, etiam si illa existeret: ut; *Si Turca dormiret, ego studerem: si nunc cantaret Gallus, nasceretur Antichristus post centum annos.* Neque istæ spectant ad præsentem questionem. Nam, ut etiam observat Cardinalis Pallavicinus c. 41. à n. 318. Deus non habet peculiarem scientiam hypotheticam sub huiusmodi hypothesis impertinentibus: quia non magis videt meum studium futurum si Turca dormiret, atque videret, si non dormiret, & cætera invariata manerent, quia somnus Turcæ non pertinet ad principium proximum mei studii.

267. Tertium genus est, propositionum conditionalium sub conditione impossibili. Sed neque de istis solliciti erimus: quidquid enim specialis difficultatis habent, ad philosophos spectat.

268. Quartum itaque genus est earum propositionum, quæ aliquid affirmant futurum sub conditione, cum qua quidem non habet necessariam connexionem, illa tamen conditio si existeret, esset contingenter futura occasio alterius;

exempli gratiâ: *Si Petrus loqueretur cum tali Persona, peccaret morosa delectatione: Si verò audiret talem concionatorem, ageret penitentiam.* De his est præsens controversia, an, & quomodo veritates huiusmodi à Deo cognoscantur.

269. Porro veritates huiusmodi conditionales iterum sunt in duplici differentia, nam aliquæ nunquam ponentur, eò quod conditio, sub qua affirmantur, nunquam ponetur: aliquæ contra defacto ponentur, quia conditio purificabitur. Prius tamen est, prioritate Logicâ, aliquid esse sub conditione futurum, quam esse futurum absolute: posset enim futuritio conditionata esse vera, etiam si futuritio absoluta esset falsa ex defectu conditionis. Quapropter veritates istæ conditionales non sunt quidem exclusivæ futuritionis absolute, sunt tamen præcisivæ, quia considerantur præcindendo à futuritione absolute, & ab eo quod conditio sit ponenda.

§. II.

Utrum Deus actus nostros liberos, sub conditione futuros, tantum conjecturaliter cognoscat.

270. Quidam haud ignobiles Thomistæ, quorum placita fideliter refert P. Aldrete d. 27. s. 1. contra querelas Joannis de S. Thoma, negarunt, Deum habere certam scientiam de huiusmodi conditionatis actibus & eventibus, sed solum conjecturalem; non quasi existimarent, Deum habere probabile & errori obnoxium iudicium (absit hoc à viris egregiè doctis) sed quod Deus evidenter, & per scientiam simplicis intelligentiæ judicet, in his circumstantiis probabile esse, quod hic actus sit futurus. Hoc putant colligi posse ex particula *Fortè*, quæ legitur quandoque adjecta, ut Genes. 3. *Ne fortè sumat de ligno vite.* Math. 11. *Fortè mansissent usque in hanc diem.*

271. Verum ab hac sententia posteriores Thomistæ merito recesserunt. Est enim teste Stapletono, hæc interpretatio Calvinii, & nimium quantum abhorrens à divina sapientia, quæ interroganti, quid certò futurum esset si hoc vel illud poneretur, non posset respondere nisi per verbum, *Nescio.*

272. Fundamentum ex particula *Fortè* desumptum, admodum leve est. Nam imprimis hæc particula in Scriptura, loquente nomine Dei, non significat ignorantiam loquentis, sed indicat libertatem & difficultatem in ipso eventu, teste S. Augustino Tract. 27. in Joannem, in illa verba. *Si me sciretis, forsitan & Patrem meum sciretis.* Cum dixit, inquit S. P. Forsitan, non dubitat, sed increpat; dubitationis verbum est, cum dicitur ab homine, ideo dubitante, quia nesciente: quando verò dicitur à Deo, cum Deum nihil lateat, illa dubitatione arguitur infidelitas, non opinatur Divinitas. Eodem modo S. Hieronymus in cap. 27. Hieremias dixit: *ambiguum Forsitan*

Forſitan Maieſtati Dei non poteſt convenire, ſed noſtro loquitur affectu, ut liberum hominis ſervet arbitrium. Accedit, quod in græco textu pro forte, ponitur *an*, quod ſumi poteſt, & teſte Martinonio ſtendit Salmeron, Proleg. 16. & confirmari poteſt ex eo, quod cum Chriſtus Jo. 8. dixiſſet: Si me ſciatis, forſitan & Patrem meum ſciatis: deinde Jo. 14. dixerit abſolute: Si cognoviſſetis me, & Patrem meum utique cognoviſſetis.

273. Dicendum proinde eſt, omnes eventus liberos ſub conditione futuros, certò cognosci à Deo. Probat 1. ex Scriptura, in qua Deus inſallibiliter prædixit huiusmodi eventus conditionatos, quorum tamen aliqui poſtmodum ex deſectu conditionis poſiti non fuerunt, aliqui verò poſiti quidem fuerunt, ſed poſiti non fuiſſent, ſi conditio purificata non fuiſſet.

274. Primus locus eſt 1. Regum 23. ubi David fugiens à facie Saul in civitatem Ceilam, quam liberaverat à Philistiis, cum ex fama didiciſſet, quod Saul ſtatuerit deſcendere cum exercitu, & oppugnare ac evertere Ceilam, niſi David ſibi traderetur, conſuluit Deum, an vera eſſet fama, quod Saul eſſet deſcenſurus, & an, ſi deſcenderet, Ceilani eſſent eum tradituri Sauli, & ad utrumque reſpondit Deus affirmativè: *Descendet. Tradent.* quo audito David fugit in deſertum, & hoc intellecto Saul non deſcendit, nec Ceilani tradiderunt. Vnde dicendum eſt, Deum locutum eſſe conditionatè, nimirum: *Saul deſcendet, niſi priùs intellexerit te fuiſſe.* item Ceilani tradent, ſi Saul deſcenderit, nec tu priùs fugias. ut explicat S. Hieronymus his verbis. *Ach diceret Deus: Si hic ſteeris, deſcendet: ſi deſcenderis Saul, & hic te invenierit, tradent.* Hæc porro verba intelligenda eſſe ſimpliciter affirmativè prolata, & non de mera probabilitate futuri eventus, dubitari prudenter non poteſt; quis enim ferret aſſerentè, quod ſenſus illorum verborum genuinus ita exprimendus fuiſſet: *Forſitan deſcendet: forſitan tradent.* ſanè hæc interpretandi licentia præberet anſam enervandi innumeras prædictiones, contra ſenſum fidelium.

275. Secundus locus eſt, Matthæi. 11. & Lucæ 10. Vbi Chriſtus ſic loquitur. *Vae tibi Corozaim, & tibi Bethſaida, quia ſi in Tyro & Sidone factæ eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, olim in Cilicio & cinere pœnitentiam egiſſent.* Quæ ſanè verba nulla ratione accipi poſſunt de maiore inclinatione Tyriorum & Sidoniorum ad pœnitentiam præ Corozaitis: ſic enim inepta redderetur exprobatio Chriſti, quæ ut juſta eſſet, debebat ſupponere æqualem diſpoſitionem in actu primo, aut certè non valde inæqualem.

276. Tertius locus eſt Sap. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus:* ubi ſupponitur in Deo ſcientia futura perverſitatis, ſi talis homo vitam protraxiſſet: quæ ſub conditione præviſa Deus abbreviavit vitam, quod eſt maximum beneficium, nec omnibus præſtatur, teſte S. Augu-

ſtino lib. de Corrept. & Gratia c. 8. ſub ſinem. Reſpondeant, inquit, ſi poſſunt, cur illos Deus, cum fideliter & piè viverent, non tunc de vitæ huius periculis raptus, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne ſcilio deciperet animos eorum? *utrum hoc in poteſtate non habuit? an eorum mala futura neſcivit? nempe nihil horum niſi perverſiſſimè & inſaniſſimè dicitur.* Et alibi. de dono Perſever. c. 9. *Certè poterat Deus præſciens eſſe lapſuros antequam id fieret, auferre de vitæ.*

277. Scio, S. Auguſtinum alibi de Prædeſt. SS. c. 14. aliter expliciſſe illa verba Sap. 4. dum ait: *Dictum eſt enim ſecundum pericula vitæ huius, non ſecundum Præſcientiam DEI, quia hoc præſcivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat.*

Ad quem locum variæ reſponſiones excogitatae ſunt, & quidem communior eſt, S. Auguſtinum accepiſſe Præſcientiam in ſenſu ſtrictiore, pro illa, quæ ſuum objectum ita tempore præcedit, ut exiſtentia objecti verè ſequatur; in quo ſenſu ſæpiùs acceperunt Patres Præſcientiam, præſertim quando contra Semipelagianos diſputarunt. Sic etiam S. Damascenus lib. contra Manichæos non procul à fine ait: Aliud in Deo eſt *Cognitio*, aliud *Prænotio*. *Cognitio eſt eorum quæ ſunt, Prænotio autem eorum quæ futura ſunt, antequam prodeant.* Hugo de S. Victore, lib. 1. de Sacram. fidei c. 16. diſtinguit Scientiam à Præſcientia his verbis: *Si non eſſent res futurae in Deo quamvis eſſet Scientia, non tamen Præſcientia, ſed ipſa quæ Præſcientia eſt, fuiſſet Scientia, ſi futurum aliquid non fuiſſet.* Idem habet Magiſter ſent. in 1. diſt. 25. §. ad hoc.

278. Verùm hæc reſponſio non aufert diſcultatem. Tum quia adverſarii S. Auguſtini Semipelagiani, non acceperunt Præſcientiam in hoc ſenſu, ſed de futuris ſub conditione operibus: Tum quia nemo poſſet tam inſanus eſſe, ut locum illum de Præſcientia abſolute intelligeret; quomodo enim raptus eſſet ne peccaret, ſi abſolute peccaturus præviſus eſſet?

279. Melius reſpondet P. Aldrete diſt. 27. s. 6. a. n. 19. S. Auguſtinum voluiſſe præoccupare replicam, quæ fieri potuiſſet à Semipelagianis. Dicebant ipſi, quando infantes aliqui ſalvantur, aliis ſine baptiſmo decedentibus, Deum præmiare priorum merita non quidem abſolute, ſed conditionatè tamen futura, ſi ad adultam ætatem pervenirent. Contra hunc errorem arguebat S. Auguſtinus, quod hac ratione Deus illos non raperet, ne malitia mutaret intellectum, deberet enim potiùs illos punire, & permittere mori in peccato Originali, in pœnam delictorum ſub conditione committendorum, ſi ſuperviverent. Quia verò S. Auguſtinus advertit, replicari poſſe, quod non omnes infantes qui poſt baptiſmum in infantia decedunt, eiſmodi ſint, qui peccaturi, & in peccatis perituri fuiſſent, ſi ſupervixiſſent, adeoque non omnes poſſint dici ideo rapti eſſe, ne malitia mutaret intellectum, cum de his non poſſit verificari præſcientia conditionata peccatorum, ideo de his dixit in alio ſenſu verificari illa Sapientia verba,

verba, nimirum propter pericula innumera, quibus obnoxii futuri erant, & in illis vel perituri, vel speciali providentiâ gubernandi essent, Deus autem cum noluerit illos speciali providentiâ gubernare, voluit illos hoc beneficio speciali afficere, ut ante adultam ætatem raperet; id quod accomodato declarat exemplo: (placet adscribere, cum Auctor in paucorum manibus sit) Imminet Joanni periculum mortis, parat enim illi adversarius infidias; sed tunc temporis advertit alter, Joanni familiarissimus, posse Joannem duobus modis periculum evadere, quod illi ignoranti jam immineret; nempe, si admoneatur Joannes de suo periculo, ut illud evitet, vel, si minimè detecto periculo, ipsi persuadeatur in locum remotum secedere, causâ honoris aut lucri.

280. Quod si ille familiaritate devinctus, ob speciales causas, nollet Joannem de periculo certiorum facere (tametsi haberet animum monendi de periculo, si in loco illo mansurus esset) sed potius curaret, ut transmigratione factâ declinaret Joannes periculum jam imminens, non rectè possemus dicere, Joannem ideo migrasse aliò, quia si maneret in loco, incurreret necem: etenim, quamvis maneret in loco, periculum necis aliter evaderet, monente scilicet amico de periculo, ut sibi caveret: jure tamen dicere possemus, amici suasionem aliò discessisse, quia periculum mortis illi imminebat, à quo eripiendus erat uno è duobus modis, quorum unus fuit ab amico electus, prætermisso altero; & ideo Joannes accepit ab amico ingens beneficium, propter pericula quibus est ereptus: erat enim moraliter certum, Joannem incursum mortem, si neque certior fieret de periculo, neque aliò migraret. Sic etiam in nostro casu, erat moraliter certum, illos parvulos peccaturos, si diu viverent, & non liberarentur à tot periculis & tentationibus, quæ posset occurrere. Non tamen erat certum, omnes peccaturos si ad adultam ætatem pervenirent, quia plures singulari Dei protectione liberandi erant à periculis: & ideo universaliter loquendo de cunctis illis parvulis non potuit dici secundum Dei præscientiam peccaturos esse, si diu in vivis mansissent, aut raptos fuisse secundum talem præscientiam, sed secundum pericula, à quibus eo modo voluit Deus eripere parvulos illos, ut sic declinarent peccata, quæ aliter etiam vitanda fuissent, si Deus statuisset donare parvulis illis diuturnam vitam.

281. Objici etiam posset ex S. Thoma Opusc. 48. tract. de enuntiatis. c. ult. prope finem. Propositionis conditionalis in tantum est vera, in quantum est necessaria: sed propositiones, de quibus modo disputamus, non possunt esse necessariae simpliciter (sunt enim simpliciter contingentes) sed ad summum habent necessitatem moralem: ergo non sunt veræ nisi secundum necessitatem moralem: atqui non cognoscuntur à Deo nisi in quantum sunt veræ: ergo Deus non cognoscit illas nisi ut habent moralem necessitatem & certitudi-

nem, adeoque non infallibiliter enuntiat Deus: si Petrus poneretur in his circumstantiis, peccaret: sed aliquo modo conjecturaliter. *Esset moraliter necessitatus ad peccandum.* R. S. Thomam locutum esse de conditionalibus illativis, in quibus particula si, æquivaler particulae, Ergo, & prout ab hominibus possunt cognosci, & assumi ad formanda argumenta. Cæterum, conditionales in materia libera habere veritatem contingentem, agnovit egregius Thomista ac Dialecticus Sotus lib. 3. summul. c. 8. scit. 13. notab. 2. & post eum alii, frustra contranite Alvarez lib. 1. respons. c. 1. n. 28. quem redarguit Aldrete.

§. III.

Utrum veritates conditionales videantur à DEO in Decreto conditionato prædeterminandi voluntatem creatam.

282. Moderni Thomistæ plerique asserunt, Deum videre conditionata contingentia certò & infallibiliter, sed non nisi in suo Decreto, quo ab æterno decrevit, quid sub quavis conditione esset ipse prædeterminaturus, v. g. quòd esset Ceilanos prædeterminaturus ad tradendum Davidem Sauli, si Saul ascenderet, & David non fugeret. Hoc Decretum dicunt esse absolutum ex parte subjecti (quia scilicet defacto existit) sed conditionatum ex parte objecti.

283. Dicendum est, non dari huiusmodi Decretum in Deo. Omisâ celebri illâ ac ubique decantatâ probatione, (& ideo non repetendâ) desumptâ ex eo, quòd huiusmodi Decretum conciliari non possit cum libertate humana, utpote inferens necessitatem antecedentem, & quòd hac ratione Deus esset causa per se peccati, sufficienter probatur conclusio hoc argumento. Si est admittenda Scientia futurorum contingentium conditionatorum antecedenter ad omne Dei Decretum efficax circa res producendas, non datur in Deo Decretum prædeterminandi: sed verum est antecedens. Ergo. Minor probabitur in decursu. Majorem concedunt adversarii; & solum illud suum Decretum asserunt, quia existimant, scientiam mediam, quam nos defendemus, admitti non posse.

284. Duo solum hîc notare lubet. Primum. Si daretur huiusmodi decretum prædeterminandi v. g. Tyrios & Sidonios ad poenitentiam conditionatè, si talia signa viderent, quæ facta sunt apud Corozaitas, redderetur ridicula reprehensio & exprobratio facta Corozaitis à Christo Domino, quòd non agant poenitentiam, qualem egissent Tyrii & Sidonii, si apud illos fuissent eadem miracula patrata. Respondere quippe potuissent optimo jure. Quid nobis exprobras Tyrios & Sidonios? quid mirum, si illi poenitentiam egissent, visis tuis miraculis: cum ab æterno decreveris illos tunc physice prædeterminare ad agendam poenitentiam, decreto inimpedibili? si nos pares illis prædeterminando fecisses, utique poenitentiam ageremus. Non erat in nostra potestare

testate facere, ut nos prædeterminares, &c. Secundum observari dignum est, Calvinum libro 3. *Instit.* c. 23. asseruisse, quod Deus decreverit ruinam Adam, & in illo decreto præviderit lapsum futurum Adam. Contra hanc doctrinam scripsit Franciscus Penna Episcopus, *opusculo contra dogma Calvini* pag. 62. & 63. anno 1551. priusquam orta esset præiens controversia inter Bannez & Molinam. Labet illius verba adscribere, ut constet, quis sensus tunc temporis fuerit eorum qui contra hæreticos scripserunt. Negamus, inquit, ideo duntaxat Deum omnia prævidere, quod ita ut fieret decrevit, ut temere asserit Calvinus: alioquin totalis quædam in rebus omnibus invehereetur necessitas. Et pagina sequente. Inde autem, inquit, potissimum hic manifeste error videtur, quod falsum axioma sibi constituit Calvinus, ut omnia fieri necessario, continenter nihil fieri confirmaret, Deum scilicet non aliâ ratione, quæ futura sunt, prævidisse, nisi quia, ut ita fierent, decrevit.

§. IV.

An Veritates conditionales contingentes videantur à DEO in aliquo libero exercitio absolute existituro.

287. Moderni quidam, admittentes cæteroquin scientiam mediam, prout eam paulo post explicabimus, nihilominus arbitrati sunt, excogitari posse modum, quo & Scripturæ testimonijs satisficeret, & libertati humanæ consultum esset, independentem ab huiusmodi scientia media. Ut hoc persuaderent, dixerunt, DEVM omnes eventus conditionatos, de quibus in præsentia disputamus, potuisse prævidere, & defacto prævidisse in aliquo exercitio libero, quod defacto existit, vel existit: huiusmodi enim exercitium liberum existimant, habere ex intrinseca ratione, modoque tendendi, connexionem metaphysicè necessariam cum libero consensu conditionatè futuro in alio tempore, si homo sic vel sic præveniretur, & in talibus vel talibus circumstantijs poneretur.

286. Hæc tamen cogitatio mihi nunquam placuit. Nam etsi demus, id quod multis contendit evincere P. Esparza, q. 17. a. 13. nostros actus liberos absolute existentes, & amplectentes aliquod motivum cum tanta determinatè intentione ac adhæsiōe, habere infallibilem connexionem cum futuritione conditionata aliorum actuum liberorum, circa motuum vel oppositum vel affine illi priori motivo, si in eodem tempore occurrisset cum talibus determinatè circumstantijs: hæc inquam etiamsi permitamus esse vera, non possunt tamen extendi ad actus conditionatos in alio tempore futuros, prout etiam observat Card. Pallavicinus *disp.* 4. de actibus humanis q. 2. a. 15. n. 4. §. secundo suppono. Ratio est manifesta; Nam hominis voluntas est mutabilis, & quod in hoc instanti vult, posset in alio nolle, quantumvis

omnia cætera paria essent, solo tempore variato: sicut enim in priori tempore fuit liber ad nolum, ita est liber in posteriore tempore: quod verò prius voluerit, solum infert aliquam maiorem inclinationem & habitum, & magnam probabilitatem, quod iterum esset voliturus si iterum occurreret objectum; nullo tamen modo infert Metaphysicam infallibilitatem, ne quidem circa idem objectum formale & materiale, eodem modo propositum, ne dum circa objecta valde diversa, ad quæ tamen isti moderni suam doctrinam extendunt.

§. V.

Probatur Scientia Media seu conditionata ex Patribus.

287. Dicendum nunc est, DEVM futura conditionata libera cognoscere certè & infallibiliter per scientiam mediam, hoc est, quæ est independentes ab omni decreto absoluto producendi ipsam conditionem, vel ipsum objectum sub conditione prævisum, estque directiva decretorum divinatorum. Probatur Conclusio imprimis ex Patribus, quorum testimonia quædam ex plurimis selegimus, omnia enim exhibere velle, infiniti laboris esset, teste P. Fonseca tomo 3. *metaph.* lib. 6. c. 2. q. 4. s. 9. dicente, infinita penè loca esse, in quibus conditionatam præscientiam de liberis actibus futuris non solum Augustinus, sed etiam alij Patres asserunt; usque adeo res in tota antiquitate perspicua erat. Nec solum Præscientia planè astruitur à Patribus, sed etiam præcedere omne divinæ voluntatis decretum perspicuè traditur. Hæc ille.

288. S. Basilii in Constitut. Monasticis c. 2. sub finem asserit; DEVM ideo non dare celeriter munus quod petimus, quia præcivit nos illud amissuros, si celeriter impetrassemus. Non possunt hæc verba, per quamcunque violentiam, intelligi de Præscientia in decreto, quo recurrunt Thomistæ: ridiculum enim esset dicere: DEVM ideo non dare aliquid, quia prædeterminando decrevit, ut si daret, citò amitteretur: Præscientia itaque præcedit & dirigit decretum non dandi citò, dum proponit causam differendi, videlicet, celerem amissionem.

289. S. Chrysostomus Hom. 41. in Matthæum dicit, Christum vocando Petrum & cæteros Apostolos, attendisse ad circumstantias, in quibus præciverat eos obtemperaturos: inquit, cur non vocaverit Matthæum cum Petro & Joanne, causam reddit: Certè quemadmodum tunc ad illos accessit vocavitque, quando operaturos sciebat, sic Matthæum quoque tunc vocavit, quando miraculorum famâ perdomitum minime reluctaturum videbat. Quæ de causâ etiam Paulum post resurrectionem piscatus est; nam qui occulta scrutatur, & occulta mentium perspicit. NB. (non dicit; qui sua Decreta prædeterminantia perspicit) is etiam, quando unusquisque ad obediendum paratus erat, non ignoravit:

ignoravit: propterea, non continuo incipiens &c. Et hom. 65. reddidit rationem, cur Patetfamilias non omnes operarios simul vocaverit, sed diversis temporibus, & dicit, hoc ex voluntate vocatorum provenisse: à voluntate inquit, vocatorum hac differentia resultavit (non dicit: ex voluntate Prædeterminantis) idcirco alii manè, alii tertîa, alii nona, alii undecimâ horâ vocantur, quia tunc obtemperaturi erant.

290. S. Augustinus lib. 2. de Gen. c. 28. Manichæis interrogantibus: *Quare fecit Deus hominem & luciferum, quem peccatum sciebat? respondet his verbis. Quia de peccante multa bona facere poterat. Immo quare non faceret, cum per suam Iustitiam & Providentiam multos de malitia diaboli corrigeret?* Interrogatio Manichæorum supposebat, peccatum hominis sub conditione futurum, potuisse Deo esse motivum absterrens à creatione hominis, & hoc S. Augustinus non negat, sed insuper assignat motivum alliciens & præponderans. Atqui si peccatum hominis sub conditione futurum acciperet hanc denominationem à Decreto conditionato prædeterminandi, profectò nullo modo posset esse motivum absterrens à productione hominis, Deus enim non ponit sibi obstacula aliquid faciendi, per Decreta conditionata, sed potius, si hæc darentur, pararent viam ad Decretum ulterius: ergo supponit S. Augustinus, DEVM vidisse lapsum Adami sub conditione futurum independentem ab huiusmodi Decreto.

Similiter lib. 2. de Nuptiis & Concupiscent. c. 16. ait: *Nec diabolus propterea creare noluit (ecce! motivum absterrens) quia malum futurum esse præscivit.* & lib. 11. de Gen. ad litt. c. 6. *Frustra dicitur: non crearet DEVS quos præsciebat malos futuros: cur enim non crearet, quos præsciebat bonis profuturos? & paulò post, enumeratis bonis emergentibus addit: cur ergo non crearet DEVS, etiam quos malos futuros esse præsciebat? & c. 9. Præsciebat, quid eorum factura esset voluntas mala, & quia falli non potest ejus præscientia, ideo non ipsius, sed eorum est voluntas mala: cur ergo eos creavit, quos tales futuros esse præsciebat? quia sicut prævidit, quid mali essent futuri, sic etiam prævidit de malis factis eorum, quid boni esset ipse factururus.*

291. Simili modo respondit S. Hieronymus Marcioni, contra Providentiam Dei sic arguenti. *Aut scivit DEVS hominem in paradiso positum prævaricaturum esse mandatum illius, aut nescivit. Si scivit, non est in culpa is, qui præscientiam DEI vitare non potuit, sed ille qui talem condidit, ut DEI non posset Scientiam vitare: si nescivit, cui præscientiam tollis, auferis divinitatem.* Respondet Hieronymus l. 3. collat. 5. adversus Pelag. *DEVS non condemnat ex præscientia, quem noverit talem fore, qui sibi postea displiceat, sed tantæ bonitatis est, & ineffabilis clementia, ut eligat eum quem interim bonum cernit, & scit malum futurum.* Alludit ad electionem Saulis & Judæ.

292. Easdem hæreticorum interrogationes, simillimis planè responsionibus expederunt alij Patres, Gregorius Nyssenus, Cyrillus Alexandrinus, Clemens Romanus, Theodoretus, Chrysostomus, Damascenus, Anselmus, Ambrosius, Gregorius, Hugo, *Quorum verba refert Ruiz disp. 65. s. 1. & 3. Quorum omnium verba esse intelligenda de Scientia Dei dirigente ejusdem decreta sic vel sic aliquid faciendi, v.g. hoc tempore creandi, vocandi, quo erat aptum illis qui sequuntur vocationem, ut loquitur S. August. lib. 1. ad Simplic: est prorsus innegabile, sed ab adversariis inexplicabile: cum non possint recurrere ad decretum quoddam conditionatum, non enim admittunt Decretum conditionatum pro illis obiectis, quæ defacto DEVS absolute decrevit; & meritò non admittunt, quia per se satis absolum est cogitare, quòd DEVS in priore signo aliquid decernat conditionatè, quod in posteriore signo decerneret absolute.*

293. Quæ adversarii solent ex S. Augustino contra Scientiam mediam interpretari, facilem habent explicationem ex iis, quæ infra de Decreto Prædestinationis dicemus. Breviter. Dicit quidem S. Augustinus semel iterumque, potuisse DEVM habere alias rationes arcani consilii sui, quo hos præ illis elegit, & efficaciter vocavit ad fidem, præter præscientiam quòd essent consensuri; sed per hoc non negat, immò diserte supponit Scientiam mediam: Quando verò S. Augustinus dicit, Præscientiam inniti Proposito & decreto Prædestinationis, aperte loquitur de futuris absolutis & non de conditionatis, ut tandem ex adversariis aliqui fatentur: quæ omnia enucleatius proponit & in adversarios retorquet P. Aldrete, *disp. 29. s. 4. 6. 7. 8. 9. 10. quem velim ab iisdem attentius legi, & in referendis aliorum placitis sinceritatem imitari, omnis acerbitatibus, quæ causam non juvant.*

§. VI.

Deducitur Scientia media ex doctrinâ S. Thomæ.

294. IN primis S. Thomas 1. p. q. 23. a. 5. ad 1. hæc habet: *Usum Gratia præscitus, non est ratio colationis Gratia, nisi secundum rationem causæ finalis.* Sensus est clarus. ex eo quòd DEVS prævideat, Petrum bene usurum esse Gratiâ A. si eam haberet, non moveretur hoc ipso, nec potest moveri ad illam dandam, nisi tanquam à causâ finali; hoc est, virtute illius præscientiæ potest DEVS intendere usum gratia, Decreto quo dicat: quia video Petrum bene usurum esse hoc auxilio, si illud habuerit, dabo illi hoc auxilium, ut illius usum obtineam. Eandem doctrinam expressit S. D. q. 6. de Veritate a. 2. *Propositum, inquit, cordis Jacob præscitum à Deo, non fuit causa, quare ei gratiam dare voluit,*

voluit, sed fuit quoddam bonum ad quod Deus gratiam dandam ordinavit. Sic ergo licet argumentari. Præscientia de fine obtinendo, seu propositio ipsius finis, est scientia dirigens ipsam intentionem finis, ut apud omnes in confesso est: hæc scientia non potest esse scientia absoluta visionis, hæc enim non est directiva Decreti absoluti, seu intentionis finis, sed potius nostro concipiendi modo subsequitur: sed neque est scientia simplicis intelligentiæ: hæc enim non affirmat aliquam contingentem futuritionem, qualis est usus liber gratiæ: ergo est Scientia media: neque enim, in schola etiam Thomistarum, licet hic recurrere ad Decretum conditionatum prædeterminandi talem usum gratiæ: tum quia, ut iam monui, Doctores illi, (excepto Joanne de S. Thoma) non admittunt huiusmodi Decretum conditionatum, nisi respectu effectuum nunquam absolute decernendorum; tum quia etiam illo admisso, fatentur, illud non esse ponendum pro priori signo, sed concomitanter, & in eodem signo cum Decreto absoluto.

295. Secundò. 3. p. q. 1. a. 3. ad 4. ait Angelicus Doctor: Prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum. Et in lect. 6. in Epist. ad Rom: 8. sic loquitur. Quos præcivit, & prædestinavit, non quia prædestinavit omnes quos præcivit, sed quia prædestinare non poterat, nisi præcivisset. & iterum 3. p. q. 1. a. 5. ad 2. ait: DEVS his quos prævidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus voluit subveniri, alijs autem non subveniri, de quibus in sua Prædestinatione, occultè quidem, sed aliud iuste iudicavit. Ex quibus verbis argumentor ad hominem contra adversarios, qui proprijs verbis (teste P. Aldrete) fatentur, omnes illos stare pro scientia media, qui dicunt, DEVM non prædestinasse aliquem, nisi quem præcivit crediturum, & secuturam vocationem suam. Subsumo, atqui in verbis allegatis Angelicus Doctor prærequirit ad decretum prædestinationis huiusmodi præscientiam, quo nihil potest esse evidentius. Ergo S. Thomas stat pro Scientia media.

296. Tertiò. S. Thomas 1. p. q. 19. a. 8. in C. post medium, ait. Cum igitur Voluntas divina sit efficacissima, non solum sequitur quod fiant ea, quæ DEVS vult fieri, sed, quod eo modo fiant, quo DEVS ea fieri vult. Vult autem quædam fieri DEVS necessario, quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum univervi; & ideo quibusdam effectibus aptavit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt; quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingentes proveniunt. His verbis S. Thomas planè rejicit Prædeterminans Decretum, prædeterminatio enim non est causa defectibilis, sed necessariò ponens effectum: deinde supponit Scientiam conditionatam: nam quæ ratione posset DEVS aptare causam contingentem Decreto efficacissimo, si non prævideret, quid contingentem esset futurum, si poneretur talis causa? si enim hoc non prævideret, fieri posset,

ut applicaret causam non habituram effectum, propter intrinsicam illius indifferentiam & defectibilitatem: quam idem S. D. iterum clarissimè agnoscit q. 14. a. 13. in C.

297. Quartum argumentum. Si D. Thomas iudicavit, DEVM, in vocandis hominibus vocatione congruâ, attendere ad quasdam circumstantias tali vocationi & vocato opportunas, & hæc non potest explicari per Decretum conditionatum prædeterminandi ad consensum, hoc ipso S. Thomas agnovit in Deo Scientiam mediam. Verum est antecedens: ergo & consequens. Sequelam concedunt adversarii. Minor probatur quoad primum membrum, recitando verba S. Thomæ, quæ habet 3. contra Gentes cap. 140. n. 5. & q. 24. de veritate ar. 14. in C. Priore loco sic loquitur. Novit autem rerum dispositor Deus, mensuram virtutis humanæ: unde interdum homini virtuoso corporalia & exteriora bona ministrat in adiutorium virtutis, & in hoc ei beneficium præstat; interdum vero ei prædicta subtrahit, eo quod considerat homini illi esse ad impedimentum virtutis. Posteriore loco sic habet. Omnes motus à divina Providentia moderantur, secundum quod ipse iudicat aliquem esse excitandum ad bonum his vel illis actibus. Probatur etiam minor quoad secundum membrum. Quia Decretum prædeterminans non indiget certis circumstantiis ut consequatur effectum, neque aliæ alijs sunt opportuniore, sed in quibuscunque æquè infallibiliter consequetur consensum: ergo præscientia, de qua loquitur S. Thomas, non potest explicari per Decretum conditionatum prædeterminandi.

§. VII.

Scientia Media probatur Ratione.

298. Ratio fundamentalis, quæ nos cogit ad admittendam in Deo Scientiam futurorum contingentium conditionatorum, præcedentem divinum Decretum absolutum creandi Angelos & homines libertate usuros, hæc est. Non potest nisi impie aut imperitè negari Deo perfectissima Providentia circa omnia quæ unquam eventura sunt, & quæ eventura essent si hæc vel illa circumstantiæ darentur: sed hæc haberi non potest sine Scientia Media, quam in præsentem defendimus, ergo. Minor probatur. Ad providentiam summè optabilem spectat, nihil unquam evenire posse penitus fortuitum aut involuntarium, seu casuale, ita ut post talem eventum dicere posset, si scivissem hoc eventurum, hoc non fecissem. Unde consequens est, non solum ea quæ DEVS immediatè ex suo libero arbitrio producit, debere à Deo cognosci, cuius naturæ sint (quod pertinet ad scientiam simplicis intelligentiæ) sed etiam, quid acturum esset liberum arbitrium creatum, si produceretur in his vel illis circumstantiis, & haberet libertatem se ad hoc vel oppositum determinandi. Si enim huiusmodi eventus non prævideretur à Deo, utique posset evenire combina-

tio entium, cuius negatio Deo gratior esset, ita quidem, ut si talem eventum praevidisset, habuisset causam impellentem, ad eum penitus impediendum, ut supra saepius ostensum est. Sicut enim ad Omnipotentiam spectat, posse producere quidvis non repugnans, ita ad infinitam Providentiam spectat, praevidere omnia, quae in se habent vim sufficientem alliciendi vel absterrendi. Subsumo, atqui hi eventus non videntur nisi per Scientiam Mediam, ut haecenus probatum est, Ergo datur Scientia Media.

299. Dicit aliquis. Potest alia via ostendi, quâ ratione nihil evenire possit, quin Deus obtineat suum intentum, absque Scientia Media, per solam Scientiam simplicis intelligentiae. Per hanc enim scit Deus, quod homo praeventus auxilio A. consentiet vel dissentiet. hoc enim est disjunctum necessarium: ulterius scit, se ex dissensu tantundem boni elicere posse, quantum esset, si homo poneret consensum, immo scit se hoc facturum esse casu quo poneretur dissensus; quia juxta doctrinam S. Augustini, impossibile est Deum permittere peccatum, quin eliciat inde tantundem boni, quantum malum est peccatum. Jam sic, vel ponet homo consensum, vel ponet dissensum. Si ponet consensum, Deus habet intentum: si ponet dissensum, sequetur tantundem boni, quantum esset consensus. ergo Deus iterum habebit intentum: quicquid ergo ponetur, Deus habebit intentum.

300. Sed contra est. Quia licet Deus posset ex peccato, adjuncto alio bono, compensare bonitatem consensûs, posset tamen malle carentiam tam dissensûs quam consensûs, praeter illo complexo ex dissensu & bono adjuncto. Sic, etiam si mihi Deus revelaret, me casu quo labar in peccatum carnis, resurrecturum inde cum fanore, adhuc possem, immo tenerer malle non labi, & carere illo fanore, quam labi cum fanore. Ergo ad Providentiam perfectissimam spectat, posse antecedenter res ita disponere, ut non adigatur ad procurandum illud complexum ex dissensu & bono aliquo superaddito.

§. VIII.

Solvuntur Objectiones.

301. Obijciunt 1. Divisio Scientiae divinae in Scientiam simplicis intelligentiae & visionis, semper ab antiquis habita fuit adaequata: ergo non est excogitanda Scientia Media, quae sit tertium membrum divisionis. 2. Priora duo membra possunt latius vel strictius sumi. Si latius sumantur, Scientia Media ad alterutrum illorum pertinet, & hoc modo antiqui sumpserunt. Si vero strictius sumantur, admittunt tertium membrum. Explico. Per Scientiam visionis, latius loquendo, venire potest omnis Scientia contingens, hoc est, quae posset non esse, sed esse Scientia de opposito; & hoc sensu ad Scientiam visionis pertinet Scientia conditionatorum contin-

gentium; quia haec Scientia v. g. de consensu sub conditione futuro, potuisset non esse, sed excludi per Scientiam de dissensu, si homo potius dissentiret quam consentiret. Rursus per Scientiam visionis, strictius sumptam, intelligi potest Scientia rerum absolute aliquando existurarum: contra per Scientiam simplicis intelligentiae, latius sumptam, intelligi potest omnis Scientia quae non pendeat à Decreto libero & absoluto Dei, hoc est, quae à Deo non est impediibilis quominus existat; & hoc sensu Scientia futurorum conditionatorum pertinet ad Scientiam simplicis intelligentiae. Verum si & haec Scientia simplicis intelligentiae strictius sumatur, pro illa, quae solum affirmat Essentias rerum, & secundum statum possibilitatis, tunc Scientia conditionatorum erit tertium membrum divisionis, & recte vocabitur Media inter illas duas. Participat enim aliquid de utraque, & ab unaquaque deficit in eo, in quo de altera participat. Participat, inquam, de Scientia simplicis intelligentiae, quod non sit impediibilis à Deo per Decretum nolendi rem aliquam producere: nam etiam si Deus nihil producere statuisset, adhuc Scientiam Mediam haberet; in hoc ergo deficit à Scientia visionis. Contra participat de Scientia visionis, quod sit impediibilis, non quidem ab ipso Deo, sed ab arbitrio creato, ut jam supra declaratum est, adeoque jam est aliquo sensu contingens, sicut Scientia visionis, & non necessaria sicut Scientia simplicis intelligentiae.

302. Obijciunt 2. Effectus sub conditione futurus, non est effectus merè possibilis (in quo cum adversariis convenimus, & est res per se clara: possibile enim erat Judam converti, & tamen non est visus à Deo sub conditione auxilii defacto collati convertendus) ergo effectus sub conditione futurus, jam est aliquo modo extractus ex statu possibilitatis: atqui nullus effectus potest extrahi ex statu possibilitatis, nisi volente & concurrente Deo: ergo effectus conditionate futurus non potest acquirere suum statum, in quantum excedit statum possibilitatis, nisi volente & concurrente Deo: ergo non potest cognosci, nisi praesupposito Decreto divino. 2. Negando primam consequentiam. Status enim conditionatus non dicit effectum absolute extractum ex statu merè possibilitatis, sed solum conditionate extrahendum, nempe si poneretur conditio, tunc extraheretur, & quidem volente & concurrente Deo. Effectus ergo conditionate futurus non habet defacto aliquod esse physicum, sed haberet, si conditio poneretur, declarabuntur haec magis in sequentibus.

303. Obijciunt 3. Illa Scientia non est ponenda in Deo, quae aliquid in obiecto fingit esse, quod non est. sed hoc faceret Scientia Media. Ergo, minor probatur. Scientia Media est Hypothesica: atqui omnis Hypothesis Existentialis, quae à parte rei non datur, immo forte nunquam dabitur, est fictio Existentialis in re in qua non datur: quippe particula, Si, v. g. si daretur Perro

hoc

hoc auxilium: idem significat, ac si diceret: posito: seu: ponamus dari Petro hoc auxilium: quæ sanè est quidam imaginaria fictio. R. Sicut Deus cognoscit Essentias rerum sine fictione, licet nos illam cognitionem exprimamus per particulam Si v. g. si existit homo, est animal rationale. ita nec fingere dicendus est in casu nostro. Quapropter tò supponere, non est; affirmare id quod supponimus, sed est; apprehendere; & sub tali apprehensione affirmare aliud prædicatum: itaque propositio hypothetica differt à non hypothetica seu absoluta præcisè secundum modum affirmandi, quatenus nimirum hypothetica non affirmat Existentiam subiecti, & affirmat aliquod prædicatum quod conveniret subiecto, quocunque tempore existeret: Propositio verò absoluta affirmat etiam Existentiam subiecti: ad hunc diversum modum affirmandi significandum utimur hypothesebus vocalibus; si existat hoc.

304. Obijciunt 4. Objectum Scientiæ Mediæ non videtur posse explicari sine vitiosa reflexione & processu in infinitum; declaratur in auxilio efficaci. Objectum Scientiæ Mediæ est hoc: Si Petro darem auxilium A. consentiret: ergo Scientia Media tendit in auxilium non quomodocunque, sed ut à se dandum: ergo tendit in auxilium ut dandum ex illo Decreto, ex quo revera daretur, si daretur. atqui daretur ex Decreto Benevolentia, si daretur: omne enim auxilium Efficax datur ex Decreto Benevolentia: ergo Scientia Media tendit in auxilium ut dandum ex Decreto Benevolentia: atqui Decretum Benevolentia præsupponit essentialiter Scientiam Mediam de consensu: ergo Scientia Media tendit in Decretum Benevolentia ut dependens à Scientia Media; & sic habemus reflexionem vitiosam, & processum reflexivum in infinitum.

305. Hoc ipsum Argumentum aliter sic proponi potest. Omne auxilium quod datur, necessariò datur ex Decreto præsupponente Scientiam Mediam, versantem circa eventum futurum cum tali auxilio: Ergo Scientia Media reflectitur vitiosè supra seipsam, quia tendit in auxilium ut dandum ex Decreto præsupponente Scientiam Mediam tendentem in Decretum, & sic in infinitum. Antecedens est certum. Nam si auxilium sit efficax live in efficax, semper Decretum dirigitur à Scientia Media de eventu futuro: actus autem voluntatis Divina qui dirigitur à Scientia Media præsupponit Scientiam Mediam ex intrinseco prædicato & suo modo tendendi: si enim auxilium est efficax, dicit Decretum: dabo hoc auxilium, quia video secuturum consensum: si est inefficax, dicit: dabo hoc auxilium, non obstante quòd non sit secuturus consensus.

306. R. Negando, quòd Scientia Media tendat in auxilium ut procedens ex illo Decreto ex quo daretur, si daretur, & hoc omninò damus argumento. Tendit itaque in entitatem auxilij secundum se, & sine affirmatione existentia affir-

mat eius conjunctionem cum consensu, ut in præcedente objectione declaratum est.

Idipsum alij alijs terminis explicant, & dicunt, quòd modus affirmandi Scientiæ Mediæ, sit vel formaliter vel æquivalenter disjunctivus, quia dicit: Vel non existit auxilium A. vel coexistit illi consensui, & hoc non potest à me impediri: Sive: Non est in mea potestate hoc auxilium sejungere à consensui, & conjungere cum dissensui, tamen ex se intrinsecè sit cum utroque conjungibile. Ita P. Esparza.

307. Obijciunt 5. Ex Didaco Aluarez. Omne objectum scibile debet habere determinationem vel in suis causis, vel in Decreto Dei, vel in se, atqui futurum conditionatum non habet determinationem in causis, liberis, quæ sunt prorsus indifferentes: neque etiam habent determinationem in seipsis, quia non existunt: ergo debent habere determinationem in Decreto Divino prædeterminante. Ergo hoc Decretum, potius quàm Scientia Media, asserendum est, quia non potest assignari, à quo Deus determinetur ad habendam potius scientiam de consensu sub conditione futuro, quàm scientiam oppositam, de dissensui: causa enim libera est ad utrumque actum intrinsecè indifferens: & præterea neuter actus in se existit: tota etiam essentia divina est indifferens ad utrumque actum non minus quàm causa libera.

308. Hoc argumento quoad substantiam usus etiam est hæreticus Tuiusius, apud P. Franciscum Annatum, ad evincendum Decretum inferens humanæ voluntati necessitatem. Quidquid ab aeterno transit de conditione merè possibili in conditionem futuri, debuit supponere ab aeterno causam hujus transitus. atqui futurum conditionatum, transit à statu possibilitatis in rationem futuri: ergo supponit causam hujus transitus: cum ergo nulla alia possit inveniri præter Decretum divinum, fatendum est, Decretum Dei esse causam futurorum conditionatorum.

309. Ad hoc Argumentum dissolvendum variae responsiones excogitatae sunt, quæ tamen omnes nisi tandem ad vnam, eamque claram reducantur, facillè vrgentur, quia scopum objectionis non attingunt.

310. Duo ergo quæsitæ continentur in objectione, ad quæ respondendum est, antequam in forma respondeatur. Primum est, vndenam proveniat, quòd Deus debeat habere aliquam Scientiam Mediam, præscindendo adhuc vnde proveniat, quòd habeat potius Scientiam de consensu, quàm de dissensui. Alterum, vnde proveniat, cur potius habeat Scientiam de consensu, quàm de dissensui: non enim hoc provenire potest ab aliqua libera electione Dei, ut omnes fatentur, & per se manifestum est, cum non sit actus voluntatis. Quia verò ad hoc quæsitum facillè respondetur, hoc inde provenire, quia vna est vera, altera falsa, ideo ulterius hoc quæsitum extenditur, & quæritur, cur potius Scientia de

tia de consensu sit vera quàm de dissensu? neque huic quaesito satisfit dicendo, illam esse ex essentia sua veram, hocipso quia est Scientia divina. Nam contra urgetur. Est quidem essentialiter vera, supposito quòd existat, sed quia potuisset non existere, adeoque non esse divina, ideo ut sic potuisset non esse vera. quaeritur ergo, undenam originaliter proveniat, quòd potius Scientia de consensu sit defacto vera, quàm Scientia de dissensu, adeoque illa prior habeat potius necessitatem existendi, quàm posterior? quod idem est ac quaerere phrasi jam receptà, quodnam sit verificativum illius, & an detur defacto huiusmodi verificativum? & quia adversarij existimant ad hoc quaesitum responderi non posse, formant argumentum suum eo modo quo relatum est.

311. Ad primum quaesitum respondetur, Deum determinari ad habendam Scientiam Mediam ut sic, à sua infinita perfectione, ad quam spectat, nullam veritatem, ne quidem contingentem ignorare, & posse de quocunque eventu providere. Alijs terminis explicat P. Elparza q. 18. a. 13. ex eo, quòd essentia divina contineat eminenter & virtualiter perfectionem propriam & peculiarem liberi cuiusque arbitrij creati, utpote praerogative in essentia divina, non solum tantum in causà physica adaequata, adeoque physice, sed etiam intentionaliter, hoc est, tanquam in specie expressa adaequata ipsius arbitrij, & omnium ac singularum operationum illius. Porro hac duplex contentia excludit omnem imperfectionem, quae reperitur in ipso libero arbitrio, seipsum determinante ad operationem; cuiusmodi est alligatio ad determinatum tempus & locum; item augmentum perfectionis per operationem superadditam. Hinc autem est, quòd essentia divina possit se solà quasi electivè praerinducere ab aeterno cognitionem vniuscuiusque electionis creatae, ut futura sub qualibet hypothese absolute possibili, si haec ponatur à parte rei: quae praecognitio est quaedam purè intellectualis praeelectio aeternae electionis effectivae creatae ac temporalis sub eadem cuiusque hypothese.

312. Ad secundum quaesitum respondeo, & dico; defacto nihil existere, (antequam ponatur conditio) cui tribuatur hoc praedicatum determinativi, seu verificativi Scientiae Mediae de consensu sub conditione futuro: cum hoc tamen stat, Deum ab aeterno fuisse ad illam habendam determinatum, & scientiam illam ab aeterno fuisse verificatam. Sicut enim, ad hoc ut propositio, quae dico hic Ingolstadtij: *Petrus existit Romae*: est hic Ingolstadtij vera & verificata, etiamsi hic Ingolstadtij non existat verificativum illius (quia hoc existit Romae:) ita pariter, ut Deus ab aeterno sciverit Petrum sub conditione consensurum potius quàm dissensurum, non est necesse, ut verificativum illius existerit ab aeterno, sed satis est quòd existeret tunc, quando pronuntiatur existurum, nempe quando poneretur conditio. Ra-

tio est, quia Scientia Media non affirmat, verificativum suum existere ab aeterno, sed affirmat existurum tunc, quando poneretur conditio. Sicut ergo ad verificandam cognitionem affirmantem obiectum existere nunc, non requiritur existentia obiecti pro praeterito aut futuro, sed sufficit ut existat nunc, ita ad verificandam scientiam affirmantem obiectum existere de futuro, sub conditione, non est necesse obiectum existere nunc, & pro omni tempore quo existit Scientia, sed satis est existurum esse tunc, quando poneretur conditio.

313. Ad objectionem ergo respondetur in forma, negando Majorem, vel distinguendo: debet habere determinationem eo modo, & pro eo tempore, quo modo, & pro quo tempore affirmatur illam habere, concedo majorem; debet habere determinationem pro alio tempore, & alio modo, pro quo tempore, & quo modo non affirmatur habere, nego majorem; & eodem modo distinguo minorem: Futurum conditionatum non habet determinationem illo modo (hoc est sub conditione) & pro eo tempore (nimirum pro tempore quo existet conditio) quo modo, & pro quo tempore affirmatur eam habere; nego minorem, non habet alio modo &c. concedo minorem, & nego consequentiam.

Omissis alijs levioribus objectionibus, quae apud alios passim legi possunt, placet subungere argumentum, quod aliquando disputandi gratia proposui, & solvi: quod deinde alij dignati sunt vna cum solutione suis Theisibus inserere.

314. Argumentabar ergo hoc modo. Scientia Media non servit ad eum finem, ad quem obtinendum est excogitata. Non servit inquam ad dirigendum Deum in suis Decretis. Ut enim sic serviret, deberet Scientia Media, videns v. g. Petrum peccaturum si Deus illi daret auxilium A. deberet inquam posse Deum dirigere ad nolum dare auxilium A. quia Petrus dissentiret: ergo posset verificari haec propositio: Si Petrus dissentiret cum auxilio A. Deus illud non daret. Atqui hoc dici non potest: ergo Scientia Media non servit ad finem illum, in quem asseritur. Subsumptum probo. Hac enim ratione possent simul esse verae haec duae propositiones: Si Petrus haberet auxilium A. dissentiret. Si Petrus dissentiret cum auxilio A. Deus illi auxilium A. non daret. Sed est impossibile has duas propositiones esse simul veras: ergo &c. Minorem probo. Haec duae propositiones inferunt conclusionem involventem manifestam contradictionem; hoc modo. Si Petrus haberet auxilium A. dissentiret: si Petrus dissentiret non haberet auxilium A. ergo si haberet auxilium A. non haberet auxilium A. quae est manifesta contradictio.

315. Ulterius arguebam, quòd admissa Scientia Media sequeretur, hominem posse impedire actum primum proximum, requisitum ad ipsum actum secundum liberum, quod vtrique tam est impossibile, quàm impossibile est, actum secundum posse

dum posse esse sine actu primo proximo, quem essentialiter præsupponit. Sequela autem probatur. Nam auxilium pertinet ad actum primum proximum tam ipsius consensus, quam dissensus: atqui auxilium esset impedibile per dissensum, quia scilicet, si Deus videret dissensum sub conditione ponendum, non daret hoc auxilium: ergo actus primus proximus esset impedibilis per actum secundum.

Ad hoc Argumentum difficulter commodè responderetur illi, qui docent, Deum per Scientiam Mediam videre antecedenter ad omne Decretum absolutum, sua Decreta sub conditione futura, quale esset hoc: *Si Petrus dissentiret, non daretur illi auxilium A.* Verum quia mox contrarium docturus sum, & dicam, huiusmodi Decreta conditionate futura, non videri à Deo nisi in ipso Decreto absoluto, ut explicabitur, ideo utriusque argumenti facti solutio est expedita.

316. Ad primum ergo respondeo, quod licet singulæ illæ propositiones, maior scilicet, & minor, possint scõrum esse veræ, simul tamen veræ esse non possint in sensu conditionali, sed, si ponatur maior esse vera, hoc ipso minor erit falsa, vel e contra, si minor erit vera, maior erit falsa, & ideo nulla inde potest inferri consequentia. Declaro. Si enim vera est hæc: *Si Petrus haberet auxilium A. dissentiret*, hoc ipso repugnat hoc auxilium dari à Deo propter consensum futurum, in quo tamen decreto deberet Deus videre veritatem minoris propositionis conditionalis; *Si Petrus dissentiret, non daretur hoc auxilium*: verificativum enim huius propositionis non potest esse aliud (in mea sententia mox tradenda) quam Decretum Dei, quo vult hoc auxilium dare, quia videt habiturum consensum: ergo si minor est vera, falsa est maior, scilicet: *Si Petrus haberet auxilium A. dissentiret*: ergo etiam e contra si maior est vera, falsa debet esse minor. Brevius. Hæc veritas: *Si Petrus dissentiret, non daretur illi auxilium A.* non potest videri nisi in Decreto dandi auxilium A. atqui non potest videri in decreto dandi hoc auxilium, si auxilium est inefficax (hoc modo enim daret & non daret) ergo solum potest videri in decreto dandi auxilium quia est efficax: sed si auxilium est efficax jam est falsa maior propositio: ergo ex veritate minoris falsificatur maior: ergo non potest simul stare utriusque veritas. Itaque illa prima propositio: *Si Petrus haberet auxilium A. dissentiret*; potest quidem causare hoc decretum: *Quia Petrus dissentiret, nolo illi dare hoc auxilium*. sed non potest causare hanc conditionalem: *Si Petrus dissentiret, non daretur illi hoc auxilium*. huius enim veritas supponit auxilium esse efficax.

317. Ad alterum argumentum respondeo, negando sequelam. In casu enim, quo Deus negaret hoc auxilium, quia videt Petrum dissensurum, si daretur, reverà actus primus proximus non impediretur à veritate conditionata, sed impediretur à Deo, quatenus liberè nollit dare hoc

auxilium, cum posset velle dare. Sed de his satis.

§. IX.

An detur in DEO Scientia Media suorum decretorum.

318. Quæritur denique, an in DEO detur Scientia virtualiter distincta ab omni decreto absoluto, quæ DEVS videat, quid ipse liberè facturus esset, si hæc vel illa circumstantia seu conditio poneretur: v.g. an DEVS voluisset incarnari, si Adamus non peccasset: An, si Christus noluisse mori pro genere humano, per aliud remedium liberasset genus humanum: an si Noë noluisse ingredi arcam, delevisset diluvio totum genus humanum, &c. Affirmant plures quos sequuntur Derkennius & Aldrete.

319. DICO. 1. Repugnare huiusmodi Scientiam Mediam. Probo. Huiusmodi Scientia Media præjudicaret libertati divinæ; esset & non esset impedibilis à DEO: ergo repugnat. Antecedens probo. Omnis Scientia DEI existens independenter ab omni decreto, præcedit decretum existens ut directiva seu consultativa ad decretum DEI, & essentialiter ac virtualiter præsupponitur à decreto subsequente: sed hac ratione jam præjudicaret illa Scientia Media libertati ipsius decreti, & esset ac non esset impedibilis à DEO: Ergo, &c. Majorem negant adversarij, & volunt, illam Scientiam habere se concomitanter ad ipsum decretum. Sed hoc non rectè dicitur. 1. Quia hac ratione non est necesse Scientiam conditionatorum distinguere virtualiter intrinsecè à decreto ipso existente, quæ erit nostra sententia: 2. Quia omnes nostri DD. fatentur, quod nisi Scientia media de nostris actibus liberis esset necessaria ad Providentiam DEI universalem, & directiva decretorum, non esset vlla necessitas eam asserendi: & fortassis à nemine assereretur ob suam difficultatem. Ergo non est ponenda in DEO Scientia Media, independens à decreto, & non directiva decreti.

320. DICO. 2. DEVS illas veritates conditionatas videt in decreto absoluto existente, habente intrinsecam connexionem cum decreto sub alia conditione futuro; sive: decretum præsens ex suo intrinseco modo tendendi in res defacto volitas, est verificativum omnium decretorum, quæ sub conditione varia essent exstitura, defacto autem non existent ex defectu conditionis. Ita RR. Explicatur. Defacto DEVS decrevit Incarnationem tali affectu, quo ferebatur in merita & Passionem Christi, generisque humani Redemptionem, ut in eo reluceat hæc Veritas. *Si Adam non peccasset, non incarnaretur.* Sicut, quando æger ex affectu sanitatis sumit amaram medicinam, in ipso modo eligendi medicinam deprehendit hanc veritatem. *Si medicina hæc non esset conductiva ad sanitatem, non sumerem illam.*

321. Hinc deducitur, quod præsens decretum non videatur à Deo sub aliqua conditione futurum, videretur tamen sub conditione futurum in alio decreto, si Deus aliud decretum habuisset. v. g. si Deus noluisse producere Petrum, tunc ex affectu quo ferretur in negationem Petri, reluceret, quod si Deus vellent producere Petrum, daret illi talia vel talia auxilia.

Argumenta adversariorum referre non est opus. Plus enim non probant, quam quod Deus veritates illas conditionatas debeat cognoscere; quod vltro fateamur. sed negamus videri per scientiam virtualiter distinctam à præfenti decreto.

**

CAPVT IV.

DE VOLVNTATE DEI.

CONTROVERSIA I.

In quonam consistat actus liber voluntatis divinæ.

§. PRIMVS.

Difficultas questionis exponitur.

322. **D** Ari in DEO Liberum Volvntatis exercitium, fidei dogma est, cujus probationes attuli in Institutionibus. In quonam autem realiter & à parte rei consistat hoc exercitium; & à quonam Deus formaliter constituatur volens mundum, cum potuisset nolle, est ex gravissimis, si non omnium gravissima difficultas totius Theologiæ, quæ sic proponitur.

323. Vel volitio creandi mundum est adequatè intrinseca Deo, vel non est. Si est, ergo aliquid intrinsecum Deo potuisset non esse: ergo est aliquid in Deo contingens: ergo illud non est Deus, sed creatura. ergo Deus perficitur intrinsecè à creatura, quod est impium dicere. Si non est adequatè intrinseca volitio, sequitur actum liberum Dei quæ liber est, non esse vitalem; imò non existere ab æterno; vel debet identificari cum aliquo negativo: quæ omnia videntur esse contra conceptum actus divini, vitalis & liberi. Eadem penitus est difficultas in Scientia libera Dei, tam Visionis, quàm Scientiæ Mediæ.

§. II.

Sententia Cajetani refellitur.

Omnia varijs modis expediendi præsentem difficultatem, quos aliqui tentarunt, sed verbis magis involuerunt, celebriores referam.

324. Prima sit Cajetani, 1. p. q. 19. a. 2. & 3. & 3. p. q. 1. a. 1. afferentis, quod Deum velle alia, est perfectio voluntaria, & omnino libera, & extensiva, & non simpliciter & intensiva, quæ potuit deesse DEO, quia quod perfectio sit voluntaria, & omnino libera, est conditio diminuens rationem perfectionis, respectu ejus in quo est, quoniam significat suum oppositum non

esse imperfectionem. Quæ Cajetani verba plures (alii tamen aliter interpretantibus) ita accipiunt, quali docuisset, Volitionem liberam Dei esse Deo superadditam realiter, saltem modaliter, quæ quidem potuisset ab æterno non esse, posito tamen quod existat, non potuit incipere in tempore, sed debuit essentialiter esse ab æterno. Quæcunque tamen fuerit mens Cajetani

325. Dicendum est, cum cæteris Theologis, actus liberos Dei non esse modum realiter superadditum Essentiæ divinæ. Probatur 1. ex verbis S. Bernardi annotatis in Concilio Rhemenfi. Credimus & confitemur, nullas omnino res, sive Relationes, sive Proprietates, sive singularitates, & alia hujusmodi, adesse DEO, quæ sint ab æterno, & non sint DEVS. quæ verba putat Arriaga de solis attributis necessarijs ex mente S. Bernardi prolata esse, additque alia, quæ quàm frivola sunt, ostendit P. Aldrete. disp. 9. s. 1. a. n. 7.

326. Probatur. 2. Illa entitas modalis, cum esset realiter distincta, esset creatura: ergo vel substantia vel accidens: non primum: esset enim extra conceptum primæ & completæ radicis, & entis per se stantis; sicut nostri actus liberi. Præterea, vel esset substantia completa, vel incompleta: Non primum; alioquin subsisteret per se, nec uniretur Deo: non enim possunt duæ substantiæ completæ inter se uniri ad faciendum unum per se; neque etiam substantia completa potest esse modalis perfectio alterius substantiæ. Denique non tam Deus inde denominaretur volens, quàm potius illa ipsa substantia creata esset volens ut quod. Esset ergo substantia incompleta: & quæro ulterius, an sit incompleta præcisè in ratione subsistendi, vel in ratione subjecti, vel in ratione formæ. Non primum dici potest; hac enim

enim ratione non deberet immediatè vniri Natura sed subsistentia, sicque fieret substantia completa, & non esset perfectio vitaliter afficiens naturam divinam, sicut nec defacto afficit illam humanitas Christi. Sed nec secundum, aut tertium dici potest. nam hac ratione Deus esset substantia incompleta, forma vel subjectum.

227. Quod si dicas, illum modum esse accidens: Contra est, quia hac ratione Deus esset vltimus perfectibilis; ergo nec infinitè perfectus, nec purus actus, &c. Denique in hac sententia Deus non esset sibi soli sufficiens: impossibile enim illi esset carere omni creaturâ, quia non potest non habere vel volitionem, vel nolitionem mundi: atqui non est ratio cur volitio potius quam nolitio sit creatura & modus.

§. III.

Sententia Suarezii rejicitur.

318. P. Franciscus Suarez *disp. 30. met. s. 2.* docet, Volitionem liberam Dei esse adæquatè solam entitatem volitionis divinæ necessariam, hanc autem propter suam actualitatem & infinitatem esse per modum actus secundi tendentiam in omnia objecta, sed tamen non hoc ipso denominare volentem omnia, nec dare totum suum effectum formalem, sed esse indifferentem ad denominandum seu tribuendum suum effectum formalem, qui est: *velle hoc obiectum potius quam eius oppositum*: adeoque in potestate Dei esse, quod illa volitio necessaria in essendo tribuat effectum formalem *liberè volentis mundum*, sine vllâ Dei immutatione, vel alicuius adiectione, sed per solam connotationem mundi. Productio tamen mundi, in hac sententia, non est constitutiva volitionis liberæ quâ talis, sed purum connotatum extrinsecum.

329. Dicendum est 2. per hanc connotationem non rectè defendi liberum exercitium Dei. Ita nunc communiter omnes, postquam videlicet opinio Connotatorum à litteratorum aula recessit. Probatur. Secundum Suarez defacto existit tota Entitas nolitionis mundi, sed non *vi denominans*: ergo *vi denominans* dicit aliquid quod sit constitutivum actus liberi ut denominantis. Sed non vacat, in re clara immorari, nec libet referre varios alios & alios terminos, quos Connotatores multiplicant, & nihil explicant.

§. IV.

Nam complentur actus liberi DEI per veritates objectivas æternas.

330. VT nihil intentatum relinquerent ingeniosissimi quidam, dixerunt, actus liberos Dei compleri per aliquas veritates objectivas, cuiusmodi est: *mundum esse futurum*: quas veritates volunt esse contingentes & æternas, & tamen

nec esse ipsum Deum, nec aliquam creaturam, sed (ut non sine lepore exprimit P. Esparza) in confinio entis divini & creati constitutas, distinctas ab omni ente & ab omni existentia. Legi hanc opinionem primò in Eminentissimo Card. Pallavicino: sed, si P. Bernardo Aldrete credimus, auctor ipsius, ejusdemque defensor fuit P. Antonius Perez.

331. DICO 3. Hujusmodi veritates ab aliis omnibus meritò censeretur chymæricas. Probatur breviter. Omne quod est incapax omnis existentia tam positivæ quàm negativæ, est chymæra, seu impossibile: nam sola radix contradictionis est incapax existentia: sed id quod nec est creatum nec increatum, æternum, sed sine omni existentia, est incapax omnis existentia; ergo est chymæra.

332. Ad hominem etiam optimè impugnat hanc opinionem P. Esparza. Nam Card. Pallavicinus reputat evidentè absurdum, Deum habere vagam necessitatem coexistendi alicui creaturæ: atqui manifestius absurdum est, Deum indigere aliquo, quod non identificatur cum Deo, & tantum est abusive eas, & ne quidem Deum habere auctorem, adeoque nihil participans de Deo, quàm sit, admittere vagam necessitatem alicuius creaturæ habentis Deum auctorem, & de ipsius perfectione participantis. Ergo &c.

§. V.

Aureoli Sententia proponitur.

333. Communis plurium sententia est, actus liberos Dei non esse adæquatè Deo intrinsecos, sed in ratione liberi, compleri per aliquid extrinsecum, nempe per ipsum effectum in tempore futurum. Tribuitur Aureolo tanquam inventori. *in 1. dist. 47. q. un. a. 2. & seq.* Volitio enim Deo intrinseca & necessaria circa creaturas, est complacentia secundum se inefficax, ex qua tanquam ex causa indifferente & intelligente, vult Aureolus oriri immediatè effectus creatos, sicut in nobis actus voluntatis procedunt à nostra voluntate, quæ ob imperfectionem nostræ voluntatis recipiuntur in nobis.

334. Aureolum secutus est Gab. Vasquez, ac deinceps plures gravissimi DD. complentes actus liberos Dei per ipsas actiones, quibus res creatæ producantur, ita quidem, vt ipsa formalis ratio actus liberi quâ talis, constituatur partim per volitionem Dei necessariam, partim per productionem creaturarum.

335. DICO 4. Sententia hæc neque cum principiis philosophicis, quæ nobis à natura insita sunt, neque cum receptis principiis Theologicis coheret, aut commodè conciliari potest. Probatur. Cuius à natura insitum principium est: *cognoscere & velle*, non esse extra cognoscentem & volentem, sed adæquatè inesse: cognitionem & volitionem ex toto genere suo differre adæqua-

te ab

tè ab omnibus illis, quæ insunt substantijs non intellectivis: item volitionem esse quoad omnia sua constitutiva aliquid positivum, procedens ab intrinseco, intentionaliter ac vitaliter respiciens suum objectum, existens adæquatè tunc, quando tribuit effectum formalem volentis. Præsertim verò naturaliter insitum est hoc iudicium, quòd quando voluntas ex se indifferens ad volendum alterutrum ex oppositis, se ad unum præ alio determinat, illa determinatio existat tunc, quando est verum dicere: *nunc voluntas est determinata*. Item insitum nobis est, quòd causilla existens nunc, non denominetur nunc operans ab operatione futura, sed tantum denominetur operatura. Sicut ergo Deus non dicitur ab æterno creans, à creatione futura, ita dicendum esset, Deum non velle ab æterno liberè id, quod futurum est in tempore, sed dicendum esset, esse voliturum, si ipsa libera determinatio & electio formaliter, quæ talis, non esset ab æterno, sed futura in tempore. Atqui omnia hæc invertuntur in sententia Aureoli, & quidem in plerisque res non eget declaratione. Duo sunt declaranda. Primum, quòd aliqua Dei volitio & cognitio non esset adæquatè positiva. Potuisset siquidem Deus nolle quidquam creare; quo casu liberum Dei decretum, non creandi mundum, non posset compleri per aliquid positivum creatum; nihil enim huiusmodi esset futurum: ergo compleretur per meram negationem mundi.

336. Secundò, in sententia Aureoli non potest in sensu communi & proprio verificari, quòd Deus decreverit ab æterno ea, quæ sunt futura in tempore, quod tamen Scriptura sapius affirmat: dicitur enim Deus nos elegisse ante constitutionem mundi, ad Eph. 1. & e contra dicitur Genes. 1. fecisse hominem die sexto. Quomodo autem est perceptibile, quòd eadem forma denominet Deum eligentem ante mundi productionem, & producentem post mundi productionem? S. Augustinus aliter philosophatur c. 5. de Prædest. & Grat. *Mundus*, inquit, *quamvis pro tempore ex quo factus est, ceperit, in illa præscientiæ luce nullum potuit habere principium*, & S. Gregorius lib. 12. *Moral.* c. 2. *Cuncta*, inquit, *Deus futura præsciens ante sæcula decrevit, qualiter per sæcula disponantur*.

337. Respondent adversarii, volitionem Dei liberam importare in recto & principaliter volitionem Dei necessariam, & ratione huius posse hanc denominationem *Eligentis* tribui ab æterno, licet ultimum complementum non sit ab æterno.

Verum hac ratione posset quis dicere, Petrum hodie peccare, quando incipit tentari & inclinari ad peccatum, quod primum cras ponitur. Deinde hæc responsio adversatur S. Thomæ, qui q. 6. de Verit. quæ est de Prædest. a. 3. docet, quòd Missio personarum divinarum, sicut & creatio mundi, tribuant effectum formalem temporalem ideo, quia important productionem alicuius temporalis effectus, non obstante, quòd aliquid æ-

ternum etiam includant, aliter autem se habet decretum Prædestinationis. Sed Prædestinatio (inquit) non importat productionem alicuius effectus temporalis secundum suum nomen, sed tantummodo ordinem ad aliquid temporale, sicut voluntas, potentia, & huiusmodi omnia. (quid contra Aureolum posset apertius dici?) & ideo, quia non ponitur effectus temporalis, esse in actu, qui est contingens, non oportet, quòd Prædestinatio sit temporalis vel contingens, quia ad aliquid temporale & contingens potest aliquid ordinari ab æterno & immutabiliter. Ecce! quàm clarè S. Thomas agnoscat, quòd si Prædestinatio includeret ipsam productionem temporalem, non posset dici esse ab æterno.

338. Denique mihi prorsus imperceptibile videtur, quòd Scientia & affirmatio in ratione affirmationis compleatur per aliquid, quod non solum non existit in affirmante, sed nec unquam existiturum est in rerum natura. atqui hoc concedere tenentur in Scientia Media, quotquot ex adversariis hanc admittunt circa objecta sub conditione tantum, sed nunquam absolute existitura, dicunt enim eam compleri per actionem sub conditione futuram.

339. Ad argumentum aliter responderi P. Vanderveck tr. 2. disp. 3. c. 5. a. n. 20. omnia quæ in tempore sunt futura, voluisse Deum ab æterno per volitionem suam necessariam, sed sub hac conditione: *si placeret aliquando facere*. quæ conditio cum fuerit postmodum impleta, facit volitionem conditionatam transire in absolutam, & æquivalenter retrorahitur ad totam æternitatem, perinde ac si ab æterno existisset. Declarat exemplo voti: si enim Angelus per impossibile ab æterno existens, vovisset omnia facere ad gloriam Dei, quæ esset facturus in tempore, & deinde in tempore ad gloriam Dei susciperet custodiam hominum, rectè diceretur ab æterno vovisse custodiam hominum.

340. Hæc tamen responsio causam potius vulnerat, quàm sanat. Nam imprimis adversarius jam concedit, quòd Deus non voluerit absolute & determinatè, & propriè ac formaliter ab æterno, v. g. mundum, sed tantum æquivalenter, & quoad affirmationem: secundò concedit, quòd conditio ponatur postmodum in tempore: atqui conditio erat hæc: *si placeat Deo facere*. ergo tò placet ponitur postea, & non ab æterno: atqui tò placet, est volitio libera, determinans ac eligens, ergo volitio libera & determinans ac eligens, ponitur in tempore; quod est contra S. Scripturam 3. adversarius (ut etiam advertit Card. Pallavic. n. 301.) ponit in Deo actum nugatorium ab æterno. Esset enim perinde ac si diceret: *volo ut detur mea ambulatio cras, si dabitur cras*. hoc enim est necessarium, nec est opus ad hoc aliquo decreto. Ratio ulterior est, quia ut actus conditionalis sit utilis, debet conditio adjecta non habere necessariam connexionem cum ipso objecto. 4. Exemplum adversarii de voto Angeli ab æterno voventis, est contra ipsum adversarium: nam ille Angelus diceretur

eretur recte suam voluntatem indeterminatam æternam determinasse in tempore, & elegisse custodiam hominum in tempore: item ille Angelus etiam post illud votum editum diceretur in tempore priore, antequam crearentur homines, adhuc indifferens ad exercendam custodiam: ergo eodem modo diceretur Deus se in tempore determinare, & in tempore priore esse indifferens, quod repugnat S. Scripturæ. §. Denique Angelus indigeret novo voluntatis actu quo eligeret custodiam: ergo eodem modo Deus indigeret novo actu, quo in tempore eligeret productionem mundi, si exemplum est idoneum. Est ergo responsio Patris Vanderveck penitus insufficiens.

341. Confirmatur nunc argumentum nostrum principale quoad secundum membrum Conclusionis. Est principium Theologicum certum, posse Deum ea quæ facit, facere ob fines immediatos diversos, ita ut unus hic & nunc intendatur, qui posset non intendi, sed negligi: possent etiam intervenire rationes absterrentes plures respectu unius, & pauciores respectu alterius effectus. Est item principium nobis certum, Deum omnes effectus quos facit, facere cum præscientia conditionata eorum, quæ ex tali effectu ejusque cum reliquis combinatione sunt eventura: adeoque Dei Decretum respicit omnia tam existura quam non existura, &c. qui respectus in Sententia Aureoli compleretur per actionem quæ producitur v. g. Petrus: ergo actio hæc deberet habere intrinsecum differentialem respectum ad omnia alia, tam futura quam non futura, ad hos potius quam alios fines &c. & ad alia quidem ut allicientia & suavis, ad alia ut absterrentia: unde hujusmodi actio esset intrinsecè supernaturalis, quia respiceret fines supernaturales. Quæ omnia quam sint aliena à sensu DD. nemo potest ignorare.

342. Quod si Deus nihil omnino creare voluisset, tunc dicunt necessarium fuisse, ut Deus actu moveretur ab omnibus finibus, quibus moveri potest ad nihil creandum, quia negatio omnium rerum non potest in se habere hujusmodi diversos respectus. Quapropter non potuisset Deus dicere: *nolo creare mundum, quia video lapsum Adamum, quamvis non curarem lapsum luciferi aut Jude*: Sed debuisset necessariò ab his omnibus moveri, quia omnes hi lapsus sunt apti movere ad non creandum mundum cum tamen defacto à nullo horum sit motus.

343. Soler etiam Aureoli Sententia impugnari ex eo, quod non magis esset vera hæc causallus: *ideo mundus est futurus, quia Deus illum vult*: quam contra: *ideo Deus vult mundum, quia est futurus*. Respondent, quod respectu ipsius mundi prior propositio potius est vera, quam posterior, propter prioritatem actionis ad mundum: at verò loquendo de ipsa actione, ajunt eam tantum esse veram in genere causa formalis, sicut cum dicimus: *Petrus amat Paulum, quia vult*.

344. Hæc tamen responsio non est conformis doctrinæ S. Thomæ q. 13, de Verit. 4. 4. ad

15, qui docet, voluntatem divinam habere duplicem respectum ad objectum; primus est, quatenus objectum vult, seu quatenus est volitiva, & hunc respectum ait non esse necessarium absolute, sed tantum ex suppositione: Secundus est, quatenus est operativa ad extrà, seu productiva voliti, & illum primum respectum ait præsupponi ad secundum. *Primò enim intelligimus inquit, voluntatem velle aliquid, deinde ex hoc ipso quod vult illud, intelligimus, quod producat ipsum in rerum natura, si voluntas sit efficax.*

Deinde data responsio vim infert S. Scripturæ, extollenti efficaciam voluntatis divinæ, quod nunquam frustratur, & quod ipsum velle sit causa productionis. ps. 113. *Omnia quæcunque voluit fecit*: ad Ephes. 1. *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ.*

§. VI.

Verisimilior Sententia proponitur.

345. DICO §. Verisimilior est Sententia asserens, quod Decretum liberum Dei (idem est de Scientia quacunque impedibili) quæ liberum, superaddat volitioni & Scientiæ simpliciter necessariæ aliquam formalitatem, conceptum objectivum, relationem, habitudinem, seu terminationem (hæc sunt synonyma) adæquatè intrinsecam Deo, realiter identificatam cum ipsa divinitate, sicut relationes necessariæ identificantur: & virtualiter intrinsecè ab eadem divinitate distinctam, sicut relationes necessariæ distinguuntur; cum hoc discrimine, quod relationes necessariæ sint à parte rei absolute impossibiles, & coexistentes, nec una alteram à Divinitate excludat, terminationes autem liberæ sint impossibiles, & una alteram excludat; v. g. volitio mundi nolitionem ejusdem, à qua vicissim potuisset excludi, quæ impossibilitas provenit inde, quia Deus non potest simul velle & nolle idem, quamvis sit necessitatus ad alterutrum disjunctim, & ex se indifferens ad quodvis eorum determinatè spectatum. Hæc sententia, quæ non multis retrò annis cum formidine docebatur, nunc planè invaluit; quamvis in ea declaranda non omnino nulla sit diverfitas.

346. Probatur 1. autoritate D. Thomæ, qui Decretum quo Deus applicat Omnipotentiam ad operandum, seu quo imperat operationem ad extrà, item Scientiam dirigentem, adæquatè identificat cum ipso Deo & ejus Omnipotentia. Ita habet q. 25. de Potentia Dei, ad quartum argumentum, quod erat hujusmodi. Scientia & voluntas Dei sunt causa rerum: sed causa & principium sunt idem: ergo sunt etiam principium & potentia. ad hoc respondet his verbis. *Potentia non ponitur in Deo ut aliquid differens à Scientia & voluntate secundum rem, sed solum secundum rationem, in quantum scilicet potentia importat rationem principij exequentis id, quod voluntas imperat, & ad quod*

ad quod Scientia dirigit : quæ tria Deo secundum idem conveniunt. quibus verbis astruxit identitatem realem adæquatam inter Potentiam, & Volitionem.

347. Quod autem etiam agnoverit distinctionem virtuales intrinsecas, manifestè colligitur ex responsione ad tertium argumentum, ubi comparat potentiam Dei cum ejus operatione libera intrinseca, seu cum imperio voluntatis, sicut Natura divina comparatur cum Personalitatibus.

348. Confirmatur S. Doctoris auctoritas ex quaestione 23. de Veritate, quæ est de voluntate Dei, ubi articulo 4. ex professo tractat, an Deus aliquid liberè velit, contra quod cum secundo loco sic objecisset : *hoc ipsum quod est Deum velle aliquid, importat habitudinem voluntatis ad volitum; sed hoc ipsum quod est Deum velle aliquid, est æternum : ergo ipsa habitudo voluntatis ad volitum est æterna & necessaria.* ad hoc deinde sic respondet. *Ad secundum dicendum, quod illa habitudo importata est necessaria & æterna ex suppositione (nempe supposito quod existat) non autem absolute, & non solum secundum quod terminatur ad volitum prout est exemplariter in ratione volendi (hoc est, non solum prout Deus cognoscens creaturas in seipso, & in sua bonitate, tanquam in exemplari, & ratione volendi complacet sibi in illis necessariò, prout explicaverat in articuli principio) sed prout est temporaliter in propria natura; id est, secundum objecti voliti temporalem existentiam.*

349. Denique libro 1. contra Gent. c. 83. n. 2. sic loquitur. *Omne æternum est necessarium: Deum autem velle aliquid causatum esse, est æternum: sicut enim esse suum, ita & velle æternitate mensuratur: est ergo necessarium, sed non absolute consideratum, quia voluntas Dei non habet necessariam habitudinem ad hoc volitum.*

350. Probatur Conclusio 2. ex sensu communi priusquam Aureoli Sententia in scholas invehetur. Nam 1. sensus omnium fuit, non dari in Deo aliquam realem distinctionem nisi inter Relationes ad intrà; adeoque Essentiam divinam Identificari cum suis actibus tam necessarijs quam liberis. 2. Hos actus esse æternos, & esse causas rerum, quas per totam æternitatem præcedunt. 3. Essentiam divinam æquè potuisse nolle mundum, atque defacto voluit. 4. Volitionem liberam mundi, & Scientiam de ejus existentia, esse essentialiter connexam cum futuritione mundi, & infrustrabilem ac infallibilem illius affirmationem. 5. Non existere in Deo Scientiam de negatione mundi, quamvis potuisset existere. In his quinque suppositis simul sumptis, formalissimè continetur nostra sententia: nempe Essentiam Dei in ratione Essentiæ divinæ, & prout est simpliciter necessaria, non esse essentialiter connexam cum futuritione mundi, eandem tamen essentiam in ratione volentis liberè mundum, esse essentialiter connexam cum volitione mundi: atqui idem cum eodem esse in vna ratione connexum, & non esse connexum in alia ratione, de-

bet fundari in distinctione virtuali intrinseca, non minùs, quam naturam in esse naturæ communicari, & in esse Patris non communicari Filio: ergo sensus communis semper implicite subscripsit nostræ sententiæ, & sola defuit explicatio.

351. Probatur Conclusio 3. Illa sententia est in materia difficillima, & nunquam satis explicabili, alteri præferenda, quæ non infert intellectui specialem vim, notabiliter diversam aut dissimilem illi, quæ in alio fidei articulo est superanda, adeoque non est novæ difficultatis inductio, sed solummodo alterius quædam extensio: atqui talis est nostra sententia, cujus nimirum difficultas est prorsus affinis difficultati reperte in Mysterio Trinitatis, ut patebit ex dicendis, in objectionum solutione. Econtra Sententia Aureoli ingerit novam difficultatem intellectui violentissimam, & diversissimam ab ijs quæ reperiuntur in alijs fidei Mysterijs. Ergo &c.

352. Probatur Conclusio 4. Partim à pari, partim quasi à priori. Non minùs pertinet ad infinitam Dei perfectionem, esse principium liberè electivum creaturarum, quam, esse principium necessariò fecundum ad intrà, atqui ratione fecunditatis ad intrà habet virtutem identificandi sibi Relationes & Personalitates necessarias inter se realiter distinctas, pertinentes ad intellectum & voluntatem, ita quidem, ut se communicando vni Personalitati, non communicet illi ceteras Personalitates secum identificatas: ergo ratione libertatis habebit virtutem identificandi sibi relationes & terminationes non simpliciter necessarias, sed tantum ex suppositione, pertinentes etiam ad intellectum & voluntatem, ita quidem, ut quatenus se communicat vni ex oppositis, hoc ipso excludat oppositam, propter impossibilitatem earundem, quæ est de conceptu liberæ electionis.

S. VII.

Solvuntur Objectiones.

353. Objicies 1. Hæc sententia non videtur reipsa differre à Sententia Cajetani. R. 1. Sententiam Cajetani esse reiiciendam in eo sensu, quo communiter accipitur, nempe quasi asseruisset actus liberos dicere aliquam Entitatem & perfectionem Deo superadditam, & quidem perfectionem diminutam, quæ proinde videretur includere imperfectionem. An autem in rei veritate fuerit hæc mens Cajetani, non est perinde certum. P. Esparza contrarium adeo supponit, ut non vereatur Cajetanum pro hac sua sententia citare statim post S. Thomam quæst. 21. a. 21. P. Antonius Perez n. 93. ait, fortassis Cajetanum reipsa non errasse, sed nomine Perfectionis esse abusum. R. 2. cum P. Esparza q. 22. ad 2. a. 4. & q. 40. ad 4. a. 5. formalitates per quas nos complemus actus liberos Dei, non esse in existendo contingentes, hoc sensu, quasi earum existentia esset contingens; existunt enim per existentiam Dei necessariam, & sibi communicatam, non minùs quam essentia

essentia divina illis communicatur. quare si Deus nolisset mundum, nolito mundi existere per eandem existentiam per quam modò existit volitio mundi: sunt ergo solum contingentes quoad denominationem, connotationem, habitudinem & respectum determinatum ad creaturas, & sub eo precisè conceptu, sub quo sunt incompossibiles cum opposita formalitate, & prout habent existentia virtualiter distinctam ab existentia Dei absoluta, quatenus nempe omnis conceptus obiectivus est formaliter conceptus existentiae, ut suppono ex meliore philosophia. Vtrum autem, & quo sensu defendi possit, huiusmodi terminationes, sicut & Relationes, esse Perfectiones, commodius in Tractatu de Trinitate discutietur, & lectis omnibus quae de hoc puncto disputat admodum prolixè P. Aldrete, novam, suamque propriam, ut ait, cogitationem multis commendans, mihi videtur res ad quaestionem de nomine *Perfectionis* reduci.

354. Obijcies 2. Ex nostra sententia sequitur, aliquid quod defacto est Deus, potuisse saltem in aliqua ratione & conceptu obiectivo non existere existente Deo, & contra aliquid secundum aliquam rationem non existens, adeoque quia tale non identificatum cum Deo, potuisse existere & esse Deum; hoc autem videtur esse imperceptibile, neque hoc invenitur in Mystério Trinitatis. Sequela patet. Volitio enim in ratione terminationis potuisset non esse, & nolito potuisset esse. R. Esto hoc non reperiatur in Mystério Trinitatis, hinc tamen non fit magis incredibile & imperceptibile: nam summa excogitabilis imperceptibilitas non potest fundari in alio, quam in hoc, quòd idem de eodem possit negari & affirmari secundum formalitates virtualiter distinctas, & hoc non suscipit magis & minus: ergo unum non est altero magis intellectui imperceptibile, posthabita imaginatione: sed sicut beneficio virtualis distinctionis potest voluntas rationem vni subijcere, ita & alteri. Nec est prudentis consilij (monet prudenter Esparza q. 21. a. 2. ad 1.) ut intellectus instructus fide circa unum Mystérium divinitatis, non permittatur, immò non cogatur sequi dictum ejusdem fidei in expositione alterius mysterij admodum similis priori, vti est simile mysterium divinitatis ad extra Mystério divinitatis ad intra. quae verba retuli, ut appareret, etiam nunc Romae doceri, quae prioribus annis in Germania docta fuerant. Responderi potest 2. eandem difficultatem proportionaliter reperiri in Mystério Trinitatis, hoc sensu, quòd sicut natura divina licet realiter identificata cum triplici relatione, prout tamen est in vna persona, est sine altera, nemine cogitante (quia in Patre non est Filiatio) ita in casu nostro dici possit, quòd natura divina non possit quidem simul & semel esse identificata actibus liberis oppositis volitioni & nolitioni mundi, sit tamen necessarium, alterutri identificari, & per consequens prout identificata vni sit sine altera.

355. Contra hoc vrger Arriaga n. 73. In Trinitate solummodo sub reduplicatione est verum dicere: *Natura divina ut in Patre, est separata à Filiatione*; non tamen absolute sine vlla reduplicatione: at verò in nostro casu non tantum sub reduplicatione, sed sine illa est verum dicere: *Natura divina defacto est separata à nolitione mundi*: ergo est disparitas. R. In re ipsa, & antecederet ad omnem conceptum, nullam esse disparitatem aliam, quam quòd natura divina defacto non identificetur nisi volitioni, identificetur verò tribus Personalitatibus, & ad hoc discrimen exprimendum solemus adhibere reduplicationem: ceterum etiam in nostro casu semper subintelligitur reduplicatio. Natura enim divina non est per se ipsam, sed formaliter per volitionem separata à nolitione. Quare, ut bene advertit P. Aldrete, Nolito mundi non deficit ab existentia per recessum à Deo, sed per accessum ad Deum; hoc est, deficit ab existentia per ipsam volitionem, quae est accessus ad Deum. De reliquo nobis satis est, quòd quia natura divina à parte rei in aliquo sensu reduplicativo est separata ab eo quod cum illa identificatur, ideo non fit evidenter absurdum dicere, quòd natura divina defacto sit separata ab aliquo cum quo posset identificari. Immo fortè quis hoc facilius caperet quam illud: sicut enim facilius capimus (utpote quotidianum) aliquid esse separatum ab eo cum quo posset vniri, quam capiamus, aliquid esse separatum ab eo in sensu reduplicativo, cum quo est actu vnium, ita fortè facilius quis caperet, naturam divinam esse defacto separatam ab aliquo, cum quo posset esse idem, quam capiat, esse defacto separatam ab eo, cum quo defacto est idem, est enim Identitas instar alicujus unionis. Ratio discriminis inde provenit, quòd Relationes divinae non repugnent in existentia, sed potius petant essentialiter coexistere, & ideo simul & semel illis est natura identificata; at verò volitio & nolito libera pugnant inter se quoad existentiam, quia repugnat, Deum simul velle & nolle mundum. Interim quòd in Trinitate verificatur & explicatur per reduplicationem, hoc in actibus liberis verificatur & explicatur per hypothésin, quae in ordine ad effectum formalem separationis ab actu idéficabili, aequivalet illi reduplicationi.

356. Obijcit Arriaga 3. Omne quod existit, & potuisset non existere, producitur: sed volitio mundi defacto existens, in nostra sententia non produceretur, utpote identificata naturae (non potest enim produci & productum identificari) ergo vel non potuit non existere, vel non potest identificari cum natura. R. Sicut Arriaga concedit, volitionem essentialem Dei, ut virtualiter (in ipsius sententia) distinctam ab intellectione essentiali, produci virtualiter ab eadem, ita posset in nostro casu concedere productionem virtualem.

357. Ceterum in duobus deficit Volitio mundi à creatura. Primum est, quòd nulla crea-

tura habeat necessitatem existendi, ne quidem sub disjunctione, vel in se vel in æquivalenti: volitio verò mundi habeat hujusmodi necessitatem, ut vel existat in se, vel in æquivalenti, hoc est in nolitione, quæ est æquæ sufficiens ad verificandum liberum exercitium divinæ voluntatis. Secundum est, quod omnis creatura, postquam est producta, potest destrui, & definere esse, & sic est propriè defectibilis: at verò volitio mundi postquam existit, habet necessitatem Metaphysicam semper existendi, propter immutabilitatem divinæ voluntatis.

358. Objicies 4. cum Pallav. Deus est ens carens omni defectu: atqui posse non esse Deum, est maximus defectus: ergo volitio libera mundi (quæ poterat non esse Deus) non potest identificari cum Deo: potuit enim esse imperfectior quàm musca, hoc est, potuit esse nihil. 32. Distinguendo minorem. Posse non esse Deum, est defectus, si possit esse, & non esse Deus, concedo, secus, nego minorem & consequentiam. Quod additur de musca, nihil habet difficultatis: nam quando dicitur, quod volitio mundi potuerit esse nihil, aliud non significatur, quàm quod potuerit existere negatio volitionis, quæ esset formalissimè ipsa nolitio mundi, existens & identificata cum Deo, quæ proinde esset infinites melior quàm musca: ergo volitio mundi tam secundum suum esse, quàm secundum suum non esse est infinites perfectior musca: quia volitio & nolitio mundi sunt realiter ejusdem perfectionis, utpote habentes eandem essentiam divinam, ad cujus infinitam perfectionem pertinet esse necessariam simpliciter quoad conceptum suum absolutum, & simul esse liberam cum sola necessitate ex suppositione quoad conceptum respectivum connexum cum creaturis.

359. Objicies 5. ex eodem Authore. Illud, quod à Deo ipso potest contemni & respui, non potest esse Deus, sed est dignum odio abominationis: sed terminationes liberæ virtualiter distinctæ ab essentia divina, possent à Deo contemni, saltem qualibet determinatè spectata. Ergo &c. 32. Distinguendo majorem: quod potest à Deo respui secundum se, ut quod, & ratione sui, & secundum esse, quod haberet si existeret, concedo majorem, quod non ratione sui, sed potius cujus oppositum est id, quo aliquid aliud respuitur, nego majorem, & eodem modo distinctà minorem negatur consequentia. Explico. Nolitio mundi si existeret, esset id quo contemneretur mundus ratione sui, non autem quo contemneretur volitio mundi: sic etiam volitio mundi est id quo amatur mundus, non autem quo contemnitur nolitio mundi, in quam nullo modo tendit.

360. Objicies 6. ex eodem. Virtualitas volitionis haberet esse ex beneficio & liberà voluntate Dei: ergo esset creatura. Per hoc enim Patres damnavant opinionem Arij, quod Filius procederet à Patre per voluntatem liberam, quia sic non esset ens necessarium, sed creatura. 32.

Negando sequelam, quia ut dictum est, illæ formalitates tantum se habent ut quo: liberalitas autem exercetur erga mundum. Deinde non accipiunt à Deo esse distinctum ab ipso esse Dei. Quoad hæresin Arianam responder P. Salas 1. 2. rr. 3. disp. 1. s. 8. §. ad 2. Confirm. hæreticos sensisse, Filium & Spiritum S. procedere liberè à Deo in tempore, & cum distinctione essentiali, & ideo potuisse has personas verè esse creatas, & admittebant posse destrui post sui productionem.

361. Objicies 7. Illa non distinguuntur inter se virtualiter intrinsecè, quæ non distinguuntur realiter in vno tertio; sed Essentia divina secundum se, & volitio libera mundi non distinguuntur realiter in tertio. Nullum enim tertium potest assignari, à quo alterutra illarum realiter distinguatur, cum utraque sit omnibus tribus Personis communis: ergo &c. 32. Negando minorem. Nam volitio mundi realiter distinguitur à nolitione mundi tanquam conceptus objectivus existens à non existente sibi opposito & secum impossibili, quæ est major oppositio quàm oppositio relativa Producentis & Producti.

362. Dices. Si separatio quoad existentiam sufficit ad distinctionem realem, sequitur, quod etiam Essentia divina realiter distinguatur à nolitione mundi, quia nolitio mundi non existit, Essentia divina existit: atqui quæ semel realiter distinguuntur, nunquam possunt, aut potuissent esse idem: ergo si existeret nolitio mundi, non identificaretur essentia divina: 32. Distinguendo majorem. Essentia divina distinguitur realiter à nolitione mundi, si essentia divina consideretur præcisa à volitione mundi, nego majorem, sic enim considerata præcindit ab identitate nolitionis æquè ac volitionis: Si consideretur ut habens volitionem, concedo majorem, & hoc aliud non est, quàm distinguere realiter in tertio.

363. Objicies 8. Si volitio mundi esset virtualiter distincta ab essentia divina, tunc ut virtualiter distincta exigeret identificari cum essentia divina: sed hoc dici non potest, ergo. Probat minor. Exigentia identitatis cum Deo est perfectio infinita, & simpliciter simplex: sed volitio ut virtualiter distincta ab essentia divina, non potest esse perfectio simpliciter simplex, nulla enim perfectio simpliciter simplex potest ab altera virtualiter intrinsecè distinguere, quia non possunt distinguere realiter in tertio: ergo volitio mundi ut virtualiter distincta non exigit identificari cum Essentia divina.

364. Hoc argumentum, sicut & alia quædam, quæ ideo hic prætermitto, non pugnant specialiter contra volitiones liberæ, sed etiam contra Personalitates, ut patet. Breviter interea responderi potest cum P. Esparza q. 22. ad 2. a. 2. distinguendo sequelam: exigit identificari exigentia ipsius Dei, seu ratione ipsius Deitatis, concedo sequelam, exigentia contradistincta ab ipsa Deitate, nego sequelam. Ratio est, quia Essentia di-

tia divina prout virtualiter distincta, præcedit ipsam terminationem, & exigit indeterminate identitatem sui cum alterutra terminatione, volitione vel nolitone, quæ exigentia est quasi acti-va ex parte Divinitatis, ex parte verò terminationis est quasi passiva.

Et hæc sunt, quæ mihi pro hac & contra hanc sententiam occurrunt: in qua quidem sententia minus periculi mihi esse videtur errandi in re ipsa, plus verò periculi errandi in modo loquendi, quam sit in sententia Aureoli.

CONTROVERSIA II.

An inter decreta libera defacto existentia, intercedat aliqua distinctio virtualis intrinseca, vel sola distinctio rationis ratiocinata.

PRIMA, & antehac communis sententia, ponit distinctionem virtuales intrinsecam inter decretum indifferens concurrendi ad actus oppositos, & inter decretum decernens determinatè & prædefinitivè seu prædestinativè gloriam: item inter hoc ipsum decretum prædefiniens, & inter decretum executionis, quo dicunt DEVM decernere Gloriam ut præmium meritum ex prævisis meritis, ut absolute existuris, quod proinde decretum sit quasi effectus meritum ut futurorum, cum e contra decretum prædefiniens sit causa eorundem meritum; sicque putant de his decretis verificari contradictoria.

Hæc sententia seminarium fuit infinitorum & inextricabilium argumentorum, quæ causa fuit, ut in expeditiore via investiganda recentiorum industria defudaret, felici, ut mihi persuasissimum est, eventu. Vnde

366. Secunda sententia est, nullam dari distinctionem virtuales intrinsecam inter decreta libera DEI. Primus hanc sententiam, quod sciam, tradidit P. Martinus Esparza de Incarn. q. 15. & 1. p. q. 27. citans pro eadem Capreolum, Okamum, Gabr. probant eam rationibus à priori, quæ ingeniosæ sunt, sed ab adversariis, meo quidem iudicio eludi diversimodè possent: neque plus evincunt, quam quòd DEVS decreto prædefinitivo omnia attingat, quod ex adversariis aliqui non negarent: sed non evincunt, quòd non possit subsequi decretum executionis, prout Card. de Lugo & alij affirmant. Ego itaque in probanda hac sententia utar argumentis particularibus, pro quorum faciliore intelligentia,

367. Recolendum est. 1. Ex dictis (frustra contranite P. Aldrete) distinctionem virtuales intrinsecam non posse intercedere nisi inter attributa quæ aliquo modo distinguuntur realiter in tertio, ut superius declaratum est.

368. Observandum est. 2. Impossibile esse, ut duo decreta, ex suo modo tendendi prout

sus ab invicem inseparabilia, sint realiter distincta in vno tertio. Demonstratur. Nam illa duo decreta debent cum omnibus identificari quæ sunt in DEO, sunt enim omnia decreta omnibus personis communia, & in DEO non datur quaternitas: ergo cum quocunque est identificabile vnum, est etiam identificabile alterum, propter inseparabilitatem ab invicem; & à quacunque distinguitur realiter vnum, distinguitur & alterum: ergo neque in aliquo tertio intra DEVM, neque in aliquo tertio extra DEVM possunt realiter distinguì. Fundamentalis ergo probatio Conclusionis in eo consistit, quòd nullum liberum decretum defacto existens, sit vel fuerit separabile ab altero.

369. Observandum. 3. Ad omne decretum DEI liberum præcedere non solum scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam Scientiam Mediam, tanquam directivam & consultativam. Ratio est: quia manifesta est imperfectio & inconsiderantia, decernere aliquid, & non adhibere in consultationem omnem illam scientiam, quæ habetur penitus independentè à decreto secuturo, adeoque adhiberi vtiliter potest: hoc enim esset se exponere periculo alicujus eventus secuturi præter expectationem: atqui Scientia Media est independentens à decreto secuturo, ut apud omnes in confesso est; ergo debet adhiberi à DEO tanquam directiva decreti subsecuturi.

370. Observandum. 4. In DEO non distinguì virtualiter illos actus, quorum objecta ita se habent ad invicem, ut per similem modum volendi homo vel Angelus illa objecta posset vno indivisibili actu velle, v. g. finem & medium determinarum. Hinc in materia de Prædestinatione jam pluribus ab hinc annis docui, contra Suarez & sequaces, decretum Intentionis, quo DEVS intendit aliquem finem, obtinendum per plura media subordinata sibi quæ succedentia, non distinguì virtualiter intrinsecè à decreto executionis, saltem respectu primi medij, hoc est remotissimi à fine. Ratio est, quia in DEO non debet admitti distinctio virtualis, nisi verificentur propositiones, quæ in rebus creatis supponunt distinctionem realem subiectorum: ergo si potest volitio creata eadem & indivisibilis tendere simul in finem & medium determinatum, utique in DEO non debent poni tendentiæ virtualiter distinctæ.

371. Observandum. 5. Omnipotentiam DEI non exire in actum, nisi applicetur per decretum DEI, posito tamen decreto jam esse sufficientissimè expeditam ad producendum effectum.

372. Observandum. 6. Non omnia illa prædicata distinguì virtualiter in DEO, quæ in rebus creatis semper & necessariò distinguuntur realiter, cuius contrarium non rectè supponit P. Aldrete: hinc etsi in rebus creatis fortasse ex speciali ratione semper realiter distinguantur cognitio & volitio, in DEO tamen cognitio & volitio essentialis

tialis ne quidem virtualiter distinguuntur. Pari modo Scientia Visionis & decretum prædefiniens ne quidem virtualiter distinguuntur; quia fundamentum ex quo distinctio virtualis colligi debet, non procedit in istis. Hoc ipsum videtur dicere voluisse S. Augustinus duplici in loco. imprimis libro 1. de Prædestinat. Sanctorum cap. 10. *Prædestinatione, inquit, DEVS ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus.* deinceps libro. 2. qui est de bono perseverantiae c. 18. ubi docet, quod Apostolus ad Ephesios. 1. per *Præscientiam* intellexerit Prædestinationem seu Electionem gratiae. *Præscivit enim, inquit, reliquias, quas secundum electionem gratiae erat ipse factururus, hoc est ergo; Prædestinavit; sine dubio enim præscivit, si prædestinavit; sed prædestinasse est hoc præscivisse, quod erat ipse factururus.*

373. Observandum. 7. Non posse in Deo dari Actum Imperantem & Imperatum virtualiter distinctos. Ratio est, quia essent ab invicem omnimodè inseparabiles; & ideo non possent distingui in Tertio: & quidem quod actus imperans esset inseparabilis ab actu imperato, est evidens, alioquin posset frustrari, & esset inefficax. E contra etiam actus imperatus esset inseparabilis ab actu imperante. procederet enim essentialiter ab illa visione, quæ est virtualiter indistincta ab actu imperante: atqui non potest separari volitio ab illa cognitione, à qua procedit. Ergo &c.

374. Observandum. 8. Ad divinam Providentiam, utpote infinitè perfectam, spectare, ut vno indivisibili & virtualiter indistincto actu, attingat & ordinet omnia, quæ per totam æternitatem fuerunt & futura sunt: & huiusmodi decretum Intentionis nemo prudens negare potest: fatenturque adversarii libenter, decreto Prædefinitionis directè intendi aliquem finem ultimum, & totam seriem omnium mediorum ad illum finem conducturorum; quamvis existiment, postmodum in ordine executionis intervenire debere decreta quædam particularia rerum particularium, & quæ possent existere, etiamsi non præcessisset tale decretum Intentionis.

375. De huiusmodi decreto Intentionis loquitur sacer textus Ecclesiæ c. 21. *Omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.* Inde enim fit, inquit P. Esparza, Deum nihil constituisse, nullaquæ de re quidquam determinasse nisi mensurando, numerando, & ponderando omnia. Qui autem numerat aliquam collectionem, tum demum totam exhaurit, quando omnia & singula ejus individua vnicò & indivisibili actu attingit: quod idem procedit cum proportionem de pondere & mensura. Idem asseritur Sap. 8. *attingit à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.* Id ipsum conceptissimis verbis tradit S. Dionysius c. 7. de Cælesti Hierarchia prope finem. *Omnium, inquit, est artifex, & semper omnia componit, estque causa indissolubilis coherentiæ & ordinis omnium,*

finesque priorum cum sequentium principijs semper connectit, & vnam universi conspirationem concentumque pulcherrimè efficit. & c. 9. *Apertè, inquit, planeque docemus, vnam esse ad omnia pertinentem Providentiam.*

376. Ratione demum probatur. Voluntas debet tendere in objectum, eo modo, quo illi ab intellectu pro priori signo proponitur ut volubile; atqui tota connexio rerum omnium proponitur ab intellectu divino pro signo priore tum per Scientiam simplicis intelligentiæ, tum per Scientiam Mediam ut eligibilis, vel respuibilis: ergo &c. His observatis nunc ordine examinabimus varia genera Decretorum, in quibus est specialis difficultas.

§. I.

An possit in Deo admitti Decretum Finis, indeterminatum respectu Mediorum.

377. Suarez docuit, Deum decrevisse Decretum intentionis Gloriam Beatis, non solum antecedenter ad omne meritum visum ut absolute existurum, sed etiam cum præcisione, seu præciscindendo, an velit dare gloriam propter merita, an sine meritis, an propter hæc vel illa merita, cum his vel illis auxiliis obtinenda; & deinde Deum in posteriore signo decernere seu prædefinire hæc determinata merita, per hæc determinatè auxilia, quæ per Scientiam Mediam videri futura congrua. Quæ duo decreta si darentur, essent virtualiter intrinsecè distincta: nam primum esset separabile à secundo, & conjungibile cum alio Decreto, decernente gloriam sine meritis, vel per alia merita & auxilia.

378. DICO 1. Implicat huiusmodi Decretum indeterminatum in Deo. Probatur. Tunc solum potest quis prudenter elicere intentionem efficacem finis, præciscindendo adhuc à mediis determinatis, quando necdum habet præsentem omnem scientiam requisitam aut idoneam ad eligendum hoc medium præ illo: atqui Deus habet antecedenter ad omne Decretum præsentem omnem Scientiam idoneè directivam ad eligenda determinatè media: Ergo &c. Minor patet. Major probatur. Qui enim adhuc suspendit determinationem mediorum, ideo suspendit, quia vult adhuc melius considerare diversitatem mediorum, & quænam præ alijs expediant: ergo ideo in intentione finis præciscindit à medijs, quia necdum adhibuit omnem considerationem & Scientiam, ad eligendum hoc medium præ alio idoneam.

Ad argumentum quo solet huiusmodi decretum probari, respondebimus in Tractatu de Prædestinatione, Cap. 5. Contr. 2. §. 6.

§. 2. An

§. II.

An decretum concurrenti cum causa secunda necessaria ad effectum, virtualiter intrinsece distinguatur à decreto, quo ipsa causa est producta.

379. Affirmativa est communis persuasio: nihil enim in scholis receptius, quàm quòd Deus visà causa moveatur ab ipsius exigentia ad concurrentem cum causa ad effectum, & quidem decreto libero, ita vt non obstante priore decreto, quo Deus decrevit producere causam, posset Deus in posteriori signo nolle concurrere cum causa, nec ejus exigentiam attendere.

380. Hæc sententia multiplicat decretorum virtutem distinctionem in infinitum. Tor enim debent actu esse decreta virtualiter ab invicem distincta, quor sunt successivè futuri effectus per totam æternitatem: sed sunt futuri finiti in infinitum: ergo jam ab æterno darentur infinita decreta virtualiter ab invicem distincta; quod quidem ego non minùs reputo impossibile, quàm infinitum categorematicum, constans numero reali. Sed hoc dissimulato,

381. DICO. 2. Implicat hujusmodi decretorum virtualis distinctio. Probatur. Decreta, quæ non sunt ab invicem separabilia, non possunt ab invicem virtualiter distinguì: sed decretum producendi causam physicam necessariam quod defacto datur, est inseparabile à decreto concurrenti cum eadem ad effectum (si ponamus Deum defacto concurrere) Ergo. Major est jam probata superius, observatione, 2. vbi ostendimus, non posse realiter distinguì in tertio, quæ nullo modo sunt separabilia, quæ tamen distinctio in tertio ad virtutem distinctionem requiritur eo modo, quo suprà declaratum est.

Minor verò probatur ex dictis. In signo priore, priusquam Deus decernat producere causam, v. g. ignem A. habet jam omnem scientiam requisitam & idoneam ad consultandum de producendo vel non producendo effectum: ergo non potest decernere productionem causæ, suspendendo adhuc arbitrium, & præscindendo, an velit concurrere ad effectum: ergo jam per ipsum decretum causæ ad minimum intendit effectum: ergo decretum producendi causam, est essentialiter connexum cum decreto producendi effectum; & sic constat minor quoad primum membrum, &

382. Confirmatur ad hominem. Nam si decretum concurrenti ad effectum, est decretum à priori distinctum, & formaliter liberum, tunc in sententia adversariorum debuit hoc decretum per scientiam mediam prævideri futurum sub conditione: si causa decernatur: ergo scientia media de hoc conditionatè futuro decreto dirigit decretum producendi causam: ergo decretum producendi causam habet essentialem connexionem cum scientia media de secuturo effectum: ergo etiam cum consecutione effectus.

383. Jam verò alterum membrum probatur, nempe decretum concurrenti cum causa, esse connexum cum decreto producendi causam. Decretum concurrenti cum causa procederet (vt putant adversarij) ex cognitione causæ existentis: sed hæc cognitio causæ existentis est virtualiter intrinsece indistincta ab ipso decreto producendi causam, vt supradictum est: ergo decretum concurrenti cum causa, est essentialiter connexum cum decreto producendi causam.

384. Hinc ulterius infertur, hoc secundum decretum, si daretur eo modo quo volunt adversarij, non fore formaliter liberum. Si enim esset formaliter liberum, posset Deus, nolendo concurrere cum causa, impedire decretum prædefinitivum seu intentivum effectus, vt fatentur adversarij: sed hoc est impossibile, quia decretum concurrenti cum causa pendet immediatè ab illo ipso decreto prædefinitivo, vt pote virtualiter indistincto à visione causæ vt existentis & exigentis concursus: impossibile autem est, per exercitium liberum impediri cognitionem à qua dirigitur, & essentialiter pendet, vt per se notum est.

385. Declaratur magis. Cognitio directiva actus liberi, debet esse conjungibilis cum actibus oppositis, hoc est, cum volitione & nolitione: sed in nostro casu cognitio directiva decreti concurrenti cum causa, non esset conjungibilis cum nolitione concurrenti: ergo. Major est certa. Minor probatur. Cognitio illa esset virtualiter indistincta à decreto intendente ipsum effectum: sed hoc decretum est inconjungibile cum nolitione concurrenti, alioquin posset frustrari: ergo nec cognitio immediatè directiva decreti concurrenti cum causa, esset conjungibilis cum nolitione concurrenti: Ergo dicendum, hæc duo decreta, ob mutuam inseparabilitatem, esse virtualiter indistincta ab invicem, quod erat probandum.

386. Probatur Conclusio, 2. Suprà, cum ageremus de Scientia Media, §. ultimo, probavimus, non dari in Deo Scientiam Mediam suorum decretorum vt sub conditione futurorum, eò quòd esset, & non esset impedibilis, esset, & non esset directiva &c. atqui si decretum concurrenti cum causa esset virtualiter distinctum à decreto producendi causam, & simul esset formaliter liberum, necessarium esset, vt per Scientiam Mediam prævideretur, quia ejus prævisio esset requisita ad dirigendum decretum producendi causam, ne alioquin Deo accideret aliqua non prævisà conjunctio. Ergo &c.

387. Constat ergo, Omnipotentiam Dei, quæ est virtualiter indistincta à voluntate Dei, applicari sufficientissimè per vnum indivisibile decretum ad producendam causam & effectum cum sua physica dependentia à causa.

388. Cæterum, quia noster operandi modus aliter se habet, propter realem distinctionem cognitionis à volitione, & propter vtriusque variationem,

riationem, alijs & alijs objectis intercurrentibus, & propter nostrarum potentiarum limitationem, hinc fit, quod aliter etiam concipiamus & ordinemus operationes divinas, quam revera se habeant; & huic etiam modo concipiendi accommodamus modum loquendi, prout etiam ipsa S. Scriptura facit, dum DEVM introducit loquentem, quasi aliquid de novo sciret: *Nunc scio, quod timeas DEVM: Videbo an verus sit clamor, &c.* sed de hoc infra.

389. Itaque Ordo ille decretorum non est intrinsecus DEO, sed merè extrinsecus. Nec tamen contemnendus est loquendi modus accommodatus huic ordini, quia servit ad expeditiorem apprehensionem divinorum decretorum, sicut serviunt picturæ rerum spiritualium, licet aliter, ac res se habent, representent. sufficit enim quod se ita habeant modo eminentiore, ut etiam notavit P. Esparza.

§. III.

An concursus DEI indifferens in actu primo, determinandus à causa libera, virtualiter intrinsecè distinguatur à decreto ponendi ipsam causam in actu primo proximo expeditam, & an illud decretum sit liberum.

390. DICO. 3. Concursus DEI indifferens in actu primo (quid ille sit videbimus) determinandus à causa secunda libera, debet virtualiter intrinsecè distinguari à decreto, quo decernitur liberè ipsa existentia causæ liberæ. Probatur ex dictis. Decretum decernens existentiam causæ creatæ liberæ, non est indifferens, sed determinatè connexum cum tali determinata operatione causæ liberæ, v. g. cum consensu: quia decretum hoc est ipsissimum decretum prædefinientis consensus, & procedit ex Scientia Media de consensu, decreti directiva: Econtra concursus indifferens & determinabilis à causa creatæ, non est cum consensu determinatè connexus, sed coniungibilis cum dissensu: ergo concursus indifferens est separabilis à decreto prædefiniente consensus, & coniungibilis cum decreto permissivo dissensus: ergo distinguuntur virtualiter intrinsecè. Magna difficultas est, quam ab alijs non invenio satis animadvertitam, an iste concursus in actu primo indifferens, seu indifferenter oblati, sit aliquod decretum liberum, & in quo signo collocandus.

391. Communissima hætenus persuasio fuit, esse decretum formaliter liberum, & ponendum esse in signo posteriore, post visam existentiam causæ liberæ, proximè expeditam ad operandum.

392. DICO tamen. 4. Repugnat huiusmodi decretum liberum in tali signo ponendum. Probatur. Si daretur huiusmodi decretum, procederet, & dirigeretur à cognitione divina causæ creatæ ut existentis, & exigentis concursum indif-

ferentem. atqui hac ratione jam non esset decretum indifferens, sed determinatè connexum cum illo ipso actu, cum quo esset connexum ipsum decretum prædefinientis actum, & decernens existentiam causæ: ergo repugnat; quia esset & non esset indifferens. Majorem admittunt adversarij. Minor probatur ex dictis. Visio causæ creatæ ut existentis, est virtualiter ipsum decretum ponendi causam, essentialiter procedens ex Scientia Media de actu hominis futuro, & prædefinientis eundem actum, ut jam sæpius dictum est: atqui omne decretum habet essentialiter connexionem cum cognitione sui directiva: ergo decretum offerens concursum in posteriore signo, esset determinatè connexum cum decreto prædefiniente: ergo etiam cum actu prædefinito: ergo non esset indifferens & coniungibile cum actu opposito.

393. Hinc ulterius deducitur. 1. quod huiusmodi decretum esset & non esset separabile à decreto prædefiniente actum. 2. esset, & non esset liberum. Esset quidem liberum ex suppositione: non esset autem liberum, quia procederet ex cognitione essentialiter connexa cum determinato actu ut futuro: ergo est necessitas antecedens ut ponatur hoc decretum, sine quo actus non potest esse futurus. Probo consequentiam. Si enim stante illà cognitione, posset non poni hoc decretum, posset frustrari decretum prædefinientis, quod est impossibile.

394. DICES. Ponatur ergo hoc decretum in anteriore signo, ante decretum prædefinientis, seu ante decretum existentie causæ; non quidem absolutum (repugnat enim, velle concurrere absolutè cum causa, & tamen adhuc esse liberum pro signo posteriore, ad decernendam vel non decernendam existentiam causæ) sed conditionatum, quasi dicat: *Volo concurrere indifferenter, si decrevero existentiam causæ.* Respondet, hoc etiam repugnare. quia huiusmodi decretum liberum deberet dirigi à Scientia Media de consensu futuro sub conditione, si existat causa: ergo imprimis sequitur adhuc, quod non esset indifferens ut coniungatur cum dissensu: deinde esset insuper nugatorium: diceret enim: quia video quod si existet causa, existet etiam consensus, decerno concurrere indifferenter, etiam ad dissensum, si existet causa.

395. Ex his apparet, non posse poni decretum indifferens in signo posteriore, post Scientiam Mediam. Vtrum autem defendi possit, & ex quo fundamento, huiusmodi decretum disjunctivum & conditionatum ante Scientiam Mediam, paulò post aperiā considerationem meam, quam quidem sine Authore concepi, vidi tamen postmodum alijs placuisse. Nunc

396. DICO 5. Supposito quod Scientiam Mediam nullum decretum disjunctivum & conditionatum præcedat, concursus indifferens probabiliter aliud non est, quam ipsa Omnipotentia Dei, seu voluntas Dei necessaria, præcedens virtualiter

virtualiter omne Decretum liberum, & omnem Scientiam Mediam; estque voluntas æquivalenter conditionata & necessaria, vt, si existat causa creata libera, instructa cognitione indifferente ad operandum & non operandum, sequatur necessarium alteruter actus ex oppositis. Conclusio deducitur ex præcedentibus, & declarabitur in objectionum solutione. Dixi: *Probabiliter*. Nam infra numero 406. & seq. ostendam, quã ratione possit explicari oblatio concursus indifferents per ipsum decretum Prædefiniens.

397. Obijcies ergo 1. Non repugnat Deum suspendere omnem concursum, etiam positã causã liberã cum cognitione indifferente: ergo concursus indifferens est liber. 2. Negando antecedens. Repugnantia autem ostensa est hoc ipso quod probatum est, concursum indifferenter non posse esse decretum liberum subsequens Scientiam Mediam.

398. Obijcies 2. & difficilius. Etiam si positã cognitione indifferente, non possit non sequi aliquis actus liber, adhuc tamen causã secunda est determinanda à Deo ad individuum actus Amoris vel Odij, vt habet communior hodie philosophia: atqui hæc determinatio fit per Decretum liberum Dei: ergo contra hoc decretum militabunt omnia argumenta à nobis allata: ergo erunt nobis quoque solvenda.

399. Ad hanc objectionem, quã me diu suspensum habuit, dupliciter responderi potest. Primo, potest negari suppositum, scilicet, dari aliquam liberam determinationem & electionem vnius actus liberi creati præ alio illi simillimo, pro eodem instanti: ac proinde dici potest, quod natura cuiusvis agentis liberi, sit ex se determinata ad certum actum individuum ex duobus oppositis, & pro hoc instanti, quo habet cognitionem indifferenter circa objectum A, non sit possibilis nisi vel volitio A. vel Nolitio A.

400. Responderi potest 2. Admittendo possibilia plura individua amoris simillima, & pro eodem instanti ponibilia. Hoc inquam admisso, admittendum pariter est Decretum Liberum, offerens indifferenter concursum ad amorem A, vel Odium A. præ amore B. vel odio B. quod erit Decretum disjunctivum.

401. Quia verò à nobis ostensum est, huiusmodi decretum non posse esse in posteriore signo post Scientiam Mediam, ideo dicendum est, hoc Decretum esse disjunctivum conditionatum, præcedens ipsam Scientiam Mediam, & conjungibile tam cum Scientia Media de consensu, quàm cum Scientia Media de dissensu. Hoc autem est ulterius declarandum.

402. DICO itaque 6. Potest in Deo admitti Decretum disjunctivum conditionatum, quo Deus antecederet ad omnem Scientiam Mediam liberè dicat: Si Petro decrevero talem actum primum proximum amandi vel odio habendi, tunc concurrat tantum vel ad actum amoris A. vel ad actum odij A. Hoc decretum est con-

ditionatum, nihil absolute decernens, & conjungibile tam cum decreto producendi aliquid, quàm cum decreto nihil producendi. Præterea hoc decretum determinat quidem Petrum ad individuum A. præ individuo B. sed non determinat ad amorem A. præ odio A. hanc enim determinationem relinquit libertati Petri.

403. Quod autem hoc Decretum sine vlllo inconvenienti dicatur præcedere omnem Scientiam Mediam, sic declaratur.

404. Illud Decretum debet præcedere Scientiam Mediam, quod est Fundamentum Scientiæ Mediæ; sed decretum determinans ad individuum actus, salvã libertate quoad speciem, est Fundamentum Scientiæ Mediæ: ergo debet præcedere Scientiam Mediam. Probatur minor. Illud decretum est Fundamentum Scientiæ Mediæ, quo non præcedente non potest Scientia Media affirmare suum objectum. sed illo decreto non præcedente non potest Scientia Media affirmare suum objectum: ergo &c. Major est clara. Minor probatur. Quamdiu non intelligitur facta determinatio ad individuum actus, tam diu Scientia Media non potest affirmare suum objectum; sed non posito decreto determinante ad individuum actus, non est facta determinatio ad individuum actus: Ergo &c. Major probatur. Nondum factã determinatione ad individuum, non potest Scientia Media videre causã secundam sub conditione operantem, & se ad speciem determinantem: hæc enim operatio debet esse non solum quoad speciem, sed etiam quoad individuum determinata: atqui Scientia Media videt causã secundam se quoad speciem determinantem, & in aliquo determinato individuo operantem: ergo non posito illo Decreto, non potest in Deo dari Scientia Media: ergo à primo ad ultimum, illud decretum est fundamentum Scientiæ Mediæ, debetque illam præcedere.

405. Denique Decretum hoc habet aliquid de libero, & aliquid de necessario. Liberum est, quia Deus liberè eligit individuum A. vtriusque speciei oppositæ, præ individuo quocunque ex infinitis possibilibus: Necessarium est hoc decretum, quia Deus est ex sua natura necessitatus, ad fundandam Scientiam Mediam, sine quã non posset exercere suam providentiam in producendis vel non producendis creaturis; adeoque est necessitatus ad offerendum concursum indifferenter, cum determinatione ad individuum. Sicut in productione mundi fuit quidem liber ad producendum in hoc vel illo spatio imaginario, necessitatus tamen ad producendum in aliquo spatio, supposito quod veller producere.

406. Postquam hæc in scholis tradideram, alius, & tertius modus occurrendi præsentis difficultati mihi incidit. Visum est inquam, absque decreto disjunctivo præcedente Scientiam Mediam, per solum Decretum prædefiniens posse explicari determinationem ad individuum, & oblationem concursus indifferents. Conatus sum

sum hoc declarare satisfaciendo utrunque duabus objectionibus, quæ obfistere videbantur: Prima erat, quia Decretum prædefinientem actum, v. g. consensum, non est indifferens ad dissensum: atqui determinatio ad individuum debet esse Decretum indifferens, & coniungibile etiam cum dissensu, alioquin non esset tantum determinatio ad individuum, sed etiam ad speciem. Secunda, quia non apparet, quomodo Scientia Media possit exire in actum, & videre consensum sub conditione futurum, nisi præsuppositâ determinatione ad individuum.

407. Ad utramque hanc objectionem videtur responderi posse, oblationem concursus indifferens, non debere esse formalem, sed sufficere radicalem seu virtualem, & hanc contineri in Decreto prædefiniente consensum. Ostendo. Scientia Media videt independentem ab omni deceto præcedente, quod si Petrus haberet actum primum proximum A. nullum poneret dissensum, adeoque neque dissensum A. si hic solus illi possibilis esset, nec B. si hic solus esset possibilis, & sic de cæteris. Et hoc videndo, videt Deus hoc ipso, quod Petrus poneret vel consensum A. si hic solus illi possibilis esset, vel consensum B. si hic solus possibilis esset, & sic de cæteris. Ratio est, quia est metaphysicè necessarium & evidens, quod si Petrus consentiret per consensum A. si hic solus possibilis esset, pariter consentiret per consensum B. si illi non A. sed B. possibilis esset, eò quod Petrus non eligat inter A. & B. hoc est inter duos consensum omnino simillimos: & hoc sensu sine ullo inconvenienti potest admitti, quod Deus videat consensum hominis sub prædicato specifico, seu disjunctivè, quin videat determinatè ponendum consensum A. præ consensu B. quia nondum facta est vlla determinatio ad A. potius quàm ad B. & tamen conditionata positio vnius, si ille solus possibilis esset, arguit conditionatam positionem alterius, si alius solus possibilis esset.

408. Hac ergo Scientiâ Mediâ positâ, potest Deus per Decretum prædefinientem consensum decernere actum primum proximum A. intendendo actum secundum seu consensum A. nolendo scilicet existere vllum alium actum præter A. in quo deceto continetur virtualiter sub conditione Decretum oppositum de non admitendo ullo dissensu, nisi dissensu B. si Deus per Scientiam Mediam prævidisset, quod Petrus habens actum primum proximum A. esset dissensus modo paulò antè explicato. Ratio est, quia in Decreto præsentè verificatur illa conditionalis determinatio, quæ à Deo poneretur ad dissensum B. si Petrus prævisus fuisset non positurus consensum. Cum ergo in hominis potestate sit, ut existat Scientia Media de dissensu, hoc ipso est in illius potestate, ut hic & nunc habeat concursum determinatum per decretum permissivum, seu negativè prædefinientem dissensum. Hanc considerationem alijs examinandam relinquo, quam a-

liqui moderni in suis prælectionibus jam amplexi sunt.

§. IV.

An Causa causalitas causa Moralis arguat Decretum virtualiter intrinsecè distinctum à Decreto causante ipsam causam Moralem.

409. Hoc est alterum fundamentum, quo plerique moventur, ad ponenda Decreta virtualiter distincta. Videtur enim penitus inexplicabilis causalitas meriti in præmium (eadem est ratio de precibus aliquid impetrantibus) nisi intercedat Decretum, quo decernatur præmium ob meritum, vel ob preces viles. & hoc decretum ponunt aliqui formaliter liberum, aliqui ponunt necessarium, & ajunt esse actum imperatum à Decreto prædefiniente ipsum meritum.

410. DICO 7. Implicat hujusmodi Decretum necessarium, quod habeat rationem actus imperati pro posteriore signo. Conclusio jam est superius probata Observatione. 7. Et nunc declaratur in exemplo. v. g. Deus decernit Petro Gloriam propter sua merita; in quo casu ponunt adversarij duo Decreta: Primum vocant *Decretum intentionis*, immediatè procedens ex Scientia Media, quâ Deus videt: si Petrus haberet illuminationem A. eliceret tale meritum: hac inquam Scientiâ Mediâ positâ, ajunt, Deum elicere hoc decretum: *Ad obtinendam Petro gloriam decerno ejus existentiam & illuminationem A. & quia sum visurus meritum, volo tunc eo viso decernere gloriam Decreto executionis.* Ita quidam, qui Decretum executionis defendunt tanquam actum necessarium & imperatum, qui nimirum non potest non sequi, alioquin frustraretur actus imperans.

411. Hac tamen doctrina non potest subsistere. Nam actus decernens immediatè gloriam, procederet ex visione meriti: sed visio meriti est virtualiter indistincta à deceto prædefiniente, seu ab actu imperante, ut supra probatum est: ergo procederet immediatè ex ipso actu imperante: ergo actus decernens gloriam esset essentialiter connexus cum actu imperante ipsum: atqui econtra actus imperans etiam esset essentialiter connexus cum illo deceto, tanquam actu imperato: ergo essent actus mutuo connexi & ab invicem inseparabiles: sed actus ita connexi non possunt virtualiter ab invicem distingui, quia non possunt distingui realiter in tertio: ergo decretum præmians non potest esse actus imperatus necessarius, ut ponebant adversarij.

412. Alij, ut dixi, ponunt Decretum gloriæ viso merito, esse formaliter liberum, quod sic concipiunt & ordinant. Deus, inquit, non solum videt per Scientiam Mediam, quod, si Petrus haberet auxilium A, esset positurus meritum, sed etiam videt per Scientiam Mediam: si Petrus poneret tale meritum, ego liberè decernerem illi gloriam viso illo merito. Hac duplici Scientia

Scientiâ Mediâ suppositâ, dicunt, Deum elicere decretum Prædestinationis quo dicat: *Ad obviandum Petro gloriam, decerno illi auxilium A.* Hoc decretum Prædestinationis erat impedibile non solum à Petro, sed etiam ab ipso Deo, si nempe etiam visio merito noluisse dare gloriam. Verum hæc omnia corrumpunt ex dictis.

413. DICO itaque 8. Repugnat hoc Decretum liberum prævisum per Scientiam Mediâ, & subsequens ad decretum prædefinienti præmiû, atque ad visionem meriti. Probatur 1. Nullum decretum Dei potest esse objectum Scientiæ Mediæ, ut supra probatum est ex eo, quod omne decretum posterius Scientiâ Mediâ, debeat dirigi à Scientiâ Mediâ præcedente, à qua etiam dirigeretur decretum oppositum: nullum autem decretum potest impedire illam Scientiam à qua dirigitur: decretum autem oppositum illi, quod esset objectum Scientiæ Mediæ, posset illam impedire; quæ omnia superius probata sunt: atqui decretum præmiij esset objectum Scientiæ Mediæ, ut isti Authores docent: ergo repugnat. Probatur 2. Hoc decretum procederet ex visione meriti, ut ponunt adversarij: sed visio meriti est virtualiter etiam ipsum decretum prædefinienti præmiû: ergo Decretum executionis esset essentialiter connexum cum decreto prædefiniente præmiû: atqui cognitio ex qua procedit decretum, est inimpedibilis per oppositum decretum, quia etiam decretum oppositum per eandem cognitionem dirigeretur: ergo decretum prædefinienti esset inimpedibile per decretum oppositum decreto executivo præmiij: cum tamen adversarij velint esse impedibile per decretum oppositum decreto executivo præmiij, quia, ut retulimus, supponunt, quod Deus etiam visio merito, posset negare præmiû, quia liberè præmiat actum.

414. Probatur 3. Daretur inter decretum prædefinienti & decretum executivum mutua inseparabilitas & connexio: ergo non distinguuntur inter se virtualiter: ergo non potest vnum poni ante visum meritum, & alterum post visum meritum. Antecedens probatur. Nam decretum prædefinienti præmiû esset connexum cum decreto executivo, non minus quam cum ipso consensu & merito Petri, utpote procedens ex Scientiâ Mediâ utriusque, & hoc concedunt adversarij. Rursus decretum executivum præmiij, esset etiam essentialiter connexum cum decreto prædefiniente, utpote procedens ex visione meriti, virtualiter indistinctâ à decreto prædefiniente: ergo &c.

415. Conclusiones hucusque positæ contra multiplicantes Decreta, & virtualiter distinguentes decretum intentionis à decreto executionis, sunt ad mentem S. Thomæ q. 19. a. 5. ubi disputat, an aliquid ut volitum possit Deo esse ratio volendi aliud, & in corpore sic concludit: *Sicut in Deo intelligere causam non est causa intelligendi effectus, sed ipse intelligit effectus in causa, ita velle finem non*

est ei causa volendi ea quæ sunt ad finem, sed tamen vult ea quæ sunt ad finem, ordinari ad finem. Vult ergo, NB. hoc esse propter hoc; sed non propter hoc vult hoc. Negat ergo S. D. subordinationem decretorum divinarum, & vnius ad alterum præsuppositionem, quæ tamen asseritur ab adversarijs.

§. V.

Solvuntur Objectiones.

416. Objicitur 1. Ex vltima conclusione sequitur, meritum & preces non esse causam moralem præmiij aut doni impetrati: quia non intercedit inter meritum & præmiû vlla causalitas. Non quidem causalitas physica, tum quia sic esset causa physica; tum quia meritum sæpe tempore præcessit præmiij collationem: sed neque intercedit causalitas moralis. Nam causalitas moralis aliud non est, quam quod aliquid ut existens moveat causam physicam ad operandum, sicut mandatum Domini movet servum ad laborandum: atqui in nostra sententia meritum non movet ut visum, ut Deus conferat præmiû: Vno verbo, non causat præmiû mediante decreto divino, quo modo hætenus causalitas moralis semper explicata fuit, ergo meritum non est causa moralis præmiij; & sic denique nec Sacramenta erunt causa moralis gratiæ, nec merita Christi erunt causa nostræ Iustificacionis, quæ omnia sine errore dici non possunt: ergo fatendum est, quod decretum executionis procedat ex visione meriti: ergo est virtualiter distinctum ab intentione præmiij, nam hæc est causa prædefinitiva meriti: ergo est prior merito. Non potest autem non distingui virtualiter decretum quod est prius, à decreto quod est posterius merito.

417. Respondeo, negando, quod de ratione generica causæ moralis sit, causare effectum mediante cognitione & volitione causæ physica. Dicitur enim A. causare moraliter B. ideo, quia per ordinationem & intentionem causæ physica connectitur A. taliter cum B. ut in æstimatione communi perinde sit, ac si illud physicè causaret, vel physicè moveret causam physicam ad producendum B. sive deinde illa connexio proveniat ex vna indivisibili intentione utriusque, sive ex volitione præsupponente cognitionem existentiae ipsius B.

418. Et licet in humanis plerumque contingat, ut causa moralis ut jam existens, moveat causam physicam ad operandum, posset tamen etiam aliter se res habere, salva denominatione causæ moralis. In exemplo. Si ego per divinam revelationem cognoscerem, quod si Petro darem gladium, esset crastino die pugnaturus & victurus hostem patriæ, possem hodie vno indivisibili actu sic statuere: *Do tibi gladium ut cras pugnes & vincas hostem; & propter dignitatem victoriæ, volo ut vesperi sis dominus mei fundi.* hoc casu etiam si nulla intercederet amplius cognitio aut

volitio, ad quam moverer à victoria viſa, vt vellem fundum eſſe Petri, adhuc Petrus fieret dominus fundi, & omnium iudicio rectè diceret, ſe fundum accepiſſe in præmium victoria.

419. Hoc modo Decretum divinum in ſe indiviſibile, ordinans tamen prædeſinitivè meritum ad præmium, propter intrinſecam ſuam proportionem & dignitatem, quam Deus cognoscit per Scientiam ſimplicis intelligentiæ, adjutus inſuper à Scientia Media de conſenſu ſub conditione futuro, atque ita volens complexum ex merito & præmio, vt ex ipſo volendi modo non eſſet voliturus præmium, niſi meritum eſſet ponendum, hoc inquam modo neſcit decretum divinum meritum cum præmio, preces cum dono, vt in æſtimatione morali perinde ſit, acſi præmium phyſicè cauſaretur à merito aut precibus, vel, acſi meritum vt exiſtens objectivè moveret ad dandum præmium.

420. Obijciuntur 2. Varia Scripturæ Teſtimonia, quibus ſignificari videtur, quòd ex viſis meritis conferatur præmium. adducunt autem ex Matth. 25. verba illa: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis &c.* & illa: *Venite benedicti Patris mei, poſſidete &c.* eſurivi enim & dediſti &c. & ex Jacobi 2. illa verba. *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni?*

421. R. In his textibus plus non contineri, quàm quòd merita ſint cauſa moralis præmij, ſed nullus dicit, quòd vt exiſtentia moveant Deum: Illud vtrò concedimus, hoc poſterius negamus. Deinde textus allati loquuntur de Chriſto homine, in quo facilè poſſunt illi actus, etiam realiter diſtincti, admitti. Denique priores duo textus probarent, quòd Deus primùm in tempore decerneret gloriam, ſi in omni rigore intelligendi eſſent: dicitur enim in parabola: *Poſt multum verò temporis venit dominus, & poſuit rationem cum eis.*

422. Apparentius afferri poſſent illi textus, quibus dicitur Deus exaudire noſtras preces, reſpiciete noſtra merita, audiviſſe clamorem &c. R. tamen, actus divines proponi nobis in S. Scriptura accomodatè ad modum quo ſolemus illos inſtar noſtrorum actuum concipere: & ideo etiam proponuntur, quaſi Deus primùm in tempore huiusmodi actus eliceret: *Nunc ſcio, quia times Deum. Descendam & videbo: exaudivi te etiam hac vice &c.* Sic etiam tribuit Scriptura Deo oculos, pedes & alia membra. Quia ergo actus divini ſimpliciſſimi æquivalent actibus noſtris realiter diſtinctis, ideo illos ratione ratiocinata diſtinguimus, quæ tamen diſtinguendi ratio ſubſiſtit ſine diſtinctione virtuali intrinſeca, vt patet in diſtinctione graduum Metaphyſicorum.

423. Dices: Ergo quando rogo Deum, vt mihi exhibeat aliquod beneficium, reipſa perinde eſt, acſi dicerem: *Domine, peto vt ab æterno ordinaſſeris has meas preces ad talem rem mihi exhibendam.* R. In adverſariorum opinione ita re-

ſolvende erunt preces. *Domine peto vt ab æterno videris has meas preces, iſſue viſis decreveris mihi hanc rem.* Quid in hac, quaſo, mollius ac in priore? Dicendum, quòd Peticio noſtra aliud non ſit, quàm maniſeſtatio deſiderij alicujus rei, & agnitio, quòd non poſſimus illam obtinere niſi Deo tribuente: poſſet etiam intervenire reflexum deſiderium quo optemus, vt Deus ab æterno ordinaſſet noſtrum directum deſiderium ad rem deſideratam, quocunque modo fiat hæc ordinatio, quod noſtra non intereſt.

Obijci poſſet 3. Hæc cauſalis eſt vera: Ideo Deus cognoscit futura, quia decernit futura: & non econtra: ideo decernit futura, quia cognoscit futura: ergo inter volitionem liberam & viſionem futurorum intercedit diſtinctio virtualis.

424. Confirmatur. Ex SS. PP. ſuprà probavimus, Deum ideo cognoscere futuros noſtros actus liberos, quia ſunt futuri, & non econtra ideo eſſe futuros, quia Deus futuros cognoscit: atqui ſi nulla eſt diſtinctio inter viſionem & decretum liberum, non minùs erit verum dicere: ideo ſunt futuri, quia Deus futuros cognoscit; quàm verum ſit dicere: ideo ſunt futuri, quia Deus prædeſinivit vt eſſent futuri; quæ eſt veriſſima propositio: ergo admittenda eſt aliqua virtualis diſtinctio inter decretum & viſionem, & illi tribuenda prioritas.

425. Hoc argumentum non magis concludit, quàm ſi quis probaret, Intellectionem eſſentialem Dei & Volitionem eſſentialem virtualiter inter ſe diſtingui. Nam etiam hæc eſt vera: Ideo Deus ſe amat, quia ſe comprehendit, & non econtra, ideo ſe comprehendit, quia ſe amat. Vtitur quidem hoc argumento P. Aldrete ad probandam diſtinctionem virtualem inter illa primaria attributa, ſed nobis ſervit instantia contra illos, qui rectiùs negant, & hoc ſæculo prævalent. R. Illas cauſales uſurpari ſecundum diſtinctionem formalem rationis ratiocinatæ, ſicut ſecundum eandem veræ ſunt iſtæ: Deus per Miſericordiam parcit, & non per Juſtitiam, econtra per Juſtitiam punit, & non per Miſericordiam.

426. Ad Confirmationem R. vt etiam ſuperiùs notatum eſt, per illas cauſales indicare nos velle, quòd tam viſio futurorum, quàm Decretum prædeſiniens impediri poſſent per actum oppoſitum, quia pendent à Scientia Media impedibili ab illa voluntate, cujus actus prædeſinitur.

427. Obijci poſſet 4. S. Auguſtinus libro 1. ad Simplicianum q. 2. ubi exponens illud ad Romanos 9. *Vt ſecundum propositum electio Dei maneret:* ſic concludit. *Non tamen electio præcedit juſtificationem, ſed electionem juſtificationis: nemo enim eligitur, niſi jam diſtans ab eo qui rejicitur.* Reſponder ſufficienter P. Mart. Eſparza, illud Jam; non eſſe intelligendum præſuppoſitivè, in genere quaſi cauſæ efficientis, ſed formaliter in genere cauſæ formalis, quatenus ipſa electio eſt diſcretiva

discretiva electi a reiecto. Eodem modo potest explicari illud ad Romanos 8. *Quos præscivit, & prædestinavit.* Cæterum, utrumque locum explicabo in Prædestinatione, quia est celeberrimus qui affertur pro Prædestinatione Mercenaria, ex prævisis meritis; unde, quia plerique ex adversariis defendunt Prædestinationem gratuitam, illis non minus quam nobis explicandus est.

§. VI.

Ordo Signorum breviter absolvitur.

438. EX hæcenus disputatis facile est ordinem signorum virtualiter distinctorum construere, in quo cæteroque vix duo auctores conveniant, quod provenit ex supervacanea multiplicatione decretorum.

In primo itaque signo ponitur Scientia Simplicis Intelligentiæ, quæ Deus intelligit, quid sibi possibile sit, & quæ sint rationes in se naturæ rerum, quibus Deus allici potest ad aliquid extra se producendum vel non producendum. Cognoscit item, esse possible plura individua actuum liberorum in agentibus creatis; insuper cognoscit determinationem ad individuum ad se pertinere. Cognoscit insuper, in se non posse existere scientiam eventuum liberorum conditionatorum quoad speciem, nisi prius à se fiat conditionata determinatio disjunctiva ad individuum. Cognoscit denique, se esse necessitatum ad faciendum aliquam huiusmodi determinationem, ut nempe ponat fundamentum Scientiæ Mediæ, sine qua non posset habere debitam providentiam.

439. In secundo Signo, ponitur Decretum conditionatum disjunctivum, determinans individua actuum liberorum.

In tertio signo, ponitur Scientia Mediæ de consensu Petri, v. g. cum auxilio A. In quarto Signo, ponitur decretum quo Deus intendit Petri gloriam, per talem consensum & reliqua mediæ, quæ omnia ordinat à primo usque ad ultimum, nullâ amplius intercurrente aut interpolante Scientiâ Visionis, dirigente aliquod posterius decretum. Quod si alicui non arridet illud decretum disjunctivum conditionatum, potest auferre secundum signum, & absolvere omnia tribus signis.

§. VII.

Argumentum universale, quo probatur, vnicum decretum absolutum post Scientiam Mediæ admittendum esse.

440. Argumenta specialia hæcenus relata, possunt ad vnum reduci hoc modo.

Si possent admitti plura decreta absoluta, tunc vnum illorum ponendum esset in signo prioris, virtualiter distincto, & alterum in signo posterioris: sed hoc est impossibile: ergo &c. Majorem admittunt omnes. Minor probatur. Si vnum poneretur in signo prioris virtualiter distin-

cto à posteriore, tunc alterutrum deberet esse separabile ab altero, nam sine hac separabilitate non datur in decretis liberis virtualis distinctio, quia non datur realis distinctio in tertio. Atqui neutrum esset ab altero separabile, & hoc ex proprio modo tendendi in suum objectum: ergo est impossibile vnum poni in signo prioris, & alterum in posteriore. Minor probatur, primò quoad illud decretum, quod poneretur in signo prioris. Decretum primum esset decretum Intentionis ultimi finis, ordinando ad illum omnia mediæ, eo ordine quo Deus per illa finem consequi intendit: ergo hoc decretum est volitivum omnium mediorum, quæ postea in executione conducent. Sed si datur aliquod decretum posterius, illud etiam est vnum ex medijs, ergo primum decretum est volitivum posterioris decreti: sed decretum efficax est essentialiter connexum cum omni eo cuius est volitio: ergo primum decretum erit connexum cum posteriore.

441. Probatur jam etiam quoad secundum membrum, nempe decretum posterius fore essentialiter connexum cum prioris. Omnis volitio Dei ita vult objectum, ut simul etiam velit seipsam: sicut omnis cognitio cognoscit seipsam: ergo vult seipsam secundum eum statum & conditionem in quo actu ponitur, dum ponitur. Nam Deus debet omnia velle perfectissimo modo: est autem perfectissimus modus, ita velle aliquid, ut sit expressè & reflexè volitum secundum eum statum in quo ponitur, & omnis alius modus volendi est imperfectus. Atqui posterior volitio ponitur in eo statu, quo ordinatur tanquam medium ad ultimum finem: ergo vult seipsam ut medium ordinatum ad talem finem: atqui sic habet essentialem connexionem cum decreto Intentionis primo, supra quod se reflexit: ergo est mutua connexio & inseparabilitas: ergo excluditur virtualis distinctio.

CONTROVERSIA III.

An, & quo sensu DEVS necessitetur ad faciendum Optimum.

442. DE hac Controversia si quis velit sub terminis generalibus pronuntiare, multis incommodis exponetur, quocunque se verterit. Si enim omnimodam indifferentiam, & liberrimam volendi nolendive quidvis, & in quibuscunque circumstantijs, asseruerit, vexabitur auctoritate gravissimâ & ineluctabili Sanctorum Patrum. Si neget, videbitur Deo aliquam creaturarum indigentiam attribuire, & plenum in eas dominium auferre. Hinc orta est ea quam videmus Doctorum in hoc puncto discordia. Quod si res ipsa distinctius & membratim examinetur, vix poterit esse dissensio.

443. Prima Sententia est Raymundi Lulli apud Vasquez 3. p. disp. 1. n. 10. DEVM fuisse quidem liberum simpliciter ad aliquid vel nihil creandum,

andum, fuisse tamen physicè seu metaphysicè (in præsentia pro eodem sumuntur) necessitatum, ex suppositione quoddam veller aliquid creare, ad faciendum optimum ex omnibus possibilibus, nempe ad unionem hypostaticam producendam. Hæc sententia est singularis, & à multis errori proxima censetur. Potuisset enim Deus nullam creaturam ad finem supernaturalem elevare, & totum univèrsum in statu puræ naturæ relinquare, ut suo loco dicitur.

434. Secunda Sententia esse posset, saltem ex suppositione elevationis Naturæ humanæ ad finem supernaturalem, fuisse necessariam Incarnationem. Hanc sententiam non quidem absolute vult asserere P. Esparza, in eam tamen se vehementer propendere fatetur in libello de Incarnatione q. 17. §. ult. Verùm inspectis insuper illis quæ tum in eodem libello, tum in prima parte docet, meo quidem iudicio debet illam absolute tenere. Nam in libello de Incarnatione quæst. 6. tota docet, tantam esse connexionem naturalem inter Gratiā sanctificantem & Unionem hypostaticam, ut contra naturam Gratiæ esset eam existere, & non habere pro causā saltem meritoria Personam divinam Incarnatam, & hoc quidem ait q. 17. *prope finem*, fore Miraculum, quale in præsentia Providentiæ ordine nullum unquam fuit, nullum erit, nec vlla ratio persuadet, posse pro aliqua rerum opportunitate esse conveniens: ait insuper, hoc miraculum fore impeditivum maioris boni connaturalis ipsi Gratiæ (nempe existentiæ Christi) & quidem omnino incompenfabilis.

435. Deinde verò in prima parte q. 28. a. 9. *prope medium* docet, Deum esse metaphysicè necessitatum, ne cuiquam rei existenti neget bonum ipsi connaturaliter debitum, nisi factā compensatione per aliquod aliud bonum saltem æquale. Ex his subsūmo. Atqui si stante elevatione hominis ad gratiam, non daretur Christus, denegaretur gratiæ bonum connaturaliter debitum, nullo alio bono compenfabile, ut hic author docet. ergo sub hac hypothese Deus est metaphysicè necessitatus ad mittendum Christum. Ab hac doctrina recedemus acturi de Incarnatione, ubi dicemus, Christum non fuisse venturum Adamo non peccante; quam sententiam cum P. Esparza problematice doceat, fateri cogitur, unum ex relatis ipsius principiis probabiliter negari: nos ergo negabimus connexionem illam gratiæ cum causā meritoria.

436. Tertia sententia est P. Granadi de *Volum. Dei tr. 2. disp. 3.* qui imprimis advertit, discrimen inter entia inæqualis perfectionis. Nam quædam sunt, inter quæ possibile semper est perfectius & perfectius in infinitum, ita ut optimum non sit possibile, v. g. inter species unius generis, & inter individua unius speciei, quorum plura simul sumpta habent plus perfectionis quàm unum solum: sed quia non potest dari numerus supremus, ideo non potest in hoc ordine dari o-

ptimum: & in his evidens est, Deum non necessitari ad optimum, cum sit impossibile, prout etiam observat S. Thomas q. 47. a. 3. ad 2. Alia autem, inquit Granadus, sunt, in quibus non abitur in infinitum, sed certus quidam terminus reperitur; cuiusmodi sunt ea, quæ spectant ad extrema contradictoriè opposita, v. g. Incarnatio, Non-Incarnatio, Prædestinatio, Nonprædestinatio, Existencia mundi, Nonexistencia mundi. De his ergo docet Granadus, Deum non solum semper facere & fecisse optimum, sed ad hoc volendum necessitari à sua nativa bonitate, ingenio, & propensione, ut moraliter non possit id nolle, quamvis habeat potentiam physicam ad nolendum. Eandem sententiam docet P. Ruiz de *Volum. Dei disp. 9. s. 3. n. 7. & seqq.* Porro hanc Moralem necessitatem ait Granadus consistere in hoc, quoddam licet Deus physicè posset aliter facere, nunquam tamen aliter facturus sit, ob summam propensionem.

§. I.

Nulla factā suppositione datur in Deo summa Indifferentia in Actu primo.

437. DICO 1. Nulla datur Absoluta Moralis Necessitas in Deo faciendi Optimum, v. g. creandi mundum. Ita communis cæterorum. Dixi: *absoluta*. Hoc est: nulla factā hypothese, de qua exceptione in seqq. dicitur.

Probatur Conclusio 1. Auctoritate S. Augustini, qui octuaginta trium questionum (quæ habentur in Tomo 4.) questionem vigesimam secundam sic orditur. *Vbi nulla indigentia, nulla necessitas: ubi nullus defectus, nulla indigentia: nullus autem defectus in Deo; nulla ergo necessitas*, quibus verbis complectitur S. Augustinus omnia argumenta, quibus sententia contraria potest efficaciter impugnari. Itaque

438. Probatur Conclusio 2. Ratione. Si Deus moraliter necessitaretur ad producendam aliquam creaturam ex intentione maioris gloriæ inde resultantis (ut volunt adversarii) Deus indigeret creaturis ad satiationem suum naturalem & innatum appetitum gloriæ, nec posset creaturam contemnere, nisi vim sibi inferendo, & contra suam inclinationem pugnando, eamque vincendo; sed hæc non solum ex terminis Deo indigna apparent, sed etiam imperceptibilia in natura suprema, non habente aliam superiorem, cui velit in tali victoria placere, eò quoddam superiori naturæ placeat aliquid fieri contra inclinationem inferioris: ergo si Deus potest creaturas velle & nolle, dicendum est, quoddam magis ad volendum quàm ad nolendum inclinetur. Et hoc significat Scriptura Sap. 11. *Quoniam tanquam momentum statera, sic est ante te orbis terrarum* (hoc est, sicut statera in neutram partem magis inclinatur, ita nec Deus ab orbe terrarum) *& tanquam gutta rosis antelucani quæ descendit in terram: hoc est, nullo pondere eam impellit, sed evanescit.* Et

Et sane sine hoc æquilibrio non apparet, quomodo cum veritate diceretur Deus Bonum sibi sufficiens, æquivalens omnibus, se solo infinite felix, in se tanquam in centro quiescens.

439. Ad hanc rationem reducuntur, meo quidem iudicio, omnes alie, quæ multiplicatis verbis solent ad probandam conclusionem adduci. Optima denique probatio erit, Solutio objectionum; sine ratione enim convincente, non est Deo necessitas imponenda. Et quidem argumenta P. Granadi nimium probant, nempe Metaphysicam necessitatem, ut observavit Lugo, Derkennius, & alij, quapropter non est operæ pretium ea referre.

440. Præcipua objectio est ex autoritate sanctorum Patrum, & omnium difficillime loquitur S. Anselmus in libro: *Cur Deus homo*. Caterum quia asserit Metaphysicam necessitatem, etiam adversariis explicandus est. Ait enim, tam fuisse Deum necessitatum ad Incarnationem, quam ad non mentiendum. Dupliciter autem exponi potest. Primò, quòd loquatur ex suppositione promissionis factæ Adamo in paradiso; quò videtur spectare exemplum de necessitate non mentiendi. Secundò, ex suppositione quòd voluerit exigere condignam satisfactionem, hæc enim non nisi à Persona divina exhiberi potuit. Sane nisi hæc explanationes reciperet S. Anselmus, esset sibi met contrarius. Nam in quintum caput Epistolæ ad Romanos, in illa verba: *Commendat autem*: faceret fuisse Deo possibiles alios modos nos liberandi.

441. Aliorum Patrum Testimonia, non probant absolutam necessitatem, sed ad summum necessitatem ex suppositione, ut explicabitur §. sequente. Caterum variæ explanationes adhiberi possunt, non quòd omnes convenient singulis, sed hæc illi, alia alteri. Primò aliqui intelligi possunt, quòd Deus semper operetur optimo modo, sine defectu, inordinatione, aut imperfectione morali: sine malitia aut imprudentia, & hoc contra Manichæos. Secundò, quòd Deus semper faciat optimum, hoc est convenientissimum fini sibi liberè præfixo, quod est Deo metaphysicè necessarium, quia voluntas Dei efficax est. Tertiò, quòd Deus semper faciat suum beneplacitum. quod autem Deus vult, rectè dicitur optimum, per denominationem extrinsecam à beneplacito Dei, esto quoad prædicata intrinseca sit minus bonum suo opposito. Sic si Deus præciperet Matrimonium, esset melius cælibatu, sed non nisi per denominationem extrinsecam, & à forma extrinseca, videlicet præcepto divino. Ratio est, quia Deus est bonum vniuersale, cui omnia bona particularia debent subordinari & conformari, & quò magis ejus beneplacito conformantur, eò sunt meliora extrinsece. Quarto intelligi possunt PP. quòd Deus in hoc vniuerso constituendo, procuraverit optimum non simpliciter, sed respectivè, scilicet secundum congruentiam & proportionem pulchritudinis &

decoris partium in ordine ad totum, quod resultat ex productione vniuersali ordinis naturalis & supernaturalis defacto existentis, ad cuius pulchritudinem non ita faceret abundantia perfectiorum creaturarum. Quintò denique quòd Deus faciat optimum observando leges seu exigentias inditas rebus. Quà verò necessitate Deus ad hæc adstringatur, jam declarabitur.

§. II.

An Deo insit aliqua necessitas sic vel sic operandi ad extrà, ex suppositione.

442. Prima Sententia negat, & faceret, quòd Deus potuisset, absque vilo Sapientia & Bonitatis præiudicio, totum Cæli concavum replere scarabeis, aut araneis, per totam æternitatem: Angelos item privare semper omnibus speciebus intelligibilibus, omnique concursu ad vllam cognitionem: Homines constituere supra capita, pedibus sursum elevatis, extra cæli ambitum, dentes inferere cavitatibus oculorum, & oculos gingivæ seu mandibulæ, & huiusmodi plura, atque hæc vniuersaliter in omnibus & semper. Ita ferè sententiam hanc proponit P. Esparza, vt vel ex ipsa propositione appareat monstruosa.

443. Secunda sententia docet, inesse Deo necessitatem ex suppositione, quòd velit creare mundum, vt creet cum ea partium inter se coordinatione & proportionem quam exigunt. Item, inesse Deo necessitatem observandi deinceps Leges insitas rerum naturis, quas philosophi exigentias seu appetitus innatos vocant. Hanc autem necessitatem dicunt esse Moralem, fundatam in duplici necessitate Metaphysica, seu potius ab his indistinctam. Prima est, vt Deus non nisi rarò dispense in huiusmodi legibus, illis contraveniendo. Secunda est, ne vniquam dispense, nisi per aliud vel æquè bonum, vel etiam melius compense, vt sic semper omnis defectus seu deformitas in vniuerso caveatur.

Hanc Sententiam præ cæteris accuratè & nervosè tractavit P. Esparza q. 28. totà, secutus in hoc, vt in pluribus Magistrum suum P. Antonium Perez disp. 6. de Volunt. Dei c. 5. à n. 45. & seqq. qui denique ait, conclusionem non indigere probatione: quis enim dicat, non habere Deum necessitatem ne decernat producere solas muscas?

444. In hac sententia imprimis modus loquendi seu vsurpandi vocabulum *necessitatis Moralis* mihi non admodum placet, quia deceptorius est, & à communi modo loquendi recedit. Hactenus apud Theologos necessitas Moralis vsurpabatur hoc sensu, quòd sit vehementissima inclinatio, cui quidem physicè possit contraveniri, defacto tamen nunquam contravenietur. Falsum autem est, dari in Deo huiusmodi inclinationem, nunquam dispensandi in legibus naturæ, vt farentur isti authores: falsum itidem est, nunquam

quam Deum dispensare, ut etiam fatentur, ergo qui absolute poneret in Thesi: *Datur in Deo necessitas moralis observandi leges naturæ*: deciperet lectores. Omisso ergo singulari hoc loquendi modo, de re ipsa videamus.

445. DICO 1. Duplex Metaphysica necessitas assignata ab his authoribus, non est distinguenda, sed ad unam reducenda, nempe ad necessitatem Metaphysicam nunquam dispensandi sine compensatione; ac proinde necessitas Metaphysica raro dispensandi, ad rem non pertinet. Probo. Vel potest Deus frequentem dispensationem compensare meliore vel aequali bono seu ornamento universi, vel non potest: si non potest: ergo sufficit ponere necessitatem Metaphysicam non dispensandi sine compensatione, jam enim in hac includitur necessitas Metaphysica non dispensandi frequenter. si potest compensare frequentem dispensationem; ergo non datur Metaphysica impossibilitas frequenter dispensandi; nam quod impossibile est negari exigentibus rerum, compensari non potest, quia compensatio substituitur illi quod negatur cum deberetur.

446. Ratio à priori est: quia tunc solum intelligitur facta sufficiens compensatio boni debiti, quando per compensationem non diminuitur pulchritudo & estimabilitas universi, & æquè parum offenderet illum, qui totum artificium intueretur, atque non offenderetur, si nulla dispensatio facta fuisset. atqui si hoc observaretur, universum non recusaret frequentem dispensationem: ergo ideo solum potest esse impossibilis frequens dispensatio, quia est impossibilis ejus quæ frequentis compensatio.

447. Conclusionem hanc ideo posui, quia non est adeo certum, non posse etiam frequentem dispensationem compensari, præsertim cum vix possibilis sit regula cognoscendi, quanta debeat esse frequentia dispensationum, quam hi Authores volunt repugnare.

448. DICO 2. Probabilius est, inesse Deo Metaphysicam necessitatem nunquam dispensandi in natura, nisi ordinando illam dispensationem ad aliquid saltem æquivalens, respectu totius universi, adeoque compensandi illud malum, quod per dispensationem infertur naturæ, & quoad hoc sentio cum secunda sententia.

449. Et ut in exemplo res facilius apprehendatur: Si Deus nollet concurrere cum igne ad calefaciendum, deberet hoc ordinare ad aliquid æquè bonum, vel melius, quàm esset universo concursus igni juxta suam exigentiam exhibitus, & quidem (quod notandum est) ad aliquid impossibile cum concursu; non enim ad compensationem quam requirimus, satis est poni in universo aliquid æquivalens illi, quod alibi negatur aut tollitur: sic non fieret compensatio, si igni A. negaret concursum, & alibi produceret ignem B. cumque illo concurreret; vel si destrueret Angelum A. & produceret alium perfectio-

rem illo: hæc inquam non esset illa compensatio, quam requirimus: debet enim illud bonum quod supponitur bono denegato, aliquo modo includere vel connotare aut supponere hanc ipsam denegationem, ita ut hæc denegatio, quæ alioquin esset quædam in universo deformitas, adjuncto alio evadat ejus ornamentum & decus. sic Deus, quando noluit concurrere cum igne Babylonico ad comburendos pueros innocentes, & quando noluit concurrere cum leonibus ad devorandum Danielelem, ordinavit hæc ad ostendendam in istis circumstantiis curam suam innocentium, eorumque defensionem ac protectionem, contra quamcunque potentiam humanam & machinationes æmulatorum, item ad vlciscendam impiorum iniquitatem &c.

450. Ejusdem compensationis exempla habentur in cæteris nobilioribus Fidei nostræ Miraculis; Humanitati Christi compensatur propria subsistentia per Divinam: Accidentibus Eucharisticis compensatur sustentatio substantiæ panis per eorumdem creationem, & Corporis Christi continentiam: retardatio motus solaris, compensata est consummatione victoriæ, cedentis in singularem gloriam Dei, & promotionem fiduciam in Deum. Nunc conclusio sic declarata

451. Probat. 1. Autoritate S. Thomæ in 4. dist. 46. q. 1. a. 2. *quæstionculæ* 1. qui impugnatur quorundam opinionem, volentium rebus creatis nullas inesse Leges, vi quarum illis certi effectus debeantur, & quas Justitia providentialis Dei debeat attendere: sed ex libera Dei voluntate provenire, quod v. g. ignis potius calefaciat, quàm frigatefaciat, & sic *id est esse justum, & esse ad placitum*, in Deo idem esse. Huic opinioni objicit S. D. inter alia glossam in caput undecimum Epistolæ ad Romanos, supra illud: *contra naturam miseris es. Deus*, inquit D. Thomas cum glossa, *creator & conditor omnium rerum, nihil contra naturam facit, sicut nec contra seipsum, &c.* ergo nihil potest facere contra ordinem Justitiæ in rebus constitutum. Deinde in C. dicit, quod in Deo Justitia superaddat voluntati ordinem divinis effectibus convenientem, secundum quod unum alteri proportionaliter adequatur. *Unde patet*, inquit paulo post, quod non ex hoc tantum aliquid dicitur esse justum, quia est à Deo volitum, sed quia est debitum alicui rei create, secundum ordinem creaturæ ad creaturam. Deinde in responsione ad secundum, consentaneè nostris conclusionibus, distinguit inter necessitatem absolutam, & necessitatem ex suppositione. *Luto*, inquit, non est magis debitum, quod ex eo formentur vasa nobilia potius quàm ignobilia: sed cum ex luto formatum est vas nobile, nobilitati illius vasis est debitum, ut ad usus convenientes deputetur. *Similiter quod Deus talem creaturam producat qualem voluerit* (ecce! libertatem oppositam necessitati absolute) *indifferens est ad rationem Justitiæ*; sed quod aliqua natura producta ei attribuitur, quod illi naturæ competit, hoc ad ejus Justitiam pertinet, & contrarium ejus Justitiæ repugnet. Ratio est mani-

est manifesta quia ex ipsa nominis impositione constat, quod illud opus non dicatur *Iustum* esse, seu pertinens ad *Iustitiam*, cuius oppositum si fieret, non esset contra *Iustitiam*: alioquin omnis donatio dici posset actus *Iustitiae*, quod absolum est, ergo ut opus dicatur *Iustum*, debet oppositum esse repugnans *Iustitiae*, & arguere defectum *Iustitiae*. Jam vero quando seu formaliter seu æquivalenter præstatur quod debetur, satisficit *Iustitiae*: ergo ad alterutrum Deus tenetur, non quidem ex obligatione morali, quæ in Deo dari non potest, ut in Tractatu de Incarnatione probatur: ergo ex necessitate Metaphysica.

452. Pergit deinde S. Thomas. Similiter Deus indifferens est, quantum ad *Iustitiam* ejus, ut det gratiam vel non det, cum donum gratiæ non sit naturæ debitum, sed postquam gratiam contulit, quæ est meriti principium, ad iudicium ejus pertinet, ut pro meritis præmiâ reddat; & sic ex suppositione voluntatis *Iustitia* causatur.

453. Probatum Conclusio 2. Authoritate Patrum sanè gravissimâ, & indeclinabili, si duo observentur. Primum est, hoc ipso quod Patres asseruerint, defacto Deum omnia fecisse modo convenientissimo, perinde planè esse, ac si dixissent, ita facere debuisset. Ratio est, quia ex nullo alio fundamento hoc tam constanter contra Gentiles & Manichæos potuerunt asserere, quam quia id spectat ad Sapientiam & Bonitatem divinam: ex hac enim intulerunt, omnia semper optima facta esse; quæ illatio non fuisset legitima, si aliter fieri potuisset.

454. Secundò advertendum est, quando Patres dicunt, Deum ita semper optimum fecisse, ut melius fieri non potuisset, non esse intelligendos in hoc sensu, quasi non potuisset fieri vlla Extensio Bonorum Majorum, vltra ea quæ defacto producta sunt. Fatemur enim Deum posse dispensare in legibus naturarum, compensando per aliquid melius: sensus igitur est, factum semper esse optimum, & non posse esse melius, propter id Optimum & Melius opponitur defectui & deformitati, adeoque quatenus omnem deformitatem seu disproportionem excludit, quemadmodum ex Philosopho virtus dicitur esse dispositio ad optimum, hoc est, ad actum non disconvenientem ex vlla parte à recta ratione etiam si non sit optimus, ut melior dari non possit. His observatis audiamus jam ipsos Patres.

455. S. Augustinus libro 3. de lib. arb. c. 5. Quidam tibi verâ ratione melius occurrit; hoc scias fuisse Deum, tanquam bonorum omnium conditorem. Libro de Quantitate animæ c. 33. Dei *Iustitia* factum est, ut non modo sint omnia, sed etiam sic sint, ut omnino melius esse non possint. & c. 36. ait, ita Deum omnia naturæ gradibus ordinasse, ut contemplatorem Univerſitatis nulla offenderet ex vlla parte deformitas, omnisque animæ pœna vel præmiû conferret semper aliquid proportioni justæ pulchritudinis dispositionis rerum omnium. Lib. 4. de Genesi ad lit. c. 16. Bona facere si non posset, nulla esset

potentia; si autem posset nec faceret, magna esset invidentia. Quia ergo est Omnipotens & Bonus, omnia valde bona fecit. Lib. 1. contra adversarium legis & Prophetarum c. 14. Aut verò usque adeo despicendum est, ut homo videat melius aliquid fieri debuisset, & hoc Deum vidisse non putet, aut putet vidisse, & credat facere noluisse, aut voluisse quidem, sed minime potuisse? avertat hoc Deus à cordibus piorum!

456. S. Chrysostomus hom. 30. in caput. 12. 1. ad Corinth. Certè enim, quod optimum rectissimumque factum fuit, hoc illum voluisse consentaneum esse debet.

S. Athanasius Orat. 3. contra Arianos. Quod enim facit, id ipsum & utile hominibus, & aliter fieri non decuit. Porro quod utile & decorum est, id sua curâ & providentiâ instituit.

S. Basilii hom. 9. Vnum hoc habere in mentibus nostris præsumptum oportet, quod cum simus boni Dei opificium, & ab illo constemus, omnia circa nos tam modica quàm magna dispensante, nihil nobis accidat illo non volente & quod nihil eorum, quæ nobis accidunt, malum sit, aut tale, ut melius illo aliquid excogitare queamus.

457. Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum. Cum Deus sit bonus, si cessarit inquam benefacere, Deus quoque esse cessabit.

S. Dionysius de divinis Nominibus c. 8. *Iustitia* Deus laudatur, quod sua cuique pro dignitate tribuat, quod modum, pulchritudinem, ordinem, ordinatum, omnesque distinctiones & ordines, termino qui verè acquirimus est, unicuique definat, & omnibus suæ cuique actionis auctor sit. Divina enim *Iustitia* omnia disponit & determinat, omniaque non confusa inter se, nec permixta custodiens, quod cuique accommodatum est, tribuit pro cuiusque dignitate.

458. S. Damascenus lib. 2. de Fide c. 29. Si Dei voluntas Providentiâ est, omnino necesse est, omnia quæ providentiâ sunt, secundum rectam rationem optima & Deo decentissima fieri, ut non sit ea melius fieri.

459. Respondent adversarii dupliciter. Primò aliqui dicunt, Patres plus non velle, quàm quod Deus necessitetur ad faciendum semper suum placitum; id autem quod Deo placet, est optimum, non quidem intrinsecè, sed extrinsecè. Respondent alij, Deum semper operari optimum (ex mente Patrum) respectu finis sibi præfixi, scilicet gloriæ suæ hoc & non alio modo quarendæ.

Sed contra est, quia licet alia quædam SS. Patrum dicta (quæ proinde non retuli) possint & debeant ita intelligi, quando, ut jam supra monui, loquuntur de necessitate absoluta, & nullâ facta suppositione, attramen in Testimonijs allatis, non potuit hæc fuisse mens illorum Patrum. Intentio scopusque eorum erat, asserere, tueri, & docere adversus Gentiles & hæreticos Providentiam Dei circa res omnes creatas, & quod Deus non sit auctor malorum quâ talium. Jam, si tantum asserere voluissent, actus Dei, hoc ipso quod divini, semper esse optimos, Deum semper obti-

K

per obtinere id quod vult, & eo modo quo vult, non tam ejus providentiam, Sapientiam, & in bene operando constantiam ac Bonitatem, quam ejus Potentiam & Liberum arbitrium asseruissent, & nihil contra adversarios docuissent, nec eorum errori doctrinaliter occurrissent, utpote qui non fuerunt solliciti de Bonitate actuum divinorum in se, nec quod Deus semper obtineat quod vult, hac enim possent stare cum neglectu inferiorum, eò quod Deus illa non curaret, & hoc illi volebant, nempe imperfectam & defectuosam esse providentiam divinam circa res creatas, utpote non caventem, ne multa contra debitum rerum ordinem fierent.

460. Ex opposito Patres asseruerunt & defenderunt, nihil ab adversariis adduci posse inordinate factum, ita ut præjudicium afferat vniuerso, & non potius illi sit optimum: & quamvis non semper nobis hoc in se appareat, semper tamen id esse præsumendum præsumptione fundatâ in infinita Sapientia & bonitate Dei, cui repugnaret hujusmodi Vniuersi turbatio & deformitas.

461. Probo nunc Conclusionem 3. Ex illo communi principio, quod Deus ut Auctor naturæ non possit violare leges naturæ. Hoc sanè non potest alium sensum habere quam hunc: Deus hoc ipso quod sit auctor naturæ, necessitatem habet servandi naturas rerum indemnes: vel: Deus hoc ipso quod sit auctor naturæ, necessitatur ad satisfaciendum legibus naturæ, nisi malit bonum debitum bono indebito compensare. Vel: Deus hoc ipso quod sit auctor naturæ, ita adstringitur legibus naturæ, ut si non posset bonum debitum compensare bono indebito, necessitaretur ad observandas leges naturæ. Nisi enim hoc sensu reduplicetur Author naturæ, evadet sensus ridiculus, qualis est iste: *Deus ut auctor Naturæ, hoc est ut observans leges naturæ, non potest eas violare.*

462. Probatur denique Conclusio à priori, ratione quam sancti Patres passim insinuant. De essentia creaturarum est, ut sint aptæ manifestare perfectionem Dei sibi communicatam, vel in sui productione exercitam: ergo pariter combinationes quarumcunque creaturarum debent etiam ordinari ad manifestandam perfectionem divinam, non solum disparatè, & seorsim singulæ, sed ut combinatæ & simul sumptæ; nam hæc combinatio etiam quæ talis, est effectus non temerè productus: unde sicut conjunctio Metaphysica prædicatorum, debet esse manifestativa specialiter divinæ perfectionis, nec satis est, singula prædicata seorsim esse apta manifestare perfectionem Dei, ad hoc ut inter se possint identificari, alioquin omnis chymæra evaderet possibilis: ita non nisi illa physica conjunctio & combinatio creaturarum debet esse possibilis, quæ etiam quæ talis specialiter sit apta manifestare perfectionem Dei, v. g. ejus Sapientiam practicam quæ Deus constituitur exactissimus artifex & architectus:

Subsumo, atqui si Deus posset ordinem rerum quocunque inepto modo (exempla supra dedimus) disponere, hujusmodi dispositio non solum nullam divinam perfectionem manifestaret, sed potius vnicè impelleret intuentes hujusmodi confusionem rerum ad judicandum quod hujus confusionis auctor vel ignoraverit, quo ordine res quævis esset ponenda, vel voluerit ineptire & augari. ergo impossibilis est hujusmodi arbitraria rerum creaturarum dispositio & confusio.

463. Scio responsum solennem esse, hujusmodi confusionem posse servire & intendi à Deo ad demonstrandum suum absolutum & perfectissimum Dominium, vel Omnipotentiam. Ego tamen huic responsioni non possum acquiescere: ad quam proinde enervandam

464. Observandum est, quod major perfectio Dominij non sit desumenda ex eo, quod quis possit circa rem suam plures actiones exercere, quam possit alius ex defectu potentie physice: sic qui procul distat à suo fundo, non potest exercere illos actus, quos potest alius suo fundo præfens, & tamen alter non est minus dominus: idem dic de eo qui non potest bibere suum vinum, aut videre suas imagines, quarum est Dominus. Eodem modo si quis esset impeccabilis, sicut fuit Christus, non posset exercere circa suas pecunias operationes illicitas v. g. prodigalitates quas potest alius, & tamen ex hac impotentia non inferatur defectus aliquis dominij: Ratio est, quia dominium vnicè diminuitur ex hoc, quod alius habeat jus in tali re, & vigore hujus juris possit alteri reddere usum aliquam illicitum aut etiam invalidum. Hoc observato evanescit data responsio. Si enim Deus ideo solum non potest ineptè disponere res creatas, ut habeant intrinsecam deformitatem, quia hoc dedecet ipsius Bonitatem & Sapientiam, jam non minuitur perfectio Dominij, quia hæc impossibilitas non inducitur ab alieno jure Deum obligante, sed ab ipsa perfectione Dei: ergo ad perfectionem Divini Dominij ineptè requiritur, posse in disponendis & confundendis rebus creatis ineptire.

465. Equè parum satisfaciunt, qui dicunt, talem rerum deordinationem, ostendere specialiter Omnipotentiam Dei. Hi sanè non advertunt, quod Omnipotentia Dei aliud non sit quam voluntas Dei; & hæc duo: *Possè aliquid facere, & posse velle.* in Deo esse idem; adeo ut graves Doctores existiment, ne quidem ratione ratiocinata distinguui: illi verò qui sic distinguui volunt, fatentur tamen, quod Omnipotentia Dei, sub formali suo conceptu, sit subordinata voluntati, & quasi merum Medium ad consequendum finem. Quapropter illud solum potest facere Omnipotentia Dei, quod Deus potest velle: ergo priusquam statuatur, an Deus aliquid facere possit, videndum & examinandum est, an deceat Deum illud velle: ergo ostendere suam Omnipotentiam, aliud non erit, quam ostendere, se aliquid posse velle & reipsa velle. Ulterius, Deus non potest velle,

velle, nisi cognoscat practicè, objectum tale esse bonum, hoc est, aptum ad manifestandum perfectionem divinam; hæc autem perfectio non potest præcisè esse: *posse esse volitum*: non enim ideo objectum est Bonum, quia est volibile, sed ideo est, & cognoscitur esse volibile, quia est & cognoscitur esse bonum: ergo Sapientia practica Dei non proponit objectum præcisè bonum hoc sensu, quod sit volibile, sed sub aliâ ratione bonitatis, quæ extrahit Volubilitatis: sic Genesis 1. dicitur Deus vidisse cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, cuius sensus vtrique non est: & erant valde volubilia, seu apta manifestare, quod Deus illa poterat velle: ergo semper debet esse assignabilis alia Bonitas, apta ad manifestandam aliter perfectionem Dei, quam præcisè, quod sit volibile: alioquin de Deo dixisset Poëta: *est pro ratione voluntas*. quod deestatur S. Augustinus lib. 9. de Gen. ad litt. c. 7. Neque enim, inquit, *Potentia* (nempe *Voluntas*) *immutabilis est, sed Sapientia virtute Omnipotens est.*

466. Fatendum itaque est, quod plurimum rerum copulatio à Deo solum & vnicè possit intendi, in quantum servit ad manifestandam Sapientiam Dei, reluctem in artificio; huic autem manifestationi obstat quæcunque deformitas: est autem deformitas, quoties leges & exigentiæ coordinationis debite ita negliguntur, ut in ordine ad decorem univèrsi non compensentur: quare si Deus sine compensatione negaret causis creatis suos effectus debitos, non tam Sapientis, quam imperiti artificis argumentum daret, ut agnovit etiam D. Thomas 1. contra Gentes c. 81. n. 4. *Sapientis, inquit, Voluntas ex hoc quod est de causa (hoc est ex eo quod velit causam) est de effectu, qui ex causa de necessitate sequitur: stultum enim esset, velle solem existere super terram, & non esse diei claritatem.* Idem S. Thomas c. 96. n. 2. comprehendit paucis ea quæ paulò ante diximus. *Voluntas Dei, inquit, in alia à se fertur, in quantum volendo & amando suum esse & suam Bonitatem, vult eam diffundi secundum quod possibile est, per similitudinis communicationem. hoc autem est bonum unicuique rei, ut similitudinem divinam participet: igitur Deus unicuique rei vult bonitatem.*

467. Confirmatur à paritate. Sicut Veracitas Dei necessitat Deum ad non faciendâ Miracula & alia signa credibilitatis in favorem Articuli falsi, quia dedecet Veracitatem Dei, Articulum falsum reddi eâ summa fide credibilem, quâ potest reddi credibilis articulus verus, ita Sapientia divina necessitat Deum ad nihil faciendum ejusmodi quod si fieret ab aliquo potente desipere, esset argumentum actualis insipientiæ exercitiæ; cujusmodi argumentum esset profectò talis deformitas univèrsi, qualem supra descripsimus, & quam possibilem esse dicunt adversarij. Et sicut ad Veracitatem Dei pertinet, non loqui nisi adhibitis talibus signis, quæ prudenter suadeant Veracitatem Dei per huiusmodi signa defacto exerceri, adeoque mereatur reverentiam per assensum, ita ad Sapientiam Dei pertinet, non operari ad

extra, nisi taliter & talia, quæ ostendant Sapientiam Dei in huiusmodi operibus exerceri, ut excitet ad sui reverentiam per assensum & admirationem.

§. III.

Solvuntur Objectiones.

468. Obijciunt 1. S. Augustinus lib. 26. contra Faustum c. 3. *Deus, inquit, creator & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit: id enim est cuique rei naturale, quod ille fecerit, a quo est omnis modus, numerus & ordo nature.* R. Hæc verba potius nostræ sententiæ favent, nisi adversarij velint, quod S. Augustinus omnes Leges rebus creatis inditas neget, quod tamen ab ipso alienissimum est. audiamus ipsum lib. 9. de Genesi ad litt. c. 17. & 18. ubi declarat discrimen inter effectus naturales & supernaturales. *Omnis iste, inquit, nature vtitissimus cursus habet quasdam naturales leges suas, secundum quas & Spiritus vitæ qui creatus est, habet quosdam appetitus suos determinato quodam modo &c. & elementa mundi huius corporei habent definitam vim qualitatemque suam, quid unumquodque valeat vel non valeat, quid de quo fieri possit vel non possit &c. Super hunc autem motum cursumque rerum naturalem, potestas creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum quasi seminales rationes habent &c. Alius ergo est rerum modus quod illa herba sic germinat, illa sic, illa etas parit, illa non parit, homo loqui potest, pecus non potest: horum & talium modorum rationes non tantum in Deo sunt, sed ab illo etiam rebus creatis inditæ atque concretæ.*

469. Obijciunt 2. Repugnat per solam liberalitatem exercitum inferri donatori necessitatem amplius benefaciendi: quia liberalis donator non plus gravatur, quam sponte velit: ergo potest Deus esse liberalis producendo creaturas absque eo, quod inde gravetur ad ulterius benefaciendum, conferendo ea quæ exiguntur à creaturis, & quibus indigent. R. Distinguendo antecedens, si prior liberalitas fieri possit per volitionem quæ non sit essentialiter etiam volitio posterioris, concedo antecedens: sic qui ducit uxorem, quamvis liberè ducat, obligatur tamen postea ad præstandos actus Matrimonio annexos, quia volitio Matrimonij est formalissimè volitio obligatoria ad actus illos, infertque necessitatem vel illos ponendi, vel peccandi, nisi conjunx obligationem remittat. item qui donat alteri fundum, tenetur eum postea tradere, non deteriorare. Pari modo, potest quidem Deus nolle creare mundum, sed non potest eum velle nisi voluntate ordinante creaturas ad gloriam suam; cum sic ordinari sit de essentia creaturarum, necessitaturque ad eas sic gubernandas, quo modo sunt aptæ conducere ad gloriam Dei: hæc igitur necessitas non tam tendit ad præstandum debitum creaturæ, quam quod Deus debet sibi ipsi ob infinitam suam perfectionem, cui repugnat aliquid indecenter

center fieri, fundaturque in necessitate creaturatum, ut aliter esse non possint, nisi quatenus apta sunt manifestare Sapientiam & Bonitatem Dei, ut declaratum est.

470. Confirmatur responsio ex D. Thoma 2. contra Gentes c. 30. n. 4. Sciendum est, inquit, quod si rerum creaturarum universitas consideretur, prout sunt à primo principio, inveniuntur dependere ex voluntate non ex necessitate principij, nisi necessitate sup-

positionis: si verò comparantur ad principia proxima, inveniuntur necessitatem habere absolutam; nihil enim prohibet, aliqua principia non ex necessitate producta, quibus tamen positus de necessitate sequitur talis effectus. Similiter autem quod tales rerum nature à Deo producerentur, voluntarium fuit, quod autem eis sic statutis aliquid proveniat vel existat, absolutam necessitatem habet.

CAPVT V.

DE PRÆDESTINATIONE SALVANDORVM, ET REPROBATIONE DAMNAN- DORVM.

CONTROVERSIA I.

An salvâ Libertate nostrorum actuum possint à Deo ijdem Actus prædefiniri.

471. **S**tatus questionis est, an Deus possit circa nostros Actus Liberos Bonos elicere tale Decretum; Quia video (per Scientiam Mediam) quod si Petrus haberet auxilium A. quo illuminaretur ad actum Charitatis, eliceret actum Charitatis, ideo ad hunc actum obtinendum decerno Petro pro tali instanti auxilium A. hoc decretum vocatur Prædefinitio, & esset causa actus primi proximi, & mediante hoc esset etiam causa ipsius actus secundi, & ex suo modo tendendi esset essentialiter connexum cum tali actu futuro pro tali instanti. Ratio dubitandi est, quia tali decreto videri posset lædi humana libertas, ad hanc enim spectare videtur, ut omnia quæ præcedunt ut causa, sint indifferentia ad actus oppositos, & cum verovis conjungibilia.

472. Prima Sententia negat has Prædefinitiones esse possibiles. Ita senserunt quidem innominati Theologi apud Suarez. Opusculo 1. lib. c. 16. n. 3. Eadem Sententia tribuitur Vasquezio ab Arriaga disp. 8. de Animâ s. 3. quasi eam docuisset hic disp. 99. c. 4. sed immerito, prout etiam observavit Fasolus hic a. 4. dubit. 4. Vasquez enim solum negat illas Prædefinitiones, quæ sint independentes à Scientia Media, & in reipsâ essent physica Prædeterminatio, lædens libertatem; verba Vasquez sunt hæc. n. 25. Quod spectat ad Prædefinitionem Dei non prævisâ prædeterminatione nostrâ etiam sub conditione, jam satis explosa est, ex eâ enim sequi videtur necessitas non tantum sequens aut concomitans, sed præcedens, quâ quidem nostram libertatem omnino lædi satis superque ostensum est. Prædefinitiones acriter impugnat Valentinus Hertzze disp. 23. c. 14.

473. Secunda & vera Sententia affirmat omnes nostros bonos actus à Deo sic prædefiniri.

Probatum imprimis Authoritæ S. Augustini, libro de Prædestin. S. S. c. 10. Fidei, inquit, & Charitatis opera, quæ per Dei gratiam fuerunt prædestinata, rectè prædefinita dicuntur Authoritate Apostoli: Creati in operibus bonis quæ preparavit Deus.

Consentit Augustino D. Thomas in eundem locum S. Pauli. Nihil enim, inquit, aliud est Prædestinatio, quàm preparatio beneficiorum Dei, inter quæ beneficia computantur & ipsa opera nostra. Dicitur autem Deus nobis aliqua præparare, in quantum disponit se daturum nobis.

474. Accedit Fulgentius lib. 1. ad Monim. in eundem locum S. Pauli: Sicut, inquit, Salomon dicit, quia preparatur voluntas à Domino, sic etiam bona opera nostra Paulus à Domino asserit preparata, hoc est in prædestinatione disposita &c. sicut ergo preparata est per prædestinationem voluntas à Domino quâ bonum velimus, sic etiam opera bona preparavit Deus, ut in illis ambulemus.

475. Declaratur nunc Conclusio in exemplo. Posset mihi Deus revelare, quod si essem petitorum elemosynam à Petro, esset mihi eam daturus ex amore Dei: quâ revelatione habitâ possem ego ex intentione promovendi occasionaliter meritum Petri, petere ab eodem elemosynam: quo casu nemo diceret, quod mea petitio tolleretur Petro libertatem dandi elemosynam, & tamen mea petitio procederet ex intentione & cognitione infallibiliter connexis cum datione elemosynæ quatenus nimirum penderent à divinâ revelatione: ergo nec prædefinitio divina tollit libertatem actuum prædefinitorum.

476. Ratio

476. Ratio à priori est: quia ad Libertatem actus solum requiritur, ut ea quæ se tenent ex parte actus primi proximi, & quæ sunt inimicibilia, sint indifferentia ad actus oppositos: atqui Prædefinitio divina nihil variat actum primum proximum qui substat Scientiæ Mediæ, quique ita videtur à Scientiâ Mediâ conjungendus cum consensu, ut simul à Scientiâ simplicis intelligentiæ videatur conjungibilis cum actu opposito, seu cum dissensu: ergo Prædefinitio nihil præjudicat libertati.

477. Ratio ulterior est, quia sicut ipsa Scientiâ Mediâ, ita etiam Prædefinitio actus per hoc determinatum auxilium est simpliciter impedibilis à libertate creata, quæ posset facere, ut daretur Scientiâ Mediâ opposita, & sic esset impossibilis Deo prædefinitio actus: id autem quod est impedibile ab arbitrio, non lædit libertatem, quantumvis tempore præcedat, & sit essentialiter connexum cum consensu, quia non reddit (in sensu diviso) impossibilem actum oppositum.

478. Objectio principalis est hæc: Prædeterminatio physica Thomistarum ideo lædit libertatem, quia præcedit actum, & habet infallibilem connexionem cum actu tanquam suo effectu: sic enim excludit potestatem ad actum contrarium: atqui Prædefinitio etiam esset prior ipso actu, & esset causâ ipsius saltem mediata & remota: haberetque infallibilem connexionem cum actu secundo: ergo non minus lædit libertatem.

479. Hoc tamen argumento non debuisset vii P. Valentinus Herize, præcipuus adversarius Prædeterminationum. Nam disp. 23. c. 13. & 14. pro certo supponit, Deum conferre salvandis efficacia auxilia ex speciali benevolentia, quod explicat hoc modo. Suppositâ Scientiâ Mediâ de consensu sub conditione futuro, ait, DEVM habere specialem complacentiam inefficacem (hoc est, quæ non necessariò infert collationem illius auxilij) de illa congruitate auxilij jam cognita; deinde DEVM velle dare efficaciter illud auxilium per voluntatem complacentem simul inefficaciter in auxilij congruitate, adeoque hanc voluntatem esse quidem efficacem respectu auxilij prout abstrahit à congruitate, non tamen esse efficacem amore respectu ipsius congruitatis, sed tantum inefficacem. Ulterius n. 170. docet, hanc voluntatem esse indivisibiliter terminatam ad entitatem auxilij & ejus congruitatem, & hunc indivisibilem respectum ad utrumque, esse omnino afferendum, nec sine illo posse defendi aut intelligi specialem benevolentiam Dei erga prædestinatos.

480. In hac Dei voluntate retorquemus in adversarium totum illius argumentum: est enim hæc Dei voluntas ex se talis, ut cum illa non possit conjungi dissensus, est infallibiliter connexa cum consensu futuro, non minus quam prædefinitio: deinde est etiam causâ remota ipsius consensûs, quia causat ipsam entitatem auxilij:

ergo nihil est difficultatis in prædefinitionibus, quod in hac Dei voluntate non habeat locum.

481. Prævidit auctor hanc retorcionem, & n. 192. conatur dare disparitatem, dicens, Voluntatem illam Dei habere quidem necessariam connexionem cum nostro consensu, non tamen quatenus est causâ, sed quatenus supponit Scientiâ Mediâ de consensu futuro. Verum hac ratione non declinat adversarius retorcionem, & doctrinæ consequentiam non tenet. Dividit enim in Voluntate Dei duos respectus, docetque, hanc ipsam Voluntatem conferendi hoc auxilium secundum physicam entitatem auxilij, fore Voluntatem auxilij incongrui, si non præcessisset scientiâ mediâ de congruitate hujus auxilij: quæ doctrina est contraria illi, quam tradiderat n. 170. nempe esse unum indivisibilem respectum ad utrumque.

482. Deinde ex hac responsione sequitur, Deum non dare auxilium congruum ex speciali benevolentia, quæ sit adæquatè ipsa Voluntas dandi auxilium, sed in hac benevolentia includi ipsam Scientiâ Mediâ: Quapropter complexum ex voluntate & Scientiâ Mediâ est quid antecedens ad actum liberum, & causâ infallibiliter connexa cum eodem, & sic redit retorasio argumenti, ut jam pridem adverterunt Arrubal, Lugo, Arriaga.

483. Placet hic obiter advertere, doctrinam hanc P. Herize quatenus decretum benevolentie vult esse complexum ex voluntate indifferente ad consensum & dissensum, & ex Scientiâ Mediâ, placuisse etiam P. Arriagæ d: 37. n. 17. & quod magis miror, P. Antonio Perez d: 4. de Providentia Dei c. 2. qui inde infert, decretum Prædestinationis non dirigi à Scientiâ Mediâ, nec hanc habere ad decretum Dei ullam prioritatem à quo. Ad hæc asserenda adductus est hic auctor, quod non videret alium modum defendendi indifferentiam vllius decreti divini ad actus oppositos: existimans hujusmodi indifferens decretum esse admittendum, quod nos supra examinavimus, & diximus vel nullum hujusmodi indifferens decretum dari, vel illud esse conditionatum, & præcedere Scientiâ Mediâ.

484. Eandem sententiam P. Herize aliquando secutus est Cardinalis Pallavicinus *Libello de Gratia* à n. 41. Verum, ut ab alijs intellexi, ab ea deinde recessit, & merito; nam ut ex se clarum est, affectus benevolentie non est, nisi dicat: *volo dare hoc auxilium, quia video esse congruum*, nec potest intelligi sine formalissimo respectu tum ad ipsam congruitatem, tum ad Scientiâ Mediâ, proponentem illam congruitatem ut eligibilem in bonum illius cui datur.

485. Præterea illa sententia P. Herize est contra mentem D. Thomæ q. 6. de Veritate a. 3. in C. Non, inquit, potest dici, quod Prædestinatio supra certitudinem Providentiæ nihil aliud addat nisi certitudinem Præscientiæ, ut si dicatur, quod Deus

ordines

K 3

ordinet prædestinatum ad salutem, sicut & quemlibet alium; sed hoc de prædestinato scit, quod non deficiet à salute: sic enim dicendo non diceretur prædestinatus differre à non prædestinato ex parte ordinis, &c. legantur priora & posteriora ejusdem verba, & satis constabit, S. Thomam ponere prædestinationem in decreto habente intrinsecum ordinem ad salutem salvandorum.

486. Ad objectionem respondeo directè negando paritatem inter Prædefinitionem actûs, & Prædeterminationem physicam: hæc enim, prout asseritur à suis authoribus, teneret se ex parte actûs primi proximi, & in nullo statu præsupponeret actum futurum, essetque omninò inimpedibilis à voluntate prædeterminata, & ideo, si daretur, læderet libertatem, quia non relinqueret potentiam proximam indifferentem ad actus oppositos. At verò Prædefinitio est causa remota, præsupponens Scientiam Mediam, adeoque sicut hæc, ita etiam Prædefinitio actûs boni, per auxilium hoc determinatum, est impedibilis ab arbitrio creato; & sic relinquit indifferentiam ad oppositum, ut supra declaratum est.

487. Objicies. 2. Positâ prædefinitione, non possum non consentire: sed ista suppositio est antecedens: ergo necessitas consentiendi est antecedens: sed hæc tollit libertatem: ergo. R. Negando minorem; est enim suppositio & necessitas consequens, cum habeat suam infallibilem connexionem dependentem ab ipso consensu sub conditione futuro, sine quâ hypothesi non haberet infallibilem connexionem.

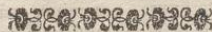
488. Objicies. 3. S. Damascenum, qui libro. 3. Orthodoxæ fidei c. 30. sic habet. *Illud scire interest, DEVM omnia quidem præscire, sed non omnia præfinire; præscit enim etiam ea quæ in nostra potestate atque arbitrio sita sunt, at non item ea præfinit.* R. Ex contextu apparere, quod nomine Prædefinitionis, intelligat Prædeterminationem physicam, qui Termini Scholastici tunc temporis non erant in usu. Contextus, inquam, hoc ostendit. *Nec enim, inquit, vitium admitti vult DEVS, nec rursus virtuti vim affert.* Cæterum ibidem paulò post satis clarè admittit prædefinitionem quoad rem ipsam, dum ait, DEVM juxta suam Præscientiam omnia in bonitate ac iustitia sua prius decrevisse.

489. Objic. 4. Si DEVS posset prædefinire actus bonos, posset etiam prædefinire actus malos, vel saltem actus bonos qui præsupponunt actus malos, ut pœnitentiam Davidis &c. Consequens est absurdum, quia sic DEVS diceretur intendere peccatum, & per consequens esse Author illius. R. Multos esse qui absolute admittant, posse DEVM prædefinire pœnitentiam necdum viso peccato, ut Molina, Granadus, Ruiz, Arriaga, Esparza. Alij cum Suarez & Vasquez negant: inter quos tamen Authores quoad rem ipsam non potest esse differentia, sed solum in modo loquendi. Conveniunt enim inter se,

quod decretum permissivum peccati ex amore pœnitentiæ secuturæ, non sit vlllo modo electio positiva peccati, nec etiam sit electio Auxilij inefficacis quâ talis, quasi DEVS diceret. *Volo fieri pœnitentiam, quam ut obtineam, procurabo peccatum, dando gratiam A. quia video illam fore incongruam.* Hujusmodi decretum modusque tendendi admitti non debet; argueret enim, DEO magis placere eventum peccati, quàm oppositum. Econtrario admittunt iidem, decretum permissivum peccati aliquo modo ferri in pœnitentiam ut in finem, quia procedit ex Scientia Media illius ut secuturæ, & ideo DEVS permittit peccatum, quia videt se inde posse elicere aliud magnum bonum, nempe pœnitentiam, vel vindictam, &c. si ergo habet hanc tendentiam vocare Prædefinitionem, erit questio de vocabulo. Mihi placet modus loquendi Card. de Lugo, vocantis eam Prædefinitionem virtutalem.

490. Difficultas est in declarando, quomodo hujusmodi permissio non arguat etiam desiderium seu amorem peccati, utpote medij necessarij ad bonum illud obtinendum, ex cuius complacentia permittitur malum peccati.

Distinguendum est inter motivum directum & indirectum. Directum est, quod ita intenditur efficaciter, ut simpliciter & absolute hic & nunc gratius sit illud bonum obtineri, quàm non obtineri; & in hoc sensu negandum est, bonum pœnitentiæ vel vindictæ posse esse motivum antecedenter ad peccatum commissum: cum enim peccatum sit prohibitum, gratius est DEO, non poni peccatum, & sic etiam impediri pœnitentiam, quàm poni peccatum & pœnitentiam. Motivum indirectum est, quod se habet tanquam motivum removens prohibens, hoc est, quod in æstimatione sui facit, ut malum quod permittitur, non adeo curetur, eò quod tali bono securo compensetur, quamvis simpliciter gratius esset, si malum quod permittitur, non poneretur. Postquam ergo DEVS per scientiam mediam videt, quod si Petrum constitueret in talibus circumstantijs, peccaret, postquam verò peccasset, & haberet auxilium A. ageret pœnitentiam, & deinceps cautior ac humilior esset, tunc placet DEO illud bonum pœnitentiæ, & cautela, & removet quasi, seu reprimat vim peccati, quam habet alioquin ad absterrendum ne Deus illud permittat, & sic ponitur permissio peccati, quamvis DEVS simpliciter mallet non poni peccatum. Finis ergo modusque tendendi hujus actûs non rectè exprimeretur his verbis: *Placet fieri peccatum, ut obtineatur bonum pœnitentiæ*: sed sic exprimens est. *Non obstante peccato ponam Petrum in his circumstantijs, quia sequetur pœnitentia.*

CONTROVERSIA II.

An Prædestinatio Sanctorum facta sit ante prævisa merita.

§. I.

Referuntur sententia.

491. Hæc fuit ante hac celeberrima quæstio, nunc autem vtrunque complanata, vt vix in re ipsa maneat dissensio inter Recentiores. Triplex omnino generatim est sententia: Prima docet, aliquos eximie sanctos fuisse prædestinatos ante prævisa merita, reliquos vero post prævisa merita. Ita Catharinus, cui eatenus accedit Lessius, quatenus Beatam Virginem Dei Matrem solum excipit, & Herize, qui insuper excipit Apostolos.

492. Secunda sententia docet, simpliciter & sine exceptione omnes esse prædestinatos ad Gloriam post prævisa merita. Sub istis Terminis Prædestinationem asserunt Vasquez, Becanus, Prapostus, Hakerus, Monzeus, Gama-charus, Cornelius à Lapide, Derkennius, Comptonus, & vniversim (quantum scio) omnes Belgæ.

493. Tertia Sententia absolute docet, omnes esse prædestinatos ante prævisa merita. Sub his terminis est Sententia hæc admodum communis. Ceterum Authores huius tertiæ Sententiæ sunt inter se diuisi. Suarez & cum eo plures, ponunt Prædestinationis Decretum prorsus absolute, hoc est, sine vlla alligatione ad certa Media, sed vagum, & adhuc præscindens à Medijs, quasi Deus in primo signo dicat: *Volo Petrum saluari*, adeo vt vi huius decreti Deus fuerit necessarius pro signo posteriore ad procuranda Petro media efficaciam; ac proinde si ea quæ defacto accipit, Petrus fuisset prævisus respicere, debuisset Deus eligere alia & alia. Et hic est ille scopulus, ob quem hæc sententia plurimis, & mihi quidem semper, visa est incredibilis, ob rationes infra deducendas.

494. Ideo Recentiores jam communiter ita defendunt Prædestinationem ante prævisa merita, vt (loquendo de Prædestinatione ordinaria) dicant eam factam esse cum alligatione ad certa media, quæ si non fuissent prævisa fore congrua, ea nihilominus dedisset; & per consequens ille qui defacto prædestinatus est, si non fuisset per scientiam medium prævisus bene vsurus his medijs, fuisset reprobis, & e contra, qui defacto reprobis est, si fuisset prævisus bene vsurus his medijs, ea nihilominus accepisset, & per illa prædestinatus fuisset.

Vnde re attentius inspecta, hi authores vix differunt in re ipsa à secunda sententia, vt etiam agnoscit Derkennius: Nam Vasquez cum suis, vtrò fateatur, neminem saluari sine speciali benevolentia ordiante hominem ad salutem ante o-

mnia merita visa, & hoc sensu omnes prædestinari virtualiter ante prævisa merita, sed cum alligatione ad media determinata, vt modo declaratum est.

495. Ex supra disputatis de Vnico Decreto Intentionis & Executionis, & virtuali Indistinctione decreti à Visione meritorum, nobis dicendum est, realiter loquendo nec ante, nec post merita visa factam esse prædestinationem, sed per decretum ipsissimum prædefiniens merita omnes prædestinatos esse, ita vt per illud ipsum decretum, & in illo ipso videantur existere merita, & gloria intenta. Quia verò jam sæpius diximus, nostro concipiendi modo posse signa multiplicari, pro multiplicatione actuum humanorum: & quia in homine voluntas efficax rei præcedit cognitionem existentie rei, (nam volitio est causa rei existentis, & res existens est causa cognitionis) hinc fit, quòd in Deo etiam concipiamus cum aliqua prioritate decretum prædefiniens & prædestinans ante cognitionem existentie meritorum & merita concipiamus prius exstitura, quàm à Deo cognoscantur. Propter hunc concipiendi modum vocamus Prædestinationem ante prævisa merita, & hoc sensu deinceps semper loquemur.

§. II.

An sit in Deo Intentio & Decretum finis, nempe Glorie, præscindens à determinatis medijs.

496. Affirmat Suarez, asserens in posteriore primum signo Deum per aliud decretum eligere determinata media. Consentit Arriaga. *disp. 36. s. 7. præsertim n. 76.*

497. DICO, repugnare, quod Deus intendat aliquem finem præscindendo à determinatis medijs. Ita Herize, & ex professo Granadus *tr. 5. disp. 8. n. 7. & 8.* Probatur. Quando in agente libero adest omnis scientia, quæ potest in consultationem adhiberi circa electionem mediorum, nec adest vllum periculum errandi, aut incurrendi aliud incommodum, tunc nemo prudens decernit finem determinatè, media vero indeterminatè, ita vt suspendat determinationem mediorum, & primum postea determinet media: ad quid enim quæso hæc suspensio conducere posset, quando nec potest supervenire nova consideratio aut scientia, nec est periculum errandi? non enim alia prudens causa esse potest suspendendi determinationem mediorum, nisi quia adhuc circa media aliqua deliberatio instituenda est & aliquid examinandum quod necdum satis perspicitur prout etiam supra dictum est, cap. 4. Contr. 2. §. 1. Atqui in Deo, ante primum decretum, jam adest omnis scientia quæ potest servire ad determinationem mediorum, nec est periculum vllius erroris aut incommodi incurrendi ex aliqua præcipitantia aut inconsiderantia: ergo non est possi-

est possibilis in Deo hujusmodi Intentio finis, vt præscindat à determinatione mediorum, & horum determinatio in posteriore signo ponatur.

498. Objicit Arriaga & dicit, Deum defacto habuisse decretum disjunctivum, quando præcepit, vt offerretur vel par Turturum, vel duo pulli columbarum. & instantiam hanc non esse ad rem præsentem. vtique potest Deus plura disjunctivè præcipere, ita vt determinatio relinquatur alterius arbitrio: nostra autem quæstio est de determinatione facienda immediatè post ab ipso Deo. Alia objectio solvetur infra §. 6.

§. III.

Specialis benevolentia DEI ante omnia merita erga omnes prædestinatos asseritur.

499. **H**anc specialem benevolentiam negasse dicitur Leonardus Lessius de Prædest. Angel: & hominum s. 2. & 5. quatenus docuerat, Deum in prædestinanda gratia pro electis, non seligere gratias congruas ab incongruis, sed generatim tam electis quam reprobis destinare gratiam sufficientem, quam si quis sua cooperatione reddat congruam, habità perseverantiâ vsque in finem, hoc ipso erit electus. Ego existimo, mentem P. Lessij aliam fuisse, quam verba præferunt, & communiter intelliguntur; & videtur mihi solum voluisse contra Suarezium negare illam extraordinariam specialem Benevolentiam, quâ Deus ita ferretur in prædestinatos, vt si hæc auxilia respicerent, alia & alia eligeret, qualem Benevolentiam erga reprobos vtique non habet, alioquin omnes salvarentur: ceterum in alio sensu non credo Lessium negasse specialem Benevolentiam, quatenus prædestinatis dat hæc auxilia, quæ videt fore congrua, quamvis ipsi eisdem alligaverit salutem eorundem. Colligo hoc imprimis ex eo, quod pro se citet Vasquezium & Molinam, qui tamen specialem Benevolentiam admiserunt. Clarius idem Lessius suam mentem aperuit lib. 14. de perfectionibus divinis cap. 2. n. 53. Verum, inquit, quia Deus per Scientiam conditionatam sciebat, per quam gratiam quisque esset perseveraturus, & per quam non perseveraturus, quisque NB. singularis beneficii loco ducere debet, si eam gratiam à Domino accipiat, per quam sciebat perseveraturus: cum Deus aliam illi dare potuisset, per quam noverat non perseveraturum. Idem dicendum de conversione & alijs bonis operibus. Vnde NB. hanc gratiam semper petere debemus. Hæc P. Lessius, quæ adeo sunt consona explicationi modernæ Theologorum, vt eorum ore locutus videri posset. Itaque sicut Molina & Vasquez, ita Lessius nunquam videtur negare voluisse specialem Benevolentiam paulò post explicandam, sed illam Suarezij, quâ nimirum non alligaretur salus prædestinatorum Medijs ordinarijs: quod quidem in Molina & Vasquez etiam observavit P. Arrubal. disp. 73. c. 2. n. 8. & seqq. Videatur ipse Vasquez disp. 98. c. 3. & 6. n. 38. & 39.

500. Dicendum est; Deum omnes prædestinare ante prævisa merita, prædestinando Actus illorum, eosque ordinando ad gloriam ex speciali Benevolentia, propter specialem scilicet congruitatem auxiliorum, qualem non habent auxilia quæ dantur reprobis, non quidem ex intrinseco defectu auxiliorum, sed ex defectu consensû sub conditione non prævisi futuri.

501. Probatur 1. Ex Concilio Tridentino, sess. 6. can. 16. vbi dicitur: *Si quis magnum illud vsque in finem perseverantiæ bonum &c.* Ecce! bonum perseverantiæ vocatur magnum bonum, atqui magnum bonum in ratione boni debet procedere ex affectu illius boni quâ bonum alteri est, cui illud volumus: ergo supponit Tridentinum Conc: quod bonum perseverantiæ detur ex benevolenti affectu, quia bonum est illi cui datur. Minor propositio est omnium mentibus infusa, & eam eleganter expressit Seneca c. 6. de Beneficijs. Itaque, inquit, non quid fiat, aut quid detur, sed quâ mente; quia beneficium non in eo quod sit aut datur, consistit, sed in ipso dantis aut facientis animo.

502. Probatur 2. Testimonijs Sacre Scripturæ, quorum aliqua admodum clara sunt, attenta Sanctorum Patrum interpretatione. Primum est Jo: 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum. Tractio hæc est vocatio efficax, quod verò ex speciali affectu tribuitur, exposuit S. Augustinus, dicens. *Trahitur ergo miris modis vt velit. ab illo qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non vt homines nolentes credant, sed vt volentes ex nolentibus fiant.* Secundus locus est ad Rom. 9. Cujus vult miseretur, & quem vult indurat. In quem locum S. Augustinus lib. 1. ad Simplicianum quæst. 2. prope medium, de reprobis sic ait. *Si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodo ipsis aptum esset, vt & moverentur & intelligerent, & sequerentur: cum autem miseretur, sic eum vocat, quo modo scit ei congruere, vt vocantem non respuat.*

503. Tertius locus est ad Eph. 1. Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt effemus sancti & immaculati in conspectu ejus in Charitate, qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ. In quem locum S. Augustinus de Prædestinat. SS. c. 18. Non ergo, inquit, quia futuri eramus, sed vt effemus: nempe certum est, nempe manifestum est: ideo quippe tales eramus futuri, quia elegit ipse prædestinans, vt tales per gratiam ejus effemus. & cap. seq. Non quia credimus, sed vt credamus, elegit nos, ne priores illum elegisse dicamur, salsumque sit, quod absit, non vos me elegistis, sed ego elegi vos: nec quia credimus, sed vt credamus vocamur.

504. Eodem modo interpretatur illum locum S. Hieronymus his verbis. Non enim ait Paulus: Elegit nos ante constitutionem mundi, cum effemus sancti & immaculati, sed elegit nos, vt effemus sancti & immaculati: hoc est, qui sancti & immaculati, ante non fuimus, vt postea effemus. Quartus locus est Joan. 4. Hoc est voluntas Patris, vt omne quod dedit mihi,

mibi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die. In quem locum S. Augustin. de corrept. & grat. c. 9. post init. Hic inquit, Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam eternam. ipsi sunt illi predestinati, & secundum propositum vocati, quorum nullus perit: ac per hoc nullus illorum ex bono in malum vocatus fuit hanc vitam, quoniam sic est ordinatus, & ideo Christo datus, ut non pereat, sed habeat vitam eternam.

509. Quintus locus est, ad Rom. 9. quo capite totus est S. Paulus in commendanda misericordia & dilectione speciali erga salvandos, quam potissimum declarat in exemplo Jacob & Esau, adeo ut hos duos fratres typum gessisse Prædestinatorum & Reprobatorum putet esse de fide P. Tannet hic, n. 18. sic ergo loquitur Apostolus. Cum enim nondum nati essent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret) non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: quia major servies minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui.

506. Ultimus locus sit Matth. 24. vbi Christus loquitur de futura Tyrannide Antichristi, dicens: sed propter electos breviabuntur dies illi. ne scilicet in errorem inducantur.

Probatum Conclusio 3. Autoritate sanctorum Patrum, ac præsertim S. Augustini, quam in hoc puncto tanti momenti esse multi existimant, ut reprehendatur Catharinus, quod falsus sit, se à S. Augustino dissentire; quemque pro nostra sententia citant S. Thomas, Scotus, Albertus, Egidius Durandus. Verum de hac Autoritate aliquid amplius inferius dicam, nunc ejus verba referam, quæ pro nostra sententia communiter afferuntur.

507. Itaque libro de Prædest. Sanctorum c. 8. loquens de gratiæ efficaciam, quam habent omnes qui veniunt ad Christum, sic ait. Hæc gratia, quæ occulte cordibus tribuitur, à nullo duro corde respuitur, ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur: & c. 6. sic dixerat. Multi audiunt verbum veritatis, sed alij credunt, alij contradicunt; volunt ergo isti, nolunt autem illi, quis hoc ignorat? sed cum alijs præparetur voluntas, alijs non præparetur, discernendum est quid veniat de Misericordia, quid de Judicio. Lib. de concept. & grat. c. 7. Quicunque ergo ab illa originali damnatione ista divine gratiæ largitate discreti sunt, non est dubium, quod & procuretur eis audiendum Evangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, quæ per dilectionem operatur in eis, qui vasa misericordiæ operatus est eos, qui & elegit illos in Filio suo ante constitutionem mundi per electionem gratiæ: Si autem gratia jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.

508. Eodem lib. c. 9. Quicunque in Dei providentiâ dispositione præfati, prædestinati, vocati, justificati, sanctificati sunt, etiam nondum nati jam filij Dei sunt. Ecce! quam pulchro ordine posuerit actus divinos, primo Præscientiam, nempe conditionatam: & directivam decreti prædestinationis 2. Decretum Prædestinationis. 3. Vocationem in tempore faciendam. 4. Justificationem consequentem. 5. Sanctificationem.

509. Vltimus c. 12. circa principium. Nunc vero, inquit, sanctis in Regnum Dei per gratiam Dei prædestinatis, perseverantia ipsa donatur. & c. 13. Numerus ergo Sanctorum per Dei gratiam Dei regno prædestinatus, donata sibi etiam usque in finem perseverantia, illuc integer perducitur. Ecce! quod S. Augustino perseverantia sit donum, & ex speciali Benevolentia erga prædestinatos concessum.

510. Libro de bono Perseverantia c. 8. circa finem ait: Ex duobus parvulis originali peccato pariter obstrictis, cur iste assumatur, ille relinquatur, & ex duobus ætate jam grandibus impijs, cur iste ita vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, ut vocantem sequatur, inscrutabilia sunt judicia Dei.

S. IV.

Solvuntur Objectiones quibus hæc specialis Benevolentia impugnatur.

511. Obijciunt imprimis ex S. Scripturâ & Patribus, vbi sapius asseri videtur, gloriam non dari gratis, sed ex Meritis. Neque nos dicimus, gloriam dari gratis: sed, quando dicimus Prædestinationem esse Gratuitam, tunc Gratis cadit supra voluntatem Dei, volentis nobis procurare gloriam per Merita. Ad hoc enim volendum nulla nostra Merita præcedentia illum inducebant. Itaque hujusmodi Testimonia sunt intelligenda de ipsa actuali executione, & secundum nostrum concipiendi modum, quo Decretum executionis concipimus ut procedens ex visione Meritorum, v. g. Matth. 25. Venite benedicti Patris mei, possidere paratum vobis Regnum à constitutione mundi, esurivi enim, & dedistis mihi manducare.

Ex S. Augustino præcipue obijciunt ex libro 1. ad Simplicianum q. 2. vbi exponens illud ad Romanos 9. Ut secundum propositum electio Dei maneret: sic concludit. Non tamen electio præcedit Justificationem, sed electionem Justificatio. nemo enim eligitur, nisi jam distans ab eo qui respicitur. Unde quod dictum est: quia elegit nos ante constitutionem mundi: Non video quomodo sit dictum, nisi præscientiâ.

512. Hunc locum variè interpretantur Doctores. sed non satis accommodatè verbis S. Augustini. Mihi placet responsio Bellarmini & Fasoli, S. Augustinum scripsisse illum librum adhuc juvenem, ut ipse Augustinus testatur de Prædestinatione Sanctorum c. 4. & hanc suam doctrinam postea mutasse lib. 1. retractat. c. 23. circa medium dicens: Non dum diligentius quæseram, nec adhuc inveneram, qualis sit electio gratiæ, de qua idem dicit Apostolus. Reliquiæ per electionem salvæ factæ sunt: quæ utique non est gratia, si eam merita vlla præcedunt, ne jam quod datur, non secundum gratiam, sed secundum debitum reddatur potius meritis, quam doneatur. Deinde verò locum illum ad Rom. 9. prorsus contrario modo interpretatus est Ep. 105. & 106. vbi expressè electionem vocat electionem Gratia, quæ non invenit eligendos, sed facit.

513. Neque refert, quod libro 2. Retract. cap. 2. mentionem taciatur libri ad Simplicianum, & vehem.

& vehementer probet, quæ ibi scripsit de Gratia, nihil autem retractet. Nam, præterquam quòd satis erat, id in primo libro adnotasse, ut jam retulimus, insuper benè observat P. Petavius lib. 9. c. 14. Non omnia quæ vtrunque aliter explicaverat aut senserat prius ac postea, retractavit S. P. aut de eo lectorem monuit, sed illa ferè tantum, in quibus se errasse, aut minus Catholicè esse locutum animadverterat, cuiusmodi non fuit illa interpretatio electionis quæ obijcitur.

514. Hæc, ut dixi mihi dicenda videntur. Quod si quis hoc nolit admittere, potest S. Augustinum interpretari cum P. Esparza 9. 31. ad 1. illud jam: non esse accipiendum præsuppositive, in genere quasi causæ efficientis, sed formaliter, in genere causæ formalis, quatenus ipsa electio est discretiva electi à rejecto, & inductiva meritum in vno, quibus caret alius, eademque est conjuncta virtualiter intrinsecè cum præscientiâ absolutâ hujus discriminis. Hanc interpretationem vtrunque recipiunt verba S. Patris, quòd verò ex mente illius sit, vix credo.

515. Potest etiam S. Augustinus interpretationem accipere ex Petavio, qui hunc ipsum locum conatur in adversarios retorquere. Potest denique cum Arrubale & Card. de Lugo explicari de Judicio comparativo; nam electio strictè accepta videtur sonare actum Judicij, post examen vtriusque partis.

§. V.

Vtrum Prædestinatio facta sit cum Alligatione ad certa Media.

516. Sensus est, Vtrum Prædestinatio ordinaria facta sit per talia Media, quæ, si homo per Scientiam Mediam prævisus esset respuere, non fuisset prædestinatus per alia & alia media, sed reprobatus, ita ut econtra, qui defacto reprobati sunt, si visi fuissent benè visuri medijs quæ defacto acceperunt, ipsi quoque prædestinati fuissent: ac proinde vtrum in potestate hominis sit facere ut sit prædestinatus, sicut in ejus potestate est facere, ut Deus per Scientiam Mediam viderit eum benè visurum his auxilijs.

517. Nolo autem disputationem instituere de quibusdam eximjs sanctis, quos Deus ducere voluit per Extraordinaria Media ad summam sanctitatem, quibus concedit Card. de Lugo, Deum tanto affectu eis contulisse Media, ut, si cum his non fuissent cooperaturi, Deus alia & alia media adhibuisset.

518. Deinde non est sensus questionis, quod Prædestinati debeant omnibus Medijs, quæ defacto accipiunt, benè uti: quis enim nescit, multos prædestinatos fuisse peccatores? sicut econtra reprobi non omnia media respuunt, ut patet. Quæstio ergo procedit de collectione mediiorum & præsertim quæ ad finalem perseverantiam disponunt, & sunt media ordinaria.

519. DICO, Prædestinationem ordinariam factam esse cum alligatione ad certa & deter-

minata Media, quæ Deus solet per communem providentiam offerre, cum quibus si homo non fuisset visus cooperaturus, non propterea accepisset alia media, sed accepisset hæc eadem, sed ex decreto permissivo lapsus, & fuisset reprobatus. Hæc est mens Recentiorum communiter, & omnium eorum qui sentiunt cum Vasquez, & qui tenent prædestinationem (ut vocant) *Mercenariam* seu post prævisa merita, quorum argumentis hæc alligatio planè evincitur. Itaque

520. Probo Conclusionem 1. Ex S. Scripturâ, in quâ sapius satis apertè dicitur, quòd illi, qui defacto prædestinati sunt, si non fuissent visuri medijs quæ acceperunt, & per quæ salvabuntur, non accepissent alia media, sed fuissent reprobati; & econtra reprobi, si cum istis medijs essent operaturi, fuissent prædestinati: atque hæc est illa ipsa alligatio Prædestinationis, quam in præfati conclusionem tuemur. Ergo Conclusio est fundata in S. Scriptura.

521. Probatur major ex Epist. ad Rom. in qua S. Paulus singulariter disputat de Prædestinatione, & quidem præcipuè capite 8. & 9. Itaque cap. 8. cum dixisset, nos esse filios Dei, & hæredes ejusdem, coheredes autem Christi, ne hoc Romani in sensu perverso acciperent, quasi ita esset illis decreta hæreditas, ut eam non possent quacunque suâ culpâ frustrari, subiungit conditionem requisitam, & in eorum potestate positam, ad quam ponendam eos hortatur: *Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Ecce! alligationem Prædestinationis ad compassionem, & quidem per media de facto offerenda: alioquin si sententia contraria vera esset, potuissent Romani dicere Paulo: quid nobis denuntias hæreditatem solum conditionaliter, si compatimur? si enim compassio est necessaria, Deus vi prædestinationis eam procurabit quibuscunque tandem medijs, five per hæc five per alia, quòd si non est necessariò requisita, non est cur tu illam exigas: si enim nolumus compati, Deus per alia media dabit nobis hæreditatem, quia independentè ab vllis determinatis medijs nos prædestinavit.

522. Deinde capite 11. Paulus loquens de Gentilibus, qui in locum Judæorum propter eorum incredulitatem sunt electi: *Vide inquit, bonitatem & severitatem Dei, in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem, in te autem bonitatem, si permanferis in bonitate; nam & tu excideris, & illi rursus, si non manserint in incredulitate, inserentur.* Quibus verbis apertè supponit S. Paulus quòd in nostrâ potestate sit facere, ut fuerimus vel non fuerimus inserti vel excisi, eo modo quo infra explicabitur: ergo supponit, prædestinationem esse alligatam determinatis Medijs.

523. Non minùs clarè loquitur S. Petrus in 2. Epist. c. 1. *Satagite Fratres, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis.* Quasi diceret: si cum gratijs defacto acceptis cooperabimini, facietis, ut fueritis electi. In contrariâ sententiâ potuissent excipere dicendo: Quare facta

re satagamus, & solliciti sumus? Deus vi sui primi & absoluti decreti tenetur nobis seligere gratias efficaces: quod si praesentes tales non sunt, alias dabit: quare cura certificandi nostram electionem non pertinet ad nos, sed ad Deum. S. Petrus vero significavit, electionem esse incertam, non quod non jam sit praevisa & decreta, sed quod ad nos, quatenus non cooperando possumus facere, ut non praecessisset talis electio.

§ 24. De eadem incertitudine loquitur S. Joan. Apoc. 3. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.* Item S. Paulus ad Romanos 11. *Tu fides; noli alium sapere, sed time, ne forte nec tibi parcat.*

§ 25. Probatur Conclusio 2. Ex Patribus. Et imprimis est illud vulgatum S. Augustini: *Si non es praedestinatus, fac ut praedestineris.* Idem significat quod dicit tract. 26. in Jo: *Semel accipe, & intellige: Si non traheris, ora ut traharis.* per Tractationem autem intelligit Praedestinationem.

§ 26. Idem S. Augustinus vel potius Prosper ex Sententia S. Augustini ad objectiones Vincen-tianas a. 12. sic habet. *Hi, de quibus dicitur, ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis; si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum; voluntate exierunt, voluntate ceciderunt: & quia praescripti sunt ca-sus, non sunt praedestinati; essent autem praedestinati, si essent reversuri, & in sanctitate ac veritate mansuri: ac per hoc Praedestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.* Quibus ultimis verbis innuit S. Prosper solutionem vulgaris illius objectionis, quod praedestinatio gratuita praebet an-sam torpori & socordiae: responder inquam, hoc non esse verum, quia per socordiam faciunt, ut fuerint praescripti casui cum istis auxilijs, & conse-quenter non fuerint praedestinati.

§ 27. Idem S. Prosper in responsione 3. ad capitula Gallorum, qui vehementer urgebant il-lam objectionem contra gratuitam praedestinatio-nem S. Augustini, sic ait. *Non ex eo necessitatem perendi habuerunt quia praedestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria praevocatione praescripti sunt.* Et responsione 7. *Quia illos ruituros propria ipso-rum voluntate praescribit, ob hoc a filiis perditionis nulla praedestinatio secretevit.*

§ 28. Denique S. Augustinus Ser. 1. de S. Stephano pronuntiat: quod si Stephanus pro la-pidantibus non orasset, Ecclesia Paulum non ha-beret, ergo salus & gloria S. Pauli fuit alligata o-rationi S. Stephani.

S. Damascenus dialogo contra Manichaeos in fine: *Quocirca, ait, bona agere, & boni effici contendamus, ut in eorum numero simus, quos Deus fore bonos praenovit, atque ad vitam praedestinavit.*

§ 29. Probatur Conclusio 3. Rationibus. Et quidem Cardinalis de Lugo, bene eam probat ex communi sensu fidelium. quoties enim dici-mus, & nemo iudicat imprudenter dici. Si hic vel ille non fuisset factus Religiosus, periisset: si hic vel ille operarius in India non fuisset, multi infan-tes ab eo Baptizati non fuissent salvati, sed sine Baptismo mortui: nisi hic vel ille hunc con-cionatorem audisset, non fuisset conversus: nisi

factus fuisset ager, non respuisset: nisi hic factus esset reus capitalis supplicij, & sic ad mortem di-positus, in suis flagitijs periisset. In his omnibus supponitur salus alligata determinatis medijs.

§ 30. Declaremus rem in exemplo. Sunt duae puella stupro impregnatae; ambae volunt suos infantes occidere, & occidunt, altera tamen earum prius baptizat, altera ex malitia non bap-tizat: quis non indignetur huic, quod infantem sua salute privaverit? atqui Suarezio indignanti respondere posset puella: quid irasceris? infans non fuit praedestinatus, alioquin Deus vi primi decreti absoluti, quod tu doces, de alio salutis medio prospexisset.

§ 31. Probatur Conclusio 4. Sententia con-traria praebet ansam torporis & socordiae in salu-te procuranda; facient enim homines hoc dilem-ma. Vel sum praedestinatus, vel non. si non sum praedestinatus, frustra me fatigo, non enim potero facere, ut Deus illum affectum erga me habuerit, quem defacto habuit erga solos & omnes praedestinos, & sine quo nemo salvabitur. Si vero sum praedestinatus, tunc etiam si cum praesenti gratia non cooperer, Deus vi primi decreti necessitatur providere alio modo, ut perveniam ad gradum gloriae mihi independentem ab hoc me-dio praedestinatum.

§ 32. Respondent adversarij. 1. Hoc ar-gumento uti Vasquezium & ejus sequaces ad pro-bandam praedestinationem post praevisa merita; ergo & nobis solvendum erit.

Sed contra: hoc argumento plus non pro-batur, quam alligatio ad certa media, & ideo dixi supra, Vasquezium in re ipsa a nobis non dissentire, quatenus admittit decretum benevolentiae, & virtualem praedestinationem ante praevisa me-rita, cum alligatione ad certa media; quamvis a nobis differat, quatenus huic decreto superaddit aliud decretum executionis gloriae, procedens ex Visione meritum; & hoc decretum illi placet vocare praedestinationem formalem: Nos autem malumus cum scriptura & Patribus decretum be-nevolentiae vocare Praedestinationem, quae est dissensio in modo loquendi.

§ 33. Respondent adversarij. 2. hoc argu-mentum fuisse a Semipelagianis Massiliensibus etiam S. Augustino obiectum. Ita est: & hoc ideo, quia male intellexerunt Sententiam S. Au-gustini, nempe in sensu adversariorum, quasi Praedestinatio fieret per decretum praescindens ab omni determinato medio, nec esset in potestate nostra, facere ut fuerimus praedestinati, scilicet si cum praesentibus auxilijs cooperaremur. Hoc colligitur ex ipsissima responsione S. Augustini de bono Perseverantiae c. 15. in haec verba: *Ista ita nos in constituenda DE I gratia, id est, quae non secun-dum merita nostra datur, & a constituenda secundum eam Praedestinatione Sanctorum deterere non debent, sicut non deterremur a constituenda praescientia DEI, si quis de illa populo sic loquatur, ut dicat: sive nunc recte vivatis, sive non recte, tales vos eritis postea, quales vos DEVS futuros esse praescribit, vel boni si bonos, vel mali si malos: nunquid*

nunquid enim, si hoc audito nonnulli in torporem se-
gnitatemque vertantur, & à labore proclives ad libidi-
nem post concupiscentias suas eant, propterea de præ-
scientiâ DEI falsum putandum est esse quod dictum est?
Ex quibus verbis sic argumentari licet. S. Augu-
stinus comparat Prædestinationem cum Præscien-
tia DEI in ordine ad hoc, quod sicut hæc non in-
fert necessitatem antecedentem, ut quis v. g. sit
bonus, & consequenter nec torporem inducat
apud prudentes, esto sit præscientia infallibilis,
ita nec Prædestinatio gratuita: atqui ideo Præ-
scientia nec necessitat, nec infert torporem, quia
in nostra potestate est facere, ut non præciverit
DEVS, prout nobiscum adversarij docent: ergo
ut sit bona paritas, debet secundum S. Augusti-
num etiam in nostra potestate esse facere, ut non
fuerimus prædestinati: atqui hoc non potest fieri,
nisi prædestinatio fuerit alligata certis medijs:
nam in sententia contraria etiam si ego cum his
medijs nolim bene operari, facio quidem ut hæc
media DEVS non potuerit per decretum executionis
decernere, at verò non facio (in adversariorum
sententia) quominus DEVS decreverit salutem
independentem ab his determinatis medijs: adeo-
que adhuc manet illud primum decretum obli-
gans DEVM ad exquirenda alia media & auxilia:
ergo adhuc maneret ansa vehementissima torpo-
ris. In nostra verò Sententia res est expedita:
nam sicut in potestate mea est, facere, ut DEVS me
non præviderit bonum futurum, ita etiam in po-
testate mea est facere, ut Deus per hæc determinata
media me non potuerit prædestinare, & defacto
non prædestinaverit, cum nolit dare alia media.

534. Respondent adversarij. 3. directè,
& dicunt. Imò verò unusquisque ita debet cum
timore ac tremore salutem suam operari, ut in di-
vina misericordia sperare possit ac debeat, se esse
vnum ex electis.

Sed contra 1. In nostro argumento non se-
cimur hanc consequentiam: ergo homo non debet
operari bene, ut possit sperare se esse prædestinatum.
Fatemur enim, quod adhuc deberet bene opera-
ri, etiam si certissimus esset de sua prædestinatio-
ne; immò etiam si sciret se reprobum esse: de
hoc non est controversia: sed nostra consequentia
est hæc: ergo si homo fuit prædestinatus eo modo quo
volunt adversarij, etiam si non operetur cum istis au-
xilijs, dabuntur illi alia: si verò non est prædestina-
tus, etiam si cum istis operetur, non propterea efficiet,
ut DEVS habuerit illum illimitatum affectum, sine
quo defacto nemo salvus fit. Hæc consequentia ab
adversarijs negari non potest: eâ autem concessâ
vltius inferimus: ergo homo per se inclinatus
ad torporem hinc ansam arripit, & pronus erit
ad statuendum secum: nolo jam hoc opus mortifica-
tionis facere, quia nihilominus ad illum gradum beati-
tudinis perveniam ad quem sum decreto absoluto præ-
destinatus. sicut, qui sciret se reprobum esse, vehe-
mentissimè impelleretur ad indulgendum genio,
semper enim cogitaret: etiam si hic & nunc absti-
neam ab illicitis, nihilominus tandem ad eas pœ-
nas damnabor ad quas sum reprobatus, quia non

possum facere, ut DEVS absoluto decreto (sine
quo nemo salvus fit) me voluerit salvare.

535. Contra. 2. Si ideo debemus cum
præsentibus medijs operari, ut possimus ac de-
beamus sperare, nos esse prædestinatos: ergo hæc
spes debet niti hac veritate. Si bene fuero ope-
ratus cum istis medijs, est signum me esse præ-
destinatum, sin minus, est signum me non esse
prædestinatum: atqui hæc propositio supponit
Prædestinationem esse alligatam his medijs: ergo
responsio adversariorum incidit in nostram Sen-
tentiam. Probo minorem. Si enim prædestina-
tio non est alligata, tunc etiam si non operer cum
his auxilijs, non propterea est signum reprobatio-
nis: adhuc enim postea per alia media salvabor,
prout multi scelerati tandem salvantur.

536. Contra. 3. Quid juvat timor & tre-
mor? etiam si enim timeam & tremam, non pro-
pterea efficaciam, ut me DEVS cum illo univér-
sali & amplo affectu prædestinaverit. Quod si ti-
mor iste & tremor est signum prædestinationis, de
hoc ipso signo redit argumentum. Vel enim
hoc signum est necessarium ut Prædestinatio for-
tatur effectum, vel non. si non est necessarium,
potero etiam sine illo sperare salutem & prædesti-
nationem. si verò est necessarium, DEVS vi sui
primi decreti, quod tu ponis, tenetur mihi hoc
signum procurare, & certò procurabit, si jam,
sive postea.

537. Probat 5. In sententia adversario-
rum non minus videtur Deus positivè reprobare &
excludere illos, qui non salvantur quam prædesti-
nare eos qui salvantur. consequens non est admit-
tendum, quia pugnat cum sincero affectu salvandi
omnes: ergo &c. Probat 6. sequela. Sicut enim per
adversarios vi primi decreti debet DEVS salvandis
seligere media efficacia, ita deberet reprobis seli-
gere de industria media inefficacia: sed hoc esset
positivè excludere: ergo &c. Majorem sic declaro.

538. Vel DEVS, si vidisset per Scientiam
Mediam auxilium quod defacto dedit Judæ ad
agendam pœnitentiam, vel, inquam, si vidisset
illud futurum efficax, nihilominus illud dedisset,
vel non dedisset: si dedisset? ergo tunc Judas
fuisset prædestinatus, sed cum alligatione ad hoc
auxilium: unde ergo habent adversarij, quod de-
facto nemo ita salvetur, prout illi asserunt? Si
non dedisset, sed aliud inefficax substituit: er-
go DEVS de industria selegit Judæ auxilium ineffi-
cax quâ tale. cur enim alioquin illud negasset,
si vidisset efficax? quæ alia fuisset ratio negandi,
nisi efficacia? nam omnia cetera ponimus eodem
modo se habere essetne hoc sincerè desiderare
pœnitentiam Judæ?

S. VI.

Solvuntur Objectiones quæ fiunt contra Præ-
destinationem alligatam certis Medijs.

539. Objic. 1. Quicumque vult efficaciter Media
propter finem, vult prius & principalius
ipsum finem, & in hoc habet maximè locum; Pro-
pter quod unumquodque tale, illud magis tale. Sed De-
us vult

us vult auxilia efficacia propter gloriam: ergo vult prius & principaliter ac magis gloriam: ergo vult gloriam per decretum præcindens à medijs: ideo enim dicitur finis Magis volutus quam media quia media solum volumus, in quantum finis aliter obtineri non potest: cum ergo Deus possit gloriam aliter obtinere quam per hæc determinata media, sequitur, quod si hæc media videret inidonea, alia & alia eligeret, ut finem principaliter intentum obtineret.

540. R. I. Argumentum plus probare, quam intendant adversarij: probaret inquam, quod per primum decretum gloria non intendetur formaliter ut Merces seu ut præmium, quod tamen adversarij admittunt. Meritum enim est medium ad gloriam in se spectatam: ergo si omne medium debet eligi in posteriore signo post intentionem illius ad quod est medium, deberet Deus in priore signo solum gloriam intendere, & in posteriore meritum, adeoque deberet in priore signo non solum præcindere ab hoc vel illo determinato medio, sed etiam deberet præcindere à ratione mercedis, & gratuita donationis. Faciendum ergo est adversarijs, aliqua media ita esse media ad aliquid habens rationem finis, ut simul sit etiam pars illius finis qui principaliter intenditur, eo quod ex ipsa conjunctione medij cum fine, resultet specialis amabilitas in objecto; huiusmodi est gloria in ratione præmij & mercedis, & quæ talis obtinenda cum sollicitudine & periculo excidendi: quem finem Deus non obtineret, si prædestinaret decreto vel omnino præcindente à meritis, vel universaliter respectu omnium amplissimo, semper providendi omnibus media efficacia.

541. Respondetur. 2. directe distinguendo majorem. Loquendo de medijs, quæ sunt pura Media, transeat, loquendo de medijs habentibus simul rationem finis seu complementi finis, nego majorem, & eodem modo distincta minore, negatur consequentia.

542. Dixi: *Transeat*. Nam in Deo specialiter repugnat distinctio virtualis intrinseca inter decretum finis, & electionem mediorum, quocumque modo se habeant media, ut supra ostendimus, & huc non spectat.

543. Replicabis. Tametsi Dei Decretum indivisibiliter feratur in gloriam & merita, possumus tamen nostro concipiendi modo præcindere Tendentiam Dei in gloriam à Tendentia in merita: ergo sub tali nostro conceptu jam intelligitur in primo signo intentio gloriæ præcisâ Tendentiâ in merita: ergo Tendentiâ in merita erit in signo posteriore. R. Negando hanc ultimam consequentiam. Aliud est, quod ego præcindam vnam tendentiam ab alia, & aliud, quod ipsa intentio Dei præcindat vnum ab alio. sic possum ego intendere iter Romanum pedestre quia tale, quia specialiter placet pedestre iter: quo casu non intendo iter Romanum præcindendo à pedestri vel equestri; quamvis alius posset vnam tendentiam ab altera præcindere.

544. Objicitur 2. Si Prædestinatio est alligata certis medijs ad communem providentiam spectantibus, ita ut in potestate reproborum sit facere, ut fuerint etiam ipsi prædestinati, & e contra; non apparet amplius vlla specialis benevolentia exercita erga prædestinatos, quam tamen supra asseruimus. Probatur sequela. Si enim Deus easdem gratias quas defacto dat, adhuc dedisset, si non fuissent visæ efficaces, signum est, quod non dederit ideo, quia sunt efficaces, sed ab hoc abstraxerit. Deinde in nostra Sententia non apparet, cur dicantur à S. Augustino inscrutabilia iudicia Dei in prædestinandis his præ illis, si Deus æque paratus fuit prædestinare illos, & reprobare hos & si prædestinavit cum alligatione ad certas gratias: sic enim facile redditur ratio, cur isti fuerint præ illis prædestinati, nempe quia isti cooperaturi videbantur, non illi.

545. R. Specialem benevolentiam cum generali providentiâ conjunctam consistere in hoc, quod Deus, etiam supposita Scientiâ Mediâ de horum & non illorum consensu sub conditione futuro, adhuc liberrimè, ex mero beneplacito, dederit & elegerit hunc ordinem & seriem gratiarum, quam vidit profuturam nobis, & quidem ideo, quia vidit profuturam nobis, cum tamen eadem libertate potuisset alium ordinem eligere, qui profuisset alijs & non nobis. Cur autem potius dederit hunc ordinem gratiarum quam alium, hoc enim verò est arcanum, & inscrutabile iudicium Dei, qui potuisset dare talem ordinem gratiarum, quo vidisset omnes salvandos.

546. Neque refert, quod Deus hunc ordinem dedisset, etiam si isti per ipsum salvati non essent: per hoc enim ostenditur quidem, quod adæquatus finis à Deo intentus non fuerit salus horum præ salute illorum: cum hoc tamen stat, quod Deus verè & tanquam finem intenderit salutem horum. sicut licet æger adhuc sumeret medicinam A. etiam si dulcis non esset, amore sanitatis, si tamen advertat esse simul sanam & dulcem, potest simul etiam intendere gustum dulcedinis.

547. Porro quod hæc sit benevolentia specialis, licet non sit specialissima, qualem asserit Suarez, inde patet, quia non est generalis, sicut esset illa, quæ ordinem gratiarum omnibus profuturum elegisset.

548. Denique Deus conjungendo hanc specialem benevolentiam cum generali providentiâ, præcidere voluit Judæ omnem causam expostulandi: conquerenti enim, cur Deus non elegerit alium ordinem sibi quoque profuturum, respondebitur: in tua potestate erat cooperari huic ordini, quod si fecisses, non propterea ordo mutatus in alium fuisset, sed pari benevolentia affectu in tui ac Petri gratiam collatus fuisset. Quod autem Deus hunc ordinem præ alio elegerit, tua non interest nisi culpa tua.

549. Dices S. Augustinus videtur multò specialiolem benevolentiam in Deo erga prædestinatos agnovisse, talem nempe, vi cuius, si præsentia auxilia non fuissent efficacia, alia procurasset:

rasset: Alioquin cur fecisset discrimen inter hominum & Angelorum prædestinationem? cur in defendendâ aequitate prædestinationis & reprobationis hominum recurrisset ad massam perditionis? cur illa Apostoli verba: *Deus vult omnes homines salvos fieri*; non de quadam generali voluntate conditionatâ, vt communiter alij, sed de voluntate absolutâ efficaci, adeoque de solis prædestinationis interpretatus esset libro de corrept. & grat. c. 14. dicens, esse intelligenda de generibus singulorum, non de singulis generum, alioquin nullus excludetur è cælo, cum nemo illius voluntati possit resistere.

550. Fateor, hæc difficilia esse, & mihi non occurrere, quâ ratione cum illis quæ supra pro alligatione Prædestinationis ad certa auxilia ex eodem S. Patre ejusque sincero interprete Prospero retuli, conciliari possint: ob quæ etiam doctissimus & in Patribus versatissimus Petavius lib. 10. sincerè fatetur, se in hoc puncto ab Augustino recedere: quod, inquit, nonnulli nimium verentes, ne illius opinionis desertores haberentur, maluerunt interpretes esse non boni, vt ei invito ac repugnanti opinionem alteram inducerent. Postea ex Celestino Papa ostendit, licitum esse, in hac Scholastica controversia à S. Augustini placitis recedere. Quidquid autem de hoc sit, & vtrum S. Augustinus aliqua dixerit, ex quibus aliud per bonam consequentiam deduci possit; mihi satis est, opinionem nostram clarioribus ejusdem verbis fuisse comprehensam, & tandem à S. Prospero contra Massilienses assertam.

551. Objicitur 3. Ex nostra doctrina sequi videtur, dari ex parte hominis causam totius prædestinationis, quia nempe in potestate hominis est facere, vt fuerit prædestinatus, nempe per consensum conditionatè futurum: hoc autem est contra communem Theologiam; nam vniversum, paucis antiquis exceptis, negant Theologi, ex parte hominis præcedere aliquam causam vel dispositionem, aut conditionem motivam, cuius intuitu Deus ponat decretum Prædestinationis ad primam gratiam. immò hic videtur fuisse error Massiliensium Semipelagianorum, quem Ecclesia cum S. Augustino damnat.

552. R. Negando sequelam. Nihil enim videt Deus ex parte hominis, quod habeat rationem causæ motivæ per modum meriti, vt homo ad gratiam & gloriam prædestinetur. Cum hoc tamen benè stat, esse in nostra potestate facere, vt factâ hypothesi, quod Deus daturus sit hunc ordinem auxiliorum, sumus per illum prædestinati.

553. Hoc vt rectè percipiat, duo distinguenda sunt, quæ in Prædestinatione includuntur. scilicet, *Voluntas dandi hæc auxilia*; &: *Voluntas per hæc auxilia salvandi*. quæ duo plurimum differunt: quia primum posset esse volitum sine secundo, si nimirum istis auxilijs non cooperaremur. In nostra potestate non est facere, vt Deus decernat dare hæc auxilia: Nam quocunque nostro consensu sub conditione prævisio vt futuro, potuisset adhuc Deus summâ libertate

nolle dare hæc auxilia, sed alia, quæ non prævidit fore efficacia: ergo absolute non est in nostra potestate facere, vt fuerimus prædestinati. Attamen, cum in nostra potestate sit facere, vt Deus hæc auxilia viderit fore efficacia, consequenter in nostra potestate est facere, vt Deus per hæc auxilia nos possit prædestinare: ac denique, supposito quod velit dare hæc auxilia in nostrum bonum quantum valent, est in nostra potestate facere, vt ea dando nos prædestinet. In hoc sensu, & non in priore, dicitur Prædestinatio esse in nostra potestate, vt cum S. Prospero superius relato docent Molina, Valentia, Arrubal, Granadus, Lugo Arriaga, Pallavicinus, Esparza, Aldrete. Arriaga tamen *disp. 37. n. 13. & 14.* usurpat modum loquendi singularem, dicens, nos incipere Prædestinationem quâ parte differt à Reprobatione, quod mihi non placet: Tum quia inde inferri videtur, quod prædestinati seipso à Reprobis discernant contra id quod dicit Apostolus: Tum quia in objecto prædestinationis nos quidem ponimus aliquid, nempe consensum sub conditione futurum, per quem differt ab objecto Reprobationis; verum, objectum prædestinationis non est Prædestinatio. Itaque Prædestinatio differt à Reprobatione per affectum specialis benevolentiae: hunc autem affectum nos non incipimus, sed solum ponimus id, quod requiritur, vt talis affectus possit circa hæc auxilia versari: ergo Prædestinationem non incipimus, immò nihil prorsus illius ponimus.

554. Illud tamen advertere placet cum P. Arriaga: Auxilia & Inspirationes illas bonas, quibus etiam prædestinati sæpè non cooperantur, adeoque non conducunt ad salutem & gloriæ augmentum, illas, inquam, non esse effectus prædestinationis formaliter quâ talis, quia non ordinantur vt Media efficacia ad finem prædestinationis.

555. Hinc autem obiter confirmari potest nostra Sententia, de alligatione Prædestinationis ad certa media. Qui enim hanc alligationem negant, quoad totum gloriæ gradum negant, asserentes Deum in primo signo certum gradum gloriæ decrevisse, siue per hæc siue per alia media procurandum. Hoc autem non videtur posse dici. Certum enim esse existimo, quod si prædestinatus fuisset cum auxilijs, quæ defacto respuit, cooperaturus, maiorem gloriæ gradum consequeretur; & Deus illi eadem auxilia tanto libentius daret, & quidem ex affectu maioris gloriæ. ergo ille major gradus gloriæ fuisset alligatus his medijs: ergo quando prædestinatus defacto cooperatur cum alijs per quæ consequitur maiorem gloriam, ita eam consequitur, vt non fuisset consecuturus, si non fuisset cooperaturus: ergo ille major gradus gloriæ est alligatus determinatis medijs: ergo idem rectius dicitur de tota gloria, quia adversarij non patiuntur fieri discrimen.

LIBRI PRIMI TRACTATUS II. DE DEO VT EST TRINUS IN PERSONIS.

CAPVT PRIMVM.

DE COGNOSCIBILITATE ET REALITATE MYSTERII TRINITATIS

CONTROVERSIA I.

VTRVM TRINITAS PERSONARVM IN VNA NATVRA POSSIT NATVRALIBVS ARGV- MENTIS PROBARI.

156. **R**aymundus Lullus circa annum 1290. inter alios articulos, de quibus apud Gregorium XI. accusatus fuit, etiam hunc docuerat. Omnes articuli fidei probantur per rationes necessarias, demonstrativas & evidentes. & insuper dixerat, se probare Trinitatis Mysterium demonstrationibus ita evidentibus, vt etiam Mahumetanus ijs conuinceretur, si bene penetraret. *sed homines insciji*, inquit, & peccatores non intelligunt eas rationes. Et ne quis putaret (vt putavit Vasquez) eum loqui præsuppositâ fide, hanc expressè excipit, asserens, eam solum esse necessariam insciji, rusticis, ministrilibus, & non habentibus intellectum elevatum, grossi ingenij &c. *sed homo subtilis facilius trahitur per rationem quam per fidem.*

157. Richardus de S. Victore profitetur quidem, Trinitatem sine fide præviâ non posse demonstrari, juxta illud Isaia. 7. *nisi credideritis, non intelligetis*: fide tamen suppositâ, ait, manifestâ ratione probari, immò multiplici demonstratione convinci, quod sicut perfectio vnius Personæ est causâ alterius, ita perfectio gemina, est causâ tertiæ in Trinitate.

158. Dicendum est. 1. Seclusâ divinâ revelatione non posse Mysterium Trinitatis ullâ efficaci ratione probari. Et quidem de evidenti cognitione satis apertè habetur Luca 10. *Nemo scit quis sit Filius, nisi Pater, & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Eadem fuit constans Sanctorum Patrum Sententia. S. Dionysius Areopagita de divinis nominibus c. 13. post medium. *Nullus inquit, monas, aut Trias, neque numerus, neque unitas, aut secunditas, nec quidquam aliud eorum, quæ aut sunt, aut cognita sunt, arcanum illud summe omniaque superantis Divinitatis, quod rationem omnem, mentemque vincit, enuntiat, neque enim nomen est, neque ratio: sed in ijs, ad quæ aditus non patet, secreta est.*

S. Justinus Martyr in expositione Fidei de Trinit. prope medium ait, nullo modo nos posse penetrare ad divinam essentiam, nec ad ejus mysteria.

S. Cyprianus in prologo libri de Operibus Cardinalib. Christi loquens de Mysterio Trinitatis. *Ad hanc, inquit, rerum adeo profundarum indaginem, nisi incarnati Verbi Mysterium accessisset, humana defecissent ingenia, & nescio si & aliqui, NB. auferent ad hæc remanda conatus assurgere.*

159. Pro-

559. Probatur ratione. 1. Quidquid intellectu creato naturaliter innotescit, vel innotescit immediatè ex terminis benè apprehensis, vel mediatè per discursum: Neutro modo potest naturaliter innotescere Trinitas Personarum in Vnitate Naturæ: ergo &c. Minor probatur. Et quidem quoad primum membrum est indubitabilis: nam si *Termini*; *Trinitas Personarum Vnitatis Naturæ*, apprehendantur eo modo, quo ex cognitione creaturarum à nobis possunt apprehendi, adeo sibi adversantur, ut potius ad negandum, quam affirmandum nos impelli sentiamus.

560. Quoad. 2. Membrum probatur. Omnis discursus nititur primis principiis Logicæ seu Dialecticæ: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: quæ sunt realiter distincta in Tertio, sunt realiter distincta inter se.* Sed hæc principia eo modo apprehensa, quo ex creaturarum cognitione possumus ea apprehendere, potius impellunt ad negandam quam affirmandam Personarum Trinitatem in Vnitate Naturæ; quia assensus hujus Mysterij est assensus identificatorum cum tertio sine identitate inter se: ergo &c.

561. Probatur. 2. Sicut Existencia Dei non potest nobis innotescere nisi per effectus, ita nihil divinum potest naturaliter innotescere, nisi quod per effectus est manifestabile: sed Trinitas Personarum in vnitatis Naturæ non est per effectus manifestabilis: ergo. Minor probatur. Quidquid per creaturas potest manifestari, & ab illis participari, sunt perfectiones communes tribus Personis, sicut operationes omnes ad extrà sunt illis communes, & insuper repugnat inveniri Trinitatem creatam in vnitatis Naturæ: ergo Trinitas non potest per effectus demonstrari.

562. DICES. Facunditas est divina perfectio, participata à creaturis: ergo posset ex creaturis cognosci saltem Generatio Filij.

Sed contra. 1. Necdum tamen cognoscitur Trinitas, quia Spiratio tertiæ Personæ non est Generatio. Contra. 2. Generatio prout reperitur in creaturis, involuit maximam imperfectionem, cum fiat per corruptionem generantis, & communicetur natura realiter distincta à natura generantis. quod si has imperfectiones auferas, inducis identitatem naturæ generantis & geniti, quod intellectus naturaliter non capit. Contra. 3. Quia defacto postquam habemus revelationem de diversitate harum processuum, quod videlicet vna sit generatio, non item altera, necdum tamen habemus claram & expeditam explanationem discriminis, ut ex dicendis constabit. Quamvis autem multa per fidem credamus, quorum essendi modum ignoramus, naturali tamen ratione non assentimur alicui diversitati rerum, quamdiu modus diversitatis non aparet, v. g. non assentiremur, dari in nobis intellectiones & volitiones, nisi earum diversitatem & discrimen experiremur: ergo pari modo non possemus naturaliter judicare, Verbum generari, non item

Amorem, quamdiu Processuum diversitas nulla apparet.

563. Objicies. Philosophi gentiles Mysterium Trinitatis in suis scriptis expresserunt: a qui non sunt assecuti vlla revelatione: ergo solius naturalis luminis beneficio. Imprimis Eusebius lib. 2. de perenni philosophia c. 10. tradit, juxta Platonis Theologiam, à primo Principio secundum Principium generari, tertium verò Principium esse habitum amborum, quem nos amorem reciproco dicimus. Deinde Porphyrius, teste S. Augustino de Civit. c. 23. ex mente Platoniorum concessit Deum Patrem, & Deum Filium, quem græcè appellat *Patrem Intellectum*, vel *Patrem mentem*. Circumfertur etiam Serapidis responsum hujusmodi:

Principio DEVS est, tum Sermo, & Spiritus illi Additur, æquæva hæc sunt, & tendentia in unum.

Denique Eusebius Cæsariensis lib. 11. de Præparatione Evang: refert, Plotinum scripsisse librum de tribus Hypostasis, & affirmasse, duas hypostasies procedere ab vna, quæ prima est.

564. R. Si quid Gentiles Philosophi de Personis divinis scripserunt, illud non ratione aliqua naturali deduxerunt, sed vel ex libris Moysis (in quibus Plato valde versatus fuit) vel ex Oraculis Sybillarum, vel denique etiam Dæmonum & Idolorum manifestatione didicerunt; cuiusmodi est illud Apollinis Delphici de vera Religione interrogati responsum.

*Ne me sciteris de Divino Genitore,
Et Sobole charâ, rebus Magni Induperantis.
Et Flatu, qui mundum adstrictum continet omnen.*

565. Dicendum 2. Etiam post acceptam Revelationem hujus Mysterij, & præstitum assensum, adhuc est impossibile invenire evidentem probationem possibilitatis hujus Mysterij. Probatur. Nam licet suppositâ fide Theologi investigent disparitatem inter Deum & creaturas, quibus persuadeant intellectui benè disposito, non esse evidentem implicantiam hujus Mysterij in Deo, sicut est in creaturis, non potest tamen intellectus eo assurgere, ut evidenter convincatur, non esse repugnantiam, seu quod idem est, esse disparitatem evidenter sufficientem, quare in Deo possint duo realiter identificata distingui realiter in Tertio, non item in creaturis. Semper enim hoc Mysterium transcendit limites & Spharam illorum principiorum, quibus innixus potest intellectus naturalem demonstrationem conficere. Sunt autem hæc duo valde diversa: *Evidens est, non repugnare.* Et: *Non est evidens repugnare.* seu: *Evidens est, non esse evidentem repugnantiam:* hoc secundum potest præstari, non illud primum.

CONTROVERSIA II.

*Quâ ratione dissolvenda sint Argumenta
Metaphysica contra Mysterium SS.
Trinitatis.*

§. I.

*Varia Responsiones minùs idoneæ refe-
runtur.*

166. Quamvis Argumentorum Metaphysico-
rum, ex conceptu generali Identitatis &
distinctionis Realis deductorum fallacia, non pos-
sit evidenter ostendi, possunt tamen ac debent
eiusque enervari atque dissolvi, ut ostendatur,
non esse evidentem repugnantiam huius Mysterij
cum evidentibus principiis metaphysicis; & hoc
præfari posse agnovit S. Augustinus lib. 1. de
Trinit. c. 2. dicens: *Istis garrulis ratiocinatoribus,
elaborioribus quàm capacioribus, atque ideo morbo peri-
culosiore laborantibus sic fortasse serviemus, ut inve-
niant aliquid, unde dubitare non possint, & ob hoc
in eo quod invenire nequiverint, de suis mentibus potius,
quàm de ipsa veritate, vel de nostris disputationibus
conquerantur.*

167. Ut autem intellectus noster hujus-
modi apparentibus quidem, sed reipsâ fallacibus
Argumentis, ab assensu Fidei minùs retardetur,
multùm conducet, si advertamus, dari in Deo a-
liquis perfectiones naturali discursu demonstra-
biles, quæ tamen contrariis argumentis non mi-
nùs quàm Mysterium Trinitatis impugnentur:
cur igitur grave sit, aliquam veritatem revela-
tam, sed naturaliter incognoscibilem credere,
quantumvis contrariis argumentis naturalibus ratiun-
culis? Antecedens autem patet in perfectione
Libertatis. Demonstratur enim, omni revela-
tione sepositâ, Deum esse agens liberum: & ta-
men hæc libertas, non minori, si non majori pon-
dere naturalium argumentorum impetitur, ut su-
pra vidimus.

168. Argumenta, quibus impugnari po-
test Trinitas, fundantur, ut jam dixi, in princi-
piis Metaphysicis seu Logicis, quibus omnis bo-
nus syllogismus innititur. Quæ sunt eadem vni
tertio, sunt eadem inter se: Quæ distinguuntur reali-
ter in tertio, distinguuntur realiter inter se. Item:
Quæ dicuntur de aliquo distributivè sumpto, dicuntur
de quovis contento sub illo: & quæ negantur de aliquo
distributivè sumpto, negantur de quovis contento sub
illo. Hinc conficiuntur hi syllogismi.

Omnis Essentia divina est Pater,
Filius est Essentia divina.
Ergo Filius est Pater.

Vel:

Filius non est Pater.
Ergo Filius non est Essentia divina.

Item:

Omnis Pater distinguitur realiter à
Filio.

Omnis Essentia divina est Pater.

Ergo omnis Essentia divina distingui-
tur realiter à Filio.

Vel:

Nulla Essentia divina distinguitur rea-
liter à Filio.

Ergo nulla Essentia divina est Pater.

Item.

Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem
inter se.

Tres Personæ sunt eadem Essentiæ di-
vinæ:

Ergo tres Personæ sunt idem inter se.

Vel.

Quæ distinguuntur in tertio, distinguun-
tur inter se.

Essentia divina & Filius distinguuntur
in tertio, nempe in Patre, cum quo
Essentia est idem, non item Filius.

Ergo distinguuntur realiter inter se.

169. Hæc argumenta putarunt aliqui o-
mnium expeditissimè solvi, concessis præmissis
negando consequentiam; eò quòd Regulæ syl-
logisticæ non valeant in divinis. Sed contra est.
1. Quia hoc est hæreticis ansam præbere calum-
niandi Theologos, quòd contra ipsos urgeant
formam syllogisticam. Gentilibus verò ingene-
ratur aversio à nostris Mysterijs, tanquam essent
rationi adversantia; cum tamen de Essentia veræ
Religionis esse debeat, nullum asserere dogma
rationi contrarium.

170. Contra. 2. & à priori Quia forma
syllogistica, ejusdemque regulæ, abstrahunt ab
omni materia: ergo vel in omni, vel in nulla ha-
bent vim concludendi.

171. Respondent alij. 2. Principia illa
metaphysica esse tantum vera, quando adhiben-
tur absolutis, non item relativis. Ita P. Ruiz,
addens, quòd Relativa, quamvis sint realiter ea-
dem vni tertio singulari & infinito, non sint ea-
dem realiter inter se, nisi referantur ad eundem
terminum.

Sed imprimis hoc additum patitur instan-
tiam manifestam. Nam Paternitas, & Spiratio
Activa sunt Relativa, & ad diversos terminos,
& tamen inter se sunt realiter idem.

Contra. 2. In rebus creatis valent illa prin-
cipia non solum in absolutis, sed etiam in Rela-
tivis: ergo si formâ syllogisticam abstrahit ab omni
materia (prout ipse Ruiz docet) etiam abstrahet à
Relativis & absolutis divinis.

M

Contra.

Contra. 3. Quia hæretici vel Gentiles videntes illis principiis, hocipsum intendunt probare, in Deo non dari Relativa realia; ita faciebat Sabellius.

572. Respondent alij. 3. cum S. Thoma q. 28. a. 3. ad. 1. tunc verum esse axioma: *Quæcunque sunt eadem vni tertio &c.* si sint idem re & ratione, sicut tunica & vestimentum, non autem si ratione differant. Hæc tamen responsio, prout verba sonant, non potest subsistere: alioquin omnes syllogismi deberent constare meris propositionibus identicis, nec darentur propriè tres termini mentales, sed solum vocales. Ideo

573. Respondent alij. 4. distinguendo. Quæ sunt eadem vni tertio, & nec virtualiter ab eo distincta, sunt eadem inter se, concedunt, secus, negant.

Hæc responsio, quæ est communiter recepta, rem ipsam quidem dicit, sed adversa ijs non potest satisfacere, nisi ulterius roboretur, & declaratur. Nam, ut suprà vidimus, distingui virtualiter est distingui in tertio: Adversarij autem assumunt pro principio metaphysico contrarium, nempe quoddam distinctionem in tertio arguat distinctionem realem inter se, non minùs quàm identitas in tertio arguit identitatem inter se: responsio ergo non est apta, quæ hoc secundum principium distinguit per negationem illius prioris principij: hoc autem facit data responsio: dicit enim: *Quæ sunt eadem vni tertio, & non distinguuntur ab eodem in alio tertio, sunt idem, aliàs non.* Ecce! supponit responsio, posse duo esse idem, & tamen distingui in tertio, quod est formalissimè negare illud principium metaphysicum: *Quæ distinguuntur in tertio, distinguuntur inter se.* Ulterius ergo ratio reddenda est, cur hoc principium sit verum in creatis, non item in divinis: & hoc præstito, tunc procedit data responsio.

574. Respondent alij. 5. aliter distinguendo. Quæcunque sunt eadem vni tertio adæquatè, sunt eadem inter se, concedunt; quæ sunt tantum inadæquatè, sicut pollex & index sunt inadæquatè idem cum manu, negant. Sic ergo (dicunt) Pater non est adæquatè idem cum Deitate, quia non est omne id quod est Deitas, cum non sit Filius & Spiritus S.

575. Sed contra hanc Responsionem adhuc vrgetur. Quia Pater est quidem inadæquatè tantum idem cum Trinario Personarum, sed tamen adæquatè est idem cum natura divina sumpta secundum esse absolutum: hoc est, ille ipse indivisibilis conceptus objectivus, qui exprimitur per nomen, *Natura*, totus quantus est idem cum Patre & etiam cum Filio. ergo vel adhuc locum habebit illud principium: *Quæ sunt eadem &c.* vel debet magis explicari illa inadæquatio.

576. Sexta responsio formari posset ex doctrina Aureoli, in 1. dist. 1. a. 4. & dist. 2. p. 3. a. 4. & dist. 33. a. 3. quam ab omnibus alijs Doctoribus neglectam in theatrum produxit P. Antonius Perez, disp. 1. de Trin. c. 2. n. 48. & 56. vocans

acutissimam, & tanto ingenio dignam, quamvis eam ex quadruplici capite postmodum rejiciat. Postquam ergo doctrinam Aureoli verbis Auditoris nonnihil in compendiū redactis proposuisset, deinde eam quasi clariorem redditurus: *Placet*, inquit, ad usum scholæ familiariū & brevius sententiam Aureoli proponere. *Identitas perfectæ in genere est inseparabilitas re & ratione præscindente scilicet obiectivè:* (per præcisionem objectivam intelligit illum conceptum, quo alterum ne quidem in obliquo concipitur) *hæc est dividenda in identitatem extremorum, ratione cuius, quidquid vni inest, alteri inest, necesse est.* (& hanc vocat Aureolus Identitatem repetitionis) & in oppositam, quæ solum in divinis reperitur: ex qua tanquam proprietas necessariò consequitur, ut vnum possit in recto significari, constituto altero extremo non in recto, sed in obliquo. *Diversa est vtraque identitas, sed æquè distinctionem à parte rei excludunt, nam distinctio versatur semper inter res habentes proprias unitates, quibus vnaquæque est divisa in se, & divisa ab alia, cum comparatione propriam unitatem habeat; at non est divisum ab alio, quod neque re neque mente potest ab ipso separari, quamvis concipiendi modus possit esse diversus secundum obliquum & rectum: posteriori genere identitatis personalitas & essentia sunt idem, quia non possunt præscindi mente ab invicem, nisi secundum constitutionem recti & obliqui, neque potest dici, Essentiam habere propriam unitatem comparatione Personalitatis aut e contra: sed ex Personalitate & Essentia constituitur una simplex Persona.* Hæc P. Perez ad magis clarificandum (si verum est tamen) Aureolum.

577. Ex quibus potest breviter hæc distinctio ad solvenda argumenta confici. Quæcunque sunt eadem vni tertio identitate Repetitionis, sunt eadem inter se, conceditur: quæ sunt eadem identitate omnimodè indistinctionis, seculà identitate repetitionis, negatur: sed Paternitas & Filiatio sunt eadem cum Essentia identitate repetitionis, negatur; hæc seculà, conceditur minor & negatur consequentia.

578. Contra hanc doctrinam, omisiss alijs, est. 1. quia per eam non ostenditur, quare in rebus creatis repugnet identitas omnimodè indistinctionis & inseparabilitatis re & ratione, exclusà identitate repetitionis, & per consequens, quare non etiam possit dari duorum identitas in tertio, quæ tamen non sint idem inter se, v. g. quare non possint potentia intellectiva & volitiva esse realiter ab invicem distinctæ, & tamen identificatæ cum substantia Angeli, vel animæ. Secundò; juxta hanc doctrinam actus liberi Dei non possunt Deo esse adæquatè intrinseci, quia sunt separabiles re, prout etiam notavit P. Perez. Tertiò; Intellectus noster longè facilius sibi persuaderet, posse quatuor realiter distincta ab invicem esse ab invicem inseparabilia re & ratione, quàm capiat, tria realiter distincta ab invicem esse idem cum quarto, à quo sunt inseparabilia: ergo intellectus ex naturali inclinatione non agnoscit aliam identitatem quàm repetitionis, hoc est, quod

quod illa sola sint idem, quorum unicuique inest, quod inest alteri. Quartò. Tres Personæ defacto sunt realiter distinctæ inter se, & tamen ab invicem inseparabiles re & ratione, ut fatetur & supponit Aureolus: ergo omnimoda inseparabilitas non inferit identitatem inter se: & quidquid ulterius requireret Aureolus, vel requireret gratis, vel non conveniret identitati Personarum cum Natura divina, vel denique evaderet Identitas repetitionis.

§. II.

Vterior modus solvendi prædicta Argumenta.

179. Solutio illorum Argumentorum unice desumenda est ex declaratione conceptus identitatis, & ostendendum, quomodo non sit contra conceptum Identitatis duorum prædicatorum, in ente infinitæ perfectionis, posse distingui realiter in tertio, & sic (ut communiter jam dici solet) eidem rei secundum diversas formalitates prædicata contradictoria convenire; vel melius: (ut ego supra existimavi) duas formalitates Identificatas esse rationem idem affirmandi & negandi, v.g. negandi quod Paternitas communicetur in ratione Paternitatis, & simul affirmandi, quod Paternitas communicetur in ratione Naturæ, cum qua identitatur, ut fusiùs supra declaravi.

Uterius, quia non omnibus prædicatis divinis hoc convenit, ut respectu cujuscunque possint distingui realiter in tertio, & ideo respectu plurium prædicatorum non minus locum habeant principia Metaphysica, quam habeant in creatis, ideo etiam declarandum est discrimen inter prædicata capacia & non capacia hujusmodi distinctionis in tertio, seu affirmationis & negationis.

180. Horum omnium conciliationem commodam subministrant ea, quæ circa præsentem difficultatem ceteris profundius speculatus est, & feliciter assecutus aliquoties jam laudatus P. Antonius Perez, cujus vestigijs insistant P. Esparza, Sylvester Maurus in *Log. de Universalib. quest. 30.* & 31. alijque Romani, neque in tripla dissentit (quamvis videri velit) P. Aldrete *To. 2. disp. 3. s. 2. 3. 4.* Quia tamen eadem veritas potest diversis modis proponi, prout cujusque genius fert, mihi quoque licebit meum sequi: quod præmonere volui, ne, si quid fortassis minus accommodatè dixerò, & in meo sensu minus sapienter abundavero, citatis authoribus adscribatur, sed mihi.

181. Primò ergo advertendum est, discrimen fundamentale inter ens finitum & infinitum in perfectione, esse, quod ens finitum ex eo dicitur finitum, quod sit limitata perfectionis, adeoque carens alijs perfectionibus, quas si haberet, esset ens æstimabilius quam sine illis. Ens verò infinitum in perfectione est, cujus æstimabilitas crescere non potest per cujuscunque conceptus objectivi accessionem. Hinc complexum ex Deo & creatura non est quid æstimabilius quam Deus

sine creatura, & una divina Persona non est minus æstimabilis quam tota Trinitas.

182. Secundò observandum est, quod ad hoc ut A. identificetur cum B. debeat A. & B. simul non habere plus æstimabilitatis, quam habeat vel B. secundum se, vel A. secundum se, realiter à parte rei. Ratio est, quia ad Identitatem requiritur ut vnum sit alterum, & rectè vnum de altero affirmetur: atqui ut vnum sit alterum, requiritur utique, ne vnum habeat aliquam æstimabilitatem, quam alterum non habeat: ergo &c. Ratio ulterius est, quia Identitas est summa communicatio duorum prædicatorum inter se: sed si vnum haberet æstimabilitatem, quam non haberet alterum, hoc ipso non communicaret se summè, quia non communicaret alteri totam suam æstimabilitatem; sive: quia non communicaret se alteri eà communicatione, quæ non minus verificaret hanc propositionem, *A. est B.* quam hanc: *A. est A.* sive, ut loquitur P. Esparza, quia non communicaret se alteri sicut se sibi ipsi, quæ tamen phrasi non libenter utor, quia nimis insuetum est dicere, aliquid se sibi communicare sub eodem formalissimo conceptu, nam *communicans* concipitur instar dantis, adeoque cum respectu ad accipientem. sed hæc est questio de nomine.

183. Tertio observandum est, hæc duo inter se converti: *communicari alteri summè*, & *communicari alteri secundum omnem suam æstimabilitatem*: unde consequens est, ad identitatem duorum prædicatorum non magis vnum quam alterum requiri, & si vnum sufficiat, etiam alterum sufficere. Itaque

184. Quarto observandum est, ad Identitatem ut sic in genere & requiri & sufficere communicationem summam, & secundum totam æstimabilitatem, ita ut si A. taliter se communicet B. ut utrumque simul non sit quid magis æstimabile quam singula, tunc rectè dici, illa esse idem, & vnum de altero posse affirmari. Quod hæc communicatio requiratur, jam est ostensum: quod autem sufficiat probatur. Quia ubi est una eademque æstimabilitas, est una eademque Entitas: ergo & Identitas; quia hæc voces, *Identitas*, & *eadem Entitas*, sunt synonymæ.

185. Confirmatur. Vnitas seu Identitas specifica ideo est major vnitas, quam vnitas generica, quia magis accedit ad vnitatem numericam, quæ denique est summa vnitas & identitas: sed ideo magis accedit, quia major est communicatio in specie, quam est communicatio in genere, hoc est, major est consensus & convenientia in prædicatis inter ea quæ differunt solum specie, quam inter ea quæ differunt genere: ergo summa communicatio infert summam vnitatem & identitatem.

186. Quintò denique observandum est aliud discrimen inter perfectionem finitam & infinitam. Omnis perfectio finita per sui communicationem non solum perficit id cui se communicat, sed vicissim etiam perficitur, & redditur æstimabilius.

bilius. At verò ens infinitè perfectum, habens omnem perfectionem simpliciter simplicem, potest intelligi se communicans alteri prædicato seu formalitati, ut illud perficiat, reddatque infinitè perfectum, absque eo quòd ab illo reciprocè perficiatur. Ratio est, quia hoc ipso quòd sit infinitè perfectum, nullius accessione fit melius aut æstimabilius.

§87. Ex his observationibus eruitur imprimis ratio, quâ conciliantur in Deo, quæ in creaturis conciliari non possunt, nempe quòd duo prædicata Identificata possint distingui realiter in tertio, quatenus (ut communiter dici solet) fundant prædicata contradictoria; v. g. *communicari, non communicari, produci, non produci* &c. Stat enim summa communicatio, adeoque Identitas inter Naturam divinam & Paternitatem v. g. cum hoc, quòd Natura divina pariter se infinitè, adeoque summè communicet Filiationi, absque eo quòd illi communicet Paternitatem, cui etiam est natura infinitè communicata: cum enim essentia divina tantum perficiat Paternitatem, sed non perficiatur reciprocè, adhuc secundum omnem æstimabilitatem suam se communicabit Filiationi, etiamsi Paternitatem illi non communicet. Cessat itaque in Deo ratio repugnantiae Identitatis cum virtuali distinctione, quæ militat in creatis, nempe Perfectibilitas.

§88. Secundò, eruitur ratio, quare inter attributa absoluta divina non possit intercedere virtualis distinctio intrinseca, sicut intercedit inter Essentiam & Personalitates. Ratio inquam est, quia attributa absoluta sunt Perfectiones simpliciter simplices, quarum vel vnâ deficiente deficit conceptus *Entis infiniti* sibi sufficientis, & habentis omnem æstimabilitatem, nec ulterius perfectibilis: jam ergo, si vna ab altera virtualiter intrinsecè distingueretur, hoc ipso vna alteri aliquod prædicatum non communicaret, nempe illud in quo discreparet, & illud esset Perfectio simpliciter simplex, adeoque pars infinitæ æstimabilitatis: ergo jam non se communicaret secundum omnem æstimabilitatem, adeoque nec communicatione summâ; ergo non daretur identitas: ergo non daretur distinctio virtualis, sed realis. Hæc ratio non procedit contra Identitatem Naturæ cum Personalitatibus, ut patet; nam Personalitates communicant se naturæ divinæ, non ut illi aliquam æstimabilitatem conferant, sed ut eam accipiant: imò fortassis rectius quis diceret, Personalitates non se communicare Naturæ, sed accipere naturam communicatam, quia tunc *communicare* dicit; suam æstimabilitatem alteri communem facere; cum ergo Personalitates non habeant propriam æstimabilitatem, sed totam accipiant à Natura, non est absurdum dicere, inter Naturam & Personalitates esse communicationem non mutuum: neque enim de conceptu communicationis ut sic, est: esse mutuum; quia Deus dicitur se communicare creaturis, non item creatura se communicare Deo: itaque ad Identitatem sufficit communicatio illius quod habet pro-

priam æstimabilitatem; sed hæc erit lis de modo loquendi. Cum ergo omnes tres Personalitates accipiant sibi communicatam eandem infinitam æstimabilitatem naturæ, ideo in ea ratione sunt vnum, scilicet, vnus Deus.

§89. Deducitur. 3. Duplicem dari speciem Identitatis inter prædicata divina. Aliqua enim identificantur communicatione summâ, tam formaliter quàm materialiter, sive, ut loquuntur Authores allegati, tam Intensive quàm Extensivè; & ab iisdem vocatur Identitas adæquata (P. Sylvester Maurus vocat cum Aureolo Identitatem Repetitionis) quando nimirum omnia, tam perfectiva quàm non perfectiva prædicata communicantur: talis identitas intercedit inter attributa absoluta, quorum singula identificantur cum omnibus & singulis Personis, & hanc identitatem sibi invicem communicant; quia huic communicationi nulla obstat oppositio relativa, qualis obstat, quòd minus Natura divina possit communicare Paternitatem Filiationi, & Spirationem activam Spirationi passivæ &c. Alia identificantur communicatione summâ formaliter quidem, sed non materialiter: sive intensive quidem, sed non extensive: talis intercedit inter Naturam & Personalitates; quia Natura ita se communicat Filiationi, ut tamen illi non communicet Paternitatem. Hæc duæ species Identitatis conveniunt in hoc, quòd utraque sit summa formaliter, seu quoad totam æstimabilitatem.

§90. Ex hac Identitatis declaratione, respondetur nunc in forma ad argumenta superius facta. Et quidem illa propositio: *Essentia est Pater*: distinguitur hoc modo: Essentia est Pater Identitate & communicatione summâ formaliter tantum seu intensive, conceditur: Identitate & communicatione summâ etiam materialiter, & extensive, negatur. Eodem modo cum propositione distinguenda sunt reliquæ propositiones.

Hæc responsione utendum esset contra Gentiles aut hæreticos, serio impugnantes hoc mysterium, quia desumpta est ex ratione quasi à priori, & ex declaratione Identitatis.

§91. Contra illos autem, qui huiusmodi argumentis vtuntur ad exagitantam formam syllogisticam, supponentes interim Mysterij huius veritatem, responderi potest cum distinctione, quâ utitur Cardinalis Pallavicinus c. 53. n. 408. ad solvendum hoc argumentum.

Pater adæquatè est Essentia.

Essentia adæquatè est Filius.

Ergo Pater adæquatè est Filius.

Distinguit citatus Author maiorem: Pater adæquatè est Essentia, Identitate Entitatis (id est Naturæ) concedit: Identitate terminorum conceptibilium seu suppositi, negat. Eodem modo distincta minore, distinguit etiam consequens: Pater est Filius identitate Entitatis, sed realiter ab eo distinguitur distinctione terminorum, concedit consequentiam, identitate terminorum adeoque suppositi, negat consequentiam.

§92. Hanc

592. Hanc responsionem ideo retuli, quia in ea plane tacite supponitur, non esse opus admittere, prædicata contradictoria verificari de Essentia & Paternitate. Nam data responsio concedit, quod eo sensu quo Paternitas non est Filius, nempe identitate suppositi, eodem sensu Essentia non sit Filius: & e contra, eo sensu quo Essentia est Filius, nempe Identitate Entitatis, eodem sensu Pater sit Filius. Hæc erat ipsissima mens mea, quando superius ostendere conatus sum, quod non verificentur contradictoria; & hinc in tradita ibi doctrina, ob hujus authoris æstimationem, libenter perulto, quidquid alij judicaverint. Quin etiam intelligo, Hispanum Theologum sæpè laudatum infra, in eadem esse sententia, quod non sint admittenda prædicata contradictoria, necdum tamen legendi copia facta est.

593. Deducitur ex dictis, quo sensu sit vel non sit metaphysicè evidens illud axioma: *Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se.* Est, inquam, metaphysicè evidens, quod quando duo sunt eadem vni tertio communicatione formaliter & materialiter summâ, sunt eadem inter se: & quia hæc sola communicatio summa potest intercedere in creaturis, vt probatum & declaratum est, ideo in creaturis semper est metaphysicè evidens illud axioma, & non est opus declaratione aut distinctione; in Deo autem vt locum habeat, adhibenda est distinctio & declaratio.

594. Porro quia Deus est Ens infinitæ perfectionis, contra cuius conceptum non est, posse communicari summè formaliter alicui prædicato, quin illi communicetur summè materialiter, item, posse communicari perfectivè, quin communicetur perfectibiliter: & simul etiam fides doceat, hoc defecto fieri in Trinitate, deducitur, quod ratione naturali neque sit evidens, posse in

Deo dari hujusmodi communicationem, neque etiam e contra sit evidens, eam non posse dari. Et hoc sensu ex fide constat, falsum esse illud axioma in eo sensu, in quo non est evidens: scilicet: *quæ sunt eadem per communicationem summam formaliter, sunt eadem inter se, & communicant in omnibus prædicatis.* Atque hoc denique sensu verum est, quod dicunt Theologi, Mysterium Trinitatis non contrariari Principio metaphysico in eo sensu, in quo est evidens, sed esse supra illud, sicut est supra naturalem vim cognoscendi.

595. Postquam declaratum est, quod Mysterium Trinitatis non adversetur naturali rationi, breviter etiam videndum est, quomodo sit eidem naturali rationi conforme.

Primò ergo naturali rationi conforme est, quod non detur in Deo vllum exercitium vitale præterquam intellectiōis & volitionis: omne enim aliud vitale exercitium, vt sensationes, vegetationes, motus localis; includunt formaliter imperfectionem, non item Intellectio & Volitio: & sic jam excluduntur à Deo omnia alia prædicata perfectibilia, quæ non habent rationem Intellectiōis, vt habet filiatio, aut volitionis, vt habet spiratio passiva.

596. Secundò est naturali rationi conforme, quod Intelligens & Volens intelligendo & volendo non merè recipiat, sed agat, & detur realis distinctio inter producentem & productum; hæc datur inter Patrem & Filium, inter Spiratorem & Spiritum.

597. Tertiò est naturali rationi conforme, quod detur in Deo Productio Volitionis originatæ etiam ab Intellectiōe producta, & non à solo primo principio improducto: hoc modo Spiritus S. non à solo Patre, sed etiam à Verbo procedit.

C A P V T II.

DE PROCESSIONIBVS, RELATIONIBVS, ET NOTIONIBVS DIVINIS IN GENERE.

CONTROVERSIA I.

An, & quot dentur in DEO ProceSSIONes.

598. **F**undamentum multiplicandi Personas divinas est, quod alia ab alia procedat; processio autem sine reali distinctione non datur. Processio est Emanatio & Origo vnius ab alio.

599. Dividitur autem Origo in Activam & Passivam, ad similitudinem actionis & passionis, quæ concipitur intervenire inter Causam & Effectum, seclutis tamen imperfectionibus de-

pendentia vnius ab alio, & mutationis. Origo activa concipitur inesse principio producenti, Origo passiva termino producto. Et quamvis communior philosophorum opinio sit, in rebus creatis non distingui actionem à passione, recipique in termino, non in principio, de divinis tamen Processionibus aliud dicendum est, quia in Deo sunt penitus inseparabilia hæc duo: *Producere: & Posse producere: & Principio producenti*
M 3 est utrum-

est utrumque essentiale: ac proinde denominabitur *Producens* ab aliquo suo constitutivo non minus, quàm denominatur *Potens producere*. & pari modo, quia termino est essentiale, *Produci*, ideo etiam denominabitur *productus*, ab aliquo suo constitutivo.

600. Quæstio est, an hæ Processiones fiant per Intellectum & Voluntatem. Cui quæstioni resolvenda perinde est, sive admittatur Virtualis distinctio inter Intellectum & Voluntatem sive negetur. Disputatur enim quæstio in eo sensu, in quo rectè dicimus, cognitionem creatam procedere ab Intellectu, & non à voluntate, aut potentia locomotiva, aut visiva, &c. etiamsi hæ omnes potentie identificentur inter se, & ne quidem virtualiter distinguantur. Quæstio itaque est, an secunda Persona habeat speciale prædicatum, quod non habet tertia Persona, vi cuius dicatur potius Intellectio, quàm Volitio: & contra tertia Persona dicatur potius Volitio, quàm Intellectio.

601. Hieronymus Zancklius, hæreticus Heidelbergenfis, apud Valentiam dixit, temerarium esse axioma Theologorum, quòd Filius procedat per Intellectum, & Spiritus Sanctus per Voluntatem.

602. Durandus docuit, neutram Processionem fieri propriè per Intellectum & Voluntatem, sed per Naturam divinam quàm talem. Ponnit enim Naturam divinam esse priorem Intellectu & Voluntate, & in illo priori propter suam infinitatem esse generativam & Spirativam sine vlla potentia media. Quæ sententia ab alijs erroris, ab alijs temeritatis censurâ notatur.

603. Dicendum est. 1. Cum omnibus alijs scholasticis, processionem Secundæ Personæ esse per Intellectum, & processionem Spiritus S. esse per Voluntatem.

Probatur 1. Ex SS. litteris, ubi secunda Persona vocatur Verbum, & tertia Spiritus S. atque Amor. Verbum autem pertinet ad intellectum, & Amor ad Voluntatem.

604. Probatur. 2. Ex SS. Patribus. Gregorius Nazianzenus Orat. 36. Verbum, inquit, dicitur, quia ita se habet ad Patrem, ut sermo ad mentem, non modo propter generationem passionis omnis expertem, verum etiam propter conjunctionem ipsius cum Patre, vniquæ enunciatricem.

605. S. Chrysostomus to. 5. orat. 9. Quemadmodum sese habet sermo ad mentem, sic vnigenitus DEVS Verbum se se habet ad Patrem.

S. Augustinus lib. 15. de Trinit. c. 6. Illic intelligendo conspiciamus tanquam dicentem, & Verbum ejus, id est Patrem & Filium, atque inde procedentem Charitatem vtrique communem, scilicet Spiritum S. & infra. Ecce! ergo Trinitas Sapientia scilicet, & Notitia sui, & Dilectio sui, sic enim & in homine invenimus Trinitatem, id est, mentem & notitiam, quâ se novit, & dilectionem quâ se diligit.

S. Ambrosius in Monolog. c. 46. De æterna memoria æternum Verbum nascitur: sicut igitur

Verbum congruè intelligitur Proles; ita Memoria Parentis nomen aptissimè suscipit.

606. Probatur. 3. Ratione. Productiones & Processiones divinarum Personarum sunt operationes vitales, & immanentes: atqui in Deo non datur alia vita quàm Intellectiva & Volitiva: ergo illæ ad hanc vitam pertinebunt.

607. Obijcit Durandus. 1. Intelligere & velle sunt actus essentiales in Deo: Processiones sunt notionales: ergo non sunt Intellectio & Volitio. 2. Distinguendo consequens: Non sunt Intellectio & Volitio essentialis, absoluta, communicabilis & improducta, concedo consequens: Non sunt Intellectio & Volitio notionalis, relativa, & non communicabilis, sed producta, nego consequentiam.

608. Obijcit. 2. Si divina processiones essent per Intellectum & Voluntatem, tunc etiam Filius generaret, & Spiritus S. Spiraret, quia habent Intellectum & Voluntatem communem cum Patre. Retorquetur argumentum in Durandum: habent enim etiam Naturam communem cum Patre: cur ergo non generant per Naturam, sicut Durandus vult Patrem generare? Est ergo difficultas communis, infra solvenda, quando ageretur de Principio formali Processionum.

609. Obijcit. 3. Substantiæ intellectivæ creatæ non generant quatenus intellectivæ sunt, hoc enim habet se per accidens, vnde & non intellectivis convenit generare: ergo etiam in Deo debet generandi vis alteri prædicato tribui. 2. Negando consequentiam: quia Generationi divinæ non debent convenire imperfectiones generationum creatarum, cujusmodi est, generare & non quæ intellectivum. Ob hanc imperfectionem solis substantijs corporeis convenit generare.

610. Dicendum. 2. Duas esse in Deo Processiones, ut fides docet. Ratio constat ex dictis. Duo sunt in Deo principia vitalia, Intellectus & Voluntas: non est autem major ratio, cur vnum sit secundum & non alterum: ergo vtrique debet sua respondere Processio. Debent autem hæ inter se realiter distingui, quia secunditas Voluntatis ratione spirationis activæ est communis duabus personis: secunditas autem Intellectus ratione generationis activæ est propria soli Patri: ergo terminus Generationis debet realiter distingui à termino Spirationis.

Redditur etiam à S. Thoma huius rei congruentia ex Richardo de S. Viç. Tot & non plures asserendæ sunt processionis in divinis, quot requiruntur & sufficiunt ad absolvendum illum circulum, quem faciunt operationes intellectus & voluntatis creatæ: hæ autem sunt duæ:

Nam Intellectio oritur ab objecto, ab Intellectione Volitio, & hæc iterum redit ad objectum.

CONTROVERSIA II.

An, & quot dentur in DEO Relationes reales, & quomodo à Processionibus differant.

611. Guilielmus Parisiensis tract. de Trinit. non solum in creaturis, sed etiam in DEO negat dari Relationes reales, vultque omnes relationes esse secundum Dici seu Rationis.

Dicendum est. 1. Dari in Deo propriè dictas & Reales Relationes. Probat. 1. Ex Concilio Toletano, ubi c. 1. Confessi Fidei, dicitur, quod numerus Personarum ex Relatione colligatur. In Concilio Florentino sess. 18. post medium, §. Divina Substantia: Joannes Theologus ita loquitur. *Proprietates nequaquam communicabiles sunt, quod ex Relationis vi creditur evenire, & infra. Nil nisi Principij habitudo est, in quo hæc duo considerantur, à quo aliquid, & ad quod aliquid.* Ibid. §. Dixi quidem. *Sola inquit, Relatio apud omnes Græcos & Latinos Doctores divinæ processionis Personas multiplicat, ita ut non aliâ ratione, quam vi Relationis una Persona ab alia differat.* S. Athanasius Orat. 3. contra Arian. *Pater, inquit, propriè ad Filium refertur, non ad creaturam.*

612. Dicendum. 2. Relationes non differre, saltem adæquatè à Processionibus, nisi nostro concipiendi modo, quo concipimus Relationes creatas Patris & Filij, amici ad amicum instar alijus formæ resultantis ex ratione fundandi, quæ est ipsa Processio seu Origo unus ab altero.

Dixi: *Saltem adæquatè.* Nam verum in adæquatè differat Relatio à Processione, tantumquam inclusum ab includente, est aliqua Doctorum dissensio, de modo loquendi potius quam de Re.

613. Prima sententia docet, quod Processiones activæ non sint sola Relatio Paternitatis, vel Spirationalis activæ, sed formaliter includant etiam Intellectionem & Volitionem absolutam. Ita Vasquez, Arrubal, Tannerus.

614. Communior Sententia docet, solam Relationem esse adæquatè Processionem. Ita S. Thomas q. 41. a. 1. ad 2. dicens, quod actus Notionales (hoc est Generatio & Spiratio activa) secundum modum significandi tantum differant à Relationibus, sed re sint omnino idem. Deinde approbat Sententiam Magistri, dicentis, quod Generatio & Nativitas alijs nominibus dicantur Paternitas & Filiatio.

615. Probatur assertio. Eadem est forma denominans Patrem, quæ est denominans Genitorem: sed forma denominans Patrem, adæquatè non est aliud, quam Relatio Paternitatis: ergo etiam forma denominans Genitorem, est adæquatè Relatio Paternitatis: atqui forma denominans Genitorem est Generatio activa: ergo Generatio activa & Relatio Paternitatis sunt ad-

æquatè idem. Sanè ad significandum discrimen inter *Spirationem activam* & *Relationem Spiratoris* ne quidem diversa nomina sunt imposita.

616. Obijciunt. 1. Productio Verbi est locutio intellectualis: sed locutio intellectualis est ipsa intellectio: ergo & productio Verbi. Verum hoc argumento probaretur adæquata distinctio Relationis à Processione, quia Relatio ne quidem in adæquatè est formaliter id, quod Deus formaliter intelligit. 2. Distinguendo majorem; est locutio intellectualis quæ loquens sibi ipsi loquitur & intelligit, nego: quæ loquitur alteri ut alteri, concedo majorem, & distinguo minorem: Locutio intellectualis quæ Pater alteri loquitur, est ipsa Intellectio essentialis, nego, quæ sibi loquitur, concedo minorem, & nego consequentiam. Nam, ut advertit Card. de Lugo, locutio quæ alteri loquimur, non includit, sed præsupponit Intellectionem, quæ sibi prior loquatur, & quam alteri per locutionem velit communicare. Hoc modo se habet productio Verbi divini: nam licet assimiletur nostro Verbo mentali, hoc est, intellectioni quoad hoc, quod sit immanens, differt tamen, quod ordinetur ad hoc ut Filius intelligat, & sic assimilatur nostro Verbo externo.

617. Obijciunt. 2. Propositionem illam quæ S. Augustinus, Hieronymus, & Bernardus vultur, quod Pater & Filius diligunt se Spiritu Sancto; & eodem modo volunt, quod Pater se intelligat Verbo. Atqui hæc propositiones non possunt verificari, nisi ipsa intellectio, & volitio essentialis, sit productio activa. Ergo &c. Verum hoc argumento probaretur, Intellectionem essentialem esse formaliter & virtualiter ipsum Verbum, & Volitionem essentialem Spiritum S. De propositionibus objectis optimè discurret citatus author ex S. Thoma q. 37. a. 2. cum quo,

618. Observandum, illas propositiones in sensu stricte formali non esse veras, ob rationem jam insinuatam. Vnde S. Augustinus similem propositionem, quæ dixerat, quod Pater est Sapiens Sapientiæ genitæ, retractavit lib. 1. Retract: c. 26. & lib. 6. de Trin. c. 1. & 2. & alibi. & quidem ad mentem S. Athanasij, Oratione contra Gregales Sabellij, dicentis: Sapiencia Patris est Filius, non ut in homine, ubi per Sapienciam est sapiens, sed ex sapiente sapientia illa ortum habet. Vnde aliqui apud S. Thomam arbitrati sunt, S. Augustinum etiam retractasse alteram propositionem de Spiritu S. Verum cum S. Thoma responderi potest, quod sicut Pater se & sua dicit Verbo, ita ut rō Verbo non tantum dativi, sed etiam ablativi casus sit, ita etiam Pater Filio testetur suum amorem, seu affectivè manifestet Spiritu Sancto: adeoque quando dicitur Pater Filium amare Spiritu Sancto, non sit intelligendum in sensu formali, sed in ratione signi seu termini, vel, ut alij loquuntur, terminativè, sicut homo, qui ex interno amore amicum amplectitur vel osculatur, dicitur tali amplexu vel osculo diligere alterum, non formaliter, sed significativè seu terminativè.

hoc sen-

hoc sensu dixit S. Bernadus serm. 8. in Cant. Spiritum S. esse osculum Patris ad Filium.

619. Dicendum. 3. Absolutè loquendo dantur in Deo quatuor Relationes. Ita communis contra quosdam antiquiores, Majorem, Ockam & Gabrielem, qui potiùs in modo loquendi, quàm reipsà dissentire videntur. Probatur Conclusio. Vbi sunt diversæ rationes fundandi, sunt diversæ Relationes oppositæ: sed sunt duæ diversæ rationes fundandi, nempe duæ Processiones, quarum una est à solo Patre, altera à Patre & Filio per Spirationem activam utriusque communem: ergo prior ratio fundandi fundat duas Relationes oppositas, quarum una est Paternitas, altera Filiatio; posterior fundat duas alias Relationes, quarum una est Spiratio activa, denominans Spiratorem, altera Spiratio passiva, denominans Spiritum.

620. Confirmatur. Pater & Filius referuntur ad Spiritum S. sed non referuntur sub conceptu Patris aut Filij, quia Spiritus S. nec est Filius Patris, nec Pater Filij: ergo referuntur aliâ Relatione: ergo sunt quatuor Relationes.

Observandum tamen est, in hac Conclusionè præscindi, an, & quomodo omnes quatuor relationes ab invicem distinguantur, nam hæc est controversia realis, de qua jam dicetur.

CONTROVERSIA III.

Quenam intercedat distinctio inter Spirationem activam, & Relationes Paternitatis & Filiationis.

621. Spirationem activam realiter distingui à Spiratione passiva, tanquam Relatione sibi opposita, jam dictum est. Quæstio est, an à Paternitate & Filiatione aliquo modo distinguatur, nemine cogitante.

622. Prima Sententia est, distingui realiter, & sic dari in Deo realem quaternitatem. Ita Durandus. Secunda sententia docet, Spirationem activam esse quoddam complexum seu aggregatum ex Paternitate & Filiatione. Hæc sententia nullum habet classicum Authorem, nisi quod Arriaga fateatur, se in eam vehementer inclinare.

623. Dicendum est. 1. Spirationem activam non distingui realiter à Paternitate & Filiatione. Est adeo certa Conclusio, ut sententiam Durandi aliqui vocent erroneam, propter aperta verba Concilij Lateranensis, omnem in Deo quaternitatem damnantis. Nec juvat Durandum, quod præcipua intentio Concilij fuerit, damnare quaternitatem, cujus vnum membrum esset ipsa Essentia: nam ex verbis illius deducitur, non dari quaternitatem Relationum: verba sunt. *Ideo solummodo Trinitas est, non Quaternitas, quia qualibet trium Personarum est illa Res, videlicet Substantia, Essentia &c.* quæ causalis non esset bona, si staret sententia Durandi, quia identitas Personarum cum natura staret cum quaternitate Relationum: imò debuisset Concilium dicere: *Ideo solummodo est Quaternitas, & non Quinquenitas, quia qualibet Relatio est illa res.*

624. Confirmatur. Nam ut ipse Durandus fateatur, in illo cap. damnatur Quaternitas Personarum. atqui si darentur quatuor relationes realiter ab invicem distinctæ, darentur hoc ipso quatuor Personæ: nam Spiratio activa non minus esset incommunicabilis quàm Paternitas, si enim esset communicabilis, identificaretur cum illa Persona, à qua, & cui communicaretur, quia illis non opponeretur relativè, & sic esset duabus Personis communis, quod quidem est verissimum, ut dicemus; sed adversatur sententia Durandi, ergo in sententia Durandi Spiratio activa est incommunicabilis: ergo esset quarta Personalitas.

625. Confirmatur. 2. Si Spiratio activa realiter distingueretur à Paternitate & Filiatione, deberet alterutra harum ab illa procedere, vel illa ab alterutra: non enim multiplicantur Relationes nisi per oppositionem Processionis: utrumque est falsum, ergo &c.

626. Fundamentum Durandi præcipuum est, quod existimet, pro reali diversitate terminorum debere multiplicari realiter relationes ad illos terminos. Nam præterquam quod hoc principium etiam in creatis negetur à quæplurimis, est insuper specialis ratio in divinis, ubi nulla est admittenda realis distinctio, quando nulla est Processionis & Relationis oppositio: atqui Paternitati & Filiationi non opponitur processivè & relativè Spiratio activa: ergo non distinguuntur.

627. Dicendum. 2. Eandem numero Spirationem activam esse in Patre & Filio, utriusque communem, & à Patre communicatam Filio, sicut illi communicatur Natura, ac proinde esse virtualiter intrinsecè distinctam tam à Natura quàm à Paternitate & Filiatione. Ita quoad principale punctum omnes Theologi supponunt, adeo ut teste Suarez lib. 5. c. 6. n. 5. plus quàm temerarium foret, ab hac sententia recedere, & Ruiz d. 18. s. 2. n. 7. dicat, oppositum esse errori proximum.

628. Prob. 1. Quidquid est in Patre, secundum quod in ratione numerica consideratum, non opponitur Filio tanquam Producenti Productum, illud idem numero communicat per identitatem Filio: sed Spiratio activa est in Patre, & per illam non opponitur Filio tanquam Producenti Productum; Filius enim non spiratur: ergo sicut Naturam, ita eandem numero Spirationem activam communicat Filio.

629. Respondere conatur Arriaga. Licet Pater non opponatur Filio in ratione Spiratoris ut sic: opponitur tamen in ratione talis Spiratoris: sicut licet non opponatur in ratione Personæ ut sic, opponitur tamen in ratione talis Personæ: & sicut hoc sufficit, ut Pater non habeat Personalitatem communem Filio, ita sufficit, ut nec habeat Spirationem communem.

630. Verum

630. Verum hæc responsio neutiquam satisficit, & est disparitas manifesta inter prædicatum *Personæ & Spiratoris*. Nam prædicatum *Personæ* repugnat idem numero communicari Filio realiter distincto: daretur enim in prædicato communicabili processus in infinitum. Nam Personalitas Patris secundum illam formalitatem, quæ realiter distinguitur à Filio, semper retinet rationem *Personæ*, & sic iterum abstrahi posset prædicatum communicabile, & ita in infinitum: quod cum sit per se absurdum, utique dicendum est, prædicatum *Personæ*, ita esse imbitum in Paternitate, ut sicut hæc, ita & prædicatum *Personæ* sit incommunicabile. Nihil huiusmodi locum habet in prædicato *Spiratoris*, & Spirationis activæ, si dicatur communicari Filio à Patre, & potest hæc sine vilo inconvenienti dici esse virtualiter intrinsecè distincta à Relatione Paternitatis & Filiationis, non autem ratio *Personalitatis*.

631. Confirmatur. Nam Pater communicat Filio, quicquid habet, solâ gignendi facultate exceptâ, ut habet axioma Theologorum; Sed spiratio activa, formaliter loquendo, non est facultas gignendi: ergo communicatur Filio.

632. Probatur Conclusio. 2. Et efficacius ex Concilio Lugdunensi, relato in cap. vñico de Summa Trinitate in 6. Vbi definitur contra hæreticos, vel negantes Spiritum S. procedere à Patre & Filio, vel assentes procedere ab illis tanquam à duobus principiis; definitur, inquam, quod Spiritus S. ex Patre & Filio non tanquam duobus Principiis, sed tanquam ex vno Principio, non tanquam duabus Spirationibus, sed vnicâ Spiratione procedit.

Respondere conatur iterum Arriaga, Concilium loqui de Spiratione passiva, quia Spirationem & Processionem pro eodem usurpat. Sed nescio an hæc seriò dici possint. Quis enim nescit, non minus dari & dici processionem activam, quam passivam? ergo etiam si Concilium pro eodem sumat, non sequitur, quod loquatur de Spiratione passiva. Deinde quæ necessitas fuisset definire, vnicam esse in Deo spirationem passivam, cum nemo duas asseruerit? de spirationis autem activæ simplicitate utique poterat dubitari, quando defacto Arriaga dubitat.

633. Confirmatur ex Florentino sess. 24. docente, Patri & Filio esse vnam potestatem spirandi: per Potestatem autem non intellexit Concilium Volitionem essentialem, de cuius vnitatem communi Patri & Filio non erat dubium: intellexit ergo spirationem activam, quæ est, & rectè vocatur Potestas & Virtus spirandi, eò quod possit spirare, &, spirare sint inseparabilia.

634. Respondet iterum Arriaga, Spirationem activam nunquam vocari potestatem, cum sit quasi Actio, & hoc ait esse apud omnes certum. Sed, quomodo potest hoc esse apud omnes certum, cum plures DD. (quos ego quoque sequar) doceant, Principium formale Quo, saltem partia-

le, esse ipsam Generationem & Spirationem activam? Deinde potestas spirandi & virtus spirandi sunt synonyma: atqui ipse Arriaga vocat Spirationem activam Virtutem spirandi; nam disp. 51. s. 1. §. secundò posset: habet hæc formalia verba: *Et quidem certum est, Patres admisisse Virtutem spirandi, illam autem nos vocamus Relationem spirationis.*

635. Ex dictis deducitur. 1. Quomodo spiratio activa distinguatur tum à Natura divina, tum à Personalitatibus Patris & Filij. Distinguitur inquam virtualiter intrinsecè: à Natura quidem, quia Natura est tribus Personis communis, non item Spiratio activa, & sic distinguitur realiter in tertio, nempe in spiratione passiva, cum qua realiter identificatur Natura, spiratio verò activa realiter ab eadem distinguitur. A Relatione Patris distinguitur etiam virtualiter, quia spiratio activa est communis Patri & Filio, non item Paternitas; & ob eandem rationem distinguitur etiam virtualiter à Filiatione, quæ producitur realiter, non item Spiratio activa.

636. Deducitur. 2. Cur Theologi non assignent in Deo tot proprietates, quot sunt Relationes, sed tantum tres. Nempe quia Spiratio activa est duabus Personis communis, & ideo non venit nomine Proprietatis, quæ debet vni Personæ tantum convenire.

CONTROVERSIA IV.

Quot, & quæ sint Notiones in Trinitate.

637. Notio apud Theologos consentaneè Sanctis Patribus, aliud non est, quam Nota, seu prædicatum vnius divinæ Personæ, quo discernitur ab alia Persona.

Et quamvis rideant hæretici cum Valentino Gentile Italo, patriâ Cosentino, negante vnitatem Essentiæ, suamque hæresin per Galliam, Germaniam & Poloniam spargente, ac denique Bernæ capitali supplicio affecto, quod hoc vocabulū non reperitur in S. Scriptura, ipsi tamen multò magis ridendi sunt, quod non advertant, abunde contineri Jo. 10. *Sicut novit me Pater, & ego nescio Patrem, & Matth. 11. Nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.*

638. Quoad numerum Notionum loquendum est cum communissima sententia Theologorum; contra Scotum, & Gabrielem, esse quinque. Cum enim huius numeri possit commoda ratio reddi, esto æquè commodè possent ad pauciores vel plures extendi, in tanto Mysterio à communi non est recedendum.

639. Solent ergo Notiones his vocibus significari. Innascibilitas (hoc est Improducibilitas) Paternitas (& hæc duæ conveniunt soli primæ Personæ) Filiatio, Spiratio activa & passiva.

N

Objicies.

Objiciet. 1. Improducibilitas convenit etiam Naturæ div. inæ, & Spirationi activæ, ergo non est Notio Perfu. 12. Respondet P. Esparza q. 39. 4. 5. esse accipiendam Improducibilitatem prout conjunctam cum Incommunicabilitate.

640. Objicies. 2. Spiratio activa est communis duabus Personis: ergo non est Notio, sicut ob eandem rationem excluditur à numero Proprietatum. 2. Satis esse, quod sit discretiva duarum Personarum à tertia: neque est de ratione Notionis, quod conveniat vni soli, sicut est de ratione Proprietatis.

641. Replicabis. Ergo pari modo possent assignari Ingenerabilitas, & Inspirabilitas, quarum prima convenit Patri & Spiritui S. secunda Patri & Filio. 2. Negando paritatem, quia hæ non sunt in re vna simplex, sed duplex, & vna tantum per abstractionem. Sed hinc Quæres, quare non detur vna simplex Ingenerabilitas & Inspirabilitas? Respondeo (vt alia plura taceam) hoc dici non posse: nam Ingenerabilitas si esset communis Patri & Spiritui S. deberet illam Spiritus S. accipere communicatam à suo Spiratore, qui est Pater & Filius: atqui Filius eam non habet: ergo nec potest eam communicare. Quoad Inspirabilitatem verò, vel loquimur de Inspirabilitate incommunicabili, quæ est ipsa Paternitas, & hoc ipso non potest esse communis Patri & Filio, vel de Inspirabilitate communicabili, & hæc est ipsa Spiratio activa, quæ communicatur Filio.

642. Denique, præcindendo ab hujusmodi instantijs, in genere responderi potest cum Ruiz & Esparza, quod ideo illæ quinque Notiones potius quàm aliæ alijs nominibus significabiles ponantur, quod habeant præcipuam quandam vim ingenerandi in audiente apprehensionem specialem dignitatis in Personis divinis, & ideo per illas notificentur decentissime; quia decentius aliquid notificatur per ea, quæ peculiariter spectant ad dignitatem illius.

643. Notiones à Relationibus non differunt virtualiter intrinsecè, differunt tamen nostro concipiendi modo, quatenus Relatio quæ talis comparatur ad vnum terminum, & ad suum correlativum: Notio verò comparatur ad plures terminos, à quibus per notionem Persona discernitur.

CONTROVERSIA V.

Cur multiplicatio Proprietatum seu Relationum, multiplicet Personas, & non DEVM.

§. I.

Pereziana ratio discriminis rejicitur.

644. P. Antonius Perez disp. 4. de Trin. c. 1. à n. 8. docet, d. scilicet inter concretum Persona

& Dei, desumendum esse ex differentia Substantiali Naturæ divinæ ab alijs naturis: nempe quod aliæ Naturæ non sunt sibi primarium Rectum, sed Supposita sunt ipsarum primarium Rectum. Natura autem divina est sibi Rectum primarium: Personalitates verò divinæ seu supposita, sunt ejusdem Naturæ divinæ Rectum secundarium, & virtualiter intrinsecè sunt illius obliquum.

645. Ex hoc fundamento deducit Author 1. dari in Deo substantiam absolutam & communem, indistinctam virtualiter intrinsecè à Deitate. Deducit. 2. Naturam divinam in priori signo, priusquam procedant ab ipsa Personalitates, esse non solum Deitatem, sed Deum. Hinc denique deducit 3. & reddit rationem, cur sit vnus Deus formaliter: quia cum Deitas & Deus secundum rectum primarium sint idem, sicut vnica est Deitas, ita vnus est Deus. non verò est vna Persona, sed tres, quia vox Persona, significat Personalitatem, tanquam constitutivam Personæ, & quidem in Recto.

646. Hæc doctrina quoad modum loquendi est excogitata à citato Autore; quoad rem ipsam est ex parte desumpta ex Suarezio, lib. 4. de Trin. c. 14. n. 6. qui vocaverat immediatum significatum vocis Deus Naturam divinam vt substantiam substantiam absolutam & communem.

Contra hanc doctrinam est. 1. Quia, vt infra videbimus, substantia absoluta & communis in Deo rectius negatur.

Contra est. 2. Quia ex hac doctrina sequitur, quod sicut est falsa hæc propositio: Deus generat: ita etiam falsa esset hæc: Deus generat: nam secundum Perezium Deus & Deitas sunt formaliter idem. consequens admitti non potest.

647. Respondere conatur Perez, negando sequelam. Nam nomen Deus, supponit in recto primario pro ipso Deo, qui formaliter nihil est aliud, quàm ipsa Deitas: sed tamen debebat etiam per consequentiam quandam supponere in recto virtualiter intrinsecè secundario pro suppositis divinis, & pro omni eo, quod est idem cum Deo & Deitare. Differt ergo nomen Deitas, à nomine Deus, quod nomen Deitas non significat supposita divina, tanquam eadem etiam materialiter cum ipsa, sed vel ab illis objective præcindit, vel in obliquo & indistinctè ita significat, vt omnia prædicata, quæ attribuantur nomini Deitas, immediatè & formaliter ipsam afficiant, & de ipsa verificari oporteat.

648. Hæc tamen responsio non satisfacit ex duplici capite. Primò, quia et si utcumque ostendat, quod in aliquo sensu materiali sit vera propositio (quæ est ab omnibus admittenda) Deus generat, non tamen ostendit, quare non meliori jure, simpliciter & absolutè, ac sine adjecta explicatione, & in sensu formali ac primario, sit vera hæc: Deus non generat, quia in hoc sensu est vera hæc: Deitas non generat, quæ est illi synonyma in hujus Authoris doctrina. Secundò, non satisfacit responsio: quia præbet ansam audacibus, dicendi,

dicendi, quod licet accipiendo vocem *DEVS* in suppositione sua primaria & formali, non sint in suppositione sua secundaria & materiali, possint dici tres Dii. Vnde non meretur reprehensionem Marfilus, quod ausus sit dicere, non fore absurdum concedere tres Deos, si Ecclesia hunc loquendi modum toleraret: & tamen ipse Perez n. 3. fatetur, hanc sententiam esse absurdam: sed cur est absurda? Quia, inquit, *Scriptura vnum Deum predicant, & multitudinem Deorum passim damnant.* Verum ad hoc dupliciter responderet Marfilus. 1. diceret, non minus Scripturam predicare Deum generantem & Deum genitum: ergo neque hæc propositiones deberent in sensu formali & primario posse negari. Responderet. 2. Scripturam asserere vnum Deum in suppositione formali & primaria, nec tamen propterea negare plures Deos in suppositione materiali & secundaria.

649. Contra doctrinam Perezij est. 3. Quæro, unde habeat, quod multiplicatio recti secundarii non sufficiat, ut nomen *Deus* possit verificari & proferri pluraliter? Gratis hoc ab eo dici sic offendo. In solo Deo (quod nunc permitto adversario) & nunquam in creaturis, datur duplex Rectum primum & secundarium. atqui à nullo vnquam S. Patre aut Theologo assignata est specialis regula pro Deo, multiplicandi vel non multiplicandi concreta ad multiplicationem Recti, sed semper regula generali vti sunt. Non potest autem esse regula generalis hæc, (in qua tamen se vnice fundat Perez.) *multiplicato solo recto secundario & non primario, non multiplicantur concreta:* non dantur enim extra Deum recta secundaria. Fundatur ergo doctrina Perezij in principio prorsus arbitrario, & ante hac incognito.

650. Contra est. 4. Quia P. Perez denique fatetur debet, posse ex regula generali multiplicandi concreta substantialem, rationem reddi, cur non obstante Trinitate Personalitatum, sit vnus *Devs*; ergo non est recurrendum ad duplex rectum, primum & secundarium, hæcenus incognitum, quo nemo respexit, quando vnum *Devm* in Trinitate confessus est. Antecedens ostendo. Fatetur P. Perez n. 11. quod si tres diuine Personalitates assumerent vnā humanitatem, esset vnus homo, & non tres: quæro, cur non essent tres, cum recta multiplicentur, neque hic sit aliud rectum primum aliud secundarium? Responderet, hoc fieri propter regulas nominis substantiui, scilicet, quia humanitas est forma substantiue significata, cuius multiplicatio requiritur ad multiplicanda concreta substantia. Bene est, ergo ex hac ipsa regula potest ratio reddi, cur sit vnus *Devs*, & est vera communisque doctrina. quid ergo cogit ad novam regulam excogitanda?

651. Quinto, obiter observo, secundum P. Perez non solum non sufficere multiplicationem recti ad multiplicationem concretorum sub-

stantialium, (quod verum est) sed ne quidem requiri: docet enim, quod si Verbum assumeret duas humanitates, (quo casu rectum non multiplicaretur) essent duo homines. Cæterum hoc ab alijs communiter negatur, & cum hoc olim dixisset S. Thomas, postmodum in Summa 3. p. q. 3. a. 7. ad 2. retractavit. Lubet ejus verba adscribere, quibus clarè continetur id ipsum, quod ego tertio & quarto loco Perezio objeci. Sed, inquit, *non videtur esse verum* (nempe fore duos homines) *quia nominibus est vtendum, secundum quod sunt ad significandum imposita; quod quidem est ex consideratione eorum* NB. *quæ apud nos sunt* (ecce! quod requirat regulam generalem!) & ideo oportet circa modum significandi & consignificandi, considerare ea quæ apud nos sunt, in quibus nunquam nomen ab aliqua forma impositum pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum.

652. Sexto denique, si alia omnia abessent, ex hoc vnico capite rejicienda esset Explicatio Perezij, quia fundamentum illius non subsistit. Fundamentum inquam est, quod nomen *DEVS* non sit nomen suppositi seu Personæ, ut habet n. 9. dicens, Deum non esse formaliter Personam: sed rationem Personæ, sive in communi sive in particulari sumptam, esse extra primariam rationem Dei, sicut est extra rationem Deitatis. Hoc autem teste Ruiz de Trin. d. Trin. d. 78. s. 1. & 2. nemo Theologorum antè dixit, & est aperte contra S. Damascenum lib. 3. fidei c. 11. in fine. *Deitas*, inquit, *Naturam ostendit, Pater autem hypostasim, quemadmodum & humanitas Naturam, Petrus hypostasim.* *Deus autem & commune Naturæ significat, & vnamquamque hypostasim denominat, nam Deus est* NB. *diuinam Naturam habens, & homo humanam.* Nihil apertius contra Perezium, & pro communi sententia paulò post tradenda dici posset.

S. II.

Explicatio Vasquezij.

653. Et plurimum opinio post Vasquez, concreta substantia Naturæ supponere in recto pro sola Natura, nisi maior dignitas Personalitatis obstat, prout contingit in Christo homine; sic enim salvatur veritas hujus propositionis: *Homo est DEVS*, quia Verbum habens humanitatem, est realiter Deitas, quæ est rectum concreti *Deus*. Exceptionem probant ex Aristotele, dicente, id esse aliquid, quod est præcipuum in illo. Verbum autem est præcipuum in homine qui est Christus: & ideo importatur in recto. Hoc supposito redditur ratio, cur multiplicentur in Deo Personæ, non verò *Devs*, quia rectum significatum nomine *Deus*, non multiplicatur; significatum verò nomine Personæ, multiplicatur.

654. Huic sententiæ duo objicit P. Antonius Perez n. 4. Primum, quod secundum hanc rationem vera esset hæc propositio: *Deitas generat*, non minus quam hæc: *DEVS generat.*

Objicit. 2. Ego, inquit, *sum Persona, & homo, & tamen non sum humanitas, omnis etiam homo est suppositum*

positum & Persona (utique; cur enim ille, & non alij?) & tamen nullus homo est sua humanitas. ergo rectum hominis non est humanitas, & univrsim falsum est illud principium quod assumitur, nempe nomen concretum substantivum Naturæ significare in recto solam naturam. Prior objectio fortassis aliquid momenti habere posset: secunda deficit, quod non probet assumptum, quod adversarij negant.

§. III.

Verior ratio discriminis assignatur.

655. Veriorem discriminis rationem ex communi Theologorum apud Ruiz d. 77. & seq. & Franciscum de Lugo, d. 20. c. 2. desumptam ex communi modo loquendi, illustravit Card. de Lugo de 13. de Incar. quam etiam approbat P. Antonius Perez n. 6. nisi quod existimet, unitatem Dei esse explicandam sine alligatione vlla ad communem modum loquendi. Nos tamen contrarium judicamus cum S. Thoma paulò antè laudato, qui nos ad communem loquendi modum remisit. Ratio est, quia cum in re ipsa omnes conveniamus, nempe in Deo esse vnam essentiam, & tres Personalitates, & quæstio sit, cur potius dicenda sint tres Personæ, quàm tres Dij, non potest hujus diversitatis ratio melius aliunde desumi, quàm ex communi usurpatione nominum in singulari vel plurali, investigando regulam generalem.

656. Accedit, quod P. Perez pro sua singulari explicatione, supponat, dari in Deo substantiam absolutam, quod cum ad minimum sit incertum, potius in re certissima declaranda est ab hujusmodi incerto principio abstrahendum: hoc autem si fiat, nulla melior regula assignari potest, quàm communis, ut fatetur P. Perez.

657. Itaque Cardinalis de Lugo facit discrimen inter concreta substantia sua seu substantiva, & Accidentalibus, seu adjectiva. Ut multiplicentur concreta accidentalibus, seu adjectiva, sufficit & requiritur multiplicari rectum seu illud quod à forma accidentali denominatur, etiamsi illud significetur tantum confusè, forma autem explicitè. v. g. si Petrus haberet tres albedines, esset unicum album, & quantumvis variatà albedine semper esset verum dicere; *Hoc album est Petrus*; etiamsi per id *hoc album* subjectum significetur confusè, & implicitè, albedo verò explicitè: hoc inquam non obstante determinatio & designatio semper caderet supra rectum, & hoc ex communi modo loquendi: cujus fortasse fundamentum est, quod termini adjectivi, licet significant formaliter formam, significant tamen eam per modum accidentis, & habiti à subjecto: cum autem accidens sit ens in alio, seu adveniens alteri, jam supponit subjectum hoc aliquid constitutum, quod possit ac debeat designari & determinari per signum illi appositum: ideo ly *Hoc* positum cum

album, determinat subjectum albedinis, quia subjectum significatur ut ens constitutum & per se, cui albedo advenit.

658. Aliter se res habet in terminis substantivis, v. g. *Homo*: quia non significat humanitatem ut habitam seu advenientem alteri, sed substantivè, id est, ut constituentem primum illud ens, & ut primariam seu primariò intentam essentiam illius; ideo quando Humanitas significatur formaliter & explicitè per terminum substantivum, determinatio cadit supra Humanitatem formaliter & explicitè significatam. Nunc ergo veniendo ad Concreta substantiva,

659. Dicendum est, ad eorum multiplicationem requiri quidem multiplicationem recti, hoc tamen non sufficere (demus etiam, substantiam importari in recto, ab hoc enim nunc præscindimus) sed debere insuper multiplicari illud, quod significatur determinatè, explicitè & formaliter. Hoc posito,

660. Ratio cur sit vnus Deus, non obstantè pluralitate Personalitatum, facile redditur. Vel enim vis, solam Naturam importari in recto, vel etiam substantiam: si primum: jam rectum non multiplicatur: ergo jam vnum requisitum deficit ad multiplicandos Deos. Si verò vis, in recto importari substantiam, deficit alterum requisitum, nempe multiplicatio illius quod significatur per nomen *DEVS* determinatè, explicitè & formaliter, nimirum Essentia divina seu Deitas.

661. Quare secundum hanc explicationem nil interest, quid importetur in recto: si enim Natura? ex duplici capite provenit quod non sint plures Dij, nempe quia nec Rectum, nec formale seu explicitum significatum multiplicatur. Si substantia? sufficit alterum deesse, nempe multiplicationem significati formalis & expliciti.

662. Econtra redditur ratio ex eadem regula, cur multiplicentur Personæ: Quia & rectum hujus Concreti, & significatum formale explicitum multiplicatur, hoc enim est Personalitas ut patet, & omnes fatentur.

663. Contra hanc Lagonis Regulam, quam etiam amplectitur P. Aldrete de Voluntate Dei disp. 9. s. 8. n. 9. & Philippus à SS. Trinit. d. 9. dub. 2. objecerunt quidam. Hæc Regula non est vna indivisibilis, sed duplex, alia pro Concretis accidentalibus, alia pro substantialibus. Ergo alia magis generalis querenda est. Regula traditam, si rectè intelligatur, esse vnam indivisibilem tam pro Concretis substantialibus, quàm pro Concretis accidentalibus. Regula ergo sic formanda est. Tunc solum multiplicantur Concreta, quando multiplicatur Rectum, & simul etiam significatum designatum per adjectum pronomen *Hic Hæc Hoc*. Hæc Regula facillimè applicatur Concretis accidentalibus, quia in his, ut ostendimus, Rectum, & significatum determinatum seu designatum sunt idem, & ideo mul-

ideo multiplicato vno, multiplicatur & alterum. In Concretis substantialibus applicatio regulæ pendet à diversitate sententiarum circa Rectum illorum. Et quidem in concretis Personalibus res est expedita, quia etiam ibi Rectum & significatum determinatum sunt idem, nempe *Personalitas*, sicut in Concretis accidentalibus. At verò in concretis Naturæ est quædam dissensio circa Rectum, non autem circa significatum determinatum, ideo enim dicuntur Concreta Naturæ, quia Naturam formaliter & determinatè significant. Est inquam dissensio circa Rectum. Aliqui enim volunt, subsistentiam esse Rectum, & tunc quia potest Rectum multiplicari non multiplicato significato determinato, & e contra, ideo vnus multiplicatio non sufficit, sed oportet vtrumque multiplicari. Hinc, si vna divina subsistentia assumeret plures humanitates, vel e contra plures subsistentiæ vnā humanitatem, semper esset vnus homo, & in primo casu vna Persona, in secundo verò, plures Personæ, vt habet communis Sententia cum S. Thoma 3. p. q. 3. a. 6. ad 1. & art. 7. ad 2. At verò si singulæ Personæ singulas humanitates diversas assumerent, essent tres homines & tres Personæ, vt ex communi tradit Ruiz *sect. 6. n. 6.*

664. Est insuper inter Concreta Substantiva & adiectiva hoc discrimen, quòd priorum significatum determinatum idem sit cum significato formali & explicito, in concretis verò accidentalibus seu adiectivis, significatum determinatum sit distinctum à significato formali & explicito.

CONTROVERSIA VI.

Virum detur in DEO Subsistentia absoluta, communis tribus Personis.

665. PRIMA sententia est, non dari in DEO tres subsistentias Relativas, sed vnā absolutam, & omnibus tribus communem. Ita Durandus, Paludanus, Ferrariensis.

Secunda admittit quatuor subsistentias, quarum tres sunt relativæ, realiter ab invicem distinctæ, quarta verò sit absoluta, à Relativis non aliter quàm ipsa Natura, virtualiter intrinsecè distincta. Ita Cajetanus, Alvarez, Bannez, Zumel, Bellarminus, Suarez, Granadus, Ant. Perez, Philippus à SS. Trinit. Tertia solas Relativas agnoscit. Valent. Vasquez, Albertinus, Tanner, Zuniga, Arrubal, Wandervek, Ruiz, Denckennius, Comptonus, Esparza.

666. Dicendum est. 1. Admittendæ sunt Tres subsistentiæ Relativæ. Probatur. 1. Autoritate Concilij Chalcedonensis, quinta & septima synodi, vbi dicitur, Trinitatem esse divi-
sam numeralibus subsistentijs, & Personalibus alteritatibus, & vnā Deitatem in tribus subsistentijs esse adorandam. Aliorum etiam Conciliorum verba videri possunt apud Ruiz *disp. 24. s. 2.*

667. Probatur. 2. Ratione. Tres sunt in Deo Personæ: atqui explicitum & formale significatum Personæ, est Personalitas seu subsistentia: ergo multiplicatis Personis debent multiplicari subsistentiæ. Porro Personæ divinæ non differunt nisi per Relationes: ergo earum subsistentiæ sunt Relationes: sed Relationes realiter ab invicem distinctæ sunt tres: ergo & tres subsistentiæ.

668. DICO. 2. Non est asserenda subsistentia absoluta in Deo. Probatur. 1. Autoritate Patrum. Iustinus in expositione Fidei de Trinitate: *Quatenus inquit, Pater & Filius & Spiritus S. vnus Deitatis dignoscendo subsistentias, quatenus autem DEVS Essentiam communem Subsistentiarum &c.* S. Damascenus in Epist. de Trifligio. *Non est autem, inquit, ipsorum communis vna hypostasis. Deitas autem communis est trium hypostasum vna existens.*

669. Omitto alia, quæ facilius possunt explicari, quòd solum negent subsistentiæ vnitatem in sensu Sabellij, hoc est, realiter identificantis tres subsistentias. Nihilominus optimè observat Ruiz, quòd quando Concilia loquuntur de subsistentijs, semper assignent tres Relativas, nunquam autem aliquam absolutam; quod signum est, non agnovisse Patres prædicatum aliquod speciale subsistentiæ convenire Naturæ prout virtualiter distinctæ à subsistentijs Relativis.

Probatur. 2. Autoritate S. Thomæ q. 40. a. 3. *Remota, inquit proprietate Personali per intellectum, tollitur intellectus hypostasis.* Nota obiter S. Thomam vti hypothesei impossibili ad investigandum conceptum formalem rei, & partem constitutivam illius, quem tamen argumentandi modum quidam Recentiores putant esse mirabiliter levem.

670. Probatur. 3. Ratione. Natura divina prout virtualiter contradistincta à Relationibus, non est Persona, vt fatentur adversarij contra Durandum, qui dicit, esse Semipersonam & Semisuppositum: ergo non habet subsistentiam absolutam. Probatur Conseq. Vbi non reperitur effectus formalis specialis alicujus formæ, non datur illa forma: sed effectus formalis specialis subsistentiæ est: constituere Personam: ergo si Natura divina, prout virtualiter distincta à Relationibus, non est Persona, seu suppositum, non habet subsistentiam.

671. Probatur. 4. Effectus formalis subsistentiæ vt sic, est, esse vltimum terminum & complementum substantiale Naturæ: atqui ea quæ in Deo sunt absoluta, non sunt huiusmodi vltimum complementum, cum admittant, immò exigant vltèrius complementum, nempe subsistentias relativæ: ergo nihil absolutum potest in Deo habere rationem formalem subsistentiæ.

Obijciunt. 1. Autoritatem Agathonis Patris dicentis: *Confitemur Trium Subsistentiarum seu Personarum vnā subsistentiam.* 2. Esse mendum, emendatum postea in alijs Conciliorum exemplis.

exemplaribus, ubi pro *Subsistentiam* legitur: *Substantiam*: alioquin esset falsa Pontificis propositio, etiam si daretur substantia absoluta, neque enim esset articulus fidei, dari substantiam absolutam.

672. Obijciunt. 2. Auctoritatem S. Hieronymi dicentis: *Taceantur tres hypostases. Si placet, & vna teneatur.* 32. Ex his verbis non magis probatur vna substantia absoluta, quam tres Relativæ impugnentur. Responsio certa est, tunc temporis significationem hypostasis non fuisse propriam illam quam modo habet, ad significandum ultimum terminum substantiæ ut contradistinctum ab ipsa Natura: sed idem significasse *Subsistentiam*, quod *Substantia*, Videatur P. Ruiz. disp. 32. s. 8. & 9.

673. Obijciunt. 3. Subsistere est Perfectio simpliciter simplex: atqui Personalitates non sunt Perfectiones simpliciter simplices: ergo debet admitti substantia absoluta. Respondet Ruiz negando minorem, & fusè conatur ostendere, singulas Personalitates esse Perfectiones simpliciter simplices, adeo ut essentia divina in ratione Entis infinitè perfecti, formaliter constitutur per singulas Personalitates, sine quibus esset imperfecta. Verum ex suprà dictis de Identitate, non potest à nobis recipi hæc doctrina; ostendimus enim, quod Relationes sint prædicata tantum perfectibilia, non perfectiva.

674. Aliter respondet Derkennius & Comptonus, quod licet singula Personalitates non sint perfectio simpliciter simplex, tota tamen Trinitas, seu hoc quod est, aliquam habere substantiam, sit perfectio simpliciter simplex. Verum nec hæc responsio placet, nisi fiat quæstio de nomine. Nam singula Personæ habent omnes perfectiones simpliciter simplices sibi communes, & Essentia divina ut virtualiter distincta à Relationibus, habet omnes perfectiones simpliciter simplices. Radix ergo Personalitatum est perfectio simpliciter simplex, quia melius est esse trinum radicaliter, quam non esse, quamvis non sit melius esse formaliter Trinum, quam non esse, quia Trinitas non est melior quam Paternitas, quæ non est Trina. Quod etiam expressit S. Augustinus serm. 38. de temp: *Tantus inquit, solus est Pater, vel solus Filius, vel solus spiritus S. quantus est simul Pater & Filius & Spiritus S.* & Concil. Tolet. XI. in profesi. fidei: *nec minoratur in singulis, nec augetur in tribus.* & D. Thomas q. 42. a. 4. ad. 2. *Æqualitas.* inquit, attenditur secundum magnitudinem, magnitudo autem in divinis significat perfectionem Naturæ, & ad essentiam pertinet.

675. Ad Objectionem ergo respondeo, distinguendo majorem: Subsistere virtualiter, eminenter seu radicaliter, hoc est, habere in se virtutē identificandi sibi prædicata opposita, & incommunicabilia, est perfectio simpliciter simplex, concedo: in alio sensu nego: verum esse huiusmodi radicem, non est formaliter substantia.

Objic. 4. Deitas etiam prout contradistincta virtualiter intrinsecè à Personalitatibus, est Deus: ergo est Ens subsistens. Antecedens conatur probare ex Concilio Rhemensi, dicente: *Credimus simpliciter, Naturam Divinitatis esse Deum, nec aliquo sensu Catholico posse negari, quam divinitas sit Deus, & DEVS divinitas.* Respondent rectè Comptonus & Derkennius ex Ruiz, Mentem Concilij fuisse, damnare Gilberti propositiones, quibus inducere volebat distinctionem realem inter Naturam & Personalitates.

676. Objici possit. 5. Deus innotebit nobis lumine naturæ esse Ens subsistens: atqui non innotebit nobis lumine naturæ substantia Relativæ: ergo innotebit nobis Deus secundum aliquam substantiam absolutam. Argumentum probaret, quod substantia absoluta constitueret Deum in ratione Personæ: nec enim Deus aliter nobis naturæ lumine innotebit subsistens, quam Persona. Respondetur distinguendo minorem. Non innotebit nobis Relationes seu substantiæ Relativæ secundum conceptum formalem Relationis, hoc est, secundum esse *Ad*, concedo: non innotebit secundum conceptum formalem substantiæ, præcindendo ab vna vel tribus, & secundum esse *In*. adeoque secundum prædicatum absolutum præcivè, nego minorem. Innotebit ergo nobis substantia divina lumine Naturæ, sicut innotebit nobis ratio Personæ, & tamen adversarij negant, Deitatem ut virtualiter distinctam à Relationibus esse Personam.

Objic. 6. Actiones sunt suppositorum: sed Relationes sunt actiones: ergo procedunt à supposito, seu à Natura subsistente. Distinguo majorem. Actiones ad extrà seu actiones non reddentes ipsam Naturam subsistentē, transeat, secus nego.

CONTROVERSIA VII.

Quodnam sit Principium formale Quod divinarum Processionum.

677. Certum est. 1. Principium Quod, live Totale Generationis, esse totam Personam Patris, & Principium Quod Spirationis passivæ, esse Patris & Filij Personam. Certum est. 2. contra Durandum & Scotum, ipsam actualementem essentialē pertinere ad principium formale Quo Pater generat, & voluntatem actualementem essentialē pertinere ad Principium formale Quo Pater & Filius Spiritum sanctum spirant; quæ constant ex dictis, quod Verbum procedat per Intellectum, & Spiritus S. per Voluntatem.

678. Controversia est, an sola Intellectio & Volitio essentialis sit ejusmodi principium formale Quo, an verò superaddenda sit ipsa Relatio Paternitatis & Spirationis activæ, tanquam constitutiva Principij proximi. Conveniunt autem Theologi contra Ockam & Gabrielem, requiri Relationem saltem ut conditionem: & ratio est manifesta: alioquin non solus Pater, sed etiam Filius & Spiritus S. haberent omne quod requiritur

quiritur ad generandum & spirandum : cur ergo non generarent & spirarent, si ne quidem conditio aliqua deest?

679. Quæstio superest, quomodo Relatio requiratur, an præcisè ut Conditio, ad hoc ut Intellectio, prout in Patre existens, generet, & non ut existens in Filio, eò quod in Filio desit illa conditio, nempe Paternitas : vel an requiratur ut Principium formale *Quo*, sive deinde sit Principiū adæquatum, sive inadæquatum, in quo iterum est diffusio, de qua postea.

680. Prima Sententia est, Relationem Paternitatis (idem est cum proportionem de Relatione Spiratoris) requiri solum ut Conditionem, & non ut Principium. Ita Molina, Suarez, Præpositus, Tanner, Arriaga. Qui tamen (nescio an memor eorum quæ hic disputat de præsentis puncto) postea in alijs occasionibus non semel Relationes vocat Virtutem producendi, & quidem expressè *disp. 50. 1. 1. §. Secundo possit*. ubi ait: *Et quidem certum est, Patres admisisse virtutem spirandi; illam autem nos vocamus Relationem Spirationis*. hic autem totus est in eo, ut probet, quod Relatio sit mera Conditio, & non virtus.

681. Secunda Sententia docet, Relationes pertinere ad rationem Principij. Authores autem inter se differunt, fortassis in solo modo loquendi. Plerique sentire videntur, Principium formale *Quo*, non esse solam Intellectionem, sed simul cum Relatione, ita ut Intellectio essentialis & Paternitas simul ex æquo sint proximum principium formale; cum hoc tamen discrimine, quod Intellectio sit tantum Principium virtuale, quia non nisi virtualiter distinguitur à termino producti, nempe Verbo, at verò Paternitas sit Principium reale, quia realiter distinguitur. Ita Florentius, Arribal, citans Albertum Magnum, Richardum, Henricum Bonaventuram & Durandum. eandem tenet Valentia, qui primus illam illustravit. Alij volunt, Relationem importari quidem ut constitutivam & completivam Principij, sed minus principaliter & in obliquo. Ita loquitur S. Thomas q. 41. a. 5. *quem sequuntur communiter Thomistæ teste Philippo à SS. Trinit. disp. 11. dub. 3. & 4. & nosse P. Ruiz d. 100. s. 3. & 5.* Hos omnes conatur conciliare Card. de Lugo, docens, Intellectionem & Volitionem esse Principium formale *Quo* radicale seu remotum, Relationes verò formale *Quo* proximum. Nam, inquit, sicut in igne datur principium totale calefaciendi, qui est ignis ipse, & principium formale substantiale *Quo*, scilicet forma; & datur principium formale accidentale, scilicet calor, sic, inquit, possumus in Deo distinguere Principium totale *Quod*, qui est Pater, & principium formale radicale *Quo*, quod est Intellectio, aut volitio essentialis, & denique principium formale *Quo* proximum, quod est Relatio Patris vel Spiratoris. Rursum possumus distinguere inter principium proximum respectu Productionis activæ, & respectu Productionis passivæ: respectu activæ productionis (quæ in Deo

distinguenda est realiter à passiva) principium formale proximum *Quo* est sola Intellectio & Volitio, inter quas & inter Productiones activas nihil mediat, sed Generatio activa oritur immediatè virtualiter ab Intellectione ut à Principio immediato: Principium verò Processionis passivæ includit quidem Intellectionem & Volitionem, & deinde Relationes, sed has ut Principium formale *Quo*.

Hanc doctrinam esse ex mente Patrum ac Theologorum, probatur. Imprimis enim Sancti Patres de Principio formali Processionum diversimodè locuti sunt; verum in nostra hac secunda sententia, facile conciliantur, in prima sententia nullo modo. Multi ex sanctis Patribus dicunt, Verbum procedere ex substantia Patris, & ex essentia Personæ producentis: hæc testimonia videri possent favere adversarijs, sed facile explicantur. Et quidem Suarez & Arribal dicunt, eos non fuisse locutos de Principio formali, adæquato, & proximo, sed solum asserere voluisse, quod Verbum non sit productum ex nihilo. Locuti sunt ergo de Principio radicali *Quo*, sicut ignis rectissime dicitur per suam formam calefacere, vel generare alium ignem.

682. Deinde verò Patres asserunt, Principium seu potentiam generandi esse relationem. Vtrumque loquendi modum invenire licet in Concilio Florentino: nam Sess. 18. Joannes Theologus, qui contra Græcos disputabat, nomine cæterorum Patrum sic loquitur. *Ita ut Persona sit producat & generans, Principium autem Quo ipsa Persona generat, sit id quod solum communicabile est*. Pater ergo generativum principium est, & suppositum quoddam significat, divina autem substantia, quæ cum Patre realiter idem est, non quidem generat, sed est principium quo generatio fit, & similia repetit Sess. 19. quæ verba debent intelligi de principio formali proximo respectu generationis activæ & radicali respectu generationis passivæ, ut possint concordari cum illis quæ habentur Sess. 19. post medium §. in genere. ubi postquam idem Theologus dixisset, Substantiam esse Principium per quod generat Pater, subiungit: *Propterea autem non sequitur, ut hæc substantia secundum suum esse commune & absolutum, principium sit per Quod*.

683. Ex his verbis infertur hæc consequentia. Si Pater ita generat per suam substantiam, ut tamen hæc substantia non secundum esse commune & absolutum sit principium per quod: ergo secundum esse proprium & relativum seu notionale divina Substantia est Principium per quod Pater generat. Hanc consequentiam advertit Ruiz, addens eodem sensu eundem Theologum prius dixisse: *Non tamen secundum absolutam ejus considerationem*: aitque in hoc, sicut & in cæteris secutum esse doctrinam D. Thomæ, magisque receptam à nobilioribus Scholasticis.

684. S. Damascenus lib. de duabus Christi voluntatibus. *Omnia, inquit, quæ habet Pater, sunt Filij, solà gignendi vi excepta*. atqui sola relatio est excepta: ergo relatio est vis gignendi.

S. Atha-

S. Athanasius Dialogo de Trinit. contra Arianos asserit, *Patrem hypostasi suā gignere*: quæ verba non sunt intelligenda de hypostasi ut est *Generatio activa* (de hac enim non dubitabatur) sed de virtute & principio proximo. Veniamus ad S. Thomam. Et quidem in 1. dist. 7. a. 2. ubi quaerit, an potentia generandi sit relatio, docet in C. Essentiam, secundum quod est Paternitas, esse principium Generationis. Cum, inquit, *proprietas realiter sit Essentia, aliquis actus egreditur ab essentia, secundum quod est ipsa Paternitas*: & ipse *actus est generare*: unde principium generationis est essentialiter sub ratione Relationis. & sic quidem habet in primo scripto. In secundo verò scripto eodem articulo ad 2. sic loquitur. *Quamvis potentia secundum se sit communis, tamen potentia generandi activè propria est Patri, non ratione potentie secundum se, sed ordinis ad actum notionalem, quia potentia generandi prout dicit ordinem ad actum, non tantum dicit potentiam, sed potentiam sub ratione proprietatis, quæ est Paternitas.*

685. Hic locus non solum est efficax ad præfens institutum, sed etiam ad confirmandam doctrinam quam supra tradidi, nempe non esse necesse dicere, de Natura & Proprietatibus verificari contradictoria, sed concedi posse, quod quicquid dicitur de Relatione, possit etiam dici de Natura, propter identitatem cum Relatione. Illi Authores, qui dicunt verificari contradictoria: Produci, & non produci: deberent in præfenti etiam dicere, verificari contradictoria: *esse Principium reale generationis, & non esse principium reale generationis*. Nam sicut volunt, naturam non produci, ita volunt, naturam non esse principium reale: & sicut Filiatio producit, ita Paternitas est Principium reale. At verò S. Thomas non ita loquitur, sed fatetur, quod de ipsa etiam Essentia dici possit esse principium, sed: *sub ratione Relationis*. sicut nos supra diximus, Naturam produci: sed: *sub ratione Relationis*. Sed hæc incidenter.

686. Ad locum adductum respondet Capreolus, S. Thomam in Summa correxisse hanc sententiam. q. 41. a. 5. Sed hoc non rectè dicitur. Nam, ut bene advertit Arrubal & Lugo, D. Thomas hoc articulo loquitur de principio radicali, ut colligitur ex argumentis quibus utitur, quæ de hoc solo procedunt: fundantur enim in hoc, quod omne generans generet aliud sibi simile in principio generationis, v. g. homo hominem: atqui hoc non est verum, nisi de principio radicali, scilicet de forma substantiali; nam quoad potentiam accidentalem & proximam, evidens est, filium non semper esse similem patri. Et nisi sic explicandus esset D. Thomas, contradiceret sibi in eadem Summa: nam q. 36. a. 4. ad 2. expressè docet, quod quando Pater & Filius dicuntur unum Principium, & non duo Spiritus Sancti, designetur una proprietas, quæ est forma designata per nomen. Ecce! asserit, Relationem Spiratoris designari tanquam formam per nomen *Principij*.

687. In eodem articulo primo dixerat, Virtutem spirativam esse quodammodo Naturam cum proprietate. Ad hunc locum, dissimulato priorè, respondet Arriaga, esse intelligendum cum proprietate tanquam conditione.

688. Sed contra. Intentio S. Thomæ erat, salvare, quomodo Pater & Filius sint unum Principium *Quod*, non obstante dualitate Relationum: atqui ad hoc salvandum non sufficeret unitas conditionis, v. g. si (quod secundum doctrinam Arriagæ fieri potest) in Petro & Paulo poneretur eadem cognitio de bonitate objecti, & uterque illud objectum amaret, non propterea esset unum principium amandi, licet esset una conditio ad utrumque amorem, scilicet cognitio replicata, quæ in sententia Arriagæ est tantum conditio ad amorem. Itaque S. Thomas loquitur de unitate Principij proximi, quod est proprietas utriusque communis, nempe Relatio Spiratoris; quare sicut propter unitatem Naturæ Pater & Filius sunt unus Deus, ita propter unitatem Principij seu Virtutis spirandi, sunt unus Spirator; & hic est genuinus sensus S. Thomæ.

689. Ulterius libro 4. contra Gentes c. 13. ait: *Nullam ergo potentiam habet Pater quam non habet Filius: sed Pater habet ad Generare generativam potentiam, Filius autem ad Generari: quæ solæ Relatione differunt.*

Probatur nunc Conclusio Ratione. Primò Inter Principium formale *Quo*, & terminum productum productione reali, debet esse realis distinctio; nam ratione huius debet ipsum Principium *Quod*, realiter distingui à termino. atqui in Patre, qui est Principium *Quod*, nihil distinguitur realiter à Filio nisi Paternitas: ergo Paternitas non est mera Conditio, sed Principium formale *Quo*. Major probatur. Nam sicut productio virtualis requirit distinctionem virtualem inter Principium *Quo*, & terminum, ita productio realis requirit distinctionem realem.

690. Respondent adversarii, primò, retorquendo argumentum. Nam si principium formale proximum debet realiter distingui: ergo multò magis principium formale radicale seu remotum: atqui hoc non distinguitur realiter à termino: ergo nec est necesse distingui principium proximum.

691. Sed contra. Principium remotum in Deo ideo non distinguitur à termino, quia per ipsam productionem communicatur termino: omne autem quod termino communicatur, identificatur cum illo: at verò principium proximum non communicatur termino, alioquin Filius haberet principium proximum generandi seipsum. Discrimen hoc adversariis quoque admittendum est, qui fatentur, Generationem activam debere realiter à termino distingui: subsumo: atqui major est necessitas distinguendi principium, quam productionem activam, ut patet in creatis, ubi productio potest identificari cum termino, non item principium. Ergo etiam principium debet realiter distingui à termino.

692. Re-

692. Respondent. 2. Negando maiorem. quia sufficit (inquiunt) generationem activam, nempe relationem Paternitatis, realiter distingui à Generatione passiva, nempe à relatione Filij. Verum ex hoc ipso confirmo nostrum argumentum. In productionibus creatis ideo productio tam activa quam passiva, sive distinguantur, sive non distinguantur inter se, debent tamen realiter distinguui à principio formali quo, quia potentia producendi non est essentialiter connexa ipsi actuali productioni, seu quod idem est, rō producere non est essentialiter ipsi principio: atqui in divinis rō producere est essentialiter principio: ergo non debet ab eo distinguui ne quidem virtualiter intrinsecè, sicut non distinguemus in creatis, si esset essentialiter connexum principium productioni actuali.

693. Respondet tandem aliter Arriaga, supponendo ex sua philosophia, posse aliquid se ipsum immediatè producere, adeoque etiam aliquid identificatum & virtualiter distinctum, si principium producat supponatur aliunde existens. In hac responsione putat Arriaga tandem esse sistendum, & fundandam sententiam contrariam.

694. Sed contra. 1. Fundamentum hoc falsum est, vt ostenditur à modernis in physica, & præter Arriagam neminem, quod sciam, habet classicum Authorem. Nam licet Suarez id docuerit Tomo Tertio in Tertiam partem disp. 50. s. 4. ad finem, in Metaphysica tamen, quam postea scripsit, videtur ab ea mente recessisse, dum docuit, de ratione omnis causæ esse; influere in aliud naturā distinctum. ita habet disp. 12. Metaphys. s. 2.

695. Contra. 2. Demus esse verum illud principium, non servit tamen adversarijs ullo modo in presenti puncto. Nam vt Suarez & ipse Arriaga docent, ideo potest aliquid intelligi seipsum producat per secundam actionem, quia talis entitas saltem adhuc præsupponeretur pro priorī naturæ ad actionem à se realiter procedentem, & ad se terminatam: quare necesse esset, vt saltem actio realiter distincta à principio producente & producto in illo casu intercederet, quo aliquid seipsum produceret, alioquin non esset vlla prioritas naturæ: atqui in nostro casu, in sententia Arriagæ, ita Intellectio divina produceret realiter Filiationem, vt tamen nulla intercederet entitas realiter distincta ab Intellectione, respectu cuius posset dici verum & reale principium: ergo nihil facit ad rem principium ab Arriaga adversarijs suggestam.

696. Probatur nunc Conclusio. 2. Si Intellectio esset adæquatam principium generationis, sequeretur Filium non solum generari à Patre, sed etiam à seipso: consequens est absurdum: ergo &c. Probatur sequela. Illud omne suppositum dicitur producere terminum, in quo existit principium defacto producat illum terminum: atqui

in Filio existeret principium defacto producat Filium, nempe Intellectio essentialis: ergo &c.

697. Respondent, distinguendo probationem maioris: nisi desit aliqua conditio requisita, vt principium possit operari in tali supposito, concedunt, si desit conditio, negant. in Filio autem deest conditio quæ reperitur in Patre, scilicet Paternitas, seu productio activa.

698. Declarat hoc Arriaga n. 17. exemplo. Demus, inquit, divinitus poni à Deo eundem numero calorem in igne Romano & in Pragensi. nullus negare poterit, esse utrobique rationem totam agendi, hæc enim est solus calor. Secundo, demus, hic Pragæ applicari igni A. stupam, igni verò B. habenti eundem calorem, non applicari Romæ eam stupam, quis poterit negare, quin ignis A. comburet eam stupam, non autem id præstabit ignis B. licet habeat eundem numero calorem, & idem numero principium Quo cum igne A. quia licet habeat eandem rationem formalem, non tamen procedit illa stupæ combustio ab eo calore vt in igne B. sed vt in igne A. approximato stupæ. Hæc Arriaga.

699. Contra hæc omnia sic vrgeo. Ad hoc vt aliquod suppositum denominetur agere per aliquod principium in se existens, & defacto operans, non est necesse, vt conditio existat in illo ipso supposito, dummodo existat à parte rei, & sit sufficiens, vt principium possit operari. Nam iste effectus formalis: operari per tale principium, plus non dicit, quam: tale principium existere in tali supposito, & tale principium defacto operari: ergo etiam si conditio requisita ad operationem talis principij non existat in tali supposito, nihilominus tale suppositum denominabitur operari, si defacto à parte rei est posita conditio sufficiens, vt à parte rei tale principium operetur.

700. Declaratur in ipso exemplo quod attulit Arriaga; circa quem tamen obiter adverte, eum immeritò dixisse, quod nemo negare possit, solum calorem ignis esse totam rationem calefaciendi; hoc enim negat Oviedo & plurimi Recentiores, volentes, simul cum calore concurrere formam ignis: sed demus, solum calorem calefacere, immò & stupam comburere (quod tamen Arriagæ juxta sua principia negandum fuisset, cum nolit accidentia producere substantiam) Dico, quod in exemplo Arriagæ non magis ignis A. Pragensis denominetur comburere stupam, quam ignis B. Romanus. Pro quo

701. Adverte, hos duos effectus formales esse diversos: Ignis B. comburit: &c: Ignis B. comburit hic Pragæ. & quidem in secunda propositione laterat æquivocatio; nam rō Hic, potest vel appellare existentiam localem ipsius Ignis, vel existentiam localem ipsius combustionis: in hoc posteriori sensu, dico, quod etiam ignis Romanus denominetur comburere stupam Pragæ applicatam calori etiam in igne Romano existenti, nam sensus est: ignis Romæ existens per suum calorem

O

rem

rem producit combustionem existentem in stupā Pragenſi ſeu Praga, ſicut ſi Deus elevarer me ad producendum in diſtans ignem in India, eſſet verum dicere: *ego produco ignem in India*, non quidem ego exiſtens in India produco ignem, ſed ego (vbicunque tandem exiſtens) produco ignem cum vbicatione Indica. Itaque, licet in caſu Arriagæ ignis B. Romanus non producat combustionem Praga in primo ſenſu, hoc eſt, vt exiſtens Praga, in ſecundo tamen ſenſu ibi producit denominationē non minùs quàm ipſe ignis Pragenſis, & hoc præciſe ideo, quia calor exiſtens in igne Romano, eſt Praga ſufficienter applicatus, & deſacto comburit ſtupam: vnde fit, vt non magis denominet comburentem ignem Pragenſem quàm Romanum, cum hoc ſolo diſcrimine, quòd ignis Pragenſis etiam vt Praga exiſtens comburat, non item ignis Romanus: ſed hoc nihil facit ad effectum formalem de quo litigamus, nempe vt ſimpliciter & abſolute denominetur ignis comburere.

702. Confirmatur. Ponamus, quòd Deus concurrat cum calore replicato in igne Pragenſi & Romano ad combustionem ſtupæ exiſtentis in India, cui neuter ignis eſt applicatus: quæro, an in tali caſu ignis Pragenſis potiùs denominetur comburere, quàm ignis Romanus? non vti que: quæro item, à qua forma proveniat vtriſque denominatio? non ab alia, quàm quòd illa combustio procedat à tali calore, & talis calor in-exiſtat vtriſque igni. atqui etiam in caſu Arriagæ ignis Romanus habet hanc totam formam: ergo etiam haberet effectum formalem, qui eſt; *comburere*. Aliud ergo eſt, quòd vbicatio ſit conditio, vt calor poſſit agere, & aliud, quòd caſu quo agat, vbicatio ſit inſuper conditio, vt ignis denominetur agere: prius eſt verum, falſum poſteriorius.

703. Jam ad noſtrum propositum redeundo, infero, quòd ſi Intellectio divina eſſet adequatum principium Quo producendi Verbum, non ſolùm Pater denominaretur *Producens Verbum*, ſed etiam ipſum Verbum denominaretur producere ſeipſum. Solvamus nunc argumenta quæ obijciuntur.

704. Obijcit Arriaga primò & principaliter. Verbum procedit per Intellectionem, & non Spiritus S. ergo Intellectio eſſentialis non eſt merum principium remotum & radicale. Probat conſequentiam. Nam ſi hoc ſufficeret, vt Verbum diceretur procedere per Intellectionem, etiam Spiritus S. procederet per Intellectionem, quæ etiam Intellectio eſt principium remotum Spiritus S. quia eſt radix volitionis per quam procedit Spiritus S. 2. Negando paritatem. Quia Verbum, non item Spiritus S. procedit per Intellectionem Notionalem, vt jam ſuprà dictum eſt, & iterum inſià dicitur.

705. Obijciunt. 2. In productione vni-voca terminus productus debet eſſe ſimilis producenti in principio formali: ſed Filius divinus non eſt ſimilis Patri in Paternitate, ſed in Intellectu: ergo Intellectus, & non Paternitas eſt principium formale. 2. Distinguendo majorem: debet eſſe ſimilis principio formali radicali, concedo: proximo, nego: ſicut adverſarij negant eſſe ſimilem in conditione generandi.

706. Obijciunt. 3. Perſonalitas creata non eſt operativa; ergo nec Perſonalitas increata. Retorqueo. Perſonalitas creata non eſt productio activa, ergo nec increata: mala conſequentia ab vna Perſonalitate ad aliam. Itaque diſtinguo conſequens. Non eſt operativa formaliter & præciſe quæ Perſonalitas eſt, concedo, quæ ſimul productio activa eſt, nego.

708. Obijciunt. 4. In Patre nulla eſt potentia generandi, quæ non ſit in Filio: ſed Paternitas non eſt in Filio: ergo Paternitas non eſt potentia generandi. Major colligitur ex S. Auguſtino lib. 3. contra Maximinum Epiſt. 12. dicente, Filium non ideo non generaliſſe, quia non potuit, ſed quia non oportuit. 2. Negando Majorem. Oppositum probavimus testimonijs ſup. relatis. S. Auguſtinus æquè eſt explicandus adverſarijs, qui docent, Filium non poſſe generare. Interpretatio eſt facilis. Voluit dicere S. Pater, Filium non generare non ex defectu, ſeu impotentia, aut imbecillitate, ſed ex

necceſſaria Perfectione.

CAPVT

CAPVT III.

DE PROCESSIONIBVS IN SPECIE.

CONTROVERSIA I.

Quibus Rationibus declarari possit, Verbum esse Filium, & Generari, non item Spiritum S.

709. **C**um de Fide sit, secundam Personam Generari, non verò tertiam, quaritur, quanam sit discriminis ratio, fundata in definitione Generationis Viventis, & est hæc. *Generatio est Origo Viventis à Vivente, principio conjuncto, in similitudinem naturæ.*

710. Hæc definitio ideo reddit obscurum discrimen inter duas Processiones in ordine ad effectum formalem Geniti, quia quidquid reperitur in Processione Verbi, quod non reperitur in processione Spiritus S., vel videtur impertinens ad generationis conceptum, & sic non excluderetur per illud Spiritus S. Processio à Generatione, vel videtur insufficiens, & sic non generaretur Verbum.

711. Ex hac difficultate, teste S. Athanasio, Epist. 2. de Spiritu S. Macedoniani hæretici sumebant ansam impugnandi Divinitatem Spiritus S. hoc dilemmate. Si Spiritus S. est Deus, vel procedit à solo Patre, vel à solo Filio, vel ab utroque simul: nihil horum dici potest. Non primum, quia sic esset Filius Patris, & Frater Verbi. Non secundum: sic enim esset Filius Filij & Nepos Patris. Non tertium, quia cum non possit habere duos Patres, altera persona deberet esse Mater.

712. In hoc Mysterio declarando jam olim Patres tantam agnovère difficultatem, ut ingenuè faterentur, ignorare se Generationis modum, & discriminis rationem, eamque esse soli Deo notam; quin immò temeritatis & insanix esse dixerunt, si quis investigare præsumat, quorum verba recitat Ruiz d. 1. s. 1. Neque tamen eorum intentio fuit improbare humilem sobriumque conatum reddendi congruam Rationem huius Mysterij, sicut & aliorum, juxta monitum Apostoli 1. Petri 3. jubentis nos paratos esse ad satisfaciendum omni poscenti Rationem eorum quæ speramus & credimus: sed solum improbarunt investigationem adeo contentiosam, ut acquiescere nolis ulli probabilitati, sed soli evidentix. unde ipsimet PP. etiam præsentis Mysterij Rationem probabilem reddiderunt adversariis, ut videre licet apud eundem Ruiz disp. 8. s. 1.

713. Quapropter non possum probare consilium eorum, qui toti sunt (& non est difficile) in aliorum placitis impugnandis: nec volunt nisi unicam explicationem admittere; cum potius laudabile videatur plures admittere, quarum et si singulæ non plenè satisfaciant, simul tamen junctæ rem eousque declarant, ut mereantur prudentem assensum. Quapropter celebriores omnes explicationes referre, easque quoad fieri potest, defendere constitui, eâ exceptâ, quæ recurrit ad virtutalem distinctionem inter Intellectum & Voluntatem, quam supra rejecimus.

S. I.

Prima Ratio, desumpta ex unitate Personæ producentis Verbum, & dualitate Personarum producentium Spiritum Sanctum.

714. **R**ationem hanc insinuavit S. Augustinus lib. 15. de Trin. c. 27. *Filium nullum esse duorum, nisi Patris & Matris.* Unde confici potest discursus hujusmodi. Quando ad generationem prolis requiritur duplex persona, intervenit etiam duplex generatio partialis, partialitate substantiæ communicatæ, quatenus tam Pater quàm Mater præcidit sibi partem materiæ, quâ constat deinde proles, & vi hujus duplicis præcisionis fit per se loquendo, ut proles assimiletur utrique, secundum diversas rationes in illis repertas, participans nimirum aliquid peculiare de Patre, & aliud peculiare de Matre, & sic evadit imago duorum quæ duorum, hoc est, non præcisè secundum aliquam rationem utrique communem, adeoque procedit formaliter in similitudinem Naturæ duorum. Hinc est, quodd si vel solius Patris, vel solius Matris materia animaretur, ea sufficeret ad generationem, sicut beatissima Virgo genuit Filium, sine consortio materiæ virilis.

Verbum itaque dicitur Generari, quia procedit in similitudinem producentis unius quæ talis, evadens imago propria illius secundum peculiarem illius rationem, hoc est, secundum rationem producentis unice, & per virtutem sibi soli propriam, & nulli alteri communem. Spiritus S.

tus S. verò non generatur, quia procedit à duabus personis, non communicantibus diversum quid, sed prorsus eandem Naturam, nec producentibus per diversam virtutem, sed per eandem vtrique communem, & ideo non evadit imago duarum personarum, nisi secundum rationem communem. Hæc explicatio tribuitur etiam S. Anselmo in Monologio c. 53. Eandem amplectitur Magister Sentent. in 1. dist. 13. Turrianus Opusc. 8. disp. 1. dub. 3. & tanquam sufficientem approbat Ant. Perez d. 3. c. 6. n. 87. Item Petavius lib. 7. c. 13. n. 9.

715. Ad hanc explicationem reduci potest duplex alia, non multum absimilis, aliorum Recentiorum. Primò aliqui in Verbo peculiarem similitudinem cum prima persona inde desumunt, quòd Verbum in ratione *Producti*, assimilatur primæ Personæ tanquam producenti adequato, live, quòd accipiat Naturam ut est virtualis radix processionis activæ, constituentis primam personam: Spiritus S. verò vi processionis assimilatur duabus Personis secundum aliquid vtrique commune, nempe secundum Spirationem activam. Generatio autem requirit ut origo sit in peculiarem similitudinem Naturæ.

716. Obijci potest, ad veram generationem non requiri assimilationem peculiarem, sed sufficientem assimilationem secundum rationem specificam Naturæ: unde etiam si in humanis persona genita in nullo esset peculiariter similis generanti præ alijs hominibus, adhuc esset vera generatio filij: ergo non sufficienter excluditur Spiritus S. à ratione filij, esto Verbum adhuc peculiari ratione posset dici Filius.

717. Responderi potest, in omni generatione intervenire communicationem alicujus partis generantis, quæ communicatio est apta inducere peculiarem similitudinem, nisi per accidens impediatur. Spiritus Sanctus verò necessario procedit in similitudinem duarum Personarum secundum aliquid commune. Definitio ergo accipienda est de eo, quod per se fieri solet, vi processionis & communicationis.

718. Altera explicatio, huc reducibilis, est hæc. Ad rationem filij spectat, ita procedere similem suo principio, ut in nullo sit illi dissimilis, nisi in forma denominante *Producens* & *Productum*, vel (si hæ denominationes proveniunt ab eadem forma, ut sit in creatis) respiciatur diverso modo à forma denominante principium produciens & terminum productum. Cum igitur in divinis Productio activa & passiva distinguantur, & prior denominet Principium produciens, secunda terminum productum, hinc ad Filiationem in divinis requiritur, ut produciens & productum in nullo differant ab invicem, nisi in productione activa & passiva: & hoc quidem convenit Verbo, non verò Spiritui Sancto, qui insuper à suo Principio differt in hoc, quòd Spiritus S. in omni ratione sit unus, Spirator autem sit quidem unus in ratione

Spiratoris, sed binus in ratione Personæ, quæ est notabilis dissimilitudo, pugnans cum ratione filij.

719. Obijcies. Etiam Christus Dominus habet aliquid quod non est in Beatissima Virgine, & tamen est illius Filius: ergo hoc non obstat Filiationi. R. Christum nihil accepisse à B. Virgine, in quo sit dissimilis B. Virgini, sicut Spiritus S. accipit Spirationem passivam, dissimilem Paternitati & Filiationi, à quibus illam accipit.

S. II.

Secunda Ratio, desumpta ex fecunditate Verbi ad producendam aliam Personam.

720. Hæc ratio sic proponi potest. De conceptu Naturæ est, ut sit principium motus: quare ut aliquid procedat in similitudinem Naturæ, prout requiritur ad Generationem Videntis, debet vi suæ processionis accipere Naturam ut operativam. Verbum itaque procedit in similitudinem Naturæ, quia accipit Naturam ut Spirativam, non item Spiritus Sanctus. Hanc rationem amplectuntur Bonaventura, Alensis, Major, Richardus de S. Victore, quos sequitur Zuniga, Hurtadus, Mendoza, Derkennius, & approbat tanquam sufficientem Antonius Perez, & Esparza.

721. Ad hanc explicationem reduci potest alia non minus accommodata, nempe de ratione filij esse, ut procedat in similitudinem Naturæ, primò saltem aptitudinaliter, hoc est, ut quantum est ex vi Processionis, possit esse primogenitus, adeoque non essentialiter supponat aliam similitudinem jam existentem, & per aliam processionem obtentam. Hoc convenit Verbo, non item Spiritui S. qui vi processionis supponit aliam Personam, jam procedentem in similitudinem Naturæ, & eandem sibi secundo loco communicantem. Hujusmodi enim secunda essentialiter productio (inquit Ant. Perez n. 31.) solum intenditur, ut similitudo jam constituta, producat amorem tantæ similitudine dignum.

722. Obijcitur. 1. Si fecunditas esset de conceptu filij, nec Verbum esset filius, quia licet sit fecundum ad spirandum, non est tamen fecundum ad generandum, prout fit in humanis.

Confirmatur. Mulus verè generatur, & tamen non accipit naturam fecundam, quia Muli non generant, nec Mula concipiunt, ergo non est de conceptu filij accipere naturam fecundam ad producendum simile in Natura.

723. R. 1. Eam solam fecunditatem esse de filij divini conceptu, quæ non infert secum imperfectionem; hujusmodi autem esset fecunditas ad iterum generandum: cum enim in Deo idem sit: *Posse*, & *agere* ad intrà, sequerentur infinitæ generationes, quod esset maxime inconveniens, ut observavit S. Basilijus lib. 5. contra Eu-

nom. c. 12. §. 2. De conceptu Naturæ Viventis est, esse operativam ab intrinseco, & ideo ut Verbum procedat in similitudinem Naturæ viventis, debet accipere Naturam operativam ab intrinseco, hoc autem in divinis non potest esse nisi ad producendam aliam Personam, communicando illi suam essentiam, quamvis in creatis sufficiat accipere naturam quomodocunque ab intrinseco operativam. Sic licet Mulus non generet, potest tamen alias operationes vitales exercere, & hoc sufficit, ut dicatur generari & procedere in similitudinem Naturæ Generantis. Cæterum Theophrastus apud Vasquez tradit, mulos in Asia generare. Illud certum videtur, à Natura saltem intendi virtutem generandi, quandoquidem masculos & feminas producit.

714. Objicitur. 2. Hæc explicatio est aliena à mente Patrum Concilij Florentini, ubi cum Græcis erat Latinis controversia, an Spiritus S. à Filio etiam procedat, quod Græci negabant, Latini affirmabant, & tamen Græci adhuc Verbum ut Filium asserabant, neque Latini arguebant Græcos ex hoc capite, quasi in eorum Sententia stare non posset conceptus Filij ob defectum fecunditatis, quod tamen Latini non debuissent dissimulare, ne arguerentur oscitantia in propugnando Fidei dogmate, omittendo clarum & facile argumentum.

715. Responderi potest. 1. cum Derkenio, Concilia non semper omnia attulisse, quibus aliena dogmata confelli possunt, sed ea, quibus adversarios maxime premi posse putabant. hujusmodi non fuisset præsens argumentum: non enim constabat Patribus, verum non aliâ ratione posset Filiatio Verbi defendi.

716. Responderi potest secundò. Immo Concilium Florentinum videtur usum esse hoc argumento, sessione ultimâ, hæc enim sunt verba Latinorum, contra Sententiam Græcorum. *Credentes, (Græci,) Spiritum S. nequaquam ex Filio procedere, necesse est, ut intelligant Spiritum ex solo Patre procedere, & consequenter NB. non esse Filium, quæ vltima verba non sunt intelligenda quasi dicta essent de Spiritu S. quod non esset Filius: potius enim debuissent dicere: & consequenter esse filium: sed sunt intelligenda de Verbo, quod scilicet consequenter Verbum non esset Filius, adeoque ob defectum fecunditatis.*

Hic ergo locus adeo confirmat præsentem explicationem, ut illi qui eam recipere recusant, arbitrentur textum esse corruptum, & omitendum esse illud *NON*, quod tamen alij refutant.

717. Objicitur. 3. Prius innotuit Filius Dei quam Spiritus S. ut SS. Patres loquuntur: sed hoc non posset intelligi, si conceptus Filij haberetur per fecunditatem realem ad intrâ. Ergo. 4. Distinguendo majorem: prius innotuit Filius, quam innotuerit Spiritus S. explicitè, concedo,

quàm innotuerit implicitè, nego: & dico, quod sicut defacto notum est Verbum esse Filium, licet necdum certò & explicitè notum sit, ob quam maximè rationem sic vocatus sit, ita etiam priusquam innotesceret dari in Deo tertiam Personam, poterat quidem notum esse, Verbum esse Filium, sed ignorari, an præcisè ideo, quia procedit ab vno, vel quia esset fecundus ad intrâ.

718. Objicitur. 4. Personarum divinarum similitudo non est Notionalis, sed essentialis, ut tradit S. Thomas 1. p. q. 33. a. 2. sed Spiratio activa est Notionalis: ergo similitudo Verbi cum Patre non rectè desumitur à fecunditate. 5. Distinctio: Similitudo communis omnibus tribus Personis, & inducens formaliter æqualitatem Perfectionis, est essentialis & non notionalis, concedo, similitudo specialis duarum personarum, nego.

§. III.

Tertia explicatio, desumens Filiationem à Similitudine Intentionali.

719. Secundam in Trinitate Personam specialiter vocari & esse Verbum, consentiunt DD. fundati in S. Scriptura Jo. 1. Et Verbum caro factum est: de quo eodem Verbo prius dicere cæperat: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et quidem ratio Verbi debet in sensu proprio tribui secundæ Personæ, & non Metaphorico, ut fuit contra Origenem ostendit Ruiz disp. 55. s. 3. Quod si vnus aut alter Patrum etiam Spiritum S. Verbum Filij vocavit, in sensu Metaphorico accipiendus est, quatenus Filius mittendo Spiritum S. manifestat voluntatem suam, vel alio sensu, ut apud eundem Authorem videri potest.

720. Quia verò non potest ratio Verbi vocalis tribui divinæ Personæ, accipiendum utique est de Verbo Mentali, hoc est Intellectione, quæ non rarò Verbum, quo nobiscum ipsi loquimur, nuncupatur. *Psal. 13. Dixit insipiens in corde suo. Sap. 2. Dixerunt impij apud se non rectè cogitantes. Math. 9. dixerunt intra se: hic blasphematur.*

721. Ulterius eadem ratione vocatur secunda Persona, Imago Patris; & quidem speciali ratione, & non generali, quæ etiam Spiritus S. vocatus est à Græcis Imago, quibus se Concilium Florentinum aliquando accommodavit.

722. Ex eo itaque, quod secunda Persona specialiter sit Verbum & Imago Dei, quod habetur revelatum per Scripturas Sanctas, deducitur, secundam Personam esse Intellectionem, sicut tertia est Amor; & hoc sensu dicitur secunda procedere per Intellectum, tertia per Voluntatem, etiam si Intellectus & Voluntas divina non nisi extrinsecè & ratione nostrâ distinguantur; sicut nostræ cognitiones dicuntur esse operationes Intellectus, & non Voluntatis, etiam si intellectus & voluntas nullo modo intrinsecè distinguantur, nempe

nempe ob suum specialem tendendi modum, vt philosophi declarant.

733. Observandum tamen est discrimen inter hanc divinam Intellectionem (quæ est Verbum) & Intellectiones nostras creatas; quod istæ sunt formæ constituentes physicè *Intelligentem*, & objectum *cognitum*: Intellectio autem quæ tres Personas divinas constituit *intelligentes*, non est Personalitas Verbi, sed est Perfectio essentialis absoluta, & communis, neque vlllo modo est producta.

734. Restat ergo, vt Verbum seu Intellectio Notionalis sit mera Intellectio passiva, seu objectiva, hoc est, objectivè repræsentans omnia illa objecta, ex quorum cognitione procedit. Et licet hoc discrimen sit nobis captu difficillimum, vt meritò dixerit Cyrillus lib. 7. *operis quod Theophrastus inscribitur* c. 1. frustra nos mirari Evangelistam, & quasi magnum quid proprium tonasset, tonitruum filium appellare, nisi Verbum quasi proprium mirabile & inauditum pronuntiasset: nihilominus.

735. Vt aliquatenus pro modulo nostro Verbi huius & Intellectionis passivæ productionem capiamus, advertendum est ex alibi dictis, fecunditatem communicandi suam Naturam, seclusis imperfectionibus, esse Perfectionem simpliciter simplicem: omnis autem communicatio realis fundatur in aliqua distinctione reali: non potest autem natura divina communicari producendo aliam naturam divinam similem: neque potest dari distinctio virtualis, nisi fundetur in distinctione reali in tertio, vt suo loco probatum est: quare vt seclusa omni imperfectione posset in Deo esse realis productio communicativa divinæ Naturæ, oportebat essentiam divinam habere vim emanandi virtualiter primam personalem, tanquam principium formale *Quo*: proximum, hoc est, Processionem activam, cui responderet Processio passiva realiter distincta.

736. Vtteriùs, quia Deus est Natura Intellectualis spiritalis, de cuius ratione est, vt prima ejus operatio procedat ab Intellectu, in Deo autem Intellectus & Intellectio identificentur etiam virtualiter, ideo prima ejus operatio ad intrà debebat esse ab Intellectione essentiali quæ tali, hoc est, in modo tendendi debebat esse similis nostris intellectionibus quoad hoc speciale prædicatum, quod respiceret Intelligentem specialiter quæ talem, & formaliter procederet ad repræsentandum objectum cognitum tanquam similitudo illius intentionalis. In quo tendendi modo differt Verbum à Spiritu Sancto, sicut differt Cognitio ab Amore; nam licet amor etiam aliquo modo repræsentet objectum, non vocatur tamen similitudo objecti specialiter sicut Cognitio, quia non producit in hunc finem, vt in producente existat similitudo objecti, sed potius ex præexistente similitudine in hunc finem producta procedit, tanquam impetus quidam, & ideo vocatur tertia

Persona specialiter *Spiritus & Amor*. His observatis,

737. Restat quaestio, An, & quomodo ex hoc discrimine deducatur Generatio Verbi, & non Spiritus Sancti, adeoque Verbum sit verè Filius, non item Spiritus Sanctus. Negant hinc posse deduci Card. de Lugo, Arriaga, Derkennius & alij. Affirmant verò rectius Vasquez, & plerique antiqui, si rem ipsam potius, quam verba spectemus, vt colligere licet ex Ruiz, *disput.* 6. 1014. & me quidem iudice est S. Thomæ q. 27. a. 2. in C. vbi sic concludit. *Igitur processio Verbi in divinis, habet rationem Generationis*, procedit enim per modum *Intelligibilis actionis*, quæ est operatio vite, & à principio conjuncto, & secundum rationem similitudinis. *Quia conceptio Intellectus est similitudo rei intellectæ & in eadem Natura existens. Quia in Deo idem est: Intellegere, & Esse.* Plura dabimus post SS. Patres.

738. Probatur imprimis Autoritate Scripturæ. Io. 1. vbi planè videntur pro eodem accipi ratio Verbi & ratio Filij, dum dicitur. *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre.* ad Romanos 8. *Quos prædestinavit conformes fieri imaginis Filij sui.* Sanctorum Patrum eandem esse Sententiam, mihi est indubitatum.

S. Athanasius Epist. de decret. Synodi Nicænæ: *Quodsi, inquit, eum Imaginem nominem, Filium hoc ipso eum esse indicaveris. Quid enim est simile DEO, nisi sua ipsius progenies: Ecce! quod in similitudinem intentionalem reducat rationem Filij.*

739. Eusebius Cæsariensis lib. 4. Demonstrationis Evangelicæ c. 2. *Non immerito, inquit, oracula Theologicè loquentia Deum genitum illum enuntiant, tanquam eum qui divinæ Naturæ similis NB. in seipso ferat imaginem, propter quam & Deum quoque & esse illum & dici, ejus videlicet, quæ quod primum est refert, expresse similitudinis gratia. Ecce! quomodo Spiritum Sanctum excludat à Generatione præcisè ex eo, quod non sit Deus ratione similitudinis: atqui est Deus ratione identitatis: ergo intelligit similitudinem Intentionalem.*

740. Clemens Romanus Ep. 1. ad Jacob. Deus Pater, inquit, *secreti Sacramenti vocabulum est, cuius verè Filius est Verbum, & Speculum, & Character, & Imago videns Patris viventis, in omnibus Patri similis.*

Nicetas ad Orat. 42. Nazianzeni n. 19. *Imago, inquit, est vivi archetypi, & viva ipsa, longèque majorem similitudinem habet, quàm sit ea, quæ Scit Adamum refert, vel quæ quidquid gignitur, id à quo generatur exprimit. Notanda sunt hæc verba propter illos, qui vt videbimus, vnicè ferè hanc sententiam improbant, quasi similitudo intentionalis sit tantum metaphoricè similitudo, insufficiens ad generationem. Quod autem loquatur de Intentionali similitudine, audi eundem. Quam*

igitur rationem habet definitio ad definitum, eandem Filius ad Patrem, ipsum enim declarat, quemadmodum definitio definitum. Quamobrem Christus dicebat: qui me intellexit (hoc enim significat, qui videt me) Patrem quoque intellexit.

741. Hilarius lib. 7. de Trinit. Quod ergo imago est, eo proficit, ut Deum Patrem unigeniti Dei significet nativitas, significet autem ut forma et imago invisibilis Dei. & lib. 9. Perfecta Nativitas perfectam imaginem præstat. & lib. de Synodis ad Can. 3. Orientalium. Hoc est, inquit, esse Filium, paternæ scilicet formæ veritatem coimaginatæ in se Naturæ perfectæ similitudine retulisse.

742. Augustinus lib. 5. questionum in Deuteronomio. quæst. 4. ait, Patrem esse Prototypum, et Filium esse imaginem expressam. Plures PP. videre licet apud Petavium lib. 7. c. 14. toto, ubi hanc sententiam alijs omnibus præfert, sicut & Anton. Perez, Card. Pallav. Esparza.

743. Redeo nunc ad auctoritatem S. Thomæ, cuius aliqua verba jam retulimus ex Summa & proprio quæstionis loco; nunc alia dabimus. Itaque libro 4. contra Gentes c. 11. & 19. Cum autem, inquit, ostensum sit, quod amatum in amante non est secundum similitudinem speciei, sicut intellectum in intelligente, omne autem quod procedit ab altero per modum geniti, procedit secundum similitudinem speciei ad generantem; relinquatur, quod processus rei ad hoc quod sit in voluntate, sicut amatum in amante, non sit per modum generationis. Quam doctrinam repetit in Summa q. 27. a. 4. in C. Processio autem (loquitur de Spiritu S.) quæ attenditur secundum rationem voluntatis, non consideratur secundum rationem similitudinis, sed magis secundum rationem impellentis et moventis in aliquid, et ideo quod procedit in divinis per modum amoris, non procedit ut genitum, vel ut Filius, sed magis procedit ut Spiritus, quo nomine quædam vitalis motus et impulsio designatur.

Denique objectionum solutio erit completa huius sententiæ probatio.

744. Obijciunt ergo. 1. Similitudo Intentionalis non sufficit ad rationem Generationis & Filij: sed talis est similitudo Verbi: ergo per hanc non defenditur ejus Generatio. Major patet ex cognitione, quæ Angelas cognoscit seipsum: quæ tamen intentionaliter similis Angelo, non propterea dici potest ejus filius. 2. Definitionem Generationis cognitioni Angelicæ primò ideo non convenire, quod non fiat ejus productio à principio conjuncto per aliquam suæ substantiæ communicationem, prout ad Generationem requiritur. Verbum autem accipit ipsam individuum Naturam Principij producentis. Secundò, ad Generationem requiritur origo suppositi viventis à supposito vivente realiter distincto: Cognitioni Angelicæ non est suppositum; Verbum est suppositum distinctum, ut patet. Tertiò, ad Generationem viventis requiritur, ut terminus secundum id, secundum quod procedit in similitudinem sui principij, sit substantialis, quod

non convenit cognitioni Angelicæ, sed Verbo. Quid ergo mirum, si cognitio Angelica non possit dici Filius, aut Generari, possit autem Verbum? & sic habetur triplex disparitas & modus distinguendi majorem propositionem objectionis.

745. Respondetur ulterius, aliter distinguendo. Similitudo Intentionalis non sufficit, quando excludit similitudinem realem per defectum & imperfectionem, concedo: quando excludit sine imperfectione, eo quod illi communicetur communicatione formaliter summa tota perfectio Principij producentis, nego majorem: & eodem modo distincta minore; negatur consequentia.

746. Obijciunt. 2. Similitudo Intentionalis est tantum Metaphoricè similitudo: atqui definitio Generationis loquitur de similitudine propriè dicta: ergo non bene applicatur Verbo. 2. 1. Adversarios nullam penitus similitudinem assignare, quia loco similitudinis substituunt Identitatem numericam Naturæ: Similitudo autem est inter distincta. 2. 2. Negando quod similitudo intentionalis sit Metaphoricè similitudo, quin potius, ut bene animadvertit Antonius Perez, similitudo intentionalis est forma & mensura extrinseca similitudinis physici; in tantum enim aliqua deprehendimus esse similia, in quantum possunt unâ cognitione, abstrahente rationem communem, fieri unum extrinsecè, ut tradunt Philosophi de universalibus: item dicimus A. esse simile B. quia experimur cognitionem ipsius A. esse similem cognitioni ipsius B. & per consequens supponimus cognitionem ipsius A. esse similem ipsi A. Sanè mihi semper (abstrahendo à præsentis quæstione) indubitatum fuit, quod cognitio sit Imago propriè dicta objecti, & quidem magis quam Imago picta: atqui de ratione Imaginis est, esse similitudinem, definitur enim Imago, similitudo procedens ab eo cujus est similitudo, in hunc finem, ut illud repræsentet; & ideo omnis Imago est similitudo, sed non e converso.

747. Dices. Verbum potius est similitudo Paternitatis quam Naturæ, quia realiter procedit & distinguitur à Paternitate: atqui Paternitas ut sic non est ipsa Natura: ergo non procedit Verbum in similitudinem Naturæ potius quam alius quod virtualiter non est Natura. 2. Philosophos ideo in definitione Generationis posuisse, Similitudinem in Natura, quia non agnovissent alium modum producendi similitudinem substantialem sui, nisi producendo naturam distinctam. Quod si agnovissent productionem substantiæ similis intentionaliter cum identitate Naturæ (quæ in solo Deo reperitur) contenti fuissent dicere: in similitudinem Producentis.

748. Obijciunt. 3. Esto sufficiat similitudo Intentionalis, & sic possit explicari Generatio Verbi, certum tamen est, eam non requiri ad Generationem;

nerationem; adeoque ex hoc capite non declaratur, cur Productio Spiritus Sancti non sit Generatio: nam etsi declaratur non habere hanc similitudinem, non propterea caret aliquo requisito ad generationem. Antecedens patet: Nam Filius hominis non est similitudo intentionalis Patris sui, ergo similitudo intentionalis non requiritur ad rationem Filij. *¶* Ad Generationem requiri alterutram similitudinem, videlicet, ut productum secundum quod est productum, sit vel simile Realiter & Physicè, vel intentionaliter: atqui Spiritui Sancto neutra similitudo convenit; non Realis, quia non accipit Naturam realiter distinctam; Spiratio autem passiva est physicè dissimilis Spirationi activæ. Non etiam convenit similitudo intentionalis, ut ipsi adversarij concedunt, & jam declaratum est, quia amor non est Imago objecti amati: nam licet illud aliquo modo repræsentet, non procedit tamen ex intentione assimilandi, sed ex tali similitudine præcedente & supposita procedit. item, ut observat Pallavicinus Cardinalis, perfectio amoris non desumitur ex repræsentatione objecti sicut Perfectio cognitionis.

749. Labet hæc verba quædam referre ex P. Antonio Perez, in gratiam eorum, qui cum cæteroquin Magistro suo tanquam oraculo inhaereant, respuunt tamen usum Hypotheseon impossibilium, quas ex eodem discere potuissent. Itaque c. 4. n. 70. circa medium, ut confirmaret, similitudinem intentionalem non esse impertinentem ad rationem Filij: *Finge*, inquit, *tibi Filium hominis esse hominem, & esse simul secundum suam substantiam cognitionem sui & patris, quis non videat, patrem hunc melius manere repræsentatum in hoc filio, quam nunc accidit: ergo magis esset filius.* En! hypothesein impossibilem. de bonitate consequentiæ non sum sollicitus.

CONTROVERSIA II.

Ex quorum Objectorum cognitione procedat Verbum.

750. *S*ensus Quæstionis est, quamnam objecta respiciat illa Intellectio absoluta, ex qua tanquam Principio radicali procedit Verbum; adeoque quamnam objecta repræsentet Verbum. Eadem quæstio cum proportionem procedit de Spiritu Sancto, ex quorum objectorum Amore procedat.

751. Certum autem est, ad minimum procedere ex cognitione omnium attributorum absolutorum & essentialium, & per consequens, ex cognitione creaturarum ut possibilem, quatenus attributa absoluta dicunt respectum & ordinem ad illas. Ratio est, quia ut supra vidimus, Objectum directum & formale divinæ Intellectionis, est ipsa Essentia Dei, prout complectens

omnes perfectiones simpliciter simplices: ergo vel ex harum cognitione, vel ex nulla Verbum procedit.

752. Dubitatur. 1. Vtrum Verbum procedat ex cognitione omnium trium Personarum. Negativa tribuitur Scoto, & ex parte Vasquezio, neganti Verbum procedere ex cognitione Spiritus Sancti.

753. Dicendum tamen est, Verbum procedere ex cognitione omnium trium Personarum. Probatur. 1. Ex dictis, quia tres Personæ cognoscuntur cognitione essentiali & absoluta in Deitate, tanquam fonte & origine virtuali illarum, ut patet ex dictis. Atqui Verbum procedit ex cognitione totius Deitatis: ergo &c. Probatur. 2. Verbum procedit ex cognitione comprehensiva Dei: atqui Cognitio comprehensiva terminatur ad omnes tres Personas: ergo Verbum procedit ex cognitione omnium trium Personarum. & ita senserunt SS. Patres apud Ruiz *disp.* 61. & 63.

754. Obijcitur. Paternitas est prior origine quam Filiatio & Spiratio passiva. Ergo Verbum non potest procedere nisi ex cognitione illorum objectorum, quæ Paternitas in illo priori Originis cognoscit. Atqui in illo priori originis non cognoscit Filiationem & Spirationem passivam, quia nondum existunt: ergo Verbum non procedit ex harum cognitione. *¶* 1. Distinguen- guendo subsumptum. Non cognoscit illas ut existentes in sua radice ut essentialiter productiva, & motivo formali cognoscendi totam Trinitatem, adeoque indirectè, nego; non cognoscit ut existentes directè & immediatè, concedo. Hanc responsionem, quam ante hac dedi, approbat hîc P. Antonius Perez *disp.* 3. de Trinit. c. 13. n. 195. ubi etiam conceptissimis verbis docet, aliter se habere statum Conditionatum ad Scientiam Mediam, quam se habeat Spiritus S. (& eadem est ratio de creaturis possibilibus) ad sui cognitionem: nempe quia status conditionatus est ratio formalis, & motivum Scientiæ Mediæ, exhibens concursus intentionalem in Scientiam Mediam, & hoc, ait, colligi ex propositione causali; quod ideo Deus videt futurum conditionatè, quia est futurum conditionatè.

755. Respondetur. 2. Aliter distinguendo. Intellectio essentialis non potest in illo priori originis, in quo, prout existens in Patre, procedit cæteras Personas, non potest inquam cognoscere cæteras Personas prout existentes in illo priori, concedo: prout existentes in posteriori originis. Nego. Neque enim hæc prioritas originis est sicut prioritas Naturæ: cujus discrimen declarat Card. Pallavicinus c. 58. n. 440. Signa Naturæ, inquit, nihil aliud sunt, quam variz cognitiones, quarum aliqua ita inuenitur vnum tanquam positum & existens (quod dicitur esse in priori signo) ut dirigat in ordine ad positionem alterius, quod dicitur advenire in posteriore signo.

At hoc

At hoc non habet locum nisi in ijs, quæ habent inæqualem necessitatem vel independentiam in existendo: in illis enim est considerare principium prout indifferens ad coexistendum vel non coexistendum rei quæ ad ipsum consequitur. & ita debet posse dari aliqua perfecta cognitio ipsius principij, quæ non certificet de existentia rei à tali principio manantis, sed potius moveat illud agens liberum, cuius est hanc contingentiam determinare ad volendam talem existentiam. Hoc tamen est intelligendum juxta ea quæ supra diximus, agentes de identitate virtuali decretorum divinum. At, cum in divinis omnia sint æquæ necessaria & independentia ab arbitrio cujusunque, non datur cognitio intuitiva certificans de vno, & non de omnibus, atque adeo omnia sunt in eodem signo primo & antecedente ad univèrsalia signa. Illa ergo prioritas Originis, quam habet Pater respectu Filij, nil aliud est, quam fundamentum ex origine desumptum, incipiendi numerationem potius ab illo quam ab hoc. Cum enim non possimus omnia immediatè per cognitionem attingere, postulat Naturæ ordo, ut incipiamus ab eo, à quo cætera oriuntur, utpote præstante nobis aptam viam ad reliqua cognoscenda. Ita Pallavicinus.

Dubitatur 2. Et difficilius, an Verbum procedat ex cognitione futurorum tam absolutum quam conditionatorum.

760. Dicendum est. 1. Verbum quod formalitatem suam necessariam, non procedere ex cognitione futurorum. Ratio est manifesta. Quia illa formalitas procederet eodem modo, etiam si non essent futura ea, quæ sunt futura, ergo ut sic non est cognitio passiva & repræsentativa futurorum quæ talium: atqui est repræsentativa omnium eorum, ex quorum cognitione procedit: ergo secundum formalitatem necessariam non procedit ex cognitione futurorum. Vtcrius, Verbum præcedit ipsa decreta libera, utpote procedentia à tota Trinitate, ergo etiam præcedit Visionem futurorum.

777. DICO. 2. Probabilius est, Verbum procedere ex cognitione futurorum secundum aliquam terminationem virtualiter intrinsecè distinctam, quæ repræsentantur objecta futura. Hac est reipsa Sententia Alensis, Bonaventuræ, D. Thomæ, Valentini, Zunigæ, Arriagæ, ut fateretur Derkennius, qui contrariam tenet. Eandem sequitur Antonius Perez & Comptonus, videnturque esse Sanctorum Patrum apud Zunigam, asserentium, Patrem loqui Verbo omnia quæ scit, & Verbum repræsentare omnia quæ sunt in divina Scientia.

778. Ratio autem est. Quia Verbum accipit à Patre Scientiam contingentem, sicut accipit Scientiam essentialè: atqui hanc accipit per productionem alicujus terminationis. necessariæ: ergo illam accipit per productionem terminationis contingentis. Pari modo in Paternitate sunt super-

addenda hujusmodi relativæ terminationes contingentes, virtualiter intrinsecè distinctæ, quæ omnia sine vilo inconvenienti aut speciali difficultate admittuntur, admissis semel in Deitate terminationibus contingentibus, ut iterum fateretur Derkennius.

759. Ex hac Sententia fieri potest argumentum ad probandum, Decretum Intentionis & Executionis, & visionem futurorum non distinguì virtualiter intrinsecè. Si enim hæc decreta virtualiter intrinsecè distinguerentur, sequeretur, Spiritum S. quoad omnes terminationes prius completum esse quam Verbum, & per consequens, Spiritum Sanctum habere aliquam terminationem à solo Patre: quam sequelam etsi Arriaga concedat, victus bonitate consequentiæ, est tamen contra sensum aliorum, & teste Derkennio per se absurda, qui etiam clarè rejicit effugia Zunigæ. Sequela autem probatur. Quia si decretum Intentionis præcedit virtualiter intrinsecè Scientiam visionis, jam vi hujus decreti produceretur in Spiritu S. terminatio correspondens, quæ erit ultimum illius complementum: Verbum autem complebitur à terminatione producenda per visionem subsequenter, ut facile patebit consideranti: ergo vera est sequela.

CONTROVERSIA III.

Utrum, si Spiritus S. non procederet à Filio, distingueretur ab illo.

760. **Q**uestio hæc procedit sub hypothese impossibili, quæ tanquam vtili ad arguendum vsi sunt Theologi Concilij Florentini contra Græcos, asserentes, Spiritum Sanctum non procedere à Filio, & tamen realiter distinguì ab eodem.

761. Ut autem hypothesis vtilis sit, non debet ita formari, ut retineatur hic Filius & hic Spiritus Sanctus, & simul ponatur ille carere virtute spirandi, & iste processione passivâ, essentialiter respiciente hunc Filium; in hac enim hypothese includerentur formaliter contradictoria, saltem in sententia communi, quod Spiratio activa sit constitutiva hujus Filij, & quod hæc Spiratio passiva respiciat spirationem activam ut communem duabus Personis.

762. Hypothesis ergo hoc modo formanda est. Fingamus, in Deo dari productionem Verbi sine communicatione Spirationis activæ, & Spirationem passivam à sola prima Persona procedere, quæritur, an tunc Persona spirata realiter distinguatur à Verbo, seu à secunda Persona; hoc est: essentne tunc duæ tantum, vel tres Personæ? Vel sic. Ponamus aliquem ignorare Processionem terciæ Personæ à duabus, & tantum agnoscere unam Personam productivam seu operativam ad intrâ: quæritur an talis adhuc possit cum

P

set cum

fer cum fundamento asserere, primam Personam producere duas Personas, vnam per Intellectum, alteram per voluntatem?

763. Affirmant Scotista. Negant alij cum S. Thoma, cum quibus & nobis sentiendum est.

Probat. 1. Autoritate Patrum Latino- rum Concilij Florentini, arguentium semper contra Græcos, & inferentium processionem Spiritus S. à Filio ex eo, quod realiter distingua- tur ab illo: quæ consequentia non esset legitima, si vnica & adæquata ratio distinguendi Filium à Spiritu Sancto, non esset hujus processio ab illo.

764. Probat. 2. Ex receptissimo Theo- logorum axiomate: In Deo omnia sunt vnum, vbi non obuiat Originis oppositio: atqui in da- ta hypothefi non obuiaret originis oppositio. Er- go Spiritus S. & Filius essent vna & non duæ Personæ.

765. Obijciunt. 1. Autoritas S. Anselmi de Processione Spiritus S. dicentis, Filium & Spiritum S. ipsâ distinctione Nativitatis & Pro- cessionis referri ad invicem, vt alios ab invicem: ergo si abesset Spiratio activa, adhuc referrentur ad invicem, quia Nativitas non est Spiratio acti- va. 2. S. Anselmum loqui de Nativitate & Spiratione defacto existentibus, & secundum has vtique ad invicem referuntur, quia hæc Filiatio est essentialiter acceptio Spirationis activæ, & sic opponitur etiam Spirationi passivæ, vt magis declarabitur in solutione vltimæ objectionis.

766. Obijciunt. 2. Productio Verbi esset Generatio; & productio Spiritus Sancti non es- set generatio in illa hypothefi: ergo de illis ad- huc verificarentur contradictoria: ergo distin- guerentur realiter ab invicem, quia non distin- guerentur in tertio. 3. Cum plures explica- tiones Generationis Verbi fundentur in proces- sione Spiritus S. à Verbo, secundum illas explica- tiones (quas paulò antè retulimus) falsum erit primum membrum antecedentis, nempe quod in illa hypothefi nulla daretur Generatio. In alijs verò explanationibus non recurrentibus ad fecun- ditatem spirandi, concessò primo membro, fal- sum erit secundum membrum antecedentis, in sensu reali: Tunc enim Verbum & Spiritus S. es- sent vna Persona genita, procedens per Intelle- ctum & Voluntatem, & esset Intellectio genita cum amore spirato, sicuti tunc virtus generandi esset virtus spirandi etiam virtualiter.

767. Obijciunt. 3. Constitutivum Filij est sola Filiatio prout contradistincta virtualiter à spiratione activa: atqui in hypothefi data mane- ret Filiatio: ergo & constitutivum Filij. Sed con- stitutivum rei est ejusdem distinctivum: ergo ad- huc maneret distinctivum Filij à quocunque alio: ergo & à Spiritu Sancto. 4. Negando quod in data hypothefi maneret hæc Filiatio, quia hæc Filiatio formaliter constituitur per acceptionem

spirationis activæ: Filiatio autem quæ ponitur in hypothefi, non esset talis acceptio, vt supra dictum est.

768. Obijciunt. 4. Si Spiritus S. proce- deret à solo Filio, adhuc distingueretur realiter à Patre: ergo pariter si procederet à solo Patre, adhuc distingueretur realiter à Filio. 5. Ne- gando consequentiam & paritatem. In priore casu adhuc opponeretur relativè Pater Spiritui Sancto, tanquam Principium mediatum non communicatum: & quia impossibile est, duo esse sibi reciprocè principia productiva, ergo hoc ipso quod ponatur Filius produci à Patre, ponitur etiam, Patrem distingui realiter ab omni illo, quod producit à Filio.

769. Obijciunt. 5. Repugnat dari in Deo duas productiones totales ad eundem terminum, esset enim altera essentialiter superflua: atqui Generatio & Spiratio activa sunt productiones totales: ergo earum termini semper sunt reali- ter distincti. 6. Argumentum saltare à statu qui est defacto, ad eum qui esset in hypothefi fa- cta. Defacto sunt productiones totales, in ca- su hypothefis esset vnica, & tunc esset alia spira- tio activa, soli Patri propria: ergo & alia spiratio passiva.

770. Obijciunt. 6. & præcipuè. Filiatio & Spiratio passiva non opponuntur relativè: non enim respicit Filius qui defacto est Spiritum S. per Filiationem, sed per Spirationem activam, & tamen Filius distinguitur nunc à Spiritu S. non solum per Spirationem activam, sed etiam per Filiationem: ergo in casu hypothefis posset etiam distingui, licet Filius non haberet opposi- tionem relativam cum processione Spiritus Sancti.

771. Ex hoc inferunt adversarij, Conci- lia, quando dicunt, in Deo non dari distinctio- nem realem, nisi vbi intercedit oppositio rela- tionis, non esse intelligenda secundum rigorem verborum, hoc est, inter solas relationes oppo- sitas dari distinctionem realem, sed inter omnes relationes etiam disparatas, & non oppositas. Verum hoc vltimum est manifestè falsum, nam relatio Spirationis activæ, non distinguitur à Paternitate & Filiatione, & tamen sunt relatio- nes disparatæ.

772. Ad objectionem ipsam variæ sunt excogitatæ responsiones. Et quidem Arriaga li- benter persuaderet alijs, non posse illam solvi, nisi supponendo sententiam suprâ à nobis reje- ctam, videlicet, quod Principium formale Quo- sit sola Volitio essentialis. Quare n. 33. Respon- dendum est, inquit, huic difficultati ex principijs P. Suarez & nostris, Principium Quod productivum Spiritus S. non includere Spirationem activam, sed solum Paternitatem & Filiationem cum Volitione. Re- spondet ergo, Paternitatem & Filiationem oppo- ni Spiritui S. tanquam Principium Quod, oppo- sitio enim propriè reperitur inter Principium Quod, & inter terminum productum. Rejicien- da nobis

da nobis est hæc responsio, quâ parte supponit principium nobis minus probabile. ceterum innuat responsionem sufficientem, quam paulò post ex Card. Pallavicino dabimus.

773. Respondent alij; Relationes Filiationis & Spirationis passivæ, licet non opponantur ut correlationes, opponi tamen ut constitutivas correlativorum, quia Filiatio constituit Filium, qui est Spirator. Sed hæc responsionem enervat Lugo; quia etiam Deitas constituit Patrem, neque tamen propterea Filiatio distinguitur à Deitate, sed à sola Relatione Paternitatis: ergo similiter licet Filiatio constituat Filium, non propterea deberet Spiratio passiva distingui à Filiatione, sed sufficeret distingui à Spiratione activâ, per quam Filius formaliter constituitur in ratione correlati ad Spiritum Sanctum.

774. Confirmatur. Spiratio activâ, esto constituat Filium, non tamen opponitur Paternitati: ergo pari modo, licet Filiatio constituat Spiratorem, non propterea habet oppositionem cum Spiratione passivâ, sed satis erit huic opponi Spirationem activam.

775. Respondent alij. 3. Processionem Spiritus Sancti opponi immediate quidem cum sola Spiratione activâ, mediâtè verò cum Filiatione, tanquam cum Subsistentia seu supposito spirante, quia Natura originis est, non solum opponi cum virtute agentis, sed etiam cum supposito agente ut *Quod*. Ita P. Arrubal. Hæc responsio posset impugnari instantiâ. Nam in Christo principium produciens humanitatem, non opponitur cum supposito producti, cum sit ipsum suppositum: ergo non semper opponitur suppositum produciens cum re producta. Verum sufficere posse hæc responsionem patebit ex dicendis.

776. Respondent. 4. alij cum Suarez lib. 7. c. 4. n. 9. supponendo ex Metaphysica, rationem terminandi relationem & correlationem formaliter saltem ab invicem distingui: unde sequitur, relationem non solum opponi correlationi, sed etiam & multo magis opponi termino secundum rationem terminandi: cum ergo Relatio Spiritus Sancti terminetur ad Patrem & Filium, à quibus procedit, ideo non solum opponitur Spirationi activæ, quæ est correlatio, sed etiam Paternitati & Filiationi.

Sed contra est: Nam ratio terminandi Spirationem passivam, non est Paternitas & Filiatio, sed virtus spirandi: passio enim respicit suum principium formale tanquam terminum: v. g. Intellectus respicit potentiam intellectivam, non autem Personalitatem tanquam rationem terminandi: atqui Paternitas & Filiatio non sunt virtus spirandi: ergo ex hoc capite non sunt ratio terminandi relationem spirationis passivæ. His ergo rejectis

777. Dux restant solutiones duorum Cardinalium, quæ fortè coincidunt, & objectioni satisfaciunt.

Prima est Card. de Lugo, cui adstipulatur Zuniga g. 40. d. 15. dub. 6. in fine. Docet ergo, Filiationem etiam prout distinctam à Spiratione activâ, opponi processioni Spiritus Sancti mediâtè & implicite, quia Filiatio est processio, quâ Filius accipit, quidquid Pater habet, exceptâ Paternitate, atque adeo est acceptio ipsa illorum quæ Filio communicantur: ergo est etiam acceptio activæ Spirationis quæ Filio communicatur: ergo ipsa Filiatio prout virtualiter distincta à Spiratione activâ, habet oppositionem cum Spiratione passivâ. Probatur consequentia, quia non minus opponitur Spiritus Sanctus acceptioni spirationis activæ, quam ipsi Spirationi acceptæ, sicut enim repugnat, Spiritum S. esse spiratorem, ita repugnat esse accipientem spirationem activam, quia non potest accipere id quod non potest habere. Hæc ratio applicatur etiam Paternitati, quæ prout distincta à Spiratione activâ, est datio seu communicatio activæ Spirationis, quam Pater communicat Filio, & per consequens opponitur Spiritui Sancto, qui sicut non potest spirare, ita non potest dare virtutem spirandi seu Spirationem activam, nemo enim dat quod non habet. Quare Pater non solum ratione Spirationis activæ, sed etiam ratione Paternitatis opponitur mediâtè Spiritui Sancto.

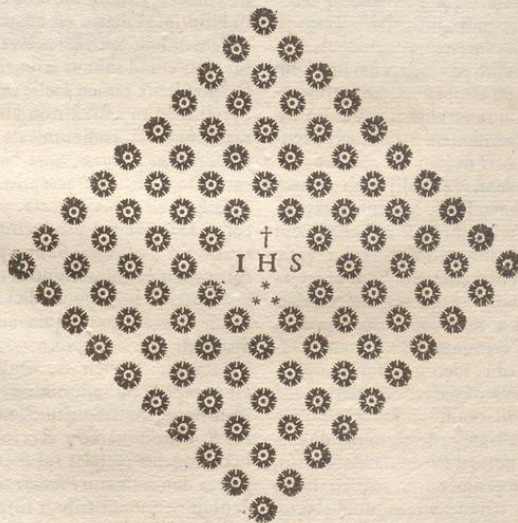
778. Huic solutioni opponit se, ut solet, Arriaga, & Objicit 1. Quia gratis dicitur Filiatio esse acceptio Spirationis activæ: sicut enim in Filio ipsa Filiatio est actualis receptio sui, cur eodem modo Spiratio activâ non erit receptio sui? aut cur id munustribuendum est Filiationi? Respondetur tamen facile; negando paritatem. Spiratio enim activâ non est acceptio, quia est res accepta seu communicata: sicut ergo Filiatio est acceptio Naturæ, quia Natura est communicata, ita etiam est acceptio Spirationis activæ, quia hæc est communicata. Filiatio autem non communicatur sed produciuntur, quare ita est acceptio sui, ut etiam sit acceptio eorum quæ illi dantur seu communicantur. Quod autem Spiratio activâ non possit dici sui ipsius acceptio, etiam ex eo liquet, quia alioquin etiam Pater diceretur eam accipere.

779. Objicit. 2. Quia etiam si Filiatio esset receptio Spirationis activæ, & simul esset identificata cum Spiritu S. non propterea Spiritus S. denominaretur Recipiens; sicut defacto licet Angelus recipiat sui creationem, non propterea denominatur *Producens*, quia non omnem denominationem tribuit forma subjecto. 3. Si Filiatio identificaretur cum Spiratione passivâ, vel distingueretur ab ea saltem virtualiter, vel non. si non? tunc falsum est antecedens objectionis: sicut enim Filiatio, ita & Spiratio passivâ esset tunc receptio & recipiens: si verò distingueretur virtualiter; tunc Spirationi passivæ communicaretur Filiatio per productionem spirationis passivæ, adeoque communicaretur receptio Spirationis activæ:

ergo nihil deesset, quominus eam denominaret recipientem, sicut Spiratio activa, quia communicatur Filio, denominat spirantem: Deinde est prorsus inintelligibile, quod Spirationi passiva, quæ est formalissima exclusio Spirationis activæ, communicetur receptio Spirationis activæ: cui bono communicaretur Spiritui Sancto receptio formæ sibi incommunicabilis, & à se formaliter exclusæ? falsum ergo est antecedens. Instantia allata ab Arriaga non facit ad rem: à Phycis redditur specialis ratio cur actio non denominet *agens* omne suum modificatum, ob diversum recipiendi modum.

780. Objicit. 3. Supponendo Sententiam, quam ait esse multorum (fortassis non est nisi trium, Turriani, Vasquez & Tanneri, quorum priores duo instar vnus reputandi sunt) quod ipsa Intellectio sit actualis productio Filiationis: vnde sequitur, quod sit actualis receptio Filiationis, & tamen non omnes tres Personæ, quibus est communis, sunt recipientes Filiationem. *æ.* Negando suppositum. Deinde, transmissio supposito, nego illatum: Non enim productio activa, sed passiva dicitur receptio. Nihil ergo enervant objectiones Arriagæ responsionem Lugonis.

781. Altera responsio est Cardinalis Pallavicini, quod Paternitas & Filiatio opponantur Spirationi passivæ ideo, quia licet in rebus creatis possit producens & productum realiter distinguui & opponi, absque eo quod opponantur in ratione suppositi, prout contingit in Christo, hoc tamen non potest fieri in Deo ad intrā, vbi Producent & Productum debent opponi penes vltimum constitutivum & distinctivum suppositi. Disparitas est, quia in creatis non solum supposita produci potest, sed etiam Natura, & ideo mirum non est, quod Deitatis producens & Humanitatis producta idem possit esse suppositum: at verò in Spiritu S. nihil est producibile nisi Spiratio passiva, quæ est constitutivum formale tertiæ personæ quæ talis, & consequenter ejusdem distinctiva ab omni alio supposito quæ tali; adeoque etiam à suppositis Spirantibus: atqui supposita spirantia quæ talia constituuntur per Paternitatem & Filiationem, tanquam per constitutiva incommunicabilia: ergo suppositum productum opponitur suppositis producens secundum Personalitatem, quæ est Paternitas & Filiatio. Hanc solutionem breviter etiam adhibet P. Philippus à Sanctissima Trinitate. *disp. 8. dub. 2. in fine.*

LIBRI

LIBRI PRIMI TRACTATUS III. DE ANGELIS.

CAPVT PRIMVM. DE NATVRA ANGELORVM. CONTROVERSIA I.

Vtrum Angelorum Existencia possit Naturalibus Rationibus demonstrari.

782. **E**X suppositione, quod Deus aliquid ad extra producere voluerit, fuisse Deo necessarium producere substantias purè spirituales, nullam cum corpore tanquam parte constitutiva conjunctionem habentes, tribus vel quatuor argumentis non ingeniosè minùs, quàm operose deductis, evincere conatur P. Martinus Esparza; & quamvis non expressè dicat esse Metaphysicas demonstrationes, ita tamen proponit, vt tales esse videri possent, & quibusdā videantur.

Ego tamen, illis diu expensis, existimo vim congruentiarum non excedere. Hujus opinionis est etiam P. Derkennius d. 1. c. 1. §. 2. qui hoc pronuntiat de argumento S. Thomæ, cætera non refert, sed idem vtrique dicturus de illis, quia vel ad argumentum S. Thomæ referuntur, vt agnoscit P. Esparza, vel faciliorem habent solutionem, vt videbimus.

783. DICO 1. Possibilitas Angelorum videtur positivè efficaciter probari posse, saltem ex suppositione possibilitatis animæ rationalis, ita vt intellectus benè dispositus, si non Metaphysica, saltem Morali necessitate inducatur ad assentiendum. Probatio erit hujusmodi. Evidens est, à creaturis participari divinas perfectiones simpliciter simplices: ergo rationabiliter negari aut in dubium vocari non potest, omnem illam perfectionem simpliciter simplicem esse communicabilem creaturis, quæ in suo formali conceptu non dicit Infinitatem: quæ enim potest esse Ratio de vna potius quàm altera? At-

qui esse substantiam intellectualem purè spiritua-lem, completam, est perfectio simpliciter simplex, nullam involvens contradictionem, cum detur in Deo: & hæc in suo conceptu formali non includit Infinitatem, sive, non est prædicatum ex suo conceptu soli Enti Infinito competens, sicut est Immenitas, Omnipotentia &c. Ergo est communicabile creaturis. atqui talis creatura erit Angelus. Ergo. Quod prædicatum *Substantiæ spiritualis completæ* non includat in suo conceptu formali rationem Entis Infiniti, videtur ex terminis clarum, & probari potest. si enim includeret Infinitatem, ideo includeret, quia nobilissimum illius prædicatum; *esse intellectivum, independentè à sensibus*; esset proprium solius Dei: sed hoc rationabiliter dici non potest: nam *id esse intellectivum dependentè à sensibus*: seu: principium spirituale intellectivum esse incompletum, & in operando indigere corpore, est quid difficilius perceptibile, quàm esse intellectivum independentè à sensibus: quia spirituale opponitur corporeo: ergo ejus conjungibilitas & dependentia à corpore, est captu difficilius: quia omne oppositum fugit potius à suo opposito, quàm vt illud appetat, eoque indigeat: ergo si supponimus, quod *id Intellectivum vt sic*, possit communicari principio creato Incompleto, & indigo corporis, facilius & à fortiori cogimur asserere, posse communicari *id Intellectivum*, absque indigentia corporis.

784. DICO 2. Ex suppositione, quod Deus voluerit aliquid ad extra producere, fuit
P 3 Meta-

Metaphysicè necessitatus ad producendam aliquam Substantiam Intellectivam. Ratio est manifesta. Quia non potest Deus operari nisi ex intentione Gloriz suae, atqui non aliter potest ex creaturis gloriam consequi, nisi se in illis manifestando, ut inde cognoscatur, & glorificetur: atqui non potest glorificari & cognosci nisi à substantia Intellectiva: ergo &c. In re clara, & huc non pertinente, non vacat immorari.

785. DICO. 3. Ex eadem suppositione voluntatis divinae ad aliquid creandum, non inferitur vlllo modo necessitas Metaphysica producendi substantias completas omnino incorporeas. Referam argumenta Recentiorum, quibus id praestare conati sunt; & ostendam non praestari.

786. Primum argumentum est desumptum ex S. Thoma, quod Cajetanus format hoc modo. *Necesse est univrsium esse perfectum: ergo perfecte simile DEO, (quantum creatura potest esse similis DEO, quoad gradum perfectionis) ergo simile DEO secundum intellectivam naturam.* (qui est gradus supremus possibilis, esto intra hunc gradum sint multiplicabiles perfectiones specificae in infinitum.) *ergo necesse est ponere aliquam creaturam incorpoream. Antecedens patet. Prima vero consequentia probatur. quia perfectio univrsi consistit in assimilatione ad Deum; quod probatur: quia est praecipue intenta inter omnia in rebus ipsis creatis à DEO. Secunda vero consequentia probatur: quia DEVS agit secundum intellectum & voluntatem. Tertia vero consequentia probatur, eo quod intellectus nullius corporis est actus.*

787. Hoc argumentum tamen evincat id quod in secunda Conclusionem posuimus, nempe fuisse necesse creari aliquam substantiam Intellectivam, eo quod sine huius similitudine cum DEO, nulla alterius creaturae similitudo esset amabilis à DEO, (& hoc solum directe intendisse S. Thomam fatetur Cajetanus) non evincit tamen productionem necessariam Angelorum. Falsum enim est, quod DEVS fuerit necessitatus ex hypothesi alicujus rei producendae, producere substantiam perfecte similem DEO, quantum possibilis est quoad gradum perfectionis, alioquin fuisset Deus necessitatus ad ponendum statum elevationis & Unionem hypostaticam, hoc est, Substantiam cui indispensabiliter deberetur Visio DEI & Beatitudo supernaturalis. Talis certe substantia esset utique similior DEO quam quicumque Angelus; esset etiam haec substantia in gradu superiore quam sit Angelus. Nam Regula distinguendi gradus, quam tradunt hi ipsi Recentiores, hic locum haberet: Illa enim differunt gradu, & non tantum specie, quorum praedicatum differentiale est nobilius quam praedicatum quodcumque, in quo cum alio conveniunt. atqui esse substantiam cui debeatur Visio DEI, & comprehensio omnium rerum etiam supernaturalium, & cognitio futurorum &c. habet huiusmodi praedicatum differentiale; quia sicut esse sensitivum est nobilius quam vivere ut sic,

& ideo Brutum est in superiore gradu ad plantam, ita esse substantiam intuitivam essentia divina, impeccabilem &c. est perfectius quam esse Intellectivam ut sic.

788. Sicut ergo DEVS potuisset nolle statum Elevationis & Unionem hypostaticam, (quod quidem aliqui Moderni alibi refutandi, ob similes ratiunculas in dubium vocare ausi sunt) ita potuisset DEVS, volendo Unionem hypostaticam, & Personam Christi, nolle Angelos, eo quod vellet Naturam assumptam esse omnium naturarum supremam, etiam quoad suam perfectionem essentialem, nec de ea dici posse: *Monorastium paulo minus ab Angelis.* Sane non est evidens, haec non potuisse velle Deum.

789. Illud Principium: *Omnis causa agendo intendit sibi assimilare effectum;* procedit quoad causas univocas, quoad Aquivocas & Intellectuales nullam habet evidentiam, nisi quoad similitudinem in ratione cognoscendi, hoc est, ut effectus sit similis Ideae, quae est in intellectu agentis, non autem quoad similitudinem in ratione essendi. Et haec circa primum argumentum Recentiorum.

790. Alterum argumentum. Univrsium hoc (idem dicendum de qualibet collectione rerum creabili à DEO) est vndeque perfectum intrinsece ex sua natura, hoc ipso quia est opus DEI: adeoque nihil illi deesse potest eorum, sine quibus esset ineptum ad suum finem consequendum, ac nihil illi perperam inesse debet. Rursus ad perfectionem operis divini adaequate sumpti, seu univrsi cuiusvis, spectat specialiter, ut in eo emineat omne genus perfectionum absolute possibile, atque invicem compossibile. Quia opus respectu perfectum dicitur illud solum, in quo apparet tota perfectio praerexistens in causa, totaque Artificis peritia. Cum igitur Deus contineat in se essentialiter ac indivisum omne genus perfectionis, necesse utique est ex natura rei, ut in effectu adaequato, seu in qualibet tota collectione rerum à DEO producta, dentur entitates & perfectiones omnis generis.

791. Antequam ulterius progrediamur, dico, hoc praesuppositum imprimis non esse evidens. Quia non est evidens, nullam esse possibilem creaturam, quae non exigit ex intrinseco praedicato existentiam Angelorum, & tamen hoc deberet esse evidens, si evidens esset, non posse à DEO quidquam creari, quin creentur omnes gradus possibiles perfectionum in statu perfecto. Item non est evidens, effectum adaequatum debere continere perfectiones omnis generis, & manifestare totam artificis peritiam. Quia cum Deus sit artifex liber, ita ut potuisset esse artifex in actu primo, & tamen nihil creare in quo ostenderet suam peritiam, ideo non potest esse evidens, quod supposito, quod velit aliquid creare, debeat totam suam peritiam manifestare.

792. Deinde dico, hoc praesuppositum videri falsum. Summum & omnium admirabilissimum artificium est Unio hypostatica, ejusque per

per elevationis statum manifestatio: & falsum est, nullum Vniversum esse possibile, in quo non existat Vnio hypostatica & status elevationis. Si ergo Deus hanc peritiam potest occultare, quidni & peritiam faciendi Angelos?

793. Ulterius. Demus, Deum necessario debere manifestare etiam peritiam faciendi Angelos, non est tamen evidens, quod debeat angelos, non est tamen evidens, quod debeat angelos producendo Angelos, superesset enim aliud modus eam manifestandi, sicut defacto manifestavit peritiam faciendi Vnionem hypostaticam spirituale inter Verbum & Naturam Angelicam, quando Deus revelavit, aut certe revelare potuit, se quidem potuisse etiam efficere, ut Angelo diceretur: *Filius meus es tu*. sed noluisse. sic ergo potuisset primo homini revelare, se quidem potuisse etiam Angelos ipso superiores creare, sed noluisse. Imò cum primus homo potuisset naturali lumine cognoscere possibilitatem Angelorum, iam sufficienter in ipsa productione hominis manifestasset Deus peritiam faciendi Angelos.

794. Pergamus nunc in argumento Recentiorum. Finis omnium creaturarum est Gloria Dei. Atqui hic finis obtineri nequaquam potest, nisi inductis in Vniversum substantijs Intellectualibus, & quidem pure spiritualibus. Neque enim Natura Intellectualis corporea est sufficiens, ad tribuendam Deo totam illam laudem & gloriam, ad quam vniversum creatum ipsaque natura intellectualis corporea est apta movere, quantum est de se. quia Natura Intellectualis corporea nihil cognoscere potest ex Natura rei, nisi dependenter à sensu, præstantissimas veritates tantum enigmatically, inadæquate ac imperfecte etiam in statu separationis. Cum ergo laus & gloria conditoris derivabilis ex creaturis commensuretur perfectioni cognitionis circa ipsas subortæ ex vi motiva earundem, concluditur, res creatas non posse naturaliter consequi perfectæ & adæquate suum istum præcipuum finem laudis & gloriæ Creatoris, nisi dentur Angeli, qui illas, tum singulas seorsim, tum omnium simul ordinem mutuum earum & harmoniam, totamque pulchritudinem adæquate cognoscere & comprehendere possint. Quia non datis huiusmodi substantijs, non posset reduci in ætuum secundum, & ideo perperam existeret vis motiva, quæ inest creaturis ad cognitionem comprehensivam tum vnus cuiusque ex illis seorsim, tum omnium collectivè, atque ordinis mutui, & pulchritudinis ex omnium proportionem, connexionem, & iusta correspondentiam consurgentis cum virtute inducendi æqualem illi cognitioni delectationem. alioquin Deus egisset instar Musici exhibentis Musicam surdis, aut Pictoris exhibentis picturam cæcis. Hæc illi.

795. Circa hunc discursum, Dico primò, falsum esse quòd Deus pro fine creationis huius Vniversi habuerit, multò minus quòd debuerit habere Gloriam & Laudem, quæ posset resultare

ex cognitione naturali Angelica supremi Angeli. Cum enim Deus statim ab initio constituerit Angelos in statu elevationis, Laus quam intendit, non erat laus procedens ex cognitione Naturali, sed ex cognitione Supernaturali.

796. Secundò Dico, falsum esse, quòd propterea perperam existeret vis motiva creaturarum corporearum, si non cognosceretur tota harmonia & correspondentia omnium in ratione vnus artificij, per cognitionem vnā indivisibilem. Nam singularum creaturarum vis motiva ad cognitionem sui præcisè, est illa ipsa, quæ concurrat ad cognitionem complexi ex pluribus: ut ergo non sit perperam facta, satis est quòd singulæ partes Vniversi possint exercere hanc suam vim respectu intellectus humani, modò concurrando solæ, modò cum his, modò cum illis. & sic Deus non exhibuisset picturam cæcis, alioquin ineptè dixisset Seneca c. 32. de otio Sapientis: *Curiosum nobis naturam ingenium dedisse, & artis sibi ac pulchritudinis suæ consciam spectatores nos tantis rerum spectaculis genuisse, perditura fructum sui, si tam magna, tam clara, tam subtiliter ducta solitudini ostenderet*. Ecce! iudicio Senecæ satisfecit Naturæ spectari ab homine, ut non dicatur in solitudine vel cæcis artem suam exhibuisse.

797. Confirmatur à pari. Si fuisset status elevationis institutus, & non fuisset Incarnatum Verbum, quod fieri potuisset nunc ex communi doctrina suppono, & est doctrina S. Thomæ 22. q. 1. 4. 3. ad 2. (quamvis sciam, Recentiores, contra quos agimus, in oppositum propendere) non propterea in habitibus supernaturalibus existisset perperam aliqua virtus activa, etiam si tunc nullus actus supernaturalis circa Vnionem hypostaticam exerceri potuisset, quia nimirum eadem virtus activa exercita fuisset circa alia objecta, quæ modò exercetur etiam circa Vnionem hypostaticam: ergo etiam si creaturæ corporeæ nullam vim motivam exercerent circa Intellectum Angelicum, non propterea haberent vim motivam perperam factam, quia eandem exercerent circa Intellectum Humanum.

798. Imò, res corporeæ defacto per eandem vim activam concurrunt ad actus supernaturales Fidei, per quam concurrunt ad actus naturales, nempe producendo species naturales, quæ deinde ab habitu Fidei eleuantur ut concurrant ad actus supernaturales, ut suprà loco dicam, ubi etiam rejiciam sententiam horum Recentiorum, docentium, quòd habitus Fidei sit Species impressa: hoc supposito, si res hæ corporeæ existissent in statu puræ Naturæ, non propterea existisset perperam aliqua vis activa, etiam si tunc non potuissent concurrere ad actus supernaturales: ergo nec defacto vlla vis activa corporum perperam existeret, etiam si non possent ad vllam Angelicam cognitionem concurrere ex defectu Angelorum.

799. Hinc obiter observo, P. Suarez disp. 35. *Metaph.* bonitate consequentiæ convictum admisisse,

admisit, pari necessitate debuisset produci Vni-
nem hypostaticam, & Angelos, eò quòd argu-
menta pro Angelis procedant etiam in Vnione
hypostatica; quam sequelam, vt pote absurdam,
vt Recentiores declinarent, confugerunt ad
suum *Perperam*, dando nimirum hanc disparita-
tem, quòd Angelis non creatis daretur in reli-
quis creaturis aliqua vis actiua *perperam*; non
item si non daretur Vnio hypostatica: sed iam
ostensum est, vel in vtroque vel in neutro casu
fore aliquam virtutem *perperam* factam. Bona
est ergo consequentia, sed falsum consequens,
& quia falsum ex vero sequi non potest, oportet
argumenta allata pro existentia Angelorum, con-
tinere aliquod falsum.

800. Tertiò libenter intelligerem ex his
Recentioribus, quisnam ille Angelus fuerit, à quo
Deus laudari voluit & velle debuit, ex cognitione
naturali comprehensiva totius vniuersi quoad
omnes species illius? Non potuit esse alius
quàm Angelus supremus, præsertim in Senten-
tia Thomistarum, de immultiplicabilitate Ange-
lorum intra eandem speciem, & etiam eorum,
qui saltem defacto putant supremos Angelos om-
nes differre specie, & non posse duo specie di-
versa esse æqualis perfectionis. Quæro jam quo
tempore Lucifer (qui putatur fuisse supremus
Angelus) eam cognitionem habuerit, quo Deus
laudem illam ab eo expectare potuerit, cum via
ipsius fuerit brevissima, ita vt in sententia horum
Recentiorum, fuerit brevior quacunque particu-
lâ discernibili temporis? vnde consequens est,
fuisse eum damnatum dum Mundus adhuc esset
imperfectissimus & informissimus: Fuerunt enim
Angeli statim à principio creati. quomodo tunc
ex vi motiua totius vniuersi, nondum existentis,
potuit comprehensivè intueri artificium Dei?
In se certè hoc non potuit comprehendere, cum
illud non contineat formaliter aut eminenter.
Recentiores, his argumentis nimium fidentes, eò
deductos fuisse vidi, vt faterentur se propende-
re in sententiam S. Augustini, quòd Deus omnia
simul creaverit: certè hoc ad minimum conna-
turalius futurum fuisse: vnde consequens est,
quòd Deus in successiva productione, & eorum
quæ primo die fecit, immutatione, non egerit
officiū perfecti Artificis; Vel si hæc successiva
operatio etiam artificiosa fuit, & tamen conna-
turalius debuissent omnia simul fieri, jam Luci-
fer in via totum artificium non cognovit. Ergo
Deus sine suo frustratus est. Absit!

801. Vltimum argumentum pro necessa-
ria Existentiâ Angelorum desumunt hi Recen-
tiores ex dirigibilitate rerum corporearum, quam
merita vel demerita, in præmium aut pœnam
quandoque requirunt, ab homine autem præsta-
ri non potest: ergo Angeli necessarij sunt. Dis-
tinguo. supposito quòd Deus nolit illas muta-
tiones extraordinarias efficere immediatè so-
lus, transeat, fecus nego, & dico, nullum futu-
rum esse miraculum, si Deus immediatè solus ea

efficeret, quamvis congruum fuerit facere per
Angelos: sicut Deus liberè & independenter ab
omni intrinseca exigentia gubernat hunc auxi-
lium hominem per huius aut illius speciei aut Cho-
ri Angelum. Absolvo, & in compendio dico,
quid mihi in hac re videatur.

802. Artificium, quod Deus in condendo
hoc Mundo sibi proposuit, non consistit præcise
in intrinseca exigentia mutua partium, quæ est
finita, sed est aliquo modo infinitum, quia pro-
cedit ex cognitione infinita non solum possibili-
um, sed etiam futurorum sub conditione, adeo-
que in conducentia ad illum finem soli Deo, &
Humanitati Christi notum, quem Deus inten-
dit non præcise per productionem harum specie-
rum, sed insuper in exclusione aliarum possibili-
um, non habentium quidem intrinsecam re-
pugnantiam cum speciebus præsentibus, sed ex-
trinsecam, hoc est, non habentium illam apti-
tudinem conducendi ad finem à Deo liberrimè in-
tentum, sed potius repugnantiam cum illo. In
Exemplo: (non requiritur autem in exemplis
veritas:) multorum philosophorum opinione,
Deus potuisset condere vniuersum ex Materia
prima per seipsam quanta: voluit condere ex
materia habente quantitatem distinctam; vt sci-
licet locus esset miraculo Eucharistico. & sic de
mille alijs. Item ordinavit Deus præcedenti
ad subsequentiâ, vel procuranda vel impedi-
enda, quæ pendent ex libero hominum & Angelo-
rum arbitrio, quæ quia sunt futura plura & plura
in infinitum per totam æternitatem, ideo artifi-
cium divinum in condendo Vniuerso non potest
cognosci totum per modum vniuersi, nisi à cogni-
tione cognoscente hæc omnia, qualem extra hu-
manitatem Christi nulla creatura habet.

In statu puræ Naturæ, vel etiam in statu E-
levationis, si Christus non venisset, à nullo in-
tellectu adequatè hoc artificium comprehendum
fuisset, & hoc cædit in laudem Dei, posse facere
artificium, cuius cognitio adequata non debeat
vlli puræ creaturæ cuiuscunque meriti illa sit.
In istis ergo statibus Deus tum hominibus tum
Angelis ad beatitudinem destinatis, in præmium
concessisset minorem vel maiorem comprehen-
sionem huius artificij, pro diversitate meritum,
sicut modò concedit cognitionem intuitivam
perfectiorem vel imperfectiorem suæ omni-
potentiæ & scientiæ. Et quidem hæc mihi viden-
tur probabilis dici, quàm, quòd Deus fuerit
Metaphysicè necessitatus, vel ad nihil producen-
dum huius vniuersi, vel ad producendum Luci-
ferum, statim æternum damnandum. Potius
enim dicendum esset, Deum fuisse necessitatum
vel ad nihil producendum, vel ad impedi-
dum lapsum Luciferi; ne sine suo frustraretur,
hoc est, laude resultante ex contemplatione com-
prehensiva totius artificij. Cum ergo hoc sit
apertè falsum, multò minus verum erit, Deum
fuisse necessitatum vel ad producendum Lucife-
rum statim damnandum, vel ad nihil producen-
dum.

dom. Ergo etiam si Luciferum non produxisset, ceteris omnibus productis, nihil perperam fecisset. Certe mihi nunquam persuadebitur, quod lapsus praevisus Luciferi non potuisset Deum abstergere à creatione Luciferi, nisi simul abstergeret à productione Vniuersi.

CONTROVERSIA II.

Virum Angelus possit esse compositus quoad Naturam ex Materia & Forma.

Afirmant esse possibilem Alensis, Bonavent. Richardus, Aureolus, Stephanus de Bubalis, Card. de Lugo, Arriaga.

803. DICO, probabilius non esse possibilem. Ita S. Thomas hic q. 50. a. 2. q. 6. de potent. 4. 6. ad 4. & opusc. 15. c. 18. ubi dicit hanc fuisse sententiam Dionysii Areopag. & alij multi. Probant aliqui 1. Anima Humana, cum separatur à corpore, manet sine ulla materia. atqui quicumque possibilis Angelus est perfectior Animâ Rationali, & inuariabiliter manet semper ad eum modum, quo anima manet post separationem à corpore: ergo quicumque possibilis est expers materiae. In hoc argumento tacite supponitur, quod omnis compositio arguat minorem perfectionem vnius, comparatione alterius non habentis huiusmodi compositionem, quod non est vniuersum verum, nisi, ceteris paribus, potest enim aliquando simplicitas quae inest vni, compensari in altero: v. g. etiam Caelum, vt multi volunt, sit corpus simplex, adhuc tamen est imperfectius quouis Animal: item licet Persona Christi habeat maiorem compositionem quam purus homo, quatenus etiam includit Naturam divinam, vel saltem in sententia ponente Subsistentiam creatam negativam, est tamen perfectior.

804. Probant alij cum S. Thoma. Intellectio est operatio prorsus immaterialis, vt apparet ex objecto primò ac per se intelligibili: quia per Intellectionem abstrahuntur ipsa etiam objecta in se à parte rei individualia ac materialia ab omnibus conditionibus individuantes ac materialibus; ita vt quae materialia ac individualia sunt in se, existant in intellectu vniuersaliter ac omnino immaterialiter: ergo substantia purè intellectualis, qualis est omnis Angelus, ex suo conceptu est omnino immaterialis, adeoque essentialiter simplex.

805. Non assequor vim argumenti. Vel enim est sermo de immaterialitate & simplicitate physica & intrinseca ipsius Intellectionis, vel de immaterialitate & simplicitate objectiva, hoc est, quod Intellectio sit Imago rei immaterialis & simplicis: ex primo non potest legitime inferri simplicitatem ipsius substantiae cognoscentis; nam etiam Intellectio humana est physice simplex, hoc est, non composita ex subiecto & forma, sicut & omnes sensationes, & tamen homo & bruta sunt substantiae compositae. Si verò sermo sit de

simplicitate objectiva, tunc in argumento assumitur quod esset probandum, nempe quod cognitio Angelica omnia repraesentet cum simplicitate: hoc enim negabunt adversarij, & dicent, quod sicut homo propter compositionem ex corpore & anima omnia cognoscit instar corporis, ita substantia illa, de qua disputamus, omnia cognosceret instar rei compositae: quemadmodum defacto Angeli cognitione naturali cognoscunt Deum instar substantiae compositae, propter compositionem quam habent ex natura & subsistentia, aliisque accidentibus.

806. Probant alij. 3. Omne quod est gratia alterius, est corporeum, omnis Materia est gratia alterius; ergo est corporea: ergo nulla potest esse spiritualis. 2. Distinguendo maiorem. Omne quod est gratia alterius tanquam sui perfectivi, & compositivi secum entis quod sit gratia sui, est corporeum, nego; aliter, concedo maiorem. & concessâ minore distinguo consequens: Ergo omnis materia quae ita est gratia formae, vt vnâ cum forma constituat ens, quod etiam est gratia alterius, est corporea, concedo, secus, nego consequentiam. Vt ergo Conclusio probetur efficacius.

807. Supponendum est. 1. Illud omne meritò censeretur implicare, quod si daretur, nullam haberet aestimabilem vtilitatem ad aliquem finem à natura intentum, nec ipsum posset habere rationem finis propter se intenti. Ratio est, quia illud quod à Natura nec vt finis, nec vt medium potest intendi, est essentialiter superfluum, & indecens Vniuersum, vel rectius, authorem Vniuersi, tanquam artificem essentialiter sapientissimum, nec potentem aliquid indecorum operari, sed solum illud, quod est idoneum ad eius sapientiam commendandam, vt jam alibi dictum est.

808. Supponendum. 2. Quod omnis pars, quâ talis, debeat posse intendi propter totum, & per consequens illud omne quod essentialiter ordinatur ad componendum aliquod totum, essentialiter habeat rationem medij, & quidem si est tale, vt non habeat vllam aestimabilitatem, aut amabilitatem, nisi per ordinem ad totum, habet rationem puri medij, ita vt si altera compars, adeoque ipsum totum implicaret, etiam illud implicaret. huiusmodi est materia prima.

809. Supponendum. 3. Animae humanae cum materia conjunctionem, vnicè intendi potuisset propter operationes, quas Anima exercere non potest, nisi dependenter ab organis sensorijs, quorum beneficio recipit species, & concursum obsectorum, & quibus destructis impeditur ab huiusmodi operationibus. Porro haec organa oportebat esse extensa & impenetrabilia, cum certa figura, situ &c. vnde consequens erat, vt Anima rationalis peteret conjunctionem cum materia corporea: ac proinde si Anima rationalis non posset elicere vllas operationes beneficio organorum, nec conjuncta corpori aliquas operationes exercere

Q

exercere posset, quas non eadem facilitate eliceret sine corpore, profecto & insipienter & dure egisset Natura, alligando ad tempus animam corpori, & velut carceri vel vinculis mancipando sine culpa sua, unde aggravaretur sine ullo emolumento.

810. Supponendum. 4. Omnem substantiam spiritualementem possibilem esse intellectivam, cujus probationes huc non spectant. His suppositis

Probatur Conclusio. Substantia intellectualis in tantum potest constare ex materia & forma, in quantum materia servit ad eliciendas operationes dependentes ab organis: sed substantia pure spiritualis nullas elicit huiusmodi operationes: ergo nulla substantia pure spiritualis potest constare Materia:

DICES. Defacto Angeli recipiunt species intentionales, ad cognoscenda objecta corporea, & tamen carent organis: ergo adhuc intelligi posset, quâ ratione materia spiritualis deserviret Angelo, ad recipiendas species objectorum corporeorum, etiam si careret organis.

811. Verum ex hac replica confirmatur potius probatio. Si enim defacto Angeli ad species illas recipiendas non habent opus subiecto distincto à forma; ergo si daretur substantia composita, forma ipsa, vtpote nobilior quàm anima humana, esset sufficientissima ad recipiendas species: ergo adhuc materia esset tota inutilis.

CONTROVERSIA III.

Utrum Angeli sint ex intrinseca ratione naturaliter indestruibiles.

812. Prima opinio vult Angelos esse naturaliter, & sine ullo miraculo, destruibiles à Deo, adeoque solum extrinsecè, hoc est, supposito semel decreto divino non destruendi, esse indestruibiles. Ita Vasquez & Martinonius.

813. Secunda asserit, fore miraculum & contra naturam Angelicam, si destruerentur, adeoque ex intrinseca ratione habere jus ad perpetuam conservationem, eo modo quo Deus per Iustitiam Providentialem tenetur satisfacere exigentijs rerum, ut partim superius declaratum est, partim de Incarnatione dicitur. Ita communis cum S. Thoma.

814. Tertia sententia singularis est P. Ariaga, asserentis, Angelos, qui defacto existunt, esse ex intrinseca ratione indestruibiles, & hoc vnicè probari posse ex Patrum testimonijs, & ex congruentia, quia non repugnat Angelus connaturaliter æternum exigens durare: est autem omnino cogitandum, quod Deus defacto produxerit Angelos tales, cum defacto decreverit nunquam destruere. Nihilominus existimat insuper esse posibles Angelos, qui non habeant huiusmodi exigentiam durandi æternum, aut ullo certo tempore. Item esse posibles Angelos, qui tantum exigant durare per Annum, aut Men-

sem. Horum omnium reddit rationem sibi familiarem, quia non potest ostendi clara repugnantia.

815. Dicendum & sentiendum est cum secunda sententia, quæ efficaciter inferitur ex verbis Leonis X. in Conc. Lateran: sess. 8. ubi damnantur, qui dicunt, Animam hominis esse mortalem: quâ tamen Angeli sunt perfectiores.

816. Non omnes tamen rationes quæ afferuntur, convincunt intellectum. P. Dekenius probat hoc modo. Omne Ens, quod ex Natura sua à solo Deo in esse & conservari pendet, naturâ suâ indestruibile est, nam enim Deus influxum conservativum subtrahere posset, per hoc tamen non esset propriè causa desitionis, sed solum non esset causa conservationis; licet antequam res sit, Deus propriè loquendo non est causa ipsius non esse rei, sed tantum non est causa ipsius esse. Hæc tamen probatio, dum vim facit in modo loquendi, non attingit scopum controversiæ. Adversarij plus non contendunt, quàm desitionem conservationis non fore miraculosam, sive deinde Deus diceretur causa desitionis sive non.

817. P. Martinus Esparza ultra communem probationem, postea referendam, tres alias adducit, quarum duæ priores ab adversarijs non difficulter eludi possent, nisi magis promoverentur. Probat ergo. 1. Angelus naturaliter cognoscit, possibilem semper esse ulteriorem sui conservationem, eamque ita sibi propositam naturaliter appetit. Quia vnumquodque naturali necessitate propendit in suum esse & conservationem, quantum possibile est, tam per appetitum elicatum, si habet intellectum, quàm per innatum. Ne igitur perperam & ad puram torturam indita sit Angelo talis cognitio & appetitio, necesse est, ut ejus substantia sit naturaliter indefectibilis, æternumque manens.

818. Responsuri sunt adversarij, Angelos cognoscere quidem possibilem suam conservationem æternam, sed hanc sibi esse indebitam, & merum Beneficium Dei: appetere etiam illam, sed sine tortura, sicut appetunt alia beneficia, quorum spem magnam habent, v.g. perseverantiam in bono: & sicut homo ex fide cognoscens visionem Dei possibilem, appetit eam, sed sine tortura. Quin immò ea cum tortura appetimus, quæ nobis debentur & negantur. Neque satisfacere instantiæ datæ, si dices, aliam rationem esse ipsius existentia, quæ cum sit fundamentum omnium bonorum, magis torqueret ejus appetitus, quàm appetitus aliorum bonorum, quibus negatis adhuc tamen gauderent Angeli bono existentia. Nam Visio beatifica appetitur non solum ut in se bona, sed etiam, quia est exclusivæ summæ miseriæ, cum homo sit in statu necessitatis habendi vel visionem Beatificam, vel æternam miseriæ, quam magis abominamur, quàm ipsam annihilationem: ergo deberet ejus appetitus magis torquere, quàm appetitus existentia.

819. Aliter

819. Altera probatio ejusdem Authoris est hæc: Angelus per Intellectionem cognoscit veritates necessarias ac indefectibiles, abstrahentes à loco & tempore, atque per amorem ad easdem afficitur: ergo natura Angelica est intrinsicè indefectibilis naturaliter. Est hoc argumentum e-riam S. Thomæ, secundo loco positum: de primo ejus argumento pronuntiat P. Esparza, se ejus efficaciam non assequi. Liceat mihi id ipsum dicere de præsentis. Et imprimis enervari potest ex principijs P. Esparza, qui docet, Veritates ob-jectivas æternas realiter non esse aliud, quàm ipsam æternitatem Dei; unde sic argumentari licet. Angelus non cognoscit naturaliter intuitivè æternitatem Dei, sed solum abstractivè, sicut ejusdem Immenstatem, Infinitatem &c. ergo eo- dem modo & non aliter cognoscit veritates æter- nas: ergo sicut ex cognitione naturali abstrac- ti-va Immenstatem, non arguitur Angelus esse na- turaliter Immensus: ita ex cognitione æternita- tis & æternarum veritatum, non licebit inferre, esse naturaliter æternum. Item sicut ex eo quod veritates æternæ sint essentialiter & indispen- sabiliter æternæ, non tantum à parte post, sed et- iam à parte antè, non licet inferre, Angelum esse indispensabiliter æternum à parte antè, ita nec inferri legitime poterit, esse æternum à par- te post.

820. Melius idem Author probat Conclu- sionem ex potestate Angelorum operandi honestè vel inhonestè. Nempe Angelis debetur ex natura rei potestas proxima ad actiones tum lethaliter peccaminosas, tum honestas & meritorias: atqui prioribus debetur ex natura rei pœna æterna, & posterioribus præmiu æternu; cum ergo non possit Angelus existere sine alterutra illarum o- perationum, repugnat etiam naturaliter, ut de- sinat aliquando esse, postquam semel existit. Fun- damentu hujus probationis declarabitur in tra- ctatu de merito.

821. Probatur denique sufficienter & clarè Conclusio argumento communi. Omnis res se- mel producta, tamdiu connaturaliter existit du- rare, quamdiu nullum ponitur illi contrarium, exigens directè vel indirectè destructionem il- lius: atqui Angelus nullum habet contrarium, exigens destructionem illius: ergo &c. Major probatur. Natura enim non intendit unquam per se & propter se malum, cujusmodi est delictio rei præexistens, sed semper agendo intendit al- liquod bonum, esto quandoque illud obtineri non possit, nisi simul aliquid destruat, propter impossibilitatem eorundem. Minor verò et- iam probatur. Nam Angelus non est compo- situs ex materia receptiva formarum contraria- rum, ut patet ex præcedente controversia: sed neque potest ab agente creato produci aliquod accidens, exigens destructionem Angeli: nam ad hujusmodi accidentis productionem præsup- poneretur ipse Angelus, utpote concurrere su- stentativè. Neque potest Angelus destrui ex re-

motione causæ conservativæ: conservatur enim à solo Deo, ubique præsentè, & nunquam defi- ciente. Denique non potest Angelus deficere, sicut quædam censetur deficere, dum incipit de- ficere finis ad quem unicè ordinatur ut medium: Angelus enim est productus gratiâ sui: ergo non est excogitabile caput, ex quo Angelus natural- iter destrui posset.

822. Obijcies. 1. Deus nullâ morali ne- cessitate tenetur ad conservandum hoc Univer- sum, sed eadem facilitate & indifferentiâ in actu primo posset totum Universum destruere, quâ il- lud conservat: ergo quod Angeli non destruan- tur, provenit ex mero libero Dei decreto. 2. Di- stinguendo consequens: provenit ex libero Dei decreto conformi tamen exigentiæ naturali An- gelorum, concedo: ex decreto nullam suppo- nente hujusmodi existentiam, nego consequen- tiam. Aliter etiam distingui potest. Provenit ex libero decreto, prout libertas opponitur ne- cessitati, concedo: prout opponitur justitiæ pro- videntiali, attendenti exigentias rerum, nego consequentiam: Sicut ergo Deus dicitur liberè concurrere cum igne ad comburendum, quia pos- set suspendere concursum, sicut fecit cum igne Babylonico, & tamen concurrat ex justitiâ pro- videntiali, & secundum leges naturæ, ac exigen- tiam ignis, forèque miraculum, si non concu- reret, ita quoque liberè conservat Angelos: quâ paritate vltus est etiam Cyrillus lib. 8. thesauric. 2. *Quæ naturis, inquit, insunt, ea respectu Dei nihil sunt. quare sicut ignis combustivus quidem est, sed non Deo, sic etiam Angelus immortalis quidem est, sed non Deo.* Itaque non opponuntur inter se, sed bene coherent hæc duo: esse in actu primo indifferentem, nullaque necessitate teneri ad conservandos Angelos; & dari in Angelis exi- gentiam conservationis, quam Deus ut Author naturæ attendit absque vlla imperfectione, ut in superioribus dictum est.

823. Obijciuntur. 2. Quædam dicta Pa- trum, quibus asserunt, Angelos non Naturâ, sed Gratiâ esse Immortales. 2. Illos locutos esse contra asserentes, esse Immortales essentialiter, & hoc sensu usurpassè nomen *Naturæ*.

CONTROVERSIA IV.

Utrum Angeli possint inter se differre Specie.

824. Circa differentiam Angelorum inter se, quatuor quæri solent. 1. An sint possibi- les plures Angeli Specie diversi. 2. An suppo- sitâ possibilitate, defacto aliqui Angeli Specie differant. 3. An sint possibiles plures Angeli solo numero inter se diversi, & ejusdem speciei infimæ. 4. An positâ possibilitate diversitatis so- lum numericæ, defacto sint producti plures ejus- dem speciei. Non est autem intentionis aut in- stituti mei, instituire quæstionem philosophicam, de di-

de diversitate specifica rerum in genere, neque cupio alicui opinioni receptæ & probabili præiudicium asserere. Circa primum quæsitum Prima Sententia negat esse possibiles Angelos specie diversos. Ita Guilielmus Parisiensis, Albertus Magnus, & Card. Pallavicinus.

825. Dicendum tamen cum cæteris est, esse possibiles Angelos Specie diversos. Probat Conclusio, observando cum Card. de Lugo, quod, quando volumus explorare, utrum A. & B. differant specie, neque tamen volumus nos alligare ad aliquam Regulam Metaphysicam, paucis etiam doctissimis perspectam, & suis etiam Authoribus dubiam (cum tamen differentia specificæ ut plurimum etiam à rudibus & indoctis agnoscantur) debere nos A. & B. comparare cum duobus, de quibus apud omnes constat esse specie diversa, ob differentiam valde æstimabilem quam habent, fundatam in aliquo intrinseco prædicato. Quando ergo inter A. & B. evidenter est non minor differentia, quam inter illa cum quibus comparamus, dicuntur evidenter specie differre: si verò tantum probabiliter est tanta differentia, probabile erit specie differre; si dubia est, erit quoque dubium an differant specie, qualem dubitandi rationem sæpe habemus in materijs moralibus & practicis. Hoc supposito,

826. Probat Conclusio. Possunt duo Angeli inter se differre quoad vim & modum intelligendi tam æstimabili differentiâ, quanta est v. g. inter equum & leonem, quoad vim & modum operandi vitaliter operationes cuius proprias: ergo possunt differre specie. Consequentia tenet, quia nemo negat, equum & leonem differre specie. Antecedens probatur. Potest unus Angelus ex intrinseca ratione exigere species tum universaliores, tum Nobiliorum objectorum, tum motivi perfectioris, tum clariores, magisque discretivas, quam alter: & quia possunt species rerum crescere & decrescere quoad perfectionem in infinitum, ideo potest quocunque Angelo dato dari perfectior & imperfectior: atqui huiusmodi differentia est utique æstimabilior, quam differentia quæ est inter equum & leonem quoad hiinnibilitatem & rugibilitatem: ergo &c.

827. Nota, me non desumere differentiam specificam præcisè & vnicè à specierum universalitate, hoc est, potentium representare simul plura objecta, ut quidam R.R. faciunt. hinc enim sequeretur, tandem deveniri posse ad Angelum imperfectissimum omnium possibilem, cui scilicet deberetur solum species singularis, hoc est vnius objecti representativa.

828. Contrariam Sententiam fundat Card. Pallavicinus in principio philosophico, seu Regula à se concinnata de differentia specifica rerum. Ea enim vult solum specie differre, quæ differunt secundum prædicatum magis spectabile & præcipuum quod est in illis: quia prædicatum præcipuum est velut forma rei, cui cætera sub-

serviunt: forma autem & species sunt quasi Synonima. Vtremque prædicatum præcipuum quod est in Angelo, est, quod intelligat secundum se totum, per cognitionem innatam, & perfectam in primo suæ existentie instanti: atqui hoc prædicatum est omnibus Angelis possibilebus commune: ergo omnes specie conveniunt. Illud verò in quo differunt, nempe minore vel maiore simplicitate specierum ad cognoscenda plura vel pauciora, habet se solum ut plus & minus, adeoque est differentia merè materialis & numerica; quia plus & minus sunt prædicata transcendentia, & recipientia mensuram æstimabilitatis ab eo prædicato cui conveniunt tanquam à forma. Esse enim parvum in prædicato excellenti, est plus quam esse magnum in vulgari: ergo differre secundum plus & minus est differre numero, quia est differre in prædicato aliquo secundo, supponente aliud primum, à quo desumit suam excellentiam. Hæc ille.

829. Respondeo, negando fundamentum huius doctrinæ, & regulam differentie specificæ. Omnium hominum iudicio Canis differt specie ab Equo, & tamen eodem communi iudicio in utroque prædicatum præcipuum non est hiinnibilitas aut latrabilitas, sed animalitas, quæ est prædicatum genericum. Falsum ergo est, quod prædicatum differentiale sit prædicatum præcipuum. Scio, Card. Pallavicinum dicere, quod hiinnibilitas & latrabilitas sunt prædicata secunda, fundata in prædicato aliquo primo: sit ita. sed vnde nobis constare potest, quod sit prædicatum nobilius animalitate? deberet utique se per effectum nobiliorem sensationibus manifestare, qualis tamen nullus apparet. Neque obstat, quod differentia dicatur esse forma Generis, tanquam materiæ: forma autem sit pulchrior materiæ, quia est quasi species. Nam hæc nomina non se fundant universaliter in excessu perfectionis prædicati differentialis supra prædicatum genericum, sed in eo, quod prædicatum differentiale contrahat & determinet genus ad certam speciem in consideratione metaphysica, sicut forma contrahit & determinat materiam primam in consideratione physica.

830. Objic. 1. Differentiæ æqualiter & adæquatè dividentes aliquod genus, debent etiam esse æquales, hoc est, in eodem gradu lineæ prædicamentalis: atqui hoc non verificaretur, si possent esse Angeli specie distincti: ergo &c. Minor probatur. Nam genus *substantia intellectualis*, dividitur in substantiam intellectualem corpoream & incorpoream: corporea autem est homo, nec potest dari substantia intellectualis corporea specie distincta ab homine: ergo si possent esse Angeli specie diversi, jam continerentur sub Genere, adeoque non sub specie infima: ergo substantia intellectualis incorporea non esset in eodem gradu, quo est substantia intellectualis corporea. Ad hoc argumentum non pauci responderent, non implicare substantiam intellectualem

Actuali corpoream specie distinctam ab homine. Sed abstrahendo ab hoc, nego maiorem objectionem; instantiam do duplicem. prima sit, si dividatur substantia corporea in intellectuales & non intellectuales. secunda: si dividatur Animal in rationale & irrationale: in utraque alterum divisionis membrum latius patet.

831. Obijc. 3. Possit cognoscere plus & minus, est solum differre secundum plus & minus; atqui Angeli solum differunt secundum posse cognoscere plus & minus: ergo solum differunt secundum plus & minus: ulterius differre solum secundum plus & minus non est differre specie, ut patet in magis & minus albo, in visione vel cognitione attingente plures vel pauciores homines: ergo. 2. Negando minorem: vel distinguendo. differunt secundum posse cognoscere plus & minus per diversum motivum formale, concedo, aliter nego minorem: item differunt Angeli, quod unus exigit posse eadem specie cognoscere plures rerum species, & etiam nobiliores quam possit alter, & possit etiam à pluribus discernere illa objecta quæ non comprehendit &c. hoc autem non est præcisè excedere secundum plus & minus, prout album ut duo exceditur ab albo ut quatuor, ut patet: quia id per quod excedit, non est ejusdem estimationis cum eo, cui superadditur excessus. & hæc de primo quæsitio. Circa secundum non superest lis scholastica: conveniunt enim DD. dari diversas species Angelorum: quæ autem circa Hierarchias & Choros dubitari possent, apud Scripturæ Interpretes videri possunt.

CONTROVERSIA V.

Utrum Angeli possint intra eandem speciem multiplicari.

832. Negant communis Thomistæ, tribuentes eam S. Thomæ, quos ex nostris secutus est Granadus. Dicendum tamen est, possibile esse duos Angelos solo numero differentes. Adverte, ad hanc conclusionem sufficere, si potuisset Deus loco Michaelis producere alium ejusdem speciei, etiam si nec simul nec successivè illos posset producere: sicut etiam si repugnent duæ durationes ejusdem subjecti & ejusdem classis simul aut successivè existere, non propterea repugnat esse plures ejusdem rationis possibiles, quia una potuisset loco alterius produci. Sententia est communis, cui ex Thomistis adhaerunt Ferrariensis, Capreolus, Bannez, Zumel, Ripà, & alij.

833. Quod attinet ad S. Thomam, is subobscure locutus est hoc articulo. 4. in C. ubi videtur asserere, impossibile esse differentiam merè individualem Angelorum. Verum ipsi Thomistæ volunt esse intelligendum de potentia ordinaria, quia non caret probabili fundamento, connaturalius esse, si omnes Angeli differant specie, quam si aliqui solo numero. Colligitur

autem hæc interpretatio ex toto discursu D. Thomæ: dicit enim, perinde esse impossibile, dari duos Angelos ejusdem speciei, sicut impossibile est, dari plures albedines separatas: atqui hoc non est impossibile de potentia absoluta. Deinde D. Thomas disertè contrarium tenet, opusc. 16. §. vult. ubi in solutione primæ objectionis Averrois, ad finem ait: *Valde ruditer argumentantur, ad ostendendum, quod Deus facere non posset, quod sint multi Intellectus ejusdem speciei, credentes hoc implicare contradictionem: & ibidem ait, quod licet substantiæ separata non habeant in sua natura causam distinctionis, nec naturalem cursum multiplicationis, possint tamen fortiri multiplicationem ex supernaturali causa, nec esset implicatio contradictionis.*

834. Quamvis ad hanc conclusionem astruendam plerisque sufficiat solvere argumenta contraria, eò quod potentia divini nihil denegandum sit, cujus non possit reddi ratio implicantiæ; & nostro concipiendi modo non ideo (inquit S. Thomas) res non implicat, quia Deus potest facere, sed ideo Deus potest facere, quia non implicat, nihilominus argumenta positiva faciunt, ut ad solutiones objectionum recipiendas facilius inducamur.

835. P. Martinus Esparza conclusionem sic probat. Si quid obstat multiplicationi numerica Angelorum intra eandem speciem, obstat eorum perfectio, quæ illis convenit ex genere suo; sed hæc non obstat: nam Angelus quantumvis perfectus, plus distat à perfectione Dei, quam ab imperfectione materiæ corporeæ: nam à Deo distat infinitè, à materia tantum finitè: ergo potius cogitandum est, esse multiplicabiles numero sicut materia, quam immultiplicabiles sicut Deus. Verum hoc argumentum utcumque solveretur dicendo, quod sicut non obstante minore Angelorum distantia à materia quam à Deo, nihilominus Angelus ex essentia sua habet & participat perfectionem indivisibilitatis in partes integrales, quam materia non habet, ita etiam eadem minore distantia non obstante, participet perfectionem immultiplicabilitatis, & adhuc distare à Deo infinitè, quia sunt infinitè multiplicabiles in specie.

836. Probo ergo Conclusionem impugnando directè fundamentum adversariorum, desumptum ex participabilitate divinarum perfectionum, unde concludunt, quod cum Angeli, utpote perpetui & immortales, non egent virtute propagativa suæ speciei, sicut sublunaria, ideo potius debuerint participare perfectionem divinæ immultiplicabilitatis: ad quod postea respondimus, nunc autem

837. Argumentor hoc modo. Eò usque solum possunt creaturæ assimilari primo Enti, quovsque talis assimilatio est gloriosa primo Enti: sed assimilatio excludens multiplicabilitatem intra speciem, non est gloriosa primo Enti, quin potius multiplicabilitas est illi gloriosa: ergo

Q3

Angeli

Angeli non possunt assimilari Deo in prædicato immultiplicabilitatis. Minor probatur. Omnis perfectio divina participabilis à creaturis, est entitativè perfectio infinita: ergo debet esse participabilis participabilitate summâ, quâ Major exco- gitari non potest: ergo debet esse participabilis infinitus, hoc est, non toties, quin pluries: ergo perfectio specifica quam participat v. g. Michaël, est æqualiter participabilis à pluribus in infinitum. Probatur penultima consequentia. Nam sicut ex Infinitate Dei provenit, ut à nulla creatura possit ita participari, quin ab alia possit magis & melius participari, ita ab infinitate cujusvis perfectionis particularis etiam ut participabilis est à Michaële, provenire debet, ut possit à pluribus participari.

838. Pro confirmatione argumenti observandum est, non posse ab adversariis nominari ullam perfectionem divinam, quæ non possit à pluribus solo numero differentibus participari: neque possunt dicere, ipsam immultiplicabilitatem intra eandem speciem esse hanc perfectionem; hoc enim dicendo contradicerent sibi, dum volunt hanc immultiplicabilitatem ab omnibus Angelis participari, qui proinde in hoc prædicato non differunt specie. Præterea Immultiplicabilitas divina non est perfectio quædam specialis seu particularis, qualis est Iustitia, Liberalitas &c. sed est prædicatum transcendens, hoc est, afficiens omnia prædicata particularia Dei: sicut enim æternitas, & Immenfitas reddunt omnia prædicata Dei æterna, immanfa, ita Immultiplicabilitas reddit omnia divina prædicata immultiplicabilia. Cum itaque adversarij, non possint ullam divinam perfectionem particularem nominare, per cujus participationem Michaël differat necessariò specie ab omnibus alijs, inanis illorum persuasio & imaginatio est, latere in Michaële tale prædicatum immultiplicabile: omnia ergo prædicata participabilia sunt participabilia infinitus, quia cuivis inest ratio infinitæ participabilitatis.

839. Obijciunt adversarij. 1. Autoritatem Aristotelis, pluribus in locis, ubi videtur asserere, quod sicut species rerum desumitur à forma, ita Individuatio desumatur à Materia. Sensus est, quod illa differant Individualiter duntaxat, quæ vnicè differunt per materiæ diversitatem, eò quod vnum habeat Materiam A, alterum Materiam B. specialiter autem quoad Angelos docuisse videtur 12. Metaph. t. 49. eos non posse differre solo numero, ex eo principio, quod quæ sunt numero plura, habeant materiam: Angeli autem non habent materiam. Eandem Aristotelis opinionem videtur approbasse S. Thomas.

840. Respondet rectè P. Esparza, Philosophum non esse in quæstionibus de Angelis curandum, nec esse tutum ei adharere, illisque principijs niti, quibus ipse doctrinam suam inædificavit, propter plures crassos errores ejus circa Intelligentias, quos omnes Catholici Doctores fatentur ab eo commissos. Circa authorita-

tem S. Thomæ jam aliquid dictum est supra: addit P. Esparza, quod S. Thomas noluerit corrigere Aristotelem in hoc puncto circa principium Individuationis seu differentie individualis, eò quod non esset res pertinet ad fidem.

841. Quod attinet ad textum ex 12. Met. allatum, cui vnicè iunxitur P. Sylvester Matruus, respondetur, Aristotelem nihil ibi dixisse, quod adversariis faveat. Asserit ibi, vnum esse primum Motorem; per primum autem Motorem intelligit primam & supremam Intelligentiam, ipsum Deum, ut ex omnium confessione notat Derkennius: hunc ergo probat ibidem, nec numero, nec ratione, id est specie, posse multiplicari, eò quod careat materiâ. per materiam autem non intelligit illam materiam, quæ caret Angeli, nempe Materiam corpoream, sed Potentialitatem, seu mutabilitatem & perfectibilitatem. Videatur Derkennius hic, qui relatis erroribus Aristotelis circa Intelligentias, sic concludit: *Constat ergo, plenissima esse erroribus contra fidem, quæ Aristoteles de Intelligentijs scripsit.*

842. Obijciunt. 2. Eò ipso quod aliquæ formæ per intellectum abstrahuntur à materiâ, & ab ordine ad materiam, atque ab ejus accidentibus & proprietatibus, loco, tempore &c. eò ipso, inquit, fiunt extrinsecè vnum specie, nempe universale: ergo cum quilibet Angelus sit separatus à Materiâ, & ab ordine ad materiam, ejusque proprietates, hoc ipso erit intrinsecè vnum specie. 2. Hoc argumento non probati intentum, sed ad summum, quod intellectus creatus non habeat fundamentum aut inditum vllum discernendi vnum Angelum ab alio ejusdem speciei, si secludat omnem ordinem ad materiam aut corpus aliquod determinatum, quia scilicet Angeli nec tempore differunt, neque se invicem loco excludunt: unde non possunt ab invicem discerni ab intellectu creato non cognoscente ea, quæ pertinent ad secreta cordium, sicut non possumus discernere ovum ab ovo, nisi videamus existere in diversis locis, vel successivè. Ceterum per hoc non probatur implicancia plurium ejusdem speciei, ne quidem ut simul existant: quidquid sit, an ex alio capite probari possit, esse illis connaturalius, ut non multiplicentur numero intra eandem speciem, propter aliquam fortassis inconvenientiam quæ occurrerent, si Angeli aliqui ab invicem discerni non possent.

843. Obijciunt. 3. Ea Univerſi pars, quæ est proxima Deo, & complectitur substantias abstractas, & immateriales, utique est producta cum nobilissimo ordine & proportionem: sed ordo nobilissimus est ordo per se, & non ordo per accidens: ergo inter Angelos qui sunt proximi Deo, Deus observavit ordinem per se, & non ordinem per accidens: ordo autem per se est, quando partes illius ex intrinseco prædicato perunt ita ordinari, ut unaquæque sit in tali loco superioritatis vel inferioritatis. quod si Angeli omnes specie differant, servatur hic ordo, quia (ut illi R.R. supponunt)

supponunt) non possunt duæ species esse æqualis perfectionis: si verò aliqui solo numero differrent, jam inter illos esset ordo per accidens: sicut inter homines per accidens est, vnum esse altero superiore.

§. 1. Hoc argumento ad summum probatur, connaturaliter debuisse servari ordinem per se, & sine miraculo aliter fieri non potuisse, sed non probatur Deum contra hanc exigentiam non potuisse inducere ordinem per accidens, quo compensaretur ordo per se; quatenus, exempli gratia, Deus videns aliquos Angelos lapsuros esse, potuit nolle integras species perire, sed eas in aliquo individuo salvare. Existimant enim plures, cum Petro de S. Josepho, nullam speciem adequatè perisse. Sanè hæc poterat Deo esse ratio producendi plura individua ejusdem speciei, & sic inducendi ordinem per accidens.

§. 2. Etiam si demus, nec hoc potuisse à Deo fieri, inde tamen necdum infertur, non potuisse Deum totum ordinem per se servare, producendo ab initio statim alia individua ejusdem speciei, quàm quæ producta sunt. Ad summum ergo probaret argumentum, plures ejusdem speciei non posse produci simul & in eadem Republica: sed non probat, non posse plures produci vel in diversâ Republica, vel successivè, v. g. destruendo totum hoc univèrsum, & aliud producendo. vel ab initio statim alia individua harum specierum producendo, sicut loco hujus solis potuisset alium producere, etiam si repugnarent plures soles simul esse in Univèrso.

§. 3. Responderi potest. cum P. Esparza, negando, quòd Angelis debeat ordo per se purus, nullo admixto ordine per accidens. Dici enim potest, quòd sicut alia quedam imperfectiones sunt omnibus creaturis communes, ita etiam sit ordo per accidens. Potest hoc confirmari ex eo, quòd defuncti Angeli sint deputati gubernandis corporibus sublunariis, & quidem diversis Angeli diversis ejusdem speciei corporibus; neque credendum est, quòd per hoc fiat aliquid contra jus Angelorum: si ergo non est contra jus perfectioris Angeli, adhiberi ad ministerium æquale cum Angelo inferiore (prout in sententia adversariorum dicendū est) multò minùs erit contra eorum jus, esse plures Angelos æquales, vt adhibeantur æqualibus ministerijs: & sic adhuc servabitur ordo per se.

§. 4. Respondeo. Concedendo, quòd ordo per se purus, comparatus cum ordine per accidens puro, sit perfectior; negando tamen, quòd ordo per se mixtus cum ordine per accidens, sit imperfectior quàm ordo per se purus. Cujus rei plura superunt exempla. Vita contempla-

tiva pura, est perfectior, quàm vita activa pura, non tamen est perfectior, sed imperfectior quàm vita mixta ex contemplativa & activa: item Monarchia pura est quidem perfectior quàm Aristocratia, mixta tamen forma Reipublicæ ex utraque, est multorum opinione perfectior quàm pura Monarchia.

847. Obijciunt. 4. In rebus quæ sunt ad finem, sumitur necessitas à finè, vt dicitur. 2. phyl. Finis autem rerum intra eandem speciem multiplicabilium, est earum rerum perpetuitas: cum enim sint corruptibiles, perirent, si in vnico individuo existerent: quare debebant posse suam speciem propagare: at verò Angeli sunt ex natura sua incorruptibiles & perpetui, quapropter cessat finis multiplicabilitatis intra eandem speciem: ergo non sunt multiplicabiles. Responderi potest. 1. Negando quòd finis rerum intra eandem speciem multiplicabilium, sit vnice perpetuitas earundem propter easdem, quin potius finis est, vt possint homini sufficienter servire, quamdiu illis pro loci & temporis diversitate indigebit: hinc in fine mundi desinent generationes & propagationes rerum sublunarium, quia non amplius indigebit illis homo. Ob eandem causam dantur in omnibus speciebus sublunariis longè plura individua, quàm sint necessaria ad speciei perpetuitatem. Jam verò ob eundem finem debebant esse multiplicabiles Angeli, quatenus sunt ex natura sua ordinabiles ad gubernationem hominis, aliorumque inferiorum corporum, vt jam dictum est. 2. Neque hoc argumentò probari intentum adversariorum, sed ad summum, quòd connaturaliter non sint multiplicanda individua Angelorum ejusdem speciei in eadem Republica & Univèrso. Dixi, ad summum.

Vtrum autem hoc probetur, est incertum, & ante hæc cum Card. de Lugo probabile esse judicavi, non esse multiplicandos, ob hanc ejusdem Authoris rationem. Cum enim non possint omnia possibilia produci, videtur conformius esse appetitui rerum, vt beneficium existentia à pluribus participetur, ob quam causam natura cavet, ne idem individuum semel destructum, reproducat: ergo pari modo, cum non possint omnes Angelorum species possibiles produci, connaturalius erit, si tot species existerent, quot Angeli, quandoquidem tota species sufficienter salvatur in vno individuo. Hæc, inquam, ratio est probabilis, sed non convincens; quia ob æqualitatem munerum fortè connaturalius erat Angelis, plures ejusdem speciei produci, vt contendit

P. Esparza, de qua tamen connaturalitate non est Theologo multum litigandum.

CAPVT

CAPVT II.

DE POTENTIA LOCOMOTIVA
ANGELORVM.

OMitto quæstiones illas, quas aliqui hîc discutiunt, de Vbicatione Angelorum, vtrum sit modus, vtrum indivisibilis, quid sit spatium imaginarium, quomodo Angelus possit moveri motu continuo vel discreto, volocius & velocius in infinitum. de hoc ultimo videri possunt Institutiones Theologice, ubi conatus sum ostendere, quâ ratione juxta varia principia philosophica de compositione Continui discurrendum sit. Reliquæ hodie accuratè in Philosophia traduntur.

CONTROVERSIA I.

Virum Angelus possit se contrahere ad spatium minus illo, quod vi sua perfectionis potest occupare.

848. **P**rima sententia negat. Ita Valentia & Elparza. Secunda affirmat, sed negat posse se contrahere ad minus & minus in infinitum. Ita Vasquez. Tertia affirmat etiam hoc posterius. Ita communis, quorum aliqui, vt Derkennius, volunt, posse existere in spatio mathematicè indivisibili. Verùm hoc vltimum rejeci in Philosophia, dixique nec à Deo designari posse spatium occupabile à puncto Zenonico.

849. **DICO**, probabilius esse, quòd Angelus possit se contrahere ad minus spatium, quàm quod potest naturaliter occupare. Probat; quia rationes, quæ in contrarium afferri solent, non videntur efficaces: sine ratione autem non est Angelo hæc potentia deneganda, quam illi communis autoritas concedit: neque hoc est tribuere Angelo aliquam virtutem, sed potiùs libertatem non exercendi totam virtutem in occupando spatio.

850. **Objiciunt.** 1. Præsentia ad spatium tantum, quantum potest Angelus naturaliter occupare, est proprietas & passio consequens ad substantiam Angeli, & quò perfectior est Angelus, eò perfectior est hujusmodi passio: atqui proprietas & passio non potest à natura variari. Ergo. 2. Distinguendo minorem. Proprietas aut passio non potest à natura variari, si per proprietatem intelligas ipsam potentiam ad aliquam formam intrinsecam producendam, concedo: si

intelligas formam ipsam per hujusmodi potentiam producendam, subdistinguo: Si vltima determinatio talis formæ pendet à voluntate suppositi, nego, secus, transeat. Itaque, sicut anima in corpore potest variare vbicationem, inducendo aliam & aliam figuram aut situm in corpus, & sic vltima determinatio vbicationis pendet ab anima, ita vbicatio Angeli pendet eatenus à Voluntate Angeli, quatenus potest se de vno spatio in aliud movere, talem vel talem figuram vel quasi figuram assumere: hujusmodi ergo passionem dico posse variari: non enim debetur determinatè vbicatio tanta, vel talis figura, sed debetur virtus habendi tantam vel talem figuram.

851. **Objiciunt.** 2. Anima in corpore non potest manentibus iisdem dispositionibus contrahere se ad minus spatium: ergo cum Angelus semper sit in eadem dispositione ad spatium maximum occupandum, semper illud occupabit. 2. Antecedens esse verum, si dispositiones ponantur independentes à voluntate animæ: verùm quia ipsa anima habet vim mutandi dispositiones, v.g. potest aliquarum partium compressione inducere densitatem, & per consequens animam constituere in spatio minore, ideo Angelo, qui nullis dispositionibus alijs obnoxius est, debet competere vis, vt solâ voluntate possit se contrahere.

852. **Objiciunt.** 3. Deus non potest suam Immenstatem contrahere: ergo nec Angelus ad minus spatium. Hæc obiectio non meretur responsionem: perinde est ac si diceret. Deus non potest se movere, ergo nec Angelus. Deus non potest avertere intellectum à cognitione hujus objecti: ergo nec Angelus. sicut ergo Angelo propter suam imperfectionem bonum est posse moveri, Deo autem propter suam perfectionem non est bonum, posse moveri: ita Angelo propter suam imperfectionem potest esse bonum, posse se contrahere, Deo verò propter suam perfectionem non potest esse bonum, posse se contrahere. Taceo, quòd Immenstatas sit ipse Deus, Vbicatio Angeli sit forma supponens indifferentiam.

853. **Objicies.** 4. Quòd Angelo nullam potest adferre vtilitatem, non potest Angelus velle. minor Vbicatio nullam afferret vtilitatem, quia nulla potest assignari. ergo Angelus non potest illam velle. 2. Omnes farentur, posse

posse Angelum se tardius movere sponte, cum posset se movere velocius: qualem autem in hoc vilitatem habeat, si tu mihi assignaveris, parem ego in spatio minoris occupatione quam.

CONTROVERSIA II.

Virum Angelus possit se movere de spatio in spatium non transito medio.

854. Firmant Cajetanus, Ferrariensis, Banez, Philippus d SS. Trinit. & Thomista plures, quos sequitur Vasquez. Communior est sententia negans, cum Scoto & ejus schola.

DICO 1. Sententia negans non habet pro se vllum evidens argumentum. Probatur, ostendendo, quā ratione ea quæ hucusque allata sunt, dissolvi possint.

Probari ergo solet. 1. Nullum agens naturale, potest naturaliter agere in distans; atqui si Angelus transiliret medium, ageret in distans. ergo non potest transilire medium. Hæc ratio, nihil aliter virgetur, nullam habet vim, & procedit ex perversa rei apprehensione. Nam quando Angelus se constitueret in spatio distante, non ageret in spatium, sed ageret in seipsum, qui esset simul agens & passum, atqui nihil distat à seipso: ergo in illo casu de quo est questio, non ageret Angelus in distans.

855. Paulò ingeniosius ex hoc ipso fundamento discutit Card. de Lugo. Necessitas approximationis debita in agentibus corporeis, oritur ex eorum limitatione, ex qua provenit, ut non possint agere, nisi intra certam sphaeram, quæ incipiat ab eo loco, in quo existunt; nec causa prima tenetur offerre suum concursum, quādiu passum non est positum intra sphaeram. Loquendo verò de ipsa vibratione, producendā in ipso agente, quandoquidem respectu hujus non potest agens intelligi pro priori naturæ approximationem (alioquin approximatō præsupponeret ad seipsum, quod est impossibile) ideo attenditur ad vibrationem immediatè præcedentem tempore, ut juxta illam regulatur sphaera talis agentis, intra quam debeatur illi nunc concursus causæ primæ ad agendum in passum, quodd fuerit tunc intra illam sphaeram, & ad producendū effectum, qui sit etiam intra illam sphaeram. Unde denique sequitur, non posse Angelum producere vibrationem in se ipso, quæ sit extra sphaeram Angelis, ut omnes concedunt. Atqui (subsumit Lugo) talis esset vibratio producta in spatio distante per saltum, etiam si spatium distans esset ceteroquin intra sphaeram activitatis Angelis: ergo &c. subsumptū probatur. Sphaera activitatis semper ita mensuratur, ut actio incipiat ab eo spatio in quo est agens, hoc est, Angelus, & ab eo diffundatur per totam sphaeram, ut patet in alijs agentibus: ergo idem dicendum est de Angelis.

856. Hæc ratio denique fundat se in eo, quod Angeli eodem modo operentur in sphaeram, quo agunt agentia corporea: hoc adversa-

rij negant: nec Lugo argumento positivo probat, sed supponit hanc maximam: *Angelus non est tribuendus perfectior modus se movendi, quàm reperimus in ceteris.* Et sic totum Argumentum evadit negativum. Quapropter

857. Idem Card. de Lugo, quem sequitur Arriaga, aliam rationem addit. Ratio, inquit, cur agentia corporea non possint transire medium, non provenit specialiter ex materialitate, seu corporeitate; ergo provenit ex ratione generica Entis limitati: quæ ratio cum sit etiam communis Angelis, idem de Angelis dicendum erit.

858. Verum negari potest antecedens, & assignari specialis ratio in agentibus corporeis; Nempe si corpora possent transilire medium, gravissima in Vniverso inconvenientia sequeretur, quæ in Angelis locum non habent. Si enim corpora possent se locare in spatio distante, non transeundo medium; ergo vel deberent se posse penetrare cum alio corpore ibi existente (quia vacuum non datur) vel corpus ibi existens ita deberent expellere, ut immediatè sibi succederet in loco prius à se occupato: prius est contra impenetrabilitatem, corporibus necessariam; secundum verò repugnat directè fini totius vniuersi corporei: summa enim enasceretur confusio rerum; nulla Respublica consistere posset, immò mundus inhabitabilis esset: nam gravia, quæ sunt superiori loco sita, & à corpore interposito impediuntur, ne descendant ad locum connaturalem, (quod utique necessarium est ad habitationes construendas, & ut homines ac jumenta vivere possent) immediatè suo naturali impetu sese collocarent in loco inferiore, pellendo aquam subterraneam infra se perpendiculariter positam, cogensque, ut illa occuparet locum superiorem. Porro nec hæc nec similia incommoda, afferret in Angelis Virtus transilienti medium, quemadmodum nulla sequuntur ex eorum penetrabilitate. Posset ergo reddi disparitas inter agentia corporea & Angelos.

859. DICO tamen. 2. Rectius negari Angelis hanc virtutem. Probatur. 1. Nam licet posset specialis ratio assignari, quare corporibus hæc perfectio neganda sit, hoc tamen non sufficit, ad eam continuè Angelis tribuendam. sicut etiam si specialis ratio assignari posset, quare corpora non debeant posse replicari, non propterea Angelis esset hæc perfectio concedenda, quia potest repugnantia etiam ex generali ratione provenire.

860. Probatur. 2. Quia modus loquendi S. Scripturæ, satis indicat Angelos successivè per medium moveri, dum passim dicit, Angelos ascendere, & descendere, circumire & perambulare terram.

861. Obijciunt. 1. Corpora ideo moventur successivè, quia debent vincere resistantiam medij, atqui Angelis nullum medium resistit: ergo non est cur moveantur successivè. 2. Negando Majorem. Nam etiam si lapis in vacuo poneretur

R

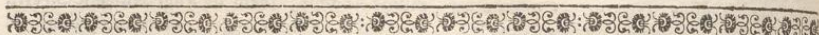
neretur

neretur, moveretur successive, præcisè quia habet vim limitatam.

862. Obijciunt. 2. S. Thomam hic a. 2. in. C. Verùm S. Thomas solum asserit, Angelum posse moveri motu discreto, seu non continuo: potest autem motus discretus fieri non transiliendo medium, sed v. g. in primo instanti occupando totam hanc scholam, in secundo relinquendo simul totum hoc spatium, & occupando simul atrium proximum; in tertio relinquen-

do totum atrium, & occupando scholam proximam, qui motus vocatur discretus. & ita interpretantur S. Thomam communiter Recentiores. Nisi malis dicere, S. Thomam locutum esse de præsentia per operationem in corpus, quo sensu certum est posse Angelum transire in alium locum non transito medio, hoc est, potest operari in corpore B. distante à corpore

A, quin aliquid operetur in medio.

CAPVT III.

DE INTELLECTIONE ET SPECIE- BUS ANGELICIS.

CONTROVERSIA I.

*Virum Angelus ad cognoscendum indigeat concursu objecti,
& speciebus intentionalibus.*

863. **O**bjectum dicitur concurrere vel immediate, vel mediante Vicariâ speciei impressâ seu intentionalis, siue hæc sit producta ab ipso objecto, siue ab authore naturæ ad existentiam Angeli & objecti. Præcindendo nunc ab utroque modo concurrendi, quæritur an Angelus indigeat concursu objecti, sicut indiget intellectus humanus. Deinde supposito quòd indigeat, quæritur ulterius, an in casu quo non potest concurrere objectum immediate, indigeat speciebus intentionalibus.

Necessitatem concursus objectivi, negavit vniversim Vdalricus quidam, apud Cathusianum in 2. d. 3. q. 5. & Vasquez d. 201. cap. vlt. & d. 204. c. 2. & 3.

864. Dicendum est. 1. Concursum objectivum esse necessarium ad cognitionem Angelicam. Probant aliqui Conclusionem. Cognitio est imago objecti: atqui de ratione imaginis est, ut procedat à suo prototypo, ut tradit S. Augustinus, & est communiter receptum: & ideo cognitio divina non est imago objecti. Ergo cognitio Angelica indiget concursu objecti. Hoc tamen argumentum, si bene consideretur, seclusâ quæstione de nomine, supponit quod esset probandum. Minor quidem argumenti involvit quæstionem de nomine: virum cognitio divina non debeat dici *Imago*, eò quòd non procedat ab objectis quæ cognoscit. Dicamus ergo, non debere dici *Imaginem*, & sic concedent adversarij minorem argumenti, sed negabunt maiorem, quæ falsificatur in cognitione divina: vel si vis cognitionem divinam imaginem dicere, falsificabitur minor: ut ergo argumentum procederet,

Major propositio sic formanda esset: *Omnis cognitio creata, est imago objecti.* Sed ecce! hoc est, quod negant adversarij, & quod esset probandum, sed in argumento supponitur, & ulterius non probatur.

865. Probatur Conclusio melius, imprimis à paritate nostrarum potentiarum vitalium. Intellectus Angelicus est indifferens ad cognoscenda hæc potius quàm alia objecta, sicut est indifferens intellectus humanus. Atqui intellectus humanus indiget concursu objecti, propter indifferentiam indicatam, ob experientias manifestas, propterea nunc ex Philosophia supponimus: ergo etiam indiget intellectus Angelicus.

866. Probatur. 2. à priori. Cognitio habet intentionaliter illas perfectiones, quas objectum habet physice, & quas in objecto representat: ergo principium adequatum productivum cognitionum, debet illas perfectiones aliquo modo continere: ergo debet eas continere vel realiter, vel intentionaliter: atqui potentia intellectiva neutro modo continet omnes illas perfectiones, quas potest diversis in infinitum cognitionibus representare: ergo non potest esse principium adequatum cognitionis, sed opus habet concursu alterius principij continentis illas perfectiones: atqui hoc principium aliud esse non potest, quàm objectum, ergo. Assumptum patet, non enim continet Intellectus Angelicus representativè omnia objecta à se cognoscibilia, alioquin est formalis cognitio illorum; sed neque esset species impressa omnium objectorum: alioquin esset determinatus ad ea cognoscenda: denique non continet realiter, ut clarum est. ergo &c.

867. Di-

867. Dicendum. 2. Concurfus objecti cum intellectu Angelico, non semper præstatur immediatè ab objecto, sed ejus loco debet quantitas concurrens species impressa. Probat. Quia ex communi sententia Angelus cognoscit objecta loco distantia à se, habet etiam memoriam objectorum aliquando cognitorum: ad hujusmodi autem cognitiones non possunt concurrere objecta per seipsa: ergo opus est speciebus.

868. Contra hanc secundam Conclusionem obijci solet, quòd Scriptura aliquoties recenset Dæmonem circumire ad cognoscenda ea, quæ desiderat cognoscere; & sic dicitur considerasse Jobum: atqui non haberet causam circumcumbendi, si posset cognoscere objecta per species jam obtentas: ergo semper requiritur immediatus objecti concurfus.

869. P. Martinus Esparza existimat, huic argumento responderi posse, circumfessiones ejusmodi factas esse à Dæmone non ex indigentia notitiæ, sed ineptè ad libitum, prout pleraque alia facit ineptè. Non libenter vtor hac responsione. 1. Quia Scriptura refert, quòd dæmon interrogatus à Deo coram alijs Angelis, vnde venisset, responderit, se perambulasse terram: vix est autem credibile, quòd dæmon suam ineptiam & nugatoriam ambulationem coram alijs Angelis edixerit. 2. Quia etiam Boni Angeli dicuntur in Scriptura circumvisisse, ad considerandos mores hominum, vt Sodomitarum & Gomortheorum, vtique non ineptientes. Melius respondet idem Author, & communiter alij, Scripturam exponere modo humano, quòd gestum est modo Angelico, vt commodè percipiantur ab hominibus. Dicitur ergo Angelus perambulasse terram cogitatione, currendo per singulas ejus partes successivè, cum non possit omnia cognoscere simul, etiam si species habeat simul, vt dicitur. Responderi tamen potest magis ad sensum litteralem. 3. Angelos circumambulasse per motum localem, ad accipiendam novam notitiā occasione suarum operationum exercendarum in animis hominum, sive immediatè, sive mediantibus alijs corporibus, quas exercere non poterant in distans, sed debebant se applicare passo.

CONTROVERSIA II.

Virum Angelus cognoscat se, sibi que intrinsecè unita per speciem impressam.

870. Dicendum est. 1. Angelum cognoscere seipsum sine speciebus superadditis. Probat. Species intellectuales tunc solum necessariz sunt, quando vel objectum est absens, vel disproportionatum ad concurrendum cum potentia intellectiva ad sui cognitionem: neutra ratio locum habet in casu nostro: neque enim Angelus absesse potest à seipso, improprio etiam nulla est, sed potius proportio, quod probatur. An-

gelus est ad sui cognitionem proportionatus in esse intellectivi: ergo multò magis in esse intelligibili: nam ad hanc proportionem minus requiritur quàm ad priorem, quia plurima sunt apta cognosci, sed non apta cognoscere.

871. A secunda parte Conclusionis recedunt quidam Thomistæ, post Cajetanum, volentes, quòd ad cognitionem sui ipsius non concurrat ipsa substantia Angeli, sed ejus loco præbeat concursus objectivum potentia intellectiva, realiter distincta ab Angelo.

872. Obijciunt ergo solenne illud suum principium. Substantia non est immediatè operativa: ergo non potest concurrere objectivè. 2. Negando antecedens, ex duplici capite. Primum est, quia verius est, potentias vitales non distingui à substantia, prout asserui in libello de anima rationali. Secundum: quia etiam si distinguerentur, adhuc tamen fatendum esset, ipsam substantiam vnà cum potentia influere immediatè in actus vitales, prout ibidem ostensum est, & in tractatu de Merito fortassis iterum dicitur.

873. Dicendum. 2. Angelum cognoscere accidentia sibi vnita per immediatum eorumdem concursus. Est contra quosdam Thomistas, volentes ea solum cognosci in substantia Angeli, quando in illius virtute continentur. Probat. 1. quia sunt sufficienter præsentia, & non minus proportionata, quàm essent ipsæ species impressæ, si darentur.

874. Probat. 2. specialiter quoad actus intentionales quos habet Angelus. De his actibus Angelus vtique non habet minorem evidentiam, quàm habet homo; sed homo habet de illis dum existunt, evidentiam Metaphysicam, nempe experimentaliter ita de illis certificatur, vt nullo voluntatis imperio posset assensum de horum actuum existentia cohibere: ergo & Angelus habet. Subsumo: atqui ea quæ per species cognoscimus, non cognoscimus Metaphysica certitudine, sed tantum physicā: vt apud omnes certum est, & in philosophia probatur: ergo sicut nos nostros actus intentionales non cognoscimus per species, ita nec Angelus.

875. Confirmatur. Si Angelus (eadem ratio est de anima rationali) cognosceret suos actus præsentés vt præsentés per species, hæ species essent vtique productæ ab ipsis actibus: atqui actus nostri non possunt cognosci vt præsentés per species productas ab ipsis actibus: ergo non cognoscuntur per species. Minor probatur. Species quæ producuntur ab actibus, remanent cessante actu, & serviunt ad recordandum illorum actuum: ergo solum sunt aptæ ad repræsentandos actus vt præteritos: si enim repræsentarent vt præsentés, deciperent.

102 IHS 102

R 2

CON-

CONTROVERSIA III.

Verum Angelus indigeat speciebus ad cognoscendum alium Angelum præsentem.

876. **Q**uæ hac & sequenti controversiâ disputantur, admodum dubia sunt, & in quamvis partem non incommode defendi possunt, ut plerique fatentur.

Quod ad præsentem titulum attinet, affirmativè resolvit Arrubal, Suarez, Granadus, Palavicinus, Esparza. Econtra, posse Angelum præsentem immediatè concurrere cum intellectu alterius Angeli, sine concursu specierum, docent Molina, Lugo, Arriaga, Comptonus, Derkennius. Horum fundamentum est illud vulgare principium: Quotiescunque nulla potest assignari repugnantia ex parte objecti, dicendum est, quòd quando ipsum est applicatum potentie cognoscitivæ, non per vicariam sui speciem, sed immediatè concurrat; sed nulla est ex parte Angeli repugnantia. Ergo &c.

877. Pro contraria sententia plura afferuntur, ad quæ quid responderi posset, breviter dicam.

Probant ergo 1. & potissimum. Potentia intellectiva debet ad intelligendum intrinsecè perfici, sicut debet v. g. gravitas vel levitas existere intrinsecè in eo, quod à gravitate vel levitate movetur: & sicut corpus non esset proximè visibile, nisi haberet colorem in se: sed non potest potentia per aliud perfici, quàm per speciem impressam: ergo. Responderi potest distinguendo majorem. Potentia intellectiva debet intrinsecè perfici quoad ea comprincipia, quæ requiruntur ex parte potentie quæ talis, concedo: quæ requiruntur ex parte objecti, nego, & do Instantiam, in Visione Dei, ad quam eliciendam non perficitur Intellectus ab aliquo concurrente loco objecti, ut in superioribus docui contra hos ipsos R. R. qui volunt lumen gloriæ habere rationem speciei impressæ. Hinc etiam patet responsio ad instantias allatas de gravitate & levitate, colore &c. quia hæc non concurrunt loco objecti, ut patet.

878. Argumentantur 2. Quidquid Angelus operatur ad extrâ, operatur liberè, sed influxus ad sui cognitionem non est liber. Ergo non influit immediatè. 2. Negando majorem. Sicut enim libertas hominis non extendit se ad impediendam specierum productionem, sic nec libertas Angeli ad impediendum concursum immediatum. Rationem vltiorem reddit Card. de Lugo; quia hic concursus debitus est alteri Angelo, habenti potentiam cognoscitivam huius Angeli: vnde hæc necessitas non est contra, sed potius juxta perfectionem Angelicæ Naturæ; esset enim magna imperfectio Angeli, si non posset alios præsentem videre, nisi volentes. Quod si

nullum est præjudicium Angeli, si cognoscatur ab alio Angelo per species aliunde acceptas, & ab Angelo cognito inimpedibiles, quid illi prædicabit, si necessitetur ad immediatè concurrere?

879. Argumentantur. 3. Inductione patet, quòd omnis causa creata operans aliquando aliquem effectum per instrumentum distinctum, nunquam illum effectum operetur immediatè seipsâ, quantumvis præsens & applicata: ita contingit in causa visionis, in progeneratione viventium mediante semine, in productione caloris extrinseci, mediante calore intrinseci; ergo idem de Angelo dicendum est. 2. 1. Distinguendo antecedens. Si instrumentum sit ex natura sua vicarium, ita ut exigat non nisi in defectum principalis concurrere, nego, secus, transeat. Species impressa autem habet præcisè vim operandi in defectu objecti, tanquam principia & per se loquendo immediatè concurrentis, non item illa quæ allata sunt. Neque huic responsioni obstat, quòd color non possit vnum concurrere immediatè ad visionem sui sine specie impressa, si eam immediatè applicaretur tunicæ retinæ, non eliceretur visio. non inquam hoc obstat, quia si humor crystallinus esset aliquo colore infectus, ille immediatè concurreret ad sui visionem, & alia objecta apparenter quasi tincta illo colore. Responderi potest 2. negando majorem vniuersaliter, nam in multorum sententia, Angelus potest lapidem movere non solum mediante impulsu, sed etiam sine illo. 2. 3. Diversum effectum esse, quem Angelus causat immediatè, ab eo quem causat absens mediantibus speciebus: In priori casu causat cognitionem sui ut præsentis, in secundo vero causat cognitionem sui ut absentis.

880. Argumentantur 4. Si sufficeret intuitiva præsentia Angeli, posset Michaël v. g. intelligere objecta mediantibus speciebus Gabrielis sibi localiter præsentis. hoc dici non potest. 2. Negando sequelam: sicut enim experientia docet, impulsus non movere immediatè nisi illud corpus, cui inhæret physicè, ita de speciebus dicendum est, esse instrumenta domestica, apta servire soli suo subiecto.

881. Argumentantur. 5. Ponamus Michaëlem habere species ad cognoscendum Gabrielem; hoc posito si Gabriel fieret Michaëli præsens, tunc vel concurreret ad cognitionem Gabrielis sibi localiter præsentis, vel sola species, vel Gabriel & species simul; nihil nisi divinatoriè dici potest. Respondent aliqui, utriusque concursus attemptari, ut sint causæ partiales. Respondetur tamen melius, quòd tunc concurreret sola substantia Gabrielis, cujus duplex ratio reddi potest. Prima & facilis, quia speciei non debetur concursus in præsentia objecti potentis concurrere, quia tantum est instituta in defectum objecti; sicut si quis haberet auxilium supernaturale transiens, (ut vocant) tunc si acquireret habitum supernaturalem,

pernaturalem, concurreret solus habitus, & non illud auxilium. Secunda ratio est hac: quia longè alius modus cognoscendi est, quo Angelus cognoscit objecta per immediatum concursum objectorum, quam sit modus cognoscendi per concursum specierum: nam quando cognoscit concurrens modo, cognitio illa non est Angelo propria, sed est inimpedibilis, sicut voluntaria propria, aut sensatio quæ sentio calorem in me existentem, nec potest se Angelus ita ad alia objecta divertere, ut non cognoscat ea quæ sunt ipsi præsentia, sicut (in mea sententia) non potest abstinere à cognitione sui, & suarum specierum intentionalium: sicut ergo allabente sono ad aures, non possum non audire, & applicato igne non possum non sentire calorem, ita Angelus non potest non cognoscere objecta præsentia, nec ab hac cognitione potest impediri cognitione aliorum objectorum, ad quæ se Angelus liberè applicat, vrendo potius his quam illis speciebus. Itaque, ut ego existimo, Angeli potentia intellectiva est quidem limitata quoad illa objecta, quæ per species cognoscit, ut non possit simul & semel nisi certum numerum cognoscere, at verò quoad objecta præsentia, non habet potentiam limitatam ad certum numerum, quia hæc objecta necessitant.

CONTROVERSIA IV.

Utrum objecta materialia possint immediate concurrere ad cognitionem Angelicam.

881. Propendo in sententiam affirmativam ob hanc rationem. Videtur inductione universaliter constare, quod quicquid causat aliquem effectum per virtutem suam vicariam, unum ex duobus præstare possit; vel producere ipsum effectum immediatè in casu debite approximationis, vel saltem producere virtutem illam vicariam, per quam dicitur causare effectum: si enim neutrum præstandi vim habet, non intelligitur cur dicatur per suum vicarium agere: atqui objecta materialia non sunt magis improporcionata ad influendum immediatè, quam ad producendas sui species in intellectu Angeli: ergo cum non possint producere sui species quando distant, propter incapacitatem medij, debent saltem eas producere posse quando sunt approximata: atqui objectorum distantium species jam antè accepit Angelus ab Authore naturæ, ut paulo post dicemus: ergo debet habere vim concurrendi immediatè cum intellectu Angelico sibi approximato. Accedit, quod mihi videatur (ut paulo antè dixi) non esse in potestate Angeli, abstinere à cognitione eorum, quæ illi sunt præsentia.

882. Obijciunt. 1. Inter Ens materiale & spirituale tanta est improporcion, ut spirituale non possit causari à materiali. Responsio com-

munis est, distinguendo: tanquam à causa adæquata & principaliore, conceditur, tanquam à causa inadæquata, minùsque principali, negatur. Instantiæ sunt, quas nec adversarij negant. Phantasma causat unà cum intellectu cognitionem spirituales, & sensationes causant unà cum intellectu species spirituales, sui memorativas.

884. Vrgent. In Phantasmate & Sensationibus est ratio specialis, cur debeant posse tanquam causa partialis influere in actus spirituales. Imprimis enim sunt instrumenta domestica, quorum memoria cum sit necessaria, debent posse sui speciem relinquere: insuper plurimum accedunt ad naturam Entium spiritualium: habent enim pro subiecto partiali animam spirituales, quam vitaliter afficiunt, & in modo tendendi assimilantur primis apprehensionibus. Econtrario nostræ intellectus elicitæ in corpore, tametsi sint spirituales, participant tamen plurimum de imperfectionibus actuum materialium, nempe Sensationum, à quibus pendent, & cum quibus habent maximam, si non omnino indispensabilem connexionem. Propter hæc ergo confinia horum actuum cum prioribus, facilius intelligitur unius in alterum influxus, quam lapidis v.g. in cognitionem Angeli.

885. Hæc quidem cum apparentia dicuntur: ceterum nemo ignorat, per hæc confinia non extrahi illos actus à ratione Entis materialis, sicque adhuc semper enervari fundamentum desumptum ex improporcionem quæ sit de conceptu generico Entis materialis & spiritualis.

886. Secundum argumentum est P. Arrubalis. Si in objectis corporeis esset vis efficiendi cognitionem intellectivam ipsorum, potiori jure hæc vis esset in objectis supernaturalibus: Ergo nulla essent opera supernaturalia, quæ latent Angelos. Hoc argumentum nullum robur habet. Non enim sufficit ad cognoscenda intuitivè objecta supernaturalia quæ talia, quod objecta sint præsentia, alioquin possemus naturaliter videre Deum, sed requiritur insuper elevatio potentie intrinseca vel extrinseca. Non est ergo defectus ex parte objecti, sed ex parte potentie. Accedit quod plurima supernaturalia (si non penitus omnia) pertineant ad Secreta cordium, ac proinde non possint invito altero Angelo cognosci; de quo infra.

CONTROVERSIA V.

A quam causa producantur Species impressæ Angelorum.

887. Prima sententia est, Angelicas species produci ab objectis. Ita plures antiqui post Scotum. Verum hæc sententia non potest universaliter sustineri. sunt enim plura objecta, quæ Angelo nunquam fuerunt præsentia; in distans autem agere non possunt, & tamen ab Angelo cognoscuntur.

R 3

Secunda

Secunda est, species emanare ab ipsa substantia Angeli, tanquam affectiones illi connaturaliter debitas. Ita Capreolus, Medina, Banez, Ripa, Granadus, Comptonus.

DICO tamen probabilius esse, quod saltem illa species, quæ non possunt esse productæ ab objecto, producantur immediatè à Deo, vt Authore Naturæ, secundum exigentiam Angeli & objectorum. Ita imprimis S. Thomas q. 55. a. 2. ad 1. *In mente, inquit, Angeli sunt similitudines creaturarum, non quidem ab ipsis creaturis acceptæ, sed à Deo, qui est creaturarum causa, & in quo primæ similitudines rerum existunt.* Item q. 56. a. 2. ad 4. *Si Deus, inquit, instituisset facere plures Angelos, vel plures naturas rerum, plures species intelligibiles mentibus Angelicis impressisset, vnde ejusdem rationis est, quod Deus adderet aliquam creaturam vniuerso, & aliquam speciem intelligibilem Angelo.* Textus iste notatu dignus est contra illos, qui pulchritudinem hujus vniuersi putant non posse admittere vllam speciem creaturarum defacto non existentium, nec in Angelis naturalem capacitatem specierum, quas defacto non habent, ne scilicet talis capacitas sit *Perperam*. sed contra hos superius actum est, statim ab initio hujus tractatus.

888. S. Thomam sequuntur plures antiqui & Recentiores. Arrubal, Lugo, Arriaga, Pallav: Esparza. Probatur Conclusio. Non emanant ab essentia: ergo producantur à Deo. Probatur antecedens. Si intellectus esset causa adæquata suarum specierum, argueretur virtus quædam quasi infinita in intellectu: compararetur enim vt causa adæquata ad illam collectionem specierum, in quarum perfectione nullus esset terminus: qualibet enim specie producta, posset emanare alia perfectior, de alio objecto perfectiore, creabili à Deo. Hinc autem rursus sequeretur, quod Angelus comprehendens nunc virtutem activam sui intellectus, in ipsa tanquam in causa adæquata, posset cognoscere omnes species omnium rerum possibilem, saltem naturalium, quas Angelus posset in se tanquam causa adæquata producere: Nam qui perfecte comprehendit causam, necesse est vt cognoscat omnes effectus, qui ab ea tanquam à causa adæquata possunt produci: ergo jam nunc Angelus sciret omnes creaturas naturales, & omnes rerum species producibiles; sciret enim quas species intellectuales posset ipse Angelus producere & habere de illis objectis.

889. Hanc probationem, quæ est Cardinalis de Lugo, respondere debent illi, quorum paulò antè mentionem fecimus; sed quibus S. Thomæ autoritas potior est, qui verbis paulò antè relatis, & collatis cum argumento quarto S. Thomæ ad quod ibi responderet, admittit, potuisse Deum hoc vniuersum quoad angelorum perfectionem ampliare, hoc argumentum non continent: sed neque illi Recentiores improbare possunt sibi præferri in hoc puncto opinionem S. Thomæ, nam (vt ipsi loquuntur) *in materia hac S.*

Thomæ doctrina observanda est, vt potest cui omnia patuere.

890. Huic probationi aliquando aliam addidi. Quando indifferentia substantiæ ad aliquid sub disjunctione debitum vt passio seu proprietas, tollitur in primo statim instanti productionis, tunc determinatio attribuitur auctori naturæ: atqui species intentionales, saltem aliquæ, debentur sub hujusmodi disjunctione Angelis: ergo producantur ab auctore naturæ. Major patet in exemplis. Vbicatio aliqua disjunctivè debetur cuius creaturæ statim in primo instanti: Materiæ primæ debetur aliqua extensio: hujusmodi determinatio ad hanc potius quàm illam vbicacionem, extensionem &c. attribuitur Deo; non fit autem determinatio hæc aliter, quàm per productionem causæ particularis: ergo &c.

891. Ab hac probatione non videtur differre illa, quam postmodum legi in libello Card. Pallavicini. Differunt, inquit, species cognitione, quia hæc cum sit actus vitalis, non potest procedere immediatè à generante, sed debet esse à principio intrinsecè completo, adeoque supponit speciem ipsam. Vtteriùs, sicut in communi sententia, Terra, posito quod mundus potuerit produci in his vel illis spatiis imaginariis, habebat inclinationem vagam ad recipiendam hanc vel illam virtutem, per quam tenderet ad hoc vel illud spatium, & ideo pertinuit ad Deum, posito quod determinaret vniuerso tale spatium, imprimere Terræ hanc virtutem, quæ ex sua entitate tenderet ad hoc determinatè spatium: ita pertinuit ad ipsum, infundere Angelo tales species, posito quod determinaret existeret talia objecta, quia impressio talium specierum non potuit aliunde determinari. Hæc ille: in quibus etiam recedit à fautoribus *Pulchritudinis Vniuersi*.

892. Objicit Granadus. Angelo est naturaliter debita cognitio plurium objectorum: ergo ab ejus essentia profluunt illæ species, quæ ad illorum objectorum cognitionem sunt necessariae. Probatur consequentia: quia quod alicui substantiæ connaturaliter debetur, profluit ab ejus essentia; hæc enim, & non aliâ ratione suaderet, calorem & potentias dimanare ab essentia.

893. Solutionem hujus argumenti faciliem habent, qui vniuersim emanationes passionum in Philosophia negant, & volunt proprietates produci à generante. In sententia verò admittente emanationes solvitur argumentum ex secunda conclusionis probatione, paulò antè exhibitæ, nempe, quando debentur disjunctivè, tunc Deus producit; quando autem debentur certæ, & in certo gradu, tunc admitti potest emanatio.

894. Objicies. 2. Intellectus humanus producit activè suas species intellectuales: ergo idem de intellectu Angelico dicendum est. Negando paritatem. Homo priùs determinatur ab objectis, mittentibus species ad sensus externos, quorum actu mediante causatur phantasma, & hoc instructa anima, atque etiam (in communi sententia

sententia) concurrente, determinatur anima ad elaborandas certas species: Angelus autem nullam huiusmodi intrinsecam determinationem praevidiam habet, nec vllum domesticum instrumentum accipit ab objecto, quo adjuvante producat species.

CONTROVERSIA VI.

Quo tempore producantur Species Angelicae.

895. Prima sententia est, Angelos accipere species successivè ab objectis, quando illis locum applicantur. Scotus, Alensis, Major, alij, caliter applicantur.

Secunda asserit, omnes species fuisse Angelis statim à principio congenitas, & nullas ab illis acquiri successivè. Ita Valentia, Granadus, & Thomista communiter. P. Esparza hoc ipsum quidem asserit, sed supponendo potius, quam probando; nec argumenta contraria solvit, contentus probasse, quod à solo Deo producantur.

896. Tertia sententia, media, docet, quasdam species esse à principio congenitas, quasdam verò postea successivè acquiri, non quidem quod physicè causentur ab objectis, sed quod existentia quorundam objectorum sit conditio requisita ad hoc, ut species postea infundantur à Deo. Hujus sententiae Authores non omnino conveniunt in assignandis illis objectis, quorum species primum successivè acquiruntur. P. Suarez docet, actum Voluntatis & Intellectus, tam proprium quam alienorum futurorum, species, non esse à principio congenitas, sed acquiri successivè; deinde etiam extendit ad species rerum praeteritarum, quas vult acquiri, quando obiectum est praesens, quarum beneficio reminiscitur objectorum praeteritorum, quae praeteritorum. Denique extendit ad species objecti vniuersalis quae vniuersalis.

897. Cardinalis de Lugo, & Arriaga, magis adhuc extendunt, nempe ad omnes effectus futuros dependentes à libertate alicujus agentis; & quia tandem omnis effectus futurus est dependens saltem à libertate Dei, fatentur, omnium futurorum, ab Angelo in tempore cognoscendorum species, successivè infundi, tunc scilicet quando illi effectus producantur.

898. Dicendum 1. à principio fuerunt Angelis infusae species objectorum tunc existentium, secretis cordium exceptis, & si quid aliud erat, quod ab Angelis naturaliter cognosci non poterat, aut non oportebat. Ratio est; tum quia Adamo fuerunt huiusmodi species infusae, cur non multò magis Angelis? tum quia incredibile est, Angelum à principio creationis non potuisse cognoscere res vllas existentes, nisi prius se illis applicasset. Et quia in hoc ferè conveniunt auctores, ideo non est in ejus probatione immorandum.

899. DICO. 2. Probabilius videtur, Angelis non esse à principio creationis congenitas species ad cognoscenda directè, & cum absoluta affirmatione, ea, quae deinde successu temporis producta, & ab Angelis cognita fuere. Dixi. cum absoluta affirmatione. Nam dubium non est, quod cum affirmatione conditionata & indirectè potuerit Angelus cognoscere effectus futuros multos in suis causis necessarijs, nempe sub hac conditione: nisi Deus ordinem naturae velit immutare.

900. Probatur Conclusio. Si Angelis fuissent connaturaliter congenitae species futurorum, potuissent connaturaliter cognoscere illa futura ut futura, antequam essent facta. sed hoc nec adversarij admittunt. Sequela probatur. Quandocumque existit adaequatum principium alicujus effectus, debetur connaturaliter concursus ad illum effectum producendum: sed, si species futurorum essent congenitae, existeret adaequatum principium cognitionis de illis objectis pro posteriori temporis differentia existituris: ergo deberetur connaturaliter concursus ad cognitionem eorum ut futurorum.

901. Respondebis, concursum ideo non deberi ante actuale existentiam objecti, quia species in operando pendent ab actuali existentia objecti, non quidem tanquam à causa physica, sed tanquam à conditione sine qua non: sicut in sententia constituyente Relationem praedicamentalem in Entitate modali, cujus adaequatum principium sit fundamentum, in hac inquam sententia, productio illius modi, pender ab actuali existentia termini, tanquam conditionis.

902. Sed contra est primò: Tunc solum asserendum est, aliquid in operando pendere ab alterius actuali existentia tanquam conditione, quando effectus producendus connaturaliter supponit existentiam talis conditionis: sic in exemplo allato, relatio praedicamentalis est modus referens ad terminum ut actu existentem, est enim actualis Paternitas, similitudo, aequalitas &c. vnde si terminus non existeret, falsificaretur illa relatio. Jam verò cognitio futurorum quae talium, non supponit existentiam objecti pro tunc quando affirmatur, imò supponit necdum existeret: ergo existentia objecti non deberet expectari ab Intellectu Angelico jam instructo specie objecti tanquam vicaria illius, ut posset elicere cognitionem affirmativam futurationis illius.

903. Contra. 2. Etiam si speciebus impressis non deberetur concursus antequam existant objecta futura ad ea quidditative & intuitivè cognoscenda, adhuc duo inconvenientia sequuntur. Primum est, quod Angelus praesciret futura saltem cognitione abstractivà, sequelam probo: cognosceret enim se habere speciem representativam talis objecti futuri pro tempore quo existeret, & simul etiam adverteret, defacto denegari usum illius speciei: vnde colligeret, defacto quidem non existeret, sed tamen existurum objectum; sciret enim quod species non futurorum

urorum non infundantur. Secundum inconvenientis est, quod Angelus non posset scire, quandotam inciperet sibi vñ esse species talis objecti, sed deberet identidem tentare, & experimentum velle capere: & quia non posset simul tentare omnes species quas habet, propter limitatam potentiam ad certum objectorum numerum, ideo non posset nisi casu fieri, vt primo statim tempore, quo objectum ponitur, illud cognosceret: cum tamen deberet statim posse scire, quando objectum incipit existere: hoc autem in nostra sententia facillè declaratur: quia Angelus reflexè semper cognoscit suas species, adeoque advertit novam productionem speciei, & per consequens, habet in sua potestate vti ejusmodi specie si velit, vt constabit ex dicendis.

904. Obijcitur. 1. Ex nostra sententia sequitur, Angelos non esse à principio pradiros Scientiæ plenitudine, quod est contra id quod habetur Ezechielis 28. *Tu signaculum similitudinis, plenus Sapientiâ &c.* sequitur itidem, in modo intelligendi reperiri in Angelis infantiam, adolescentiam, & ætatem virilem, sicut in homine, quod est contra S. Basilium.

905. R. Si ex absentia specierum arguitur vacuitas scientiæ, & infantia, quidni pariter ex eo quod quidem habeant species, sed non possint illis vti, donec objecta existant? Neque dicant adversarij, habuisse saltem plenitudinem scientiæ in actu primo. Nam plenitudo Scientiæ in actu primo remoto, non est æstimabilis & commendabilis, vel certè non minùs erit in nostra Sententia, quia Angelus exigit habere species pro tunc, quando vñ esse possunt, & hæc exigentia est plenitudo scientiæ in actu primo remoto. Respondetur nunc directè, Angelos habuisse plenitudinem scientiæ in hoc sensu, quod statim ab initio creationis cognoverint omnia, quæ tunc ab illis erant cognoscibilia, ita vt defectus non fuerit in Angelo, sed in objecto. Ad illud de Infantia, negatur sequela; quia Infantia significat defectum dispositionum in potentia cognoscitiva, etiam præsentè objecto, qualis non reperitur in Angelo.

906. Denique sufficeret, quod Angeli habuerint statim ab initio scientiam valde magnam, & non solum naturalem, sed etiam supernaturalem, vt dicerentur esse pleni Scientiâ, sicut Beatissima Virgo salutata fuit ab Angelo *Gratiâ plena*, quamvis deinceps toto vitæ tempore semper creverit in gratia.

907. Obijcitur. 2. Cum nostra sententia non videtur consistere, quod Angeli habeant species magis minusve vñversales. R. Negando sequelam: hoc enim salvatur in speciebus à principio congenitis. Deinde, perfectior Angelus potest simul vti pluribus speciebus ad eliciendum vnam cognitionem plurium objectorum, sicque generare speciem vñversaliorem, quàm possit generare Angelus inferior.

908. Immo hinc confirmari potest nostra sententia. Adversarij tenentur admittre, diu defacto in Angelis species tam vñversales, vt aliqua saltem illarum sit apta repræsentare distinctè objecta Syncategorematicè infinita, qualem speciei vñversalitatem in Angelis non recorder me ab vñlo admissam legisse: sequela autem probatur. Objecta futura per totam æternitatem sunt Syncategorematicè infinita, nempe cognitiones & volitiones Angelorum: atqui ad hæc omnia cognoscenda secundum adversarios habet Angelus species ab initio congenitas, vt præ reliquis expressius faretur P. Elparza; Ergo vel habet Angelus species numero infinitas (quod est absurdum concedere) vel habet vnam tam vñversalem, quæ æquivalet infinitis, & servire possit ad cognoscenda infinita: si enim singula species intra numerum finitum existentes possunt tantum finita repræsentare: ergo possunt mensurari numero finito: ergo non extendunt se ad omnia finita futura in infinitum.

CONTROVERSIA VII.

Quæ ratio sit, cur Angeli non possint cognoscere Secreta cordium.

909. Certum est, Angelos non cognoscere hominum aut aliorum Angelorum Secreta cordium, hoc est liberos actus, & quæ essent illorum manifestativa, nisi consentiente illo, qui hos actus habet. Textus Scripturæ adduxi in Institutionibus, & breviter rationem exposui, vbi videri potest.

910. Quæritur itaque, vndenam hæc Impotentia proveniat, & quid impediatur Angelos ab horum objectorum cognitione certa, quandoquidem objecta existunt, & secundum se sunt entitates cognoscibiles ab intellectu Angelico, cum quisvis Angelus in seipso cognoscat huiusmodi actus.

911. Prima Sententia est Scoti & Scotistarum, quos sequitur Theophilus Rainaudus *Theol. Natur. d. 4. q. 1. a. 4.* hoc non provenire ex intrinseca natura Angelorum & horum objectorum, sed præcisè ex libera Dei ordinatione, quam revelavit in sacris litteris.

912. Dicendum tamen est, hoc provenire ex natura & exigentia substantiæ intellectivæ. Probatur. 1. Sacra pagina vocat cor hominum inscrutabile; patere soli Deo, & inde commendatur specialiter Scientia Dei; hæc autem non debent in alium sensum detorqueri ab eo, quem præferunt primo aspectu, nempe significant intrinsecam inscrutabilitatem, sicut dicitur Deus invisibilis, Christus impeccabilis &c.

913. Probatur. 2. Si sententia adversariorum vera esset, non fuisset bonum argumentum Divinitatis Christi, quando ad eam probandum Christus manifestavit Gentilibus Secreta cordium.

illi enim Scripturam non crediderunt; ergo ut esset bonum argumentum, debebant naturæ lumine judicare, Secreta cordium nemini nisi Deo perspecta esse.

914. Probatur. 3. Natura intellectualis ordinatur ex se ad vitam politicam in communare ducendam, cum quiete, concordia, confidentia &c. hanc autem vitam penitus turbaret atque dissolveret naturalis facultas cognoscendi aliorum cordium Secreta: nemo enim fere est, qui non haberet plurimos actus inter se, quos si sciret evidenter cognosci ab alijs quibuscumque vivit, & quidem se invito, vehementer assigeretur, & in pluribus casibus varia sibi incommoda timeret ab alijs: ergo ex intrinseca exigentia, & jure quodam naturali, petit natura intellectualis hujusmodi secretum. Probatur consequentia. Natura enim ex innato appetitu petit ea omnia, quæ sunt necessaria ad finem, ad quem ab intrinseco est ordinata.

915. Confirmatur. 1. Quia incredibile profertur est, Naturam intellectualem esse ita constitutam, ut non possit tranquillam vitam agere, beneque gubernari, nisi Deus perpetuam exerceat violentiam circa naturas nobilissimas, impediendo scientiam illis debitam, maximèque desiderabilem circa actus aliorum.

916. Confirmpatur. 2. ex Card. de Lugo. sicut enim ipso Naturæ instinctu judicamus violari jus naturale secreti, si alius epistolam à me ad alium scriptam aperiat, vel cistam clausam effringat, ad explorandum, quid ibi lateat, ita naturæ instinctu judicamus, inesse nobis jus secreti circa nostros actus, ut illos possimus absconditos tenere, quandiu volumus; & hoc est illud dominium in nostros actus, quod attendit S. Thomas q. 16. a. 4. in C. quando nostræ Conclusionis rationem reddit paucis his verbis. *Voluntas rationalis creaturæ soli Deo subjacet, & ipse solus in eam operari potest, qui est principale ejus objectum, & finis ultimus.*

917. Quæres: quinam actus interni gaudeant hoc secreto. Certum est primò, non gaudere illos, qui externo aliquo signo & effectu, cum illis infallibiliter connexo, manifestantur. Secundo certum est, hoc secretum cessare, quam primum quis consentit, ut alter hujusmodi actus intelligat; hoc enim consensu posito, Deus producit in altero Angelo species talium actuum: & hoc non minus erat Angelis quàm hominibus expediens; ut sibi possent mutuo sua secreta communicare, & hac ratione sese mutuo devincire.

918. Tertiò certum est, hoc secretum vel maxime convenire actibus liberis voluntatis. Quoad reliquos, res non est ita certa. Generaliter, hæc regula traditur: Illos omnes gaudere

hoc secreto, qui exterius non produntur, & si cognoscerentur certò ab alijs, sequerentur inconvenientia indicata, & præjudicaretur sociali vitæ Angelorum. Vnde ex communi Doctorem, non solum actus Voluntatis non liberi, sed etiam actus intellectus, saltem imperati, veniunt sub hoc secretum, ut tenet S. Thomas, & manifestè satis colligitur ex S. Scriptura, probante etiam Divinitatem Christi ex revelatione hujusmodi actuum. *Quid cogitatis in cordibus vestris, &c.* Deinde etiam sub eodem secreto comprehenduntur actus intellectus directivi & practici, item reflexi supra actus hucusque recensitos, & species intentionales inde acquisita. Denique Suarez & communiter alij, complectuntur etiam actus speculativos, in quo tamen dissentit Derkennius, sed rei admodum dubiæ non est ampliùs immorandum.

CONTROVERSIA VIII.

Quibus modis Angeli sua secreta alijs manifestent, ac invicem loquantur.

919. IN explicanda locutione Angelorum, mira est inter Authores discrepantia, quæ fortassis cessaret, si non nimis scrupulosè requirerent omnes proprietates locutionis humanæ, proportionaliter ad locutionem Angelicam, quod certè ad explicandos Scripturæ textus non est necessarium, satis enim est, si ostendatur modus, quo manifestant invicem suos actus, qui modus sine ullo inconvenienti locutio Angelica vocabitur, quomodocunque fiat. Itaque non tam in aliorum opinionibus rejiciendis (quod faciunt, qui non nisi unicum loquendi modum volunt admittere) quàm in assignandis diversis modis loquendi possibilibus laborabimus; quoniam autem eorum uti velint Angeli, penes ipsos erit. Itaque

920. DICO. 1. Angeli possunt inter se loqui utendo signis materialibus, formando in aère voces vel characteres, quibus cognitis alter Angelus veniat in cognitionem illius conceptus, quem loquens Angelus hujusmodi signis exprimit, eo modo quo Angelus homini, vel homo Angelo loqui solet. Probatur. Si enim Angelus hoc modo homini loqui potest, utique alius Angelus eadem signa intelliget, (cum & ipse iisdem uti posset ad hominem) & intelligendo signa veniet in cognitionem rei seu conceptus significati, non minus, immò melius quàm homo.

921. DICO tamen. 2. Hic loquendi modus non potest univèrsim esse sufficiens pro Angelis, sed alius præterea debet esse possibilis. Probatur. 1. Quia si nulla corpora essent interposita & præsentia Angelis, non propterea Angeli

geli essent muti; sicut nec essent muti, etiam si nulla huiusmodi signa ad placitum essent imposita.

922. Probatur. 2. Quia Angelus A. debet posse loqui Angelo B. quin Angelus C. D. &c. cui non vult committere secretum, veniat in notitiam secreti: atqui si solum loqui posset signis materialibus, posset etiam alius Angelus, ipso loquente, quantumvis invito, eum intelligere loquentem, quia illa signa non essent sub secreto, sicut non sunt voces ab homine prolatae. Ergo.

923. DICO. 3. Possunt Angeli loqui inter se per signa spiritualia, v. g. si prius inter se conveniant circa diversas figuras à se induendas, quae habeant officium diversorum characterum quas deinde loquens successivè assumat. Verum nec hic loquendi modus sufficit, quia Angeli debebant prius circa hæc signa convenire, adeoque alio modo inter se loqui, sicut homines debebant vocibus imponere significationem per nutus demonstrativos. Ergo datur etiam alius modus.

924. DICO 4. Angeli possunt invicem loqui manifestando immediatè suum conceptum mentis, quem habent de aliquo objecto. Ita Arriaga, Derkennius, & Esparza. Probatur. Tandiū manet actus aliquis sub secreto, quamdiu Angelus non relaxat secretum suo consensu, ut alter cognoscat actum; quo consensu posito producit Deus species in altero Angelo, respectu cuius præsatur consensus, & sic patet alteri Angelo actus, qui prius erat sub secreto: atqui hoc sufficit ut unus Angelus dicatur alteri loqui, nisi fiat questio de nomine. Ergo, &c.

925. Obijcit. Hoc loquendi modo non possunt Angeli invicem mentiri; hoc autem est inconveniens. Major probatur. Nam in hac ratione patet loquentis actus audienti intuitivè & evidenter: ergo loquens non potest aliud habere in mente quàm quod loquitur. Hoc autem esse inconveniens probatur tripliciter. Primò: quia soli Deo proprium est, non posse mentiri. Secundò, quia Lucifer seduxit alios non nisi mentiando: ergo &c. Tertiò quia nos ipsi experimur, nos posse mentiri Angelos, v. g. asserendo dæmoni nos aliquid facturos, quod tamen in animo statuiimus non facere.

926. R. 1. Transeat major, negatur minor. Nullum enim inconveniens esset, Angelos non posse invicem mentiri, si alium modum non haberent manifestandi sua arcana, nisi evidenter. Ad probationes facilè responderi posset. Ad. 1. sufficere quòd possint mentiri hominibus. Ad. 2. responderi rectè P. Arriaga, non fuisse opus mendacio ad seductionem aliorum, sed sufficiebat proponere motiva, quæ Luciferum ipsum, impellebant ad lapsum, vel illis

non absimilia. Ad. 3. patebit responsio ex d. cendis: interim dicatur, nos mentiri dæmonibus per voces, vel simulacra vocum in nobis formata.

927. Respondeo ad objectionem secundò, negando maiorem, quia potest Angelus Angelo mentiri vtendo alterutro ex prioribus duobus loquendi modis. Majus dubium est, an possit excogitari modus loquendi sine signis, qui conjungi possit cum mendacio, de quo jam

928. DICO. 5. Probabile est posse Angelos per solos actus internos invicem loqui, locutione aptà ad mentiendum, & ad fundandum actum fidei in audiente. Declaratur. Michæl vult mentiri Gabrieli, Deum sibi revelasse extremum iudicii diem: elicit ergo desiderium, quo desiderat in Gabriele existere actum fidei, autentem autoritate Michælis, quòd extremus iudicii dies sit futurus post annum, quo desiderio posito, Deus ut author Naturæ producit in Gabriele species non quidem representantes immediatè & in se, ipsam futuritionem iudicii post annum, neque etiam representantes immediatè & in se ipsum actum iudicii existentem in Michæle, quem habet de revelatione (nullum enim habet) sed representantes illud ipsum desiderium Michælis, quòd desiderium non est sub secreto, quia est formalis consensus, licet implicitus, in sui notitia, sicut est volitio dirigens signa locutoria ad alium. Gabriel acceptis his speciebus, statim eas in se cognoscit, & sic est sufficienter excitatus ad audiendum Michælem, si velit attendere, & relicto alio objecto cognoscere hoc desiderium Michælis, quòd si facit, & assentitur propter auctoritatem loquentis, decipitur, & loquens mentitus est, quia contra mentem locutus.

929. Obijcit. 1. Hic modus loquendi ostendit quidem, quòd Michæl posset attentare mendacium, non tamen quomodo Gabriel posset decipi, & moveri ab auctoritate Michælis. Sit enim Gabriel, quòd Michæl si vellet, posset immediatè suum iudicium de futuritione extremi iudicii, & revelatione sibi facta, manifestare evidenter, & quòd illud nolit facere, sed occultando vtatur alijs ambagibus: cogitabit ergo Gabriel, Michælem nolle sibi seriò communicare certitudinem futuri iudicii, sed velle decipere, quia non communicat meliore modo quo posset: cur enim occultaret suam scientiam? ergo non crederet, & non deciperetur. videtur ergo hic loquendi modus non stare cum possibilitate prioris numeri. 5. asserti, & econtra. R. Hoc argumentum nimium probari, nempe, quòd etiam inter homines ille non esset inventurus fidem apud alios, qui non certificaret alterum meliore modo quo licitè posset, adeoque nisi dicta juramento firmeret tunc quando licitè posset jurare, aut nisi se obligaret ad pœnam solvendam, si decipiat, quòd tamen

tamen non nisi absurdè exigeretur. Sicut ergo homines possunt ex certis causis nolle alteri manifestare suam mentem, summâ certitudine tunc possibili, sic nec Angelis poterunt deesse causæ, non manifestandi evidenter suam scientiam, aut mentem. Posset v.g. Michaël nolle Gabrielem esse sibi parem in cognitione & certitudine hujus veritatis: posset velle explorare, quâ reverentiâ erga se suamque veracitatem afficeretur Gabriel. posset denique velle esse securus, de non derivanda certitudine objecti ad aliorum notitiam.

930. Objic: 2. Volitio illa, quâ vellet Michaël decipere, haberet intrinsecum respectum ad deceptionem, vel tanquam ad motivum alliciens, vel saltem ut absterrens: ergo si Gabriel hanc volitionem intuitivè videret, hoc ipso cognosceret. animum decipiendi: ergo non crederet. R. Angelum loquentem posse velle manifestare unam formalitatem illius desiderij, & aliam occultare.

C A P V T IV.

DE VIA ANGELORVM QVOD AD STATVM GRATIÆ ET MERITI.

CONTROVERSI A I.

Vtrum Angeli acceperint Gratiam sanctificantem ex prævia dispositione.

931. **S**upponendum est, Angelos statim in primo instanti suæ creationis fuisse præditos gratiâ sanctificante, ut cum S. Thoma tradunt communiter Doctores. Questio tamen est, an eam acceperint sine vlla supernaturali & libera dispositione per actum fidei & Charitatis, sicut infantes accipiunt in baptismo, vel potius, an aliqua hujusmodi dispositio, tanquam meritum de congruo, præcesserit.

932. Prima sententia negat intervenisse hujusmodi dispositionem præviam. Ita Sotus, Molina, Arriaga.

Dicendum tamen est cum reliquis Theologis, defecto præcessisse, per modum meriti de congruo & dispositionis, actum supernaturalem, & quidem Charitatis Dei super omnia, quia gratia non confertur defecto extra sacramentum, nisi per actum Charitatis.

933. Probatur Conclusio primò, à paritate. Homini adulto nunquam datur gratia sanctificans sine prævia libera dispositione, ne quidem per baptismum aut sacramentum Pœnitentiæ: atqui Angeli in primo creationis instanti fuerunt adulti, habentes nimirum plenum usum rationis: ergo censendum est, hâc divinâ ordinatione etiam Angelos fuisse comprehensos. Alioquin cur Christus non contulit hanc prærogativam Baptismo respectu adultorum, sicut contulit respectu infantium, cum sit sacramentum regenerationis?

934. Probatur. 2. Ratione à priori: quia per gratiam sanctificantem assumitur Angelus & homo in Amicum Dei, & illi quasi vinculo desponsationis obligatur, Os. 2. Sed talis Assumptio & desponsatio non debet fieri nisi cum libero consensu illius, qui sic assumitur, si habeat liberum arbitrium: ergo &c.

935. Confirmatur. Quia sicut est perfectior modus acquirendi gloriam per merita, quàm sine meritis, ita etiam erit perfectior modus acquirendi gratiam & amicitiam Dei per merita, quàm sine meritis: & quidem non solum est perfectior modus ex parte accipientis, sed etiam ex parte Dei offerentis: nam perfectius est, non inire amicitiam nisi cum promerente, quàm suam amicitiam obtrudere non ambienti.

936. Objic: 1. Humanitas Christi non accepit Gratiam ex propria dispositione, & tamen fuit sanctificata modo perfectissimo: ergo sanctificari per merita non est modus perfectissimus. R. Distinguendo consequens: non est modus perfectissimus respectu suppositi non habentis sanctitatem substantialem, cui debeatur sanctitas accidentalis, nego consequentiam: respectu suppositi habentis sanctitatem substantialem, & exinde sanctitatem accidentalem debitam, concedo consequens. Itaque Humanitati non debetur operatio antequam subsistat: subsistit autem Humanitas Christi per Verbum, quæ est ipsius Sanctitas substantialis: Vnioni verò hypostaticæ debetur Gratia sanctificans, quæ est sanctitas accidentalis:

cidentalis: ergo Christo debebatur hæc sanctitas ab intrinseco, & magis ab intrinseco, quam si præcisè ob merita debita fuisset.

937. Jam verò Angeli nullum habent hujusmodi substantiale Jus ad gratiam: ergo si illis gratia sanctificans fuisset data sine omnibus meritis, habuissent illam penitus ab extrinseco: perfectius autem est habere saltem aliquatenus ab intrinseco, nempe per merita de congruo, habentia aliquam proportionem cum tali præmio: ergo adest ratio, cur Angeli, non item humanitas Christi, debebant Gratiam habere per merita.

938. Objic. 2. Actus supernaturales exiunt ex natura sua procedere ab habitibus supernaturalibus, & hi habitus supponunt gratiam sanctificantem tanquam radicem: ergo connaturalius erat Gratiam esse causam actuum omnium supernaturalium, quam actus esse causam gratiæ. R. Concedendo totum. Non enim dicimus, quòd physice considerando deberet actus præcedere habitum; sed habitus deberet præcedere actum: fatemur ergo, hunc ordinem physicum non fuisse à Deo observatum, ex rationibus moralibus prævalentibus, quæ jam sunt indicatæ. Accedit, quòd in plurimis alijs casibus erat ordo physicus negligendus in supernaturalibus, ob rationes morales, ut patet in justificatione adultorum, per actum Charitatis, qui tunc non procedit ex habitu, quamvis exigat ab illo procedere; nempe quia hoc erat & Deo & hominibus gloriosius: quæ ratio habet etiam locum in prima sanctificatione Angelorum.

CONTROVERSIA II.

Utrum in collatione Auxiliorum & Gratia, fuerit observata proportio cum inequalitate Naturæ Angelicæ.

939. Affirmat D. Thomas 1. 2. a. 6. & cum eo Theologi, ut Vasquez d. 228. c. 2. dicat, se neminem legisse qui contrarium teneret. Opponit se tamen Arriaga, qui asserit, se vix posse dubitare de Falsitate hujus sententiæ. Moderatius loquitur Derkennius, Negativam sententiam videri probabiliorē, spectatis rationibus, & conclusa auctoritate.

940. Dicendum tamen est, Angelos inequalem Sanctitatem consecutos esse secundum inequalitatem Naturarum. Probatur primò auctoritate Patrum, & imprimis S. Basilij lib. de Spiritu S. c. 16. quem fatentur adversarij, stare apertè pro nostra sententia. Neque Celorum, inquit, virtutes suapte naturâ sanctæ sunt, sed juxta portionem quâ se invicem superant, à Spiritu S. habent sanctificationis mensuram.

941. S. Damascenus lib. 2. c. 3. Per Verbum omnes Angeli creati sunt, ac per Spiritus Sancti sanctificationem omnes perfectionis numeros acceperunt, ita tamen, ut pro sua quisque dignitate & classe luminis gratiaque participes sint.

942. S. Dionysius lib. de Cælesti Hierarchia, ut refert Suarez & Moncaus, tradit, Angelos perfectiores in Natura propinquiores esse Deo, tum in officio, tum in splendoribus Gloriæ & Gratia; quod ait se à S. Paulo præceptore didicisse.

943. Probatur. 2. Afferendo congruam rationem; & quidem duo probanda sunt: primum, quòd Angelorum auxilia supernaturalia, quoad suam intrinsecam perfectionem, fuerint inequalia, pro inequalitate naturali Angelorum. Secundum, quòd illis auxilijs, cum eadem inequalitate cooperati sint: Unde consequens erit, quòd etiam inequalem gratiam sanctificantem acceperint.

944. Primum sic suadet. Gratia accommodat se Naturæ, per se loquendo, & secluso speciali privilegio, ut habet non solum communis sensus, sed etiam experientia. Nam homo elevatur ad actus supernaturales intellectus & Voluntatis, similes omnino in modo representandi actibus naturalibus, quos elicit solet. Unde qui sunt perspicacioris ingenij, & majori scientiæ naturali præditi, copiosioribusque ac clarioribus speciebus instructi, illuminantur clarioribus actibus supernaturalibus, nisi per accidens ponatur impedimentum, seu morale seu naturale, peccatum, vel perversus usus sensuum. Quod si alicui plus conceditur, ut multis sanctis concessum creditur, est beneficium singulare, & miraculum distinctum à miraculo generali elevationis; miracula autem non sunt præsumenda: ergo idem de Angelis dicendum.

945. Secundum etiam suadet. Si enim Angeli non fuissent illis auxilijs toto conatu cooperati, vel hoc factum esset ex aliquo timore defatigationis; (& hoc ineptè diceretur de Angelis) vel ex eo, quòd maluerint se vehementius impendere alteri objecto creato, cum qua vehementia non potuerit conjungi adequata cooperatio cum auxilijs supernaturalibus, moventibus ad amorem Dei: hoc autem non videtur esse verum. Nam imprimis amores objectorum simul cognoscibilium, non sunt impossibiles secundum totam intensionem: natura enim per cognitiones intendit amores: ergo non facit impossibiles cognitiones, nisi etiam faciat impossibiles amores: ergo Angeli poterant unum cum pleno amore Dei conjungere quemcunque amorem licitum creaturarum, quas simul cognoverunt. Verum, demus esse impossibiles amores, v. g. amorem sui ut 4. cum amore Dei ut

sex, ad quem tamen ponitur Angelus sufficienter illuminatus, credibilis est, Angelum potius elicitum amore Dei ut sex, cum remissione amoluitur vel alterius creaturæ, quam econtra. Post hoc sui vel alterius creaturæ, quam econtra. Postquam enim Angelus se resolvit ad amandum Deum, eique obediendum, excluso quocunque amore impossibili cum amore divino, non est verisimile, quod cum hac prudentissima electione conjunxerit hanc imperfectionem, & libere aliquam amoris intensionem intermiserit, ut se nonnihil impedire posset amori alicujus creaturæ.

946. Obijcitur. 1. Illud quod alicui simpliciter non debetur, non debetur etiam in certa perfectione & gradu respectu majore vel minore: Sed Angelo simpliciter non debetur vllum donum supernaturale: ergo multo minus debetur donum melius & perfectius ratione naturæ perfectioris. R. Distinguendo majorem; nullā factā suppositione, concedo, secus, nego majorem: & distinguo minorem. Factā suppositione elevationis ad finem supernaturalem nullum debeatur donum supernaturale, nego; non factā hac suppositione, concedo minorem, & nego Consequentiam.

947. Obijcitur. 2. Poterat perfectior Angelus liberē se occupasse circa objectum creatum, sique non tam ferventer affici erga Deum. Ad hoc jam supra responsum est. Responderi etiam aliter potest, valde probabiliter, cum P. Esparza; In Angelis non dari circa intensionem distinctam libertatem ab ea, quæ exercetur quoad substantiam actus, sed Angelum necessario operari cum tota intensione quā potest, supposito quod operetur: ac proinde non posse ab intensione majore impediri per occupationem circa aliud objectum. Ratio est, quia imprimis Angelus non fingatur, sicut homo, per intensionem; sed hæc solum auget voluptatem actus; & per consequens nulla est difficultas, sed summa facilitas intensionis, immo necessitas; quia nihil mali apparet removens specialiter à majore intensione actus. Video hoc fundamentum minus certum esse Conclusionem, eo tamen supposito, validè firmatur Conclusio.

948. Obijcitur. 3. Non solum ex speciali privilegio, ut contigit animæ Christi & Beatissimæ Virginis, sed etiam per viam ordinariam, creditibile est multos alios evasisse sanctiores, quàm sint aliqui Angeli, saltem inferiores: ergo etiam creditibile est, aliquos ex inferioribus Angelis superasse aliquos perfectiores. R. Negando paritatem. In hominibus enim hoc poterat provenire ex diuturnitate viæ, & multitudine occurrentium gravium tentationum: Angelorum via fuit brevissima; & quidem in primo instanti Angelico necdum patiebantur Angeli gravem tentationem ad deficiendum.

949. Obijcitur. 4. Lucifer fuit naturæ perfectissimæ, & tamen infelicissimus in accipiendis auxilijs congruis pro secundo instanti, in quo lapsus est: Ergo si Deus tantam diversitatem induxit, prudenter suspicari licet, inductam etiam esse minorem inter ceteros Angelos. Et hoc est tandem Argumentum illud, quo putat Arriaga, posse quemvis prudentem moveri, ad recedendum à communi sententia, non obstante quacunque authoritate contrariā. Verum Argumentum est acceptum ex Card. de Lugo, ex quo etiam responsio accipienda erat.

950. R. In objectionem confundi duo maxime distinguenda, nempe efficaciam Gratiæ, cum ejusdem entitativa & intrinseca perfectione. Nam Gratiæ quantumvis entitativè perfectæ, potest reddi inefficax, ex libero arbitrio non cooperante. Et quidem nec Lucifer, nec vllus alius Angelus, habebat gratiam entitativè tam perfectam, quæ induceret moralem necessitatem consentiendi, sed omnes poterant moraliter, & non tantum physicè, dissentire, & defacto dissenserunt. Quodsi Lucifer fuisset consensurus, toto conatu fuisset consensurus, ob rationes supra allatas, & sic ratione perfectioris actus voluntatis proportionaliter subsequentis ad præviā illuminationem fuisset etiam factus sanctior. Fuit ergo Lucifer infelix in hoc, quod suā culpā fecerit, ne Gratiæ entitativè perfectior aliorum Gratijs prævenientibus, esset efficax.

951. Obijcitur. 5. Si major perfectio naturalis est motivum congruum Deo, ad dandam gratiam perfectiorem: ergo ex parte naturæ datur congruitas, præcedens omnem gratiam & favorem; consequens sapit Pelagianismum. R. Distinguendo sequelam. Datur congruitas quæ se habeat per modum meriti, negatur: quæ se habeat per modum conditionis requisitæ ad hoc, ut supposita gratiā elevatione, servetur proportio inter Gratiā & Naturam, conceditur sequela; & negatur sapere Pelagianismum, aut minuire divini favoris æstimationem.

952. Obijcitur. 6. Quando ad Visionem Beatam concurrat intellectus perfectior cum æquali lumine gloriæ, non propterea Visio fit perfectior, ut supra dictum est. Ergo etiam si natura sit perfectior, non propterea illuminationes & auxilia erunt perfectiora. R. Negando consequentiam. Disparitas ex ibidem dictis facile redditur; Nam ad Visionem Dei, quæ est cognitio intuitiva, quā talem, nihil confert excessus perfectionis in natura, confert autem, ut illuminationes supernaturales abstractivæ perfectiores, habeant proportionem cum natura perfectiore, quia sunt similiores cognitionibus naturalibus Naturæ perfectioris.

CONTROVERSIA III.

Virum Angeli potuissent in primo instanti peccare.

953. **P**ROcedit quæstio in sententia communi, quòd Gratia sanctificans fuerit illis collata dependenter à propria dispositione: nam in sententia contraria, clarum est, non habuisse Angelos potentiam peccandi, quia non habuerunt potentiam coniungendi peccatum cum gratia: habuissent autem hanc potentiam, si peccare potuissent, quia potentia peccandi, est potentia coniungendi peccatum cum omni eo, quòd quis in illo instanti inimpedibiliter accipit, quo modo, in sententia contraria, Angeli Gratiam accepissent.

954. Prima sententia, negat Angelos habuisse potentiam, etiam physicam, peccandi. Ita Thomista communiter, quos sequitur Granadus. Secunda Sententia absolute & sine distinctione affirmat. Ita Scotus, Valentia, Molina, Vasquez, Atriaga. Tertia distinguit, cum qua

955. **DICO 1.** Angelis non repugnat physice peccatum pro primo instanti creationis, loquendo de potentia antecedente: & defacto habuerunt actum primum proximum physicum, ad peccandum mortaliter. Primum membrum probatur. Quidquid enim Angeli habuerunt in posteriore tempore, quo peccarunt, habere potuissent, si Deus voluisset, in primo instanti. Ergo potuissent habere actum primum proximum ad peccandum: atqui cum hoc debet esse physice coniungibile peccatum. Ergo &c. antecedens firmabitur objectionum solutione.

956. Secundum membrum probat Lugo, supponendo, quòd Angeli habuerint præceptum diligendi Deum, de quo non potest rationabiliter dubitari, quia eorum Via erat brevissima, nec vlla causa erat hoc præceptum differendi: ergo poterant hoc præceptum violare: nam omne præceptum Theologicum, hoc est, in conscientia obligans, sub interminatione incurrendæ ini-

micitiæ, debere esse violabile ab omni supposito, cui tale præceptum imponitur, suppono nam ex dicendis de Incarnatione, ubi ex hoc fundamento negabo Christum habuisse Theologicum præceptum moriendi.

957. Probatur secundò. Quia in primo instanti elicerunt Angeli actus meritorios, dependenter à fide: ergo habuerunt obligationem credendi: ergo poterant hanc obligationem violare; vel negandum erit, Angelorum fidem fuisse liberam, quod tamen non rectè negetur.

958. Obijcitur ex S. Thoma. Primæ operationes cuiusque agentis, tribuuntur causæ producenti illud agens: sed Deus est causæ producens Angelos: ergo primæ eorundem operationes tribuuntur Deo: sed Deo non potest tribui peccatum: ergo prima operatio Angelorum non poterat esse peccatum: omnis autem operatio suppositi, quæ fit in primo instanti, dicitur esse prima illius operatio, non enim hic attenditur prioritas Naturæ, sed temporis. Distinguido majorem. Omnis operatio prima effectus ad quam Causa determinat effectum, tribuitur causæ, concedo: operatio ad quam ipse effectus se determinat, nego. huiusmodi esset peccatum, cuius causæ determinans est principium respectu cuius est formaliter liberum, & vitaliter efficiens.

959. **DICO 2.** Probabile est, Angelos in primo creationis instanti, habuisse cognitionem moraliter necessitantem ad non peccandum. Probatur. Defacto nullus Angelus peccavit in primo instanti: quod autem in maxima multitudine fit uniformiter à libero arbitrio, fit vel ex speciali providentia Dei, vel ex morali necessitate: atqui specialis providentia non est afferenda, si potest effectus in aliam causam referri, prout hic potest: Ergo quòd nullus peccaverit in primo instanti, convenientius reducitur in moralem impotentiam antecedentem, quam in impotentiam physicam consequentem.

CAPVT

CAPVT V.

DE PECCATO ET POENA ANGE-
LORVM.

CONTROVERSIA I.

Virum Angeli peccaverint appetendo Divinitatem.

960. **P**eccatum Angelorum fuisse peccatum Superbiae, ex immoderata aestimatione & amore propriae excellentiae, est certa sententia contra Scotum, expressa in Sacris paginis.

Verum in explicanda hac immoderatione, & obiecto illius amoris inordinati, tot ferè sunt sententiae, quot auctores.

961. Prima Sententia est: Peccatum Luciferi fuisse, quòd appetiverit aequalitatem cum Deo, seu ipsam Divinitatem, non quidem affectu simpliciter absoluto, & quoad modum tendendi efficaci (cognoscebat enim hoc esse impossibile) sed inefficaci quodam desiderio, quo desiderabat esse possibile, ut ipse esset Deus, & non esset alius Deus, sed Deus defacto existens esset sibi subiectus. Hanc sententiam P. Arriaga scilicet. 9. in fine tandem ceteris omnibus praefert. debet, nisi fallor, omnibus posthabere.

962. Rejicitur ergo 1. Huiusmodi Velleitates, ut notavit S. Thomas 7. 16. de malo a. 3. non ita solent allicere intellectum, praesertim perspicacissimum, qualis est Angelicus, ut amore imaginariae voluptatis, quae in eiusmodi velleitate reperiretur, desereret Deum, & ab ejus amore cessaret, seque illius inimicum constitueret, quem immediatè antè ferventissimè amasset. Certè nec in homine credo reperiri posse huiusmodi velleitatem, nisi vel indeliberatam, vel suppositam perverissimam voluntate, multum jam antè sceleribus immersam.

963. Rejicitur secundò. Quia huiusmodi velleitas non fuisset sufficiens occasio vel ansa praelij gravissimi, quod intercessit inter Angelos bonos & malos, nec etiam seductionis aliorum, & in suam sententiam translationis. Ad quid enim inducere voluit Lucifer alios Angelos? An ut etiam vellent esse Dij? atqui, si Lucifer ne vnum quidem Deum voluit esse sibi aequalem, quomodo tam multos gloriae suae affectatae amulos tolerasset, nedum ad hoc affectandum solli-

citasset? an ut sibi tanquam Deo essent subiecti? atqui ceteri Angeli non ignorarunt Luciferum non esse Deum: cur ergo, & cui bono habuissent velleitatem se illi subijciendi, si esset Deus? An, ut se sibi Lucifero tanquam supremo Angelo potius, quam Deo subicerent? Verum, si se ex superbia noluerunt vero Deo subicere, quomodo se subicerent Deo affectato?

964. Rejicitur 3. Quia Scriptura indicat conatum & actum absolutum, procedentem ex cognitione obiecti ut possibilis. *In caelum, inquebat, conscendam, super astra Dei &c. sedeo in monte testamenti; ascendam super altitudinem montium.* Hae sane non significant meras velleitates.

CONTROVERSIA II.

Virum peccatum Angelorum fuerit inordinata appetentia Beatitudinis supernaturalis.

965. **F**uit quorundam Sententia, Luciferum appetivisse beatitudinem habendam independentem ab ulterioribus meritis, eò quòd videret, se jam sanctificatum esse, & dignum tali beatitudine. Addunt alij, Luciferum ad hoc appetendum fuisse impulsus, quòd à Deo didicisset, Homines ad eandem beatitudinem elevandos esse: quapropter, ut saltem discrimen esset in modo acquirendi beatitudinem, desiderasse, ut Angelis daretur sine meritis, hominibus verò non nisi per merita.

966. Nec hæc sententia satisfacit. Vel enim hoc desiderarunt Angeli habere etiam independentem à Voluntate Dei, sive, invito Deo, vel dependentem ab ejus voluntate. Non primum, quia cognoverunt hoc sibi esse impossibile. Secundum verò non fuisset per se peccatum grave.

967. Di-

967. Dixerunt aliqui, minatos eos esse Deo desertionem, nisi daret gloriam independentem ab ulterioribus meritis. Sed contra. Qualem quæso desertionem minari sunt? An minati sunt inobedientiam, vel cessationem ab Amore illius? ergo voluerunt esse obedientes & amantes, cum hac conditione, ut Gloria detur sine meritis, ergo voluerunt quidem ponere merita, sed gloriam noluerunt habere propter merita: hoc ineptè diceretur. Superbus enim mavult habere gloriam propter merita, quam sine meritis, quæ tamen posuerit, ne scilicet novo gratitudinis titulo obligetur?

968. Breviter. Non apparet, quæ ratione peccatum Angelorum consistere potuerit præcisè in appetitione alicujus boni, sine omni Nollitione se subijciendi Deo. Vel enim illud bonum voluerunt consequi volente Deo, & per media licita, & hoc non fuisset peccatum: vel per media illicita, & hoc respectu Beatitudinis supernaturalis est impossibile; & hoc cognoverunt Angeli.

969. Hinc rejicienda etiam est sententia Molinae, Præpositi, & aliorum, quod peccatum Angelorum fuerit appetitio dominatus in alias creaturas; eo quod Angelus considerans naturæ suæ excellentiam, appetierit omnibus creaturis mente præditis dominari, & ab illis coli. Vel: quod voluerint eximi ab omni imperio alterius, & sic esse similes Deo, ut opinatus est Valentia, Becanus, Hackerus, Gamachæus. Non inquam hæc sufficiunt, nisi denique deveniatur ad quandam nollitionem se subijciendi Deo, quod est dicendum ex mente S. Augustini Concione. 2. in psalm. 70. & lib. 11. de Civit. c. 13. & S. Gregorij lib. 34. Moral. c. 14. magisque ex dicendis constabit.

CONTROVERSIA III.

Virum Angeli peccaverint præferendo Beatitudinem naturalem supernaturalem.

970. **E**st Sententia D. Thomæ, q. 63. a. 3. in C. & lib. 3. contra Gent. c. 109. quod Lucifer appetierit indebitè esse similis Deo, quia appetijt ut finem ultimum beatitudinis id, ad quod virtute suæ naturæ poterat pervenire; aversens suum appetitum à beatitudine supernaturali, quæ est Gratia Dei. Sensus est: quod Lucifer ex nimia æstimatione suæ propriæ & naturalis excellentiæ, noluerit se humiliare eousque, ut per opera meritoria supernaturalia contenderet consequi felicitatem supernaturalem, quam proinde ex superbia contempsit, volens contentus vivere felicitate suâ naturali, & viribus naturæ conse-

quibili, per cognitionem objectorum naturalium.

971. Confirmari potest primò ex P. Esparza, duo observando: primum est; prædicatum maximè proprium, maximèque appetibile divinitatis esse, ut sibi se solo sufficiat, solaque suæ vi & sufficienti sit beata. Secundum est, non potuisse Angelum pervenire ad beatitudinem supernaturalem, nisi per magnam & eximiam demissionem ac humiliationem, tam quoad intellectum, quam quoad Voluntatem, captivando in obsequium fidei circa mysteria difficillima: ad hæc addo item firmissimè promissionibus divinis obsequere propositis, & continentibus objecta maximè ardua, diligendo Deum super omnia, tanquam autorem supernaturalium.

972. Confirmari potest secundò ex P. Philippo à sanctissima Trinit. disp. 8. dub. 5. Quia quamvis beatitudo supernaturalis plurimum excedat beatitudinem naturalem, si tamen comparatur bonum excellentius cum bono connaturali, superbus majorem habet propensionem ad bonum connaturale, quam ad bonum excellentius quidem, sed non naturale, adeoque non proprium, sed quasi alienum: nam circa bonum connaturale & proprium, non habet tantam dependentiam ab alio, quantam habet circa bonum sibi indebitum: dependentiam autem abhorret superbus, & affectat independentiam.

973. Veneror sententiam ob reverentiam D. Thomæ debitam; adhuc tamen in ea defendenda difficultatem exior. Imprimis enim certum est, peccatum Angelorum fuisse, quod vellent esse similes Deo: hoc autem quod est: esse sibi ipsi sufficientem, eo modo quo Angeli cognoverant id sibi esse possibile, non satis idoneè declarat hunc affectum similitudinis cum Deo. Probatur. Est quidem hoc prædicatum maximè proprium Deo, sed in hoc sensu, quod Deus sibi sufficiat quoad felicitatem summam, incapax incrementi, & satiatiæ: felicitas verò naturalis Angelorum adeo distat ab hac sufficientia, ut non nisi ineptè potuisset Lucifer dicere: permanendo in felicitate mea naturali ero similis Deo, exaltabo solum meum &c. vno verbo. Scriptura videtur indicare, conatum ascendendi ultra statum naturalem.

974. Præterea Angelus cognovit se gravissimè peccaturum, præferendo felicitatem naturalem supernaturalem, ad quam obtinendam creatus & obligatus erat: atqui peccatum non stat cum felicitate naturali, reddit enim obnoxium pœnæ & miseriæ æternæ, & hoc evidenter cognovit Angelus: ergo non poterat Angelus conari retinere felicitatem naturalem speratā supernaturalem; quia hæc ipsa prælatio fuisset destructio felicitatis naturalis.

975. Vlti-

975. Vterius, Angelus in primo creationis instanti cognoverat suam felicitatem naturalem, & non obstante hac cognitione, prætulit supernaturalem, eliciendo actum fidei & amorem Dei super omnia. Atqui voluntas Angelorum est saltem moraliter inflexibilis, non apparente novo motivo: ergo non potuit moraliter abduci à prima electione per solam cognitionem beatitudinis naturalis, sed debuit accessisse novum motivum, quod esset assignandum.

976. Respondet tacite P. Esparza, Angelum in primo instanti non attendisse ad suam felicitatem naturalem, sed totum se occupasse in objectis supernaturalibus per fidem & amorem. Verum hanc responsionem non recipient Thomæ, qui (& in specie P. Philippus à SS. Trin.) docent, & meo iudicio verissime, Angelum esse in continua sui suæque excellentiæ contemplatione comprehensiva, ita ut nec possit ab ea abstinere.

977. Contra. 2. Et suppono id, quod omnes Theologi tradunt, omnes Angelos bonos semper perseverasse in amore Dei semel concepto, & quo se ad sanctificationem disposuerunt, unde ad hominem sic argumentor. Si consideratio beatitudinis naturalis non poterat stare cum Amore divino, quem habebant mali Angeli in primo instanti: ergo quando se in secundo instanti applicuerunt ad considerationem beatitudinis naturalis, hoc ipso cessarunt ab amore divino; sed non potest dici, quod hoc ipso cessaverint ab amore divino; ergo consideratio beatitudinis naturalis non excluderat occupationem in objectis supernaturalibus per fidem & amorem Dei. Minor probatur. Si Angeli considerando suam felicitatem naturalem, hoc ipso cessassent ab amore divino, sequeretur, per hanc cessationem eos fuisse moraliter necessitados ad peccandum; consequens nemo admittit: ergo nec antecedens admittendum est. Sequelam proba: omnes & soli illi peccassent, qui se ad hanc considerationem felicitatis naturalis applicassent: ergo fuissent moraliter necessitati ad peccandum. Antecedens patet: nam illi omnes & soli peccarunt, qui ab amore Dei cessarunt in secundo instanti, applicando se ad considerationem beatitudinis naturalis, incompatibilem cum amore Dei jam verò ad hominem proba consequentiam. Quod uniformiter à magna multitudine fit, censetur fieri ex morali necessitate, ut docet P. Esparza, inferens inde, quod in primo instanti omnes fuerint moraliter necessitati ad non peccandum: ergo si omnes & soli illi peccaverunt in tanta multitudine, qualis est malorum Angelorum, qui se ad considerandam felicitatem naturalem applicarunt, hæc consideratio censenda esset morale necessitate peccandi induxisse. Hoc autem est absurdum: ergo nullâ ratione dicendum est, quod consideratio beatitudinis na-

turalis excluderet amorem Dei in primo instanti conceptum; alioquin vnum ex duobus dicendum esset, vel omnes malos Angelos fuisse moraliter necessitados ad peccandum, vel aliquem ex bonis Angelis etiam ab amore Dei per considerationem felicitatis naturalis cessasse: quod nemo concedit. Ergo à primo ad ultimum, ex morali inflexibilitate Angelorum bene intulimus, pro malis Angelis esse assignandum novum motivum, & quidem aliud quàm sit felicitas naturalis, nam hæc etiam in primo instanti perfecte cognoscebatur, nec ejus cognitio impediebat occupationem circa supernaturalia.

CONTROVERSIA IV.

Vtrum Angeli peccaverint, nolendo subijci Christo venturo.

978. **D**ICO, veri similis esse, peccatum Luciferi fuisse, quod Christo, ut homini venturo, reculaverit subjectionem, quam Deus illi præcepit. Ita jam communiter Recentiores, quò tandem etiam recurrit P. Esparza.

979. Et hæc quidem sententia facilius defenditur ab illis, qui docent, Christum venturum fuisse, etiamsi Adam non peccasset, nec proinde redemptore opus fuisset: sic enim facile percipitur, quomodo in secundo instanti fuerit Angelis propositum novum motivum humiliationis. In sententia verò contraria S. Thomæ, valdeque communi (cui non est in præsentia quæstione præjudicandum) non levem habet difficultatem. Nam peccatum Adami præsupponebat lapsum dæmonis, utpote qui Adamum ad lapsum induxit: ergo lapsus dæmonis non potuit præsupponere venturum Christum, si hujus adventus præsupponit lapsum Adami: alioquin erit mutua præsuppositio inter lapsum Adami & Christum, nam lapsus Adami præsupponetur ad Christum venturum: Christus venturus præsupponetur ad lapsum dæmonis, & hoc mediante ad lapsum Adami.

980. Ad hanc difficultatem respondit Card. de Lugo, Deum Angelis manifestasse Incarnationem, non absolute & certò futuram, sed ut possibilem, dicendo v.g. se velle etiam creare homines, & elevare ad eandem supernaturalem Beatitudinem, quam Angelis præparasset, fierique posse, ut inter illos vnus esset futurus, qui simul esset Deus & homo, caput Angelorum & hominum, & cui deberent obedire ac subijci pro tunc, quando existeret. Ut proinde se paratos ostenderent, ad eam reverentiam suo tempore præstandam, si Deus esset Incarnandus. Hanc autem reverentiam Lucifer recusavit, indignum duceas, supremum Angelum subijci naturæ toto gradu

gradu inferiori, hoc est, humanæ. Ad hoc autem non erat necesse, vt Angelis revelaretur certò futura Incarnatio.

981. Hanc responsionem P. Esparza ait sibi displicere ex duplici capite. Primò quia est subtilitas purè voluntaria, inventa præcisè ad vitandam difficultatem, absque exemplo similitum præceptorum. Secundò, quia non est necessaria hæc subtilitas, vtpote Christo venturo, etiam si Adam vel demones non peccassent.

982. Pace tanti viri, non video, cur hæc sint duo capita displicentia: Subtilitas purè voluntaria hoc ipso formalissimè est subtilitas non necessaria, ergo hæc non sunt duo capita displicentia, sed vnum formalissimè. Deinde respondeo pro Lugone; Esto, non sit necessaria hæc subtilitas illis, qui asserunt, Christum independentem à peccato Adami venturum esse, est tamen necessaria Lugoni, & pluribus contrarium tenentibus. Et sanè miratus sum, hinc à P. Esparza tam intrepidè supponi, Christum venturum fuisse Adamo non peccante, cum tamen in libello de Incarnatione vtramque sententiam problematicè propugnauerit, solùmque dixerit, se in secundam aliquantulum magis inclinare. Non cenfeo, propter hanc paulò maiorem inclinationem esse statim rejiciendam explicationem allatam divini præcepti, cum præiudicio sententia summè probabilis.

983. Quod verò addit P. Esparza, huiusmodi præceptum conditionatum esse absque exemplo, adhuc minùs intelligo: nam vtrumque Testamentum plenum est præceptis conditionatis, nec est absque exemplo, quòd Deus aliquid præceperit fieri præcisè ad explorandum paratum animum, cum decreto non permittendi effectum: sic Abrahamo præcepit, vt immolaret filium: poterat ergo similiter præcipere Angelis subiectionem, quæ nunquam esset futura ad explorandam eorum obedientiam. Sed, demus fuisse præceptum sine exemplo: an non & Adamo præceptum sine exemplo latum est, de non comedendo pomo cum alligatione voluntatum & cum irreparabili præiudicio totius posteritatis?

984. Responsio ergo Lugonis hæctenus sufficere potest; an insuper alia dari possit, videbimus, acturi de Fine Incarnationis, vbi hæc ipsa obiectio redibit. Nunc ergo

985. Probatur Conclusio primò non levibus Scripturæ testimonijs. Jo. 8. cum Christus intelligeret Judæos suæ vitæ insidiari, dicebat: *Vos ex Patre diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis perficere: ille homicida fuit ab initio, & in veritate non stetit.* Vbi Christus clarè loquitur de primo peccato Luciferi, quo scilicet in veritate non stetit, dicitque illud fuisse desiderium simile desiderio Judæorum, occidendi Christum, nempe sicut

Christi excellentiam, dignitatem, æstimationem, cultum & venerationem, quæ populus illum prosequeretur, ei invidabant, & suppressere nitabantur: ita Lucifer affectabat Christi suppressionem, ne supra se emineret, adeoque illi similis esset.

986. Huc etiam non obscurè facit illud Pauli ad Hebræos. 1. *Et cum iterum introduci primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes Angeli ejus.* vbi sermo est de secunda introductione Christi hominis in mundum, quæ facta est per actualem Incarnationem, & sicut tunc in effectum illum adorare iussi sunt, ita in prima introductione, hoc est, manifestatione Voluntatis talem adorationem exigentis, Angeli quoad Voluntatis suæ preparationem adoraverunt.

987. Probatur. 2. autoritate Sanctorum Patrum, quorum aliquos satis clarè exprimere nostram sententiam, fatetur Ariaga. Huic authoritati accedit revelatio, quæ refertur in vita approbata Beate Joannæ de Cruce lib. 2. cap. 16. vbi narratur, illam sanctam Virginem à suo Angelo Custode accepisse pro certo, peccatum Luciferi & aliorum fuisse, quòd non acceptaverint præceptum Dei, illis intimatum, adorandi Christum, & obsequium ei exhibendi.

988. Ratione denique suadetur: quia non potest objectum magis idoneum exercende vel humiliationis vel superbiæ assignari respectu Angelorum. Arduum enim vtrique est, subesse illi, qui quoad Naturam inferior est, sicut est arduum subesse illi, qui quidem quoad naturam similis est, quoad alias verò dotes inferior. Fuit etiam vehementis indignationis motivum, nobiliore suâ naturâ neglectâ, humanam à Deo sibi fortassis assumendam præponi, & jam exigit paratum animum ad subiectionem, quod vtrique gravem suspicionem Angelis movit, ita aliquando futurum esse.

989. Res tota breviter sic concipienda proponi potest. Decrevit Deus elevare naturam tam Angelicam quàm humanam, ad finem supernaturalem, per merita consequendum: utque haberent merendi occasionem, decrevit vtrique præceptum ponere, ad obedientiam illius exercendam, vt asserit S. Epiphanius *heresi 64. in illis, quæ ex Proclo & Methodio refert.* in quem finem Scientia Media ostendit, quibusnam præceptis tum homines tum Angeli essent obtemperaturi, inter quæ fuit præceptum jam explicatum respectu Angelorum. Vltèriùs vidit Deus per eandem Scientiam Mediam, quòd, si Angeli peccarent, nolendo obtemperare, illud peccatum foret occasio lapsus Adami, si huic præceptum poneretur non comedendi fructum.

Quia ergo per scientiam simplicis intelligentiæ jam priùs cognovit Deus, quòd peccatum præbeat

præbeat ex se occasionem & motivum, seu causam finalem mittendi Christum redemptorem: in hoc objecto Deus sibi complacens, tanquam in motivo removente prohibens, decrevit Angelis ponere hujusmodi præceptum subjectionis affectivæ.

CONTROVERSIA V.

Quomodo Dæmones ab igne torqueantur.

990. Elebris est sententia, Dæmones torqueri ab igne per alligationem localem ad ignem infernalem, à quo se liberare non possunt, tamen maxime vellent. Ita satis clarè D. Thomas q. 64. a. 4. ad 3. ejusdem sententiæ est Abulensis in c. 25. *Matth.* & teste Petavio, consentiunt fere Scholastici.

991. Suadetur hæc sententia imprimis ostendendo, quòd hujusmodi alligatio non possit non esse molestissima Dæmonibus. Nam, ut post alios observant Comptonus, Esparza, Philippus à SS. Trin. hujusmodi alligatio vim infert libertati Angelorum, & virtuti sese absolventi à quocunque corpore, & se transferendi quo libuerit. Quia verò defacto multi dæmones non sunt igni infernali alligati, dicuntur tamen ab eo cruciari, quatenus sciunt se illi aeternum alligandos esse. Accedit, quòd alligentur igni in loco infimo, cum prius affectassent locum superiorem: item quòd alligentur illi instrumento, quo puniuntur etiam homines, & quidem à Deo aeternum reprobati, quæ apprehensio est eorum superbia valde adversa.

992. Suaderetur. 2. à P. Esparza, ostendendo, quòd hæc pœna sit præ alijs conveniens et naturæ rei & proportionata peccato Angelorum. Peccatis hominum, inquit, & Angelorum est communis aversio à Deo, & contemptus donorum spiritualium, unde utrique similiter privantur visione Dei, donisque omnibus supernaturalibus. Sed quoad ab usum rerum corporaliū est magnum discrimen inter spiritum humanum & Angelicum. Quia spiritus humanus vnitur corpori vniōne per se, eoque delectatur rebus corporalibus, earumque actione & passione afficitur intrinsecè. At Angelus vnitur corpori vniōne tantum aggregativā in ordine ad locum, propterea quæ non afficitur intrinsecè actione & passione corporalium delectabilium, totusque abusus peccaminosus circa illa consistit in actione, quā illis dominatur ad fines suos pravorum. Hæc igitur de causis oportuit, ut homines paterentur in inferno ab igne aliisque agentibus materialibus, per qualitates ab eis productas, atque inherentes physice hominibus, eisdemque molestas & nocivas. At respectu dæmonum solum

oportuit, ut vis eorum dominativa supra corpora, quoad motum localem, converteretur in servitutem per alligationem ad corpus nocivum respectu hominis, ideoque infamativum seu dehonestativum respectu dæmonum. Hæc ille.

993. Plura sunt, quæ in hac sententia difficultatem faciunt. Imprimis enim sensus fidelium est, acerbiter pœnæ quæ animabus dæmonibusque infertur, tantò majorem esse illā locali alligatione ad ignem, quantum excederet continua corporalis adustio carcerem quemcunque quantumvis angustissimum & obscurissimum. Sanè antiqui Patres fuerunt etiam limbo alligati, neque tamen ideo aliquam pœnam sensus passi esse dicuntur.

Secundò, longè aliud videntur indicare illæ divitis epulonis querelæ de tortura ignis, & preces, quibus petijt vel vnā guttā leniri tormentum: nunquid aliud non petijt, quàm ad momentum ab illo igne absolvi, ut paucillum extra illum spatari posset (hæc enim erit vnā guttula) ne tantam infamiam pateretur? quis vnquam ita concepit?

994. Tertiò vrgetur hæc sententia ex animabus purgatorio detentis: quarum alligatio ad ignem non potest illis esse molesta propter earum superbiam aut inordinatum appetitum evagandi, nec propter infamiam, quam ex illa alligatione patiuntur, nec propterea, quòd sint igni aeternum alligandi. Sanè in his animabus earumque tortura ab igne proveniente, non videntur vllò modo procedere ea, quæ in favorem relatæ sententiæ adducta sunt, quæ pluribus adhuc impugnari possent.

995. Est ergo altera sententia, quæ docet, ignem elevari à Deo (seu physice, seu moraliter) ad producendam aliquam qualitatem spirituales in Angelo, non minùs illi contrariam & molestam, quàm sit calor corpori sensitivo. Ita Suarez, Arriaga, Derkennius & alij multi. Dixi. *vel physice, vel moraliter.* Physice quidem in sententia admittente potentiam obedientialem; moraliter autem, in sententia eam negante, (ut tenet Derkennius) quatenus nimirum illa qualitas producit intuitu ignis physice torquentis corpora damnatorum, & propter similitudinem doloris, qui causatur ab illa qualitate & à calore.

996. Obijcitur. Non videntur esse possibiles in Angelo aliæ qualitates quàm vitales, nec dolor eorum videtur posse esse aliud quàm actus vitalis: in Angelo autem non datur aliud actus vitalis, quàm cognitio & volitio. R. Dolorem debere quidem esse actum vitalem, & quandam cognitionem experimentalem objecti præsentis, & valde contrarij seu dissoni naturæ; attamen Angelum esse capacem qualitarum non vitalium, sicut Anima rationalis est capax Characteris spiritualis.

T 2

tualis.

tualis. Porro sicut sensationes non affligunt animam quatenus recipiuntur in corpore, sed quatenus recipiuntur in anima, licet versentur circa objectum non vitale, & sensationes sunt quaedam experimentalis cognitio, ita qualitas illa spiritualis causabit in Angelo apprehensionem doloriferam. Neque hoc videtur difficilius captu, quàm quomodo anima affligatur sensationibus materialibus receptis in anima tanquam subiecto inadæquato. Quodsi hæc omnia adhuc difficilia captu sunt, acquiescamus cum S. Augustino, credentes Dæmones ab igne torqueri veris quidem, sed miris, hoc est nobis incognitis, modis.

CONTROVERSIA VI.

Quâ ratione Lucifer habeat sibi ceteros dæmones subiectos.

997. Inter dæmones vnum esse Principem cætorum, cui se in prima adversus Deum rebellionem subjecerunt, colligitur ex S. Scriptura. Luca. 11. *Si Sathanas in se divisus est, quomodo stabit regnum ejus?* Matth. 24. *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus.* Jo. 12. *Nunc Princeps hujus mundi ejicitur foras.*

998. Objicitur. Si Lucifer esset cætorum Princeps, vel hoc esset ex natura rei propter Naturam perfectiorem, vel ex ordinatione Dei,

vel ex spontanea electione cætorum. Nihil horum videtur dici posse. Non primum. Nam perfectior natura Luciferi non necessitat cætos ad illi parendum: si enim Deo infinite perfectio resistere potuerunt, quidni Lucifero? Non secundum dici potest. Dedit enim Deum, constituere Principem Reipublicæ rebellis, & vnicuique hoc agentis, ut alios etiam ad rebellandum inducat, quod tendunt omnia Luciferi imperia. Nec denique tertium dici potest. Electio enim non inducens obligationem in conscientia, non constituit superiorem: sed electio dæmonum nullam poterat in illis inducere obligationem parendi Lucifero, quia nemo potest obligari ad peccandum ex imperio alterius: ergo eorum electio non poterat constituere superiorem.

Respondetur, Principatum Luciferi non fundari in aliqua obligatione Theologica, ut bene probatum est, sed in spontanea executione eorum, quæ Lucifer, tanquam sapientior, ordina-verit: cui libenter parent cæteri. Nam, ut bene observat Derkennius, licet omnes dæmones sint superbissimi, & sese invicem odint, magis tamen oderunt homines, Christum, & Deum, & ideo ut his male faciant quantum possunt, malunt Luciferum audire, quàm ei resistere, cognoscen-tes, quod hæc voluntatis suæ cum Lucifero conformatio maxime conductura sit ad promovendum bellum contra Deum, Christum, & Hominem susceptum.

FINIS PRIMI LIBRI.

CON-